

АХТАРОНИ
АДАБ

11

**ҲАЙАТҲОИ МУШОВАРА ВА ТАҲРИРИЯИ
50-ЧИЛДАИ ОСОРИ КЛАССИКОН ВА МУОСИРОН
АЗ СИЛСИЛАИ «АХТАРОНИ АДАБ»**

ҲАЙАТИ МУШОВАРА

*Саидмурод Фаттоев
Мирзошоҳрух Асрорӣ
Абдуҷаббор Раҳмонов
Мамадишо Илолов
Кароматулло Олимов
Сайфиддин Назарзода
Фарҳоди Карим*

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ

*Абдулҳамид Самад
Абдунабӣ Сатторзода
Худой Шарифов
Камол Айнӣ
Зоҳир Аҳрорӣ
Амрияздон Алимардонов
Али Муҳаммади Хуросонӣ
Сайидали Маъмур*

АБУЛҶОСИМ
ФИРДАВСӢ

ШОҲНОМА

ҶИЛДИ IX

ДУШАНБЕ,
«АДИБ»
2009

ББК 83,3(0)9+83,3 (2 тоҷик)
А-19

Таҳияи матн ва лугату тавзеҳот аз
КАМОЛ АЙНӢ ва ЗОҲИР АҲРОРӢ

Муҳаррир
Мубашишӣ Акбарзод

А-19 *Абулқосим Фирдавсӣ. Шоҳнома.* — Душанбе:
«Адиб», 2009. -480 саҳ.

Ба хонандаи азиз чопи сеvуми “Шоҳнома”-и бе-
воли Ҳаким Фирдавсӣ, ки бо кӯшиши таҳиягарони мат-
ни он омода гаштааст, пешкаш мегардад. Муҳаққикон
дар ин нашр аз нусхаҳои дигари “Шоҳнома” истифода
кардаанд, ки ин арзиши қорашонро бештар мекунад.

ISBN 978-99947-32-84-5

© Нашриёти “Адиб”, 2009.

БАЗМИ ШАШУМИ НҶШИНРАВОН БО БУЗАРЧМЕХР ВА МҶБАДОН

Бар ин низ як ҳафта бугзашт, шоҳ¹
Бифармуд оростан боргоҳ.²

Биёмад, нишаст аз бари тахти зар
Або ёраву тоҷу заррин камар.³

Ба як даст мӯбад, ки будаш вазир,
Ба дасти дигар Яздгирди дабир.

Ҳамон⁴ гирд бар гирди ӯ бихрадон,⁵
Суҳангӯй Бузарчмеҳру радон.

1455 Ба Бузарчмеҳр он замон шоҳ гуфт,
Ки «Гавҳар чаро бояд андар нухуфт?

Суҳанҳо, ки ҷонро⁶ бувад судманд,
В-аз он⁷ марди беарҷ гардад баланд.

Аз ин ганҷ гӯё нагирад камӣ,
Шунидан шавад мағзро хуррамӣ».

Чунин гуфт мӯбад ба Бузарчмеҳр
Ки «Эй номвартар зи гардонсипеҳр,

Чӣ донӣ, ки бешиш бигзоядат,
Чу каммӣ бувад, зуд бифзоядат?»

1460 Чунин дод посух, ки «Камтар х(в)арӣ,
Таносон шавӣ, ҳам равон парварӣ,

1. И – Бар ин низ бугзашт шодон ду моҳ; Л – моҳ.

2. ИЛ – Нишаст аз бари тахти пируз шоҳ.

3. ИЛ – б. 1452 нест.

4. И – Ҳама

5. ИЛ – мӯбадон.

6. Л – касро; И – танро

7. Л-ҳам он. И – ӯ

Зи кирдори некӯ чу бешӣ кунӣ,
Ҳаме¹ бар ҳамовард пешӣ кунӣ».²

Чунин гуфт ҳам³ Яздгирди дабир,
Ки «Эй марди гӯяндаву⁴ ёдгир,

Се⁵ оху кадом аст бо дил ба роз,
Ки доранду⁶ ҳастанд аз он⁷ бениёз?»

Чунин дод посух, ки «Боре нахуст
Дил аз айб чустан бибояд-т шуст.

1465 Бе оху касе нест андар ҷаҳон,
Тану ҷон чу бипсовад андар ниҳон.

Чу ту меҳтаре бар ту рашк оварад,
Чу кехтар туй, ӯ сирашк оварад.

Се дигар суҳанчину дурӯя мард,
Бикӯшад,⁸ барангезад аз об гард.

Чу гӯяндамардум на бар ҷойгоҳ
Суҳан гуфт, аз ӯ дур шуд фарру ҷох.⁹

Ҳар он, к-ӯ суҳан сарбасар нашнавад,
Надонад ба гуфтору ҳам награвад.

1470 Ба чизе надорад хирадманд ҷашм,
К-аз ӯ бозмонад, напечад ба ҳашм».

Бипурсид¹⁰ пас мӯбади мӯбадон,
Ки «Эй бартар аз донишӣ бихрадон,

Касе нест беорзу дар ҷаҳон,
Агар ошкоро бувад, гар¹¹ ниҳон.

1. Л – Ҳамон

2. И – б. 1461 нест.

3. ИЛ – пас

4. Л-тезгӯяндаи

5. ИЛ – Дах

6. Л – доранданда

7. И – дорему ҳастем 3-он

8. ИЛ – Бад-он то

9. Л – хуру моҳ.

10. И – Бад-ӯ гуфт

11. И – в-агар дар

Ҳамон орзуру бад-ин аст роҳ,
Ки пайдо бувад мардро дастгоҳ,

Кадомин раҳ ояд туро судманд,
Кадам аст бо дарду ранҷу газанд?»

- 1475 Чунин дод посух, ки «Роҳ аз ду сӯст
Гузаштан туро, то кадом орзуст.

Яке роҳи бебокиву пурбадӣ,
Дигар раҳ накӯкориву бихрадӣ,

Зи гетӣ яке бозгаштан ба хок,
Ки роҳе дароз аст бо биму¹ бок.

Хирад бошадат з-ин сухан раҳнамун,
Бад-ин пурсиш андар чароиву чун?

Хирадмандро хилъати эзадист,
Сазовори хилъат ниғаҳ кун, ки кист?

- 1480 Тануманд, к-ӯро хирад ёр нест,
Ба гетӣ кас ӯро харидор нест.

Набошад хирад, ҷон набошад равост,
Хирад ҷони ҷон асту Эзад гувост.

Чу бунёди дониш биёмӯхт мард,
Сазовор гардад ба нангу набард.

Зи дониш нахустин ба Яздон гарой,
Кучо ҳасту² бошад ҳамеша ба ҷой.

Бад-ӯ бигравӣ, коми дил ёфтӣ,
Расидӣ ба ҷое, ки биштофтӣ.

- 1485 Дигар дониш он аст, к-аз х(в)арданӣ
Фароз оварӣ рӯи оварданӣ.

Ба хӯрду ба пӯшиш ба покӣ гарой,
Бад-ин дор фармони Яздон бапой.

1. И – тарсу

2. И – Ки будасту

Гар ояд-т рӯзе ба чизе ниёз,
Ба дасту ба ганчи бахилон маёз.

Ҳам аз пешаҳо он гузин, к-андар ӯй
Зи номаш нагардад ниҳон обрӯй.

Ҳамон дӯстӣ бо касе кун баланд,
Ки бошад ба сахтӣ туро ёрманд.

1490 Ту бар анҷуман хомушӣ баргузин,
Чу хоҳӣ, ки яксар кунанд офарин.

Чу гӯй ҳам, он гӯ, ки омухтӣ,
Ба омӯхтан-дар чигар сӯхтӣ.¹

Сухан санчу динори ганче масанҷ,
Ки бар донишӣ мард хор аст ганҷ.

Забон дар сухан гуфтан ожир кун,
Хирадро камону забон тир кун.

Чу разм оядат пеш, хушёр бош,
Танатро зи душман ниғаҳдор бош.

1495 Чу бадхоҳ пеши ту саф баркашид,
Туро рою ором бояд гузид.

Баробар чу бинӣ яке² ҳамнабард,
Набояд, ки гардад туро рӯй зард.

Ту пирӯзӣ, ар пешдастӣ кунӣ,
Сарат паст гардад, чу³ пастӣ кунӣ.

Бад-он гаҳ ки асп афканӣ, гӯш дор,
Силеҳи ҳамовардро хуш дор.

Чу⁴ ӯ тез гардад, ту з-ӯ бармагард,
Хушивор ёрон гузин дар набард.

1. И – б. 1490, 1491 нест.

2. И – касе; Л – Чу бинӣ ба овард кас

3. Л – ки

4. И – Ки

1500 Чу бо душмани худ¹ натобӣ, макӯш,
Ба баргаштан аз разм боз ор хуш.

Чунин ҳам ниғаҳ дор тан дар х(в)ариш,
Набояд, ки бигзоядат парвариш.

Махӯр чиз бешӣ, ки бигзоядат,
Ки гар кам хӯрӣ, зӯр бифзоядат.²

Макун дар хӯриш хештан чорсӯ,
Чунон хӯр, ки нузат бувад орзу.

Зи май низ ту шодмонӣ гузин,
Ки маст аз касе нашнавад офарин,

1505 Чу яздонпарастӣ, писандидаӣ,
Ҷаҳон чун тан асту ту чун дидаӣ.

Басе аз ҷаҳонофарин ёд кун,
Парастиш бар ин ёд бунёд кун.

Ба жарфӣ ниғаҳ дор ҳангомро
Ба рӯзу ба шаб гоҳи оромро.

Миёна гузин дар ҳама коркард,
Ба пайвастагӣ ҳам ба нангу набард.³

Ту бодиву обӣ сиришта ба хок,
Фаромуш макун роҳи Яздони пок.⁴

1510 Парастиш зи хурд эҷ камтар макун,
Ту нав бош, агар ҳаст фармон кухун.

Ба некӣ гарою ғанимат шинос,
Ҷам аз офаринанда дор ин⁵ сипос.

Магард эҷ гуна ба гирди бадӣ,
Ба некӣ биёрой, агар бихрадӣ.

1. ИЛ –донӣ, ки бо ӯ

2. И – б. 1502 нест.

3. Л –б. 1508 нест.

4. П – б. 1508, 1509 нест.

5. Л – Ҷама з-офаринанда дон он

Ситудатар он кас бувад дар чахон,
Ки некаш бувад ошкору ниҳон.

Хаворо мабар пеши рою хирад,
К-аз¹ он пас хирад сӯи ту нангарад.²

1515 Дабири биёмӯз фарзандро,
Чу ҳастӣ бувад хешу пайвандро.

Чу хоҳӣ, ки ранчи тан ояд ба бор,
Мабартоб танро³ зи омӯзгор.

Дабири расонад чавонро ба тахт,
Шавад носазо з-ӯ сазовори бахт.

Дабирист аз пешаҳо арчманд,
В-аз ӯ марди афканда гардад баланд.

Чу бо олату рой бошад дабир,
Нишинад бари подшо ногузир.

1520 Тани хешро гар бидорад ба ранч,
Биёбад беандоза аз шоҳ ганҷ.

Балоғат чу бо хат фароз оядаш,
Ба андеша маънӣ бияфзоядаш.

Зи лутф⁴ он гузинад, ки кӯтоҳтар,
Ба хат он намояд, ки дилхоҳтар.

Хирадманд бояд, ки бошад дабир,
Ҳамон бурдбору суханёдгир.

Ҳушивору созандаи подшо,
Забон хомуш аз бад, ба тан порсо,

1525 Шикобову бодонишу ростгӯй,
Вафодору покизаву тозарӯй.

1. Л – Аз

2. И – б. 1514 нест.

3. Л – сарро

4. И – лафз

Чу бо ин ҳунарҳо шавад назди шох,
Набошад нишасташ магар пешгоҳ.

Суханҳо чу бишнид аз ӯ шаҳрёр,
Дилаш тоза шуд чун гул андар баҳор.¹

Чунин гуфт² Кисро ба мӯбад, ки «Рав,
Варо пойгоҳе³ биёрой нав.

Дирам хоҳу хилъат сазовори ӯй,
Ки дил шод гардад зи гуфтори ӯй.

БАЗМИ ҲАФТУМИ НҶШИНРАВОН БО БУЗАРЧМЕХР ВА МҶБАДОН

1530 Дигар ҳафт рӯзе биёвехт тоҷ,
Биёмад, нишаст аз бари тахти оч.

Або мӯбадонмӯбаду бо⁴ радон,
Ҷаҳонҷӯю бедордил бихрадон.

Ҳамон Содаву⁵ Яздгирди дабир,
Ба пеш-андарун Баҳмани тезвир.

Ба Бузарчмеҳр он замон гуфт шох,
Ки «Дилро⁶ биёрою бинмой роҳ.

Зи ман ростӣ ҳар чи донӣ, бигӯй,
Ба кажжӣ маҷӯй аз меҳон⁷ обрӯй.

1535 Парастии чи гунаст фармони ман,
Ниғаҳ доштан роҳу⁸ паймони ман.

1. И –б. 1527 нест.

2. И – Бифармуд

3. Л –ҷойгоҳе

4. Л – мӯбади мӯбадону; И – номвар мӯбадону

5. Л – шох бо

6. И – Дилхо

7. Л – ҷаҳон

8. ИЛ – рою

Суханхо сабук гӯю баста мағӯй,
Мақун хомгуфтор бо рангу бӯй». *¹

Чунин гуфт бо шоҳ бедормард,
Ки «Эй бартар аз гунбади ложвард,

Парастидани шахрӯри замин, –
Надорад² хирадманд чуз³ роҳи дин.

Ба фармони шоҳон набояд диранг,
Набояд, ки гардад дили шоҳ танг.

1540 Ҳар он кас, ки бар подшо душман аст,
Равонаш парастори Оҳарман аст.

Диле, ки⁴ надорад тани шоҳ дӯст,
Набояд, ки бошад варо мағзу пӯст.

Чунон дон, ки ороми гетист шоҳ,
Чу некӣ кунем, ӯ диҳад пойгоҳ.

Ба неку ба бадмон⁵ бувад дастрас,
Наёзад ба кину ба озарми⁶ кас.

Ту мапсанд фарзандро чоӣ ӯ,
Чу ҷон дор чехри дилорои ӯ.

1545 Ба шахре, ки ҳаст андар ӯ меҳри шоҳ,
Наёбад ниёз андар он бум роҳ.

Бадӣ бар ту аз фарри ӯ нагзарад,
Ки бахташ ҳама некуӣ парварад.

Ҷаҳонро дил аз шоҳ хандон бувад,
Ки бар чехри ӯ фарри Яздон бувад.

1. М – пас аз б. 1536 ин б. омада:

Зи гетӣ чу оғах кунанд ин сарон,
Суханхо бигӯянд бо дигарон.

2. И – Бичӯяд; Л – Начӯяд

3. И – чун

4. И – к-ӯ

5. И – бад ўро

6. И – озорӣ

Чу аз неъматаш баҳра ёбӣ, бикӯш,
Ки дорӣ ҳамеша ба фармон-ш гӯш,

Ба андеша гар сар бупечӣ ту з-ӯй,
Бупечад¹ ҳамон гаҳ зи ту бахт рӯй.

1550 Чу наздик дорад,² машав пурманиш,
В-агар дур гардӣ, машав бадкуниш.³

Парастанда, гар ёбад аз шоҳ ранҷ,
Ниғаҳ кун, ки бо ранҷ ноз асту ганҷ.

Набояд, ки сер ояд аз коркард,
Ҳамон низ кундӣ кунад дар набард.⁴

Зи Яздон бувад он, ки дорад сипос,
Кунад офарин марди яздоншинос.

Ва дигар, ки андар дилаш рози шоҳ
Бидорад, нагӯяд ба хуршеду моҳ.⁵

1555 Ба фармони шоҳ он, ки сустӣ кунад,
Ҳаме аз тани хеш мусти кунад.

Накӯҳида бошад гули он дарахт,
Ки напроканад бор бар тоҷу тахт.

Зи касҳои ӯ пеши ӯ бад мағӯй,
Ки камтар кунӣ назди шоҳ обрӯй.

Ҳар он кас, ки бисёр гӯяд дурӯғ,
Ба наздики⁶ шоҳон нагирад фурӯғ.

Сухан, к-он на андархурад бо хирад,
Бикӯшад, ки бар подшо нашмарад.

1. Л – Битобад

2. Л – гардӣ,

3. Л – макун сарзаниш.

4. Л – б. 1552 нест.

5. И – б. 1553, 1554 нест.

6. И – Бари тахти

1560 В-агар¹ пурсадат, ҳар² чӣ донӣ, бигӯй,
Ба бисёр гуфтан мабар³ обрӯй.⁴

Фузун аст аз он дониш андар ҷаҳон,
Ки бишнуд гӯш ошкору ниҳон.

Касеро, ки шоҳи ҷаҳон хор кард,
Бимонад ҳамеша равонаш бадард.

Ҳамон дар ҷаҳон арҷманд он бувад,
Ки бо ӯ лаби⁵ шоҳ хандон бувад.

Чу бинвозадат шоҳ, кажҷӣ макун,
В-агарчи парастанда бошӣ куҳун.

1565 Ки гарчанд гардад парастии дароз,
Чунон дон, ки ҳаст ӯ зи ту бениёз.

В-агар⁶ парварад дигареро ҳам он,
Парастор бошад чу ту бегумон.

В-агар бо ту гардад ба чизе диҷам,
Ба пӯзиш гарою мазан ҳеҷ дам.

В-агар нест огоҳият⁷ аз⁸ гуноҳ,
Бараҳна дилатро бубар пеши⁹ шоҳ.

В-агар ҳеҷ тоб андар орь ба дил,
Бад-ӯ рӯй манмою пай баргусил.

1570 Ба фар ӯ бубинад ниҳони¹⁰ туро,
Дили кажжу тира равони¹¹ туро.

Аз он пас наёбӣ аз ӯ некувӣ,
Ҳамон гарм гуфтори ӯ нашнавий.

1. И – Агар

2. И – он

3. И – маҷӯй

4. Л-6. 1558–1560 нест.

5. И – дили

6. Л – Ки гар

7. И – Агар нестат огоҳӣ

8. Л – ҳаст огоҳият з-он

9. ИЛ – назди

10. И – гумони

11. И – тираву тарҷумони

Дари подшо ҳамчу дарё шумар,
Парастанда маллоҳу киштӣ ҳунар,

Сухан лангару бодбонаш хирад,
Ба дарё хирадманд чун бугзарад,

Ҳамон бодбонро кунад моядор,
Ки ҳам моядор асту ҳам соядор.

1575 Касе, к-ӯ надорад ҳунар бо хирад,
Сазад, гар дари подшо наспарад,¹

Агар подшо кӯҳи оташ будӣ,
Парастандари зистан х(в)аш будӣ,

Ки оташ гаҳи хашм сӯзон бувад,
Чу хушнуд бошад, фурӯзон бувад.

Аз ӯ як замон ширу шахд аст баҳр,
Ба дигар замон чун газоянда заҳр.

Ба кирдори дарё бувад кори шох,
Ба фармони ӯ тобад аз чарх моҳ.

1580 Зи дарё яке рег дорад² ба каф,
Дигар дурр дорад миёни садаф.

Чаҳон зинда бодо ба Нӯшинравон,
Хирадпиру бедору давлатҷавон,³

Ки бар шаҳрёрони гетӣ сар аст,
Ба ҳар ҳубӣ ороиши кишвар аст».⁴

Нигаҳ кард Кисро ба гуфтори ӯй,
Дилаш гашт зинда⁵ ба дидори ӯй.

Чу гуфтӣ, ки зех, бадра будӣ чаҳор,
Бад-ин гуна буд баҳшиши шаҳрёр.

1. И – 1575 нест.

2. И–дурри зебо

3. Л – Ҳамеша ба кайвон-ш фармонравон.

4. ИЛ–б.1572 нест.

5. ИЛ – хуррам

1585 Чу бо зеҳ бигуфтӣ, зехозеҳ ба ҳам,
Чихил бадра будӣ зи ганчу дирам.

Чу ганчур бо шоҳ кардӣ шумор,
Ба ҳар бадра будӣ дирам даҳ¹ ҳазор.

Шаҳаншоҳ бо зеҳ зехозеҳ бигуфт,
Ки гуфтори ӯ бо дирам² буд чуфт.

Биёвард ганчури хуршедчеҳр
Дирамбадраҳо пеши Бузарҷмеҳр.

ДОСТОНИ МАҲБУД, ДАСТУРИ НҶШИНРАВОН

Бар ин достон-бар суҳан сохтам,
Ба Маҳбуди дастур пардохтам.

1590 Маёсой аз омӯхтан як замон,
Зи дониш маяфкан дил андар гумон.

Чу гӯй, ки воми хирад тӯхтам,
Ҳама ҳар чӣ боистам, омӯхтам.

Яке нағз бозӣ кунад рӯзгор,
Ки биншонадат пеши омӯзгор.

Зи деҳқон кунун бишнава ин достон,
Ки бархонад³ аз гуфтаи бостон.

Чунин гуфт мӯбад, ки бар тахти оч
Чу Кисро касе низ нахӯд тоҷ,

1595 Ба разму ба базму ба парҳезу дод
Чун⁴ ӯ кас надорад зи шоҳон⁵ ба ёд,

Зи донандагон дониш омӯхтӣ,
Дилашро зи дониш барафрӯхтӣ.

1. ИЛ – Варо бадра будӣ дирам сад

2. Л – хирад; И – хунар

3. И – баргӯяд

4. Л – Чу

5. И – шаҳаншаҳ надорад

Хӯру хоб бо мӯбадон хостӣ,
Ҳама дил ба дониш биёристӣ.

Бар ӯ чун раво шуд ба дониш сухун,
Ту з-омӯхтан ҳеч сустӣ макун.

Надонӣ, чӣ гӯӣ, ки доно шудам,
Ба ҳар орзу-бар тавоно шудам.

1600 Чу ин дoston бишнавь, ёд гир
Зи гуфтори гӯянда деҳқони пир.

Бипурсидам аз рӯзгори куҳан,
Зи Нӯшинравон ёд кард ин сухан,

Ки ӯро яке пок дастур буд,
Ки бедордил буду ганҷур буд.

Дили пурхирад дошту ройи дуруст,
Зи гетӣ чуз аз неқномӣ¹ начуст.²

Ки Маҳбуд буд номи он покмағз,
Равону дилаш пур зи гуфтори нағз.

1605 Ду фарзанд будаш чу хуррамбахор,
Ҳамеша парастандаи шаҳрёр.

Шаҳаншоҳ чун замзам³ ороств,
В-агар барсами⁴ мӯбадӣ⁵ хостӣ,

Нахӯрдӣ чуз аз дасти Маҳбуд чиз,
Ҳам эмин будӣ з-он ду фарзанд низ.

Хӯришхона дар хони ӯ доштӣ,
Тани хеш меҳмони ӯ доштӣ.

1. И – номн неқӣ

2. ТП – Нақӯхӯй буду нақӯрой буд,
Бари хусраваш роху ҳам чой буд.

3. И – базм; И – базме

4. Л – пурсиши

5. И – Ба расми дигар мӯбадон

Ду фарзанди ӯ¹ номвар порсо,
Хӯриш оваридаи бари² подшо.

1610 Зи Махбуд бар дар бузургон ба³ рашк.
Ҳаме рехтанди бар ӯ-бар⁴ сирашк.

Яке номвар буд, Зарвон ба ном,
Ки ӯро буди бар дари шоҳ ком.

Кухан буду ҳам ҳочиби шоҳ буд,
Фурӯзандаи базму даргоҳ буд.

Зи Махбуду аз ҳар ду фарзанди ӯй
Ҳамасола буди пур аз обрӯй.

Ҳаме сохтӣ то сари подшо
Кунад тез дар кори он порсо.

1615 Ба бад гуфт, аз эшон надид эҷ роҳ,
Ки карди пурозор аз ӯ чони шоҳ,

Хирадманд аз он худ, ки⁵ огоҳ буд,
Ки ӯро ба даргоҳ бадҳоҳ буд,

Зи гуфтору кирдори он шӯхмард
Нашуд ҳеҷ Махбудро рӯй зард.

Чунон буд, ки як рӯз марди чухуд
Зи Зарвон дирам хост аз баҳри суд

Шуд, омад, бияфзуд наздики ӯй,
Баромехт бо чони торики ӯй.⁶

1620 Чу бо ҳочиби шоҳ густох шуд,
Парастандаи хусравӣ коҳ шуд.

Зи афсун сухан гуфт рӯзе ниҳон
Зи даргоҳу аз шаҳрҳои ҷаҳон,

1. Л – он

2. Л – зи

3. ИЛ – зи

4. Л – зи хунӣ

5. Л – бад на

6. И – б. 1619 нест.

Зи найрангу аз тунбалу чодуӣ,
Зи кирдори¹ кажживу аз бадхӯй.

Чу Зарвон ба гуфтори марди чухуд,
Нигаҳ карду рози фусунаш² шунуд,

Бад-ӯ роз букшоду гуфт: «Ин сухун
Ба чуз пеши ман³ ошкоро макун.

1625 Яке чодувӣ боядат сохтан,
Замона зи Маҳбуд пардохтан,

Ки ӯро бузургӣ ба чое расид,
Ки пои замона бихоҳад кашид.

Зи⁴ гетӣ надорад касеро ба кас,
Ту гӯй, ки Нӯшинравон асту бас.

Чуз аз дасти фарзанди Маҳбуд чиз
Хӯришҳо нахоҳад ҷаҳондор низ.

Шудааст аз навозиш чунон пурманаш,
Ки ҳазмон бибӯсад фалак доманаш».

1630 Чунин дод посух ба Зарвон чухуд,
К- «Аз ин доварӣ ғам набояд фузуд.

Чу барсам бигирад ҷаҳондор шох,
Хӯришҳо бубин, то ҷӣ орад ба роҳ.

Нигар, то бувад ҳеч шир андар ӯй,
Пазира шаваш,⁵ хӯрданиҳо бибӯй.

Ҳамон бас, ки ман шир биам зи дур,
На Маҳбуд бинӣ ту зинда, на пур.

В-агар 3-ӯ хӯрад бегумон рӯю санг,
Бирезад⁶ ҳам андар замон бедираианг».

1. И – гуфтори
2. Л – овози афсун
3. ИЛ – чон
4. Л – Ба
5. Л – шаву
6. Л – Бимирад

1635 Нигаҳ кард Зарвон ба гуфтори ўй,
Дилаш тозатар шуд зи¹ дидори ўй.

Нарафти ба даргоҳ бе он² чухуд,
Хӯру шодиву роз³ бе ў набуд.

Чунин то баромад бар ин чанд гоҳ,
Бадамӯз пӯён ба даргоҳи шоҳ.

Ду фарзанди Маҳбуд ҳар бомдод,
Хиромон шуданди бари шоҳи род.

Паси пардаи номвар кадҳудой
Зане буд покизаву покроя,

1640 Ки чун шоҳ Кисро хӯриш хостӣ,
Яке хони заррин биёристӣ.

Се коса ниҳодӣ бар ў аз гуҳар⁴
Ба дастори зарбафт пӯшида сар.

Зи дасти ду фарзанди он арчманд
Расидӣ ба наздики шоҳи⁵ баланд.

Хӯришҳо зи шахду зи ширу гулоб,
Бихӯрдиву ористӣ чои хоб,

Чунон буд, ки як рӯз ҳар ду чавон
Бибурданд хон назди Нӯшинравон.

1645 Ба сар барниҳода яке пешкор,
Ки будӣ хӯриш назди ў устувор.

Чу хон андаромад ба болони шоҳ,
Бад-ӯ кард Зарвони ҳоҷиб нигоҳ.

Чунин гуфт хандон ба марди чавон,
Ки «Эй эмини шоҳ Нӯшинравон,

1. Л – ба

2. И – Ҳаме рафт бо ў ба даргоҳ

3. И – ҳобу ором

4. И – ҳам зи зар,

5. И – бари шахрёрӣ

Яке рӯй бинмой, то з-ин х(в)ариш,
Ки бошад ҳаме шоҳро парвариш,

Чӣ ранг аст, к-ояд ҳаме бӯи х(в)аш,
Яке чодир парниён з-ӯ бикаш».

- 1650 Хӯришро чавон зуд бикшод рӯй,
Нигаҳ кард Зарвон зи дур андар ӯй.

Ҳам эдун чухуд андар ӯ бингарид,
Пас омад, чу ранги хӯришҳо бидид,

Чунин гуфт аз он пас ба солори бор,
Ки «Омад дарахте, ки киштӣ, ба бор».

Бибурданд хон назди Нӯшинравон
Хирадманду бедор ҳар ду чавон.

Паси хон¹ ҳаме рафт Зарвон чу гард,
Чунин гуфт бо² шоҳи озодмард,

- 1655 Ки «Эй шоҳи некахтари додгар,
Ту бечошнӣ дасти хӯрдан мабар,

Ки рӯи фалак бахти хандони туст,
Ҷаҳон равшан аз тахту майдони туст.

Хӯриш гар баромехт бо шир захр,
Бадандешро бод аз ин захр³ баҳр».

Чу бишнид аз ӯ шоҳ Нӯшинравон,
Нигаҳ кард равшан ба ҳар ду чавон,

Ки холигараш моми эшон будӣ,
Хирадманду бо меҳру хешон будӣ.

- 1660 Ҷавонон зи покиву аз ростӣ
Наваштанд бар пушти даст остӣ.

Ҳам он чун бихӯрданд аз он шаҳду шир,
Ту гуфтӣ, бихастанд ҳар ду ба тир.

1. Л – Пас андар
2. Л – То бари
3. Л – 3-ин шир

Бихуфтанд бар чой¹ ҳар ду чавон,
Бидоданд чон пеши Нӯшинравон.

Чу шоҳи ҷаҳон² андар он бингарид,
Барошуфту шуд чун гули шанбалид.

Бифармуд, к-аз хони Маҳбуд хок
Бароранду³ аз кас надоранд⁴ бок.

1665 Бар он хок бояд буридан сараш,
На Маҳбуд бодо, на холигараш.

Ба айвони Маҳбуд-дар кас намонд,⁵
Зи хешони ӯ дар ҷаҳон бас намонд.⁶

Ба тороч дод он ҳама хоста,
Зану кӯдаку ганци ороста,

Расид андар он кор Зарвон ба ком,
Гаҳе буд дид андар ин,⁷ гоҳ ном.

Ба наздики ӯ шуд ҷухуд арчманд,
Барафрохташ сар ба абри баланд.

1670 Бигашт андар ин низ чанде сипехр,⁸
Дурустӣ ниҳон карда⁹ аз шоҳ чехр.

ОШКОР ШУДАНИ АФСУНИ ЗАРВОН ВА ЯҲУДӢ ВА КУШТА ШУДАНИ ҲАРДУВОН

Чунон буд,¹⁰ ки шоҳи ҷаҳонкадҳудой
Ба нахчири гӯрон ҳаме кард рой.

-
1. И – хок
 2. И – Нӯшинравон
 3. Л – Барореду
 4. Л – мадоред
 5. Л – мабод,
 6. Л – мабод.
 7. И – ком чуст андар он.
 8. Л – Ки Кисро бипардохт з-он нангу?
 9. И – кард
 10. И – шуд

Бифармуд, то аспи нахчиргоҳ
Басе бугзаронанд бар пешгоҳ.¹

Зи аспон, ки Кисро ҳаме бингарид,
Аз он барду - бар² доғи Маҳбуд дид.

Аз он тозиаспон рухаш барфурӯхт,
Ба Маҳбуд-бар чони меҳраш бисӯхт.

1675 Фурӯ рехт об аз ду дида бадард,
Басе доғдил ёди Маҳбуд кард.³

Чунин гуфт, к- «он марди бообучоҳ⁴
Бибурдаш чаро⁵ деви риман зи роҳ!

Бад-он дӯстдориву он ростӣ
Чаро суст чонаш раҳи⁶ костӣ?!

Надонад ба чуз як⁷ Худои⁸ ҷаҳон,
Аз он ошкоро дурустӣ ниҳон».

В-аз он ҷойгаҳ сӯи нахчиргоҳ
Биёмад чунон доғдил бо сипоҳ.

1680 Зи ҳар кас ба раҳ-бар сухан хостӣ,
Ба гуфторҳо дил биёростӣ.

Сароянда бисёр ҳамроҳ кард,
Ба афсонаҳо роҳ кӯтоҳ кард.

Дабирону Зарвону дастури шоҳ,
Бирафтанд як рӯз гӯён⁹ ба роҳ.

Сухан рафт чанде зи афсуну¹⁰ банд,
Зи ҷодуву Оҳармани¹¹ пургазанд.

1. Л – чашми шоҳ; И – б. 1666 нест.

2. Л – Бар он бар яке

3. Л – б. 1674, 1675 нест.

4. Л – чою чоҳ

5. Л – чунон

6. Л – Кушод аз равонаш дари

7. Л – ниҳон чуз

8. И – чуз аз Кирдгори

9. И – пӯён

10. И – Қазоро сухан рафт з-афсуну

11. Л – Аҳримани; И – ҷодуй в-Оҳармани

Ба мӯбад чунин гуфт пас шаҳрёр,
Ки «Дилро ба найранг ранча мадор.

1685 Сухан чуз зи Яздону аз дин мағӯй,
Зи найрангу чоду шигифтӣ маҷӯй!»

Бад-ӯ гуфт Зарвон, ки «Нӯша бадӣ,¹
Хирадро ба гуфтор тӯша бадӣ!²

Зи чоду сухан ҳар чӣ гӯянд, ҳаст,
Надонад ба чуз марди чодупараст,

Агар хӯрданӣ дорад аз шир баҳр,
Ба дидор гардонад аз дур захр».

Чу бишнид Нӯшинравон ин сухан,
Бар ӯ тоза шуд рӯзгори куҳан.

1690 Зи Маҳбуду ҳар ду писар ёд кард,
Баровард шоҳ аз чигар боди сард.³

Ба Зарвон ниғаҳ карду хомуш бимонд,
Сабук бораи гомзанро биронд.

Равонаш зи андеша пурдуд буд,
Ки Зарвон бадандеши Маҳбуд буд.

Ҳама гуфт,⁴ к- «Ин марди носозгор,
Надонам, чӣ кард андар он рӯзгор?

Ки Маҳбуд бар дасти мо кушта шуд,
Чунон дударо рӯз баргашта шуд.

1695 Магар Кирдгор ошкоро кунад,
Дилу мағзи мо пурмадоро кунад,

Ки олуда бидам ҳама з-ӯ сухан,
Пур аз дардам аз рӯзгори куҳан».

1. Л – Анӯша бизӣ,

2. Л – бизӣ!

3. И – Лабонро зи андӯх пурбод кард.

4. И – Ба дил гуфт,

Ҳама рафт бо дил¹ пур аз дарду ғам,
Пурожаг рух, дидагон пур зи нам,

Ба манзил расид он замон шаҳрёр,
Саропарда зад бар сари² ҷўйбор.

Чу Зарвон биёмад ба пардасарой,
Зи бегона пардаҳт карданд ҷой.

1700 Зи ҷоду сухан гуфт в-аз шаҳду шир,
Бад-ӯ гуфт: «Ҳаст ин сухан³ дилпазир».

Зи Маҳбуд аз он пас бипурсид шоҳ,
Зи фарзанди ӯ то ҷаро шуд табоҳ.

Ба посух сухан⁴ ларз-ларзон шунид,
Зи Зарвон гунаҳгорӣ омад паид.

Бад-ӯ гуфт Кисро: «Сухан рост гӯй,
Мақун ҷораву ҳеҷ кажжӣ маҷӯй,

Ки кажжӣ наёрад мағар кори бад,
Дили нек бад гардад аз ёри бад».⁵

1705 Саросар сухан рост Зарвон бигуфт,
Нухуфта паид оварид аз нухуфт.

Гунаҳ яксар афканд сӯи ҷухуд,
Тани ҳешро қард пурдарду дуд.

Чу бишнид аз ӯ шаҳрёри баланд,
Ҳам андар замон пой қардаш ба банд.

Фиристод назди мушаъбад ҷухуд
Дуаспа саворе ба қирдори дуд.

Чу омад бад-он боргоҳи баланд,
Бипурсид аз ӯ гарм шоҳи баланд,

1. И –як дил

2. ИЛ – лаби

3. И – Қучо ин сухан қай бувад

4. И –Чу посух аз ӯ

5. И – б. 1704 нест.

1710 Ки «Ин кор чун буд, бо ман бигӯй,
Зи дасти¹ дурӯғ эч манмой рӯй».

Чухуд аз ҷаҳондор² зинҳор хост,
Ки пайдо кунад рози найранг рост.

Бигуфт, он чӣ Зарвон бад-ӯ гуфта буд,
Сухан ҳар чӣ андар ниҳон рафта буд.

Ҷаҳондор³ бишнид, хира бимонд,
Раду мӯбаду марзбонро⁴ бихонд.

Дигарбора кард он сухан хостор
Ба пеши радон додгар⁵ шаҳрёр.⁶

1715 Бифармуд пас, то ду дори баланд
Фурӯҳишта аз дор⁷ печон каманд,

Бизад марди дажхим пеши дараш,
Назора бар ӯ- бар ҳама лашкараш.

Ба як дор Зарвону дигар чухуд,
Кушанда баровехту⁸ тундӣ намуд.

Ба борони сангу ба борони тир,
Бидоданд сархо ба найранги шир.

Ҷаҳонро набояд сипардан ба бад,
Ки бар бадкуниш бегумон бад расад.

1720 Зи хешони Маҳбуд чанде бичуст,
К-аз эшон биёбад⁹ касе тандуруст.

Яке духтаре ёфт пӯшидарӯй,
Се марди гаронмояву номчӯй.¹⁰

1. И – Ба сӯи

2. И-ҷаҳончӯй

3. И – Сипахбад чу

4. И – пахлавонро

5. И – номвар

6. ТГТЗИ – Чухуди бадандеш яксар бигуфт,
Намонд аз бузургон сухан дар нухуфт.

7. И – Заданду фурӯҳишта.

8. И – шуд он чову

9. И – Магар- бозёбад

10. Л – гаронмоя дайхимчӯй; И – гурди гаронмоя дайхимчӯй.

Ҳама ганчи Зарвон бар эшон намуд,
Ҳама, ҳар чӣ буд они¹ марди чӯхуд.

Равонаш зи Махбуд бирён будӣ,
Шаби тира то рӯз гирён будӣ.²

Зи Яздон ҳаме хостӣ зинҳор,
Ҳаме рехтӣ ҳуни дил бар канор.

1725 Ба дарвеш бахшид бисёр чиз,
Забонро³ пур аз офарин дошт низ,

Ки Яздон бубахшад гуноҳаш магар,
Ситамгар нахонад варо додгар.⁴

Касе, к-ӯ бувад пок⁵ яздонпараст,
Наёзад⁶ ба кирдори бад эч⁷ даст.

Агарчанд бад кардан осон бувад,
Ба фарҷом аз ӯ чон⁸ харосон бувад.

Агар баддилӣ санги хоро шавад,
Намонад ниҳон, ошкоро шавад.

1730 Агарчанд нарм аст овози ту,
Кушода кунад рӯз ҳам⁹ рози ту.

Надорад ниғаҳ рози мардум ҷаҳон,
Ҳамон беҳ, ки некӣ кунӣ дар ниҳон.

Чу беранҷ бошиву покизарой,
Аз ӯ баҳра ёбӣ ба ҳар ду¹⁰ сарой.

1. Л – з-они

2. И – б. 1723 нест.

3. И – Забоне

4. Л – нахонад-ш бедодгар.

5. Л – поку

6. Л – Наёрад

7. Л – ҳеч; И – Сазад, гар наёзад ба бад ҳеч

8. Л – дил

9. И – рӯзхо

10. Л – ба дигар

СОХТАНИ НҶШИНРАВОН ШОРСОНИ СУРСОНРО

Кунун кори Зарвону марди чухуд
Сар ояд,¹ хирадро бибояд сутуд.

Агар додгар бошӣ, эй шаҳрёр,²
Бимониву³ номат бувад ёдгор.⁴

1735 Тани хешро шоҳи бедодгар
Наёрад чуз аз гӯру нафрин ба бар.⁵

Агар пеша дорад дилат ростӣ,
Чунон дон, ки гетӣ ту оростӣ.

Чу хоҳӣ ситоиш паси марги ту,
Хирад бояд, эй тоҷвар, тарги ту.

Чунон, к-аз паси марги⁶ Нӯшинравон
Ба гуфтори ман доди ӯ шуд ҷавон.

Аз он пас, ки гетӣ бар ӯ гашт рост,
Чуз аз офарин дар бузургӣ нахост.

1740 Бихуфтанд дар дашт хурду бузург,
Ба обишхӯр омад ҳаме мешу гург.

Миҳон кехтарио биёростанд,
Ба дайҳим-бар номи ӯ хостанд.

Биёсуд⁷ гардан зи банди зирех,
Зи ҷавшан кушоданд гурдон гирех.

Зи кӯполу ханчар биёсуд дӯш,
Чуз овози ромиш наёмад ба гӯш.

1. Л – омад.

2. И – сарфароз.

3. ИЛ – Намониву

4. И – бимонад дароз.

5. И – б. 1735 нест.

6. Л- шоҳ.

7. Л – Баросуд.

Касеро набуд бо чахондор тов,
Бипайваст аз ҳар сӯе божу сов.

- 1745 Чахондор душворӣ осон гирифт,
Ҳама сози нахчиру майдон гирифт.

Нишаст андар айвони гавҳарнигор,
Ҳама рой зад бо маю майгусор.

Яке шорсон кард дар роҳи Рум
Фузун аз ду фарсанг болои бум.

Бад-ӯ- андарун коху майдону¹ боғ,
Ба як даст руду ба як даст роғ.

Чунин буд ба Рум- андарун чанд шаҳр,
Ки Кисро бипаймуду бардошт баҳр.

- 1750 Баровард аз ӯ кохҳои баланд,
Набуд дар чаҳон назди кас нописанд.

Яке кох кард андар ӯ шаҳрёр,
Бад-ӯ андар айвони гавҳарнигор.

Ҳама сар ба сар тоқҳо симу зар,
Бад-ӯ- андарун чанд гуна гуҳар.

Яке гунбад аз обнӯсу зи оч,
Ба пайкар зи пиластаву шизу соҷ.

Зи Руму зи Ҳинд он ки устод буд,
В-аз устои хешаш ҳунар ёд² буд.

- 1755 Аз Эрон³ аз кишвари Нимрӯз
Ҳама кордонони гетифурӯз

Ҳама кард бар гирди он шорсон,
Ки ҳам шорсон буду ҳам корсон.

Асирон, ки аз Барбар оварда буд,
Зи Буму зи ҷое, ки озурда буд,

1. Л – айвону

2. И – устодияш дар ҳунар дод

3. Л – Зи Турону

Бад-ин шорсон- андарун чой кард,
Дилоройро кишваророй кард.

Чу аз шаҳр яксар бипардохтанд,
Ба гирд- андараш русто сохтанд.¹

1760 Биёрост бар ҳар сӯе киштзор,
Замини барӯманду ҳам мевадор.

Гаравгон, ки аз кӯч оварда буд,
Зи Гелону аз ҳар кӣ озурда буд,

Аз ин ҳар якеро яке хона кард,
Ҳама шорсон чони бегона кард.

В-аз ин ҳар якеро яке кор дод,
Чу танҳо буд, аз коргар ёр дод.

Яке пешакору дигар киштварз,
Яке он ки паймуд фарсангу марз.

1765 Чи бозоргону чи яздонпараст,
Яке сарфарозу дигар зердаст.

Биёрост он шорсон чун биҳишт,
Надид андар он² чашм як ҷои зишт.³

Варо Сурсон хонд Кисро ба ном,
Ки дар сур ёбад ҷаҳонҷӯй ком.

Ҷуз аз доду обод кардан ҷаҳон,
Набуда ба дил ошкору ниҳон,

Замона чу ўро зи шоҳӣ бибурд,
Ҳамон тоҷи ў дигареро супурд.⁴

1770 Чунон дон, ки яксар фиреб асту бас,
Баландиву пастӣ намонад ба кас.

1. И – 6. 1758, 1759 нест.

2. Л – дар ў

3. И – 6. 1761–1766 нест.

4. ТПЗ – Нахоҳад туро мондан ҷовидон,
Бипардоз дилро зи кори бадон.

Кунун чанги хоқону Ҳайтол гир,
Чу разм оядат пеш, кӯпол гир.¹

ДОСТОНИ РАЗМИ HOҶОНИ ЧИН БО ҲАЙТОЛИЁН

Чунин гуфт пурмоя дехқони пир,
Сухан ҳар чӣ з-ӯ бишнави, ёд гир,

Ки аз номдорони бофарру дод
Ба мардони чангиву ганчи наҷод,

Чу хоқони Чин кас² набуд аз меҳон,³
Гузашта зи Кисро ба гирди ҷаҳон.⁴

1775 Ҳама⁵ то лаби рӯди Ҷайхун зи Чин
Бар ӯ хондандӣ ба дод офарин.

Сипахдор бо лашкару ганҷу тоҷ
Ба Гулзарриюн буд аз он сӯи Ҷоҷ.

Суханҳои Кисро ба гирди ҷаҳон
Пароканда буд⁶ дар миёни меҳон.

Ба мардиву⁷ доноиву фарраҳӣ,
Бузургиву оини шоҳаншаҳӣ

Хирадманд хоқон бад-он рӯзгор
Ҳама дӯстӣ ҷуст⁸ бо шаҳрёр.

1780 Ба якчанд биншаст бо ройзан,
Ҳама номдорон шуданд анҷуман.

Ба оғози он ошноӣ нахуст,
Ҳама аз раду мӯбадон рой ҷуст.

1. ТП – Ҷӣ гӯяд суҳангӯи боофарин,
Зи шоху зи Ҳайтолу хоқони Чин.

2. И – чинӣ

3. Л – дар ҷаҳон,

4. Л – Зи Кисро гузашта зи дигар меҳон.

5. ИЛ – Ҳамон

6. ИЛ – шуд

7. И – Зи рою зи

8. И – хост

Яке ҳадя ороост пас бешумор
Ҳама ёдгор аз дари¹ шаҳрёр.

Зи аспони чиниву дебои Чин,
Зи тахту зи тоҷу зи теғу нигин,

Тароиф,² ки бошад ба Чин- андарун,
Биёроост аз ҳар даре сад ҳаюн.

1785 Зи динори чинӣ зи баҳри нисор,
Ба ганҷур фармуд, то сӣ³ ҳазор

Биёварду⁴ бо ҳадяхо ёр кард,
Дах уштур зи ганҷу⁵ дирам бор кард.

Сухангӯй марде бичуст аз меҳон,
Хирадманду гашта ба гирди ҷаҳон.

Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир,
Зи ҳокони Чин номае бар ҳарир

Набиштанд бар сони аржанги Чин
Сӯи шоҳ бо сад ҳазор офарин.⁶

1790 Гузар мардро сӯи Ҳайтол буд,
Ҳама роҳ пуртиру кӯпол буд.

Зи Суғд- андарун то ба Ҷайхун сипоҳ
Кашида рада пеши ҳайтолшоҳ.⁷

Ғае Ғотифар ном солорашон,
Ба разм- андарун номбардорашон.

Ҷу оғаҳ шуд аз кори ҳокони Чин,
В-аз он ҳадяи шоҳи Эронзамин,

Зи лашкар ҷаҳондидагонро бихонд,
Сухан сарбасар пеши эшон биронд.

1. И – аз дари номвар.

2. ИЛ – Зароиф

3. Л – сад

4. Л – Биёвард,

5. Л – ганҷи

6. И-6. 1789 нест.

7. И – аз он ҳадяхо.

1795 Чунин гуфт бо саркашон Ғотифар,
Ки «Моро бад омад зи ахтар ба сар,

Агар шоҳи Эрону хоқони Чин
Бисозанду аз дил кунанд офарин,

Ҳарос аст аз ин дӯстӣ баҳри мо,
Ба ду рӯй вайрон шавад шаҳри мо.

Бибояд яке тохтан сохтан,
Ҷаҳон аз фиристода пардохтан».

Зи лашкар яке номвар баргузид,
Сарафрозу ҷангӣ чунон чун сазид.

1800 Ба тороч дод он ҳама хоста,
Ҳаюнону аспони ороста.

Фиристодаро сар бибуррид¹ паст,
Зи гурдони чинӣ саворе бичаст.

Чу огоҳӣ омад ба хоқони Чин,
Дилаш гашт пурдарду сар пур зи кин.

Сипахро ба Қочорбошӣ биронд,
Ба чину Хутан номдоре намонд.

Зи хешони Арҷоспу Афросиёб,
Напардаҳт як тан ба орому хоб.

1805 Бирафтанд яксар зи Гулзарриюн,
Ҳама дил² пур аз хашму сар³ пур зи хун.

Сипаҳдори хоқони Чин Санча буд,
Ҳама б-осмон барзад аз об дуд.

Зи ҷӯши саворон ба Чоч- андарун
Чу гул шуд ба ранг оби Гулзарриюн.

1. ИЛ –буриданд

2. ИЛ –сар

3. ИЛ – дил

Чу огоҳ шуд Ғотифар з-он сухун,
Ки хоқони чинӣ чӣ афканд бун,¹

Сипоҳе зи ҳайтолиён баргузид,
Ки гашт офтоб аз ҷаҳон нопадид.

1810 Зи Балху зи Шукнону Омую Зам,
Силеху сипаҳ хосту ганчи дирам.

Зи Хатлону аз Тирмизу Висагирд,
Зи ҳар сӯ сипоҳ андаровард гирд.

Зи кӯҳу биёбону аз реғу шах
Бичӯшид лашкар чу мӯру малах.

Чу бугзашт хоқон зи рӯди Тарак,²
Ту гуфтӣ, ҳаме тег борад фалак.³

Сипоҳ анҷуман кард бар мою марғ,
Сиях гашт хуршед чун⁴ парри чарғ.

1815 Зи бас найзаву тегҳои бунафш,
Дурафшидани гуна-гуна⁵ дирафш

Бухоро пур аз гурзу кӯпол буд,
Ки лашкарғаҳи шоҳи Ҳайтол буд,

Бишуд Ғотифар бо сипоҳе чу кӯҳ,
Зи Ҳайтол гирд оварида гурӯҳ.

Ба ҷанг⁶ андаромад зи ҳар сӯ сипоҳ,
Зи тангӣ бубастанд бар бод роҳ.

Яке бод бархост з-абри сиёҳ,
Бишуд рӯшноӣ зи хуршеду моҳ.

1820 Дурахшидани тегҳои сарон,
Ғароидани гурзҳои гарон,

1. И – 6. 1807–1808 нест.

2. Л – бузург,

3. Л – Або лашкару кӯсу пили сутург.

4. И – Замин гашт монандаи

5. И – Дурахшидани парниёӣ; Л – кивиёӣ.

6. Л – танг; И – Чу танг

Ту гуфтӣ, ки оҳан забон¹ дораде,
Ҳаво² гурзро тарҷумон дораде.

Кашониву сугдӣ шуданд анҷуман,
Пур аз об рух кӯдаку марду зан,

Ки то чун бувад кори он размгоҳ,
Киро тобад он гардиши хуру моҳ.

Ба як ҳафта он³ лашкари размҷӯй
Ба рӯй андароварда буданд рӯй.

1825 Ба ҳар ҷой-бар тӯдаи кушта буд,
Зи хун хоку санг арғувон гашта буд.

Зи бас найзаву гурзу кӯполу теғ,⁴
Ту гуфтӣ, ҳама санг борад зи меғ.

Нихон шуд ба гирд- андарун офтоб,
Пур аз хок⁵ шуд чашми парронуқоб.

Ба ҳаштум сӯи Ғотифар гашт гард,
Сияҳ шуд ҷаҳон чун шаби ложвард.

Шикаст андаромад ба ҳайтолиён,
Шикасте, ки бастан-ш то солиён

1830 Наиданду ҳар кас, к-аз эшон бимонд,
Ба дил-дар ҳама номи Яздон бихонд.

Пароканда бар ҳар сӯе хаста буд,
Ҳама марз пуркуштаву баста буд.

Ҳама ин бад-ин, он бад-ин гуфт: «Ҷанг
Надидем ҳаргиз чунин бодиранг».

Ҳамоно на мардум буданд он сипоҳ,
Нашоист кардан бад-эшон нигоҳ.

1. И – равон
2. И- Ҳамон
3. Л –бо
4. Л –пӯлодтеғ,
5. И – об

Ба чехра ҳама дев буданду дад,
Ба дил дур аз андешаи неку бад.¹

1835 Зи шамшеру аз найзаву гурзу теғ,
Ту гуфти, надонанд роҳи гурег.

Ҳама чехраи аждаҳо доштанд,
Ҳама тир² бар кӯҳ бугзоштанд.

Ҳама ҷангҳошон ба сони паланг,
Нашуд сер дилшон зи разму зи ҷанг.

Яке зини аспон набардоштанд,
Бихуфтанд бар барфу нагзоштанд.³

Хӯриш борагиро⁴ ҳама хор буд,
Саворе нахуфтиву⁵ бедор буд.

1840 Ҳама шаб ба чуз ҷастану тохтан,
Тани хеш дар оташ андохтан

Набуду надонист кас хобу х(в)ард,
Магар дев ҷӯяд аз эшон набард.

Надорем, мо тови ҳокони Чин,
Гузар кард бояд ба Эронзамин.

Гар эдун, ки фармон барад Ғотифар,
Бубандад ба фармони Кисро камар,

Супорад бад-ӯ шаҳри Ҳайтолно,
Фаромуш кунад⁶ гурзу кӯполро.

1845 В-агарна худ аз тухмаи Хушнавоз
Гузинем ҷанговаре сарфароз,

Ки ӯ шод бошад ба Нӯшинравон,
Бад-ӯ давлати пир гардад ҷавон.

1. И – б. 1833, 1834 нест.

2. Л – теғ; И – найза

3. И – б. 1837, 1838 нест.

4. Л – Хӯри борагишон

5. И – Яке чун бихуфти, ду

6. И – Бияндозадӯ

Бигӯяд бад-ӯ кори¹ хокони Чин,
Ҷаҳоне бар ӯ-бар кунанд офарин,

Ки бофарру бурз асту бахшу² хирад,
Ҷама ростиро хирад парварад.

Ниҳодаст бар қайсарон³ божу сов,
Надоранд бо ӯ касе⁴ тӯшу тов.

1845 Зи ҳайтолиён кӯдаку марду зан
Бад-ин як суҳан- бар шуданд анҷуман.

Чағонӣ гаве⁵ буд, фаррухнаҷод,
Чавону ҷаҳонҷӯю бо бахшу дод.

Хирадманду номаш Фағониш буд,
Ки бо ганҷ бо лашкари хеш буд.

Бузургони Ҳайтолу мардони кин⁶
Ба шоҳӣ бар ӯ хонданд офарин.

ОГОҲ ШУДАНИ НҶШИНРАВОН АЗ КОРИ ҲАЙТОЛИЁН ВА ЛАШКАР КАШИДАН БА ҶАНГИ ЭШОН

Пас огоҳӣ омад ба шоҳи бузург
Зи Ҳокон, ки буд⁷ номдоре сутург.

1850 Зи Ҳайтолу гурдони он анҷуман,
Ки омад зи ҳокон бар эшон шикан.

Зи шоҳи чағонӣ, ки бо баҳти нав
Биёмад, нишаст аз бари таҳти нав.⁸

-
1. Л–варо ҳол
 2. Л – мағзу
 3. И – хусравон
 4. И – ҳаме
 5. И – шаҳе
 6. Л – лашкару
 7. И –шуд
 8. ТПЗ –

Гирифт он сари таҳти шоханшаҳӣ,
Далерону мардони бофарраҳӣ.
Ҳама як ба як пеши тахташ ба пой.
Занад ҳар замон бо бузургон-ш рой.

Пурандеша биншаст шоҳи ҷаҳон
Зи гуфтори бедор корогаҳон.

Ба айвон биёрост ҷои нишаст,
Бирафтанд гурдони хусравпараст.

Або мӯбади мӯбадон Ардашер
Чу Шопуру чун Яздгирди дабир.

1860 Ҳама бихрадони¹ намояндароҳ
Нишастанд² яқсар бари тахти шоҳ.

Чунин гуфт Кисро, ки «эй бихрадон,
Ҷаҳондидаву коркарда радон.

Яке огаҳӣ ёфтам нописанд,
Суханҳои нохуби носудманд.

Зи Ҳайтолу турку зи ҳокони Чин,
В-аз он марзбонони Тӯронзамин

Беандоза лашкар шудааст анҷуман,
Зи Чочу зи Турку зи Чину Хутан.³

1865 Ба як ҳафта бо тарғу шамшери кин
Зи аспон набардоштанд эҷ зин.

Ба фарҷом Ҳайтол баргашта шуд,
Ду баҳра магар хаставу кушта шуд.

Бад-он номдорӣ, ки Ҳайтол буд,
Ҷаҳоне пур аз теғу кӯпол буд.

Шигифт аст, қ-омад бар эшон шикаст,
Сипаҳбад мабод эҷ бо⁴ ройи паст.

Агар Ғотифар доштӣ хушу⁵ рой,
Набурдӣ сипеҳр он сипахро зи ҷой.

1. И – мӯбадони

2. И – Бирафтанд

3. Л – б. 1862–1864 нест.

4. Л – мабодо або

5. Л – ному

1870 Чу шуд марзи хайтолиён пур зи шӯр,
Бичустанд аз тухми Бахроми Гӯр.

Навоин яке шоҳ биншонданд,
Саросар бар ӯ офарин хонданд.

Нишастаст Хоқон бад-ин рӯи Чоч,
Сарафроз бо лашкару ганҷу тоҷ.

Зи хешони Арҷоспу Афросиёб
Ба чуз¹ марзи Эрон набинад ба хоб.

Зи пирӯзии лашкари Ғотифар,
Ҳама барфарозад зи² хуршед сар.

1875 Сазад, гар набошем ҳамдостон,
Ки хоқон бихонад чунин достон.

Кашонизамин³ подшоҳӣ марост,
Ки доранд аз ӯ чиниён пушт рост.

Ҳама зердастон аз эшон ба ранҷ,
Супурда бад-эшон тану⁴ марзу ганҷ.

Чӣ бинед яксар кунун андар ин,⁵
Чӣ созем бо турку хоқони Чин?»⁶

Бузургони донанда бархостанд,
Ҳама посухашро биёростанд.⁷

1880 Гирифтанд яксар бар ӯ офарин,
Ки «Эй шоҳи некаhtarу пешбин.

Ҳама марз Хайтоли оҳармананд,
Дурӯянду ин марзро душмананд.

1. Л – Чуз аз

2. Л – ба

3. Л – урушонзамин.

4. И – Ба тороч дода ҳама

5. Л – бад-ин андарун,

6. Л – хоқон кунун?

7. И – 6 1879 нест.

Бар эшон сазад, ҳарчи ояд зи бад,
Ҳам¹ аз шоҳ гуфтори некӯ сазад.

Аз эшон агар нестӣ кину дард,
Чуз аз хуни он шоҳи озодмард.

Бикуштанд Пирӯзро ногаҳон,
Чунон шаҳрӯре чароғи чаҳон.

1885 Мабодо, ки бошанд як рӯз шод,
Ки ҳаргиз нахезад зи бедод дод.

Чунин аст бодафраи додгар,
Ҳама бадкунишро бад ояд ба сар.²

Зи Хоқон агар шоҳ ронад сухан,
Ки дорад ба дил дарди³ кини куҳан,

Сазад, гар зи хешони Афросиёб
Бадамӯз дорад ду дида пуроб.

Ва дигар, ки пирӯз шуд, дил гирифт,
Агар з-ӯ битарсӣ, набошад шигифт.

1890 Зи Ҳайтолу аз лашкари Ғотифар,
Мақун ёду тимори⁴ эшон мах(в)ар.

Зи хешони Арҷосбу Афросиёб,
Зи Хоқон, ки биншаст аз он рӯи об,⁵

Ба равшанравон кори эшон бисоз,
Туй бар чаҳон шоҳи гарданфароз,

Фурӯғ аз ту гирад равону хирад,
Анӯша касе ки⁶ хирад парварад.

Ту донотарӣ аз бузург анҷуман,
Набояд-т фарзонаву ройзан.

1. И – Чу

2. Л –б. 1885, 1886 нест.

3. ИЛ – дарду

4. И –андӯхи

5. И –б. 1891 нест.

6. ИЛ – к-ӯ.

1895 Туро зебад андар чахон тоҷу тахт,
Ки бофарру аврангиву рою бахт.¹

Агар шоҳ сӯи Хуросон шавад,
Аз ин подшоҳӣ ҳаросон шавад.

Ҳар он гаҳ ки бешоҳ бинанд² бум,
Замон то замон лашкар ояд зи Рум.

Аз эронӣён боз хоҳанд кин,
Намонад бару буми Эронзамин.

На кас пой бар хоки Эрон ниҳод,
На з-ин подшоҳӣ ба бад кард ёд.

1900 Агар шоҳро рой кин асту чанг,
Аз ӯ ром гардад ба дарё наҳанг».

Чу бишнид аз эронӣён шаҳрёр,
Зи сулҳу зи пархошу аз корзор,

Бидонист шоҳи ҷаҳонкадхудой,
Ки андар дили бихрадон³ чист рой.

Касеро набуд размро орзуй,⁴
Ба базму ба ноз- андарун карда хӯй.⁵

Чунин дод посух, к- «Аз Эзад сипос,
К-аз ӯ дорам андар ду гетӣ ҳарос,

1905 Ки шерон аз осоишу⁶ хобу х(а)рд,
Фаромӯш карданд гарди⁷ набард.

Шуморо аз осоишу базмгоҳ,
Гарон шуд бад-ин сон⁸ сар аз размгоҳ.

1. Л – аврангӣ, эй некбахт.

2. И–ёбанд

3. ИЛ – бихрадон

4. Л–кард разм орзу,

5. Л – хӯ; И – б. 1902, 1903 нест.

6. И – гурдон зи осоиши

7. И – яксар

8. И – Ба яксар тигӣ шуд

Таносон шавад, ҳар кӣ разм¹ оварад,
Зи разм он гаҳе боз базм² оварад.

Ба нерӯи Яздон сари шоҳро
Басечем яксар ҳама роҳро.

Ба сӯи Хуросон кашам лашкаре,
Бихонам сипоҳе зи ҳар кишваре,

1910 Чунин³ номдорону гурдон, ки ҳаст,
Бубандем кӯс аз бари пили маст,

На Ҳайтол хоҳам, на ҳоқони Чин,
Ки бар буми Эрон кунанд офарин.

Чаҳон аз бадон пок беҳав кунам,⁴
Ба доду диҳиш кишваре нав кунам».⁵

Ҳама номдорон фурӯ монданд,
Ба пӯзиш бар ӯ офарин хонданд.

Ки «Эй шоҳи пирӯзи бофарру дод,
Замона ба фармони ту шод бод!

1915 Ҳама номдорон туро бандаем,⁶
Ба фармону роят сарафкандаем.⁷

Ҳар он гаҳ ки фармон диҳад корзор,
Набинад зи мо коҳилӣ шаҳрёр».

В-аз он пас чу биншаст бо ройзан,
Далерон саросар шуданд анҷуман.

Ҳама рой зад шоҳ, то моҳи нав
Баромад, нишаст аз бари гоҳи нав.

Бидиданд бар чехраи шоҳ моҳ,
Хурӯше баромад зи даргоҳи шоҳ.

1. Л – ранҷ
2. Л – ранҷи танаш бо ганҷ
3. ИЛ– Ҳамин
4. И – кунем,
5. И-кунем
6. И – бандаанд,
7. И –сарафгандаанд.

1920 Чу барзад сар аз кӯҳ рахшон чароғ,
Замин шуд ба кирдори заррин чуноғ.

Ту гуфтӣ, ки чоме зи ёкути зард
Ниҳоданд бар чодари ложвард.

Хурӯш омаду нолаи говдум,
Бубастанд бар пил рӯинахум.

Дамодам ба лашкаргаҳ омад сипоҳ,
Табиразанон баргирифтанд роҳ.

Ба даргоҳ шуд Яздгирди дабир
Або ройзан мӯбади Ардашер!.

1925 Набиштанд нома ба ҳар кишваре,
Ба ҳар номдореву ҳар меҳтаре,

Ки шуд шоҳ бо лашкару сози разм,
Шумо кехтариро масозед базм.

Нафармуд нома ба хоқони Чин,
Фуғонишро ҳам накард офарин.

ЛАШКАР КАШИДАНИ НҶШИНРАВОН БАРОИ ҶАНГИ ХОҚОНИ ЧИН

Яке лашкаре аз Мадоин биронд,
Ки рӯи замин чуз ба дарё намонд.¹

Замин кӯҳ то кӯҳ яксар сипоҳ,
Дирафши ҷаҳондор бар қалбгоҳ.

1930 Яке лашкаре сӯи Гургон кашид,
Ки гашт офтоб аз ҷаҳон нопадид.²

Биёсуд³ чанде зи баҳри шикор,
Ҳаме гашт дар кӯҳу дар марғзор,

1. ТПМ – Зи гарди сипоҳаш замин тира шуд,

Ҳаме дида аз диданаш хира шуд.

2. И – онро карона набудадаш падид.

3. ИЛ – Баросуд

Ба Суғд- андарун буд хоқон, ки шоҳ
Ба Гургон ҳаме рой зад бо сипоҳ.

Зи хешони Арҷоспу Афросиёб
Шуда Суғд яксар чу дарёи об.

Ҳаме гуфт хоқон: «Сипоҳи маро
Замин барнатобад, на гоҳи маро.

1935 Аз эдар сипаҳ сӯи Эрон кашам,
Ба наздики дашти саворон¹ кашам.

Ҳама хоки Эрон ба Чин оварам,
Ҳама тозиёро ба дин оварам.

Намонам, ки кас тоҷ дорад, на тахт,
На оини шоҳӣ, на кишвар, на бахт».

Ҳаме буд якчанд бо гуфтугӯй
Ҷаҳонҷӯи болашқару обрӯй.

Чунин то биёмад зи шоҳ огаҳӣ,
К-аз Эрон бичунбид бо фарраҳӣ.

1940 В-аз он бахти пирӯзу он² дастгоҳ
Зи дарё ба дарё кашида сипоҳ.

Бупечид Хоқон, чу огоҳ шуд,
Ба разм- андараш рой кӯтоҳ шуд.

Пурандеша биншаст бо ройзан,
Бузургони лашқар шуданд анҷуман.

Сипаҳдор хоқон ба дастур гуфт,
Ки «Ин огаҳӣ хор натвон нухуфт.

Шунидам, ки Кисро ба Гургон расид,
Ҳама рӯи кишвар сипаҳ густарид.

1945 Надорад ҳамоно зи мо огаҳӣ,
Дигар торақ аз рой дорад тигӣ.

1. Л – В-аз он ҷо ба шаҳри далерон

2. И – бахту пирӯзиву

Зи Чин то ба Чайхун сипоҳи ман аст,
Ҷаҳон зери парри¹ кулоҳи ман аст.

Маро пеши ӯ рафт бояд ба ҷанг,
Бипӯшад диранг оташи ному нанг.

Гумонад, к-аз ӯ бугзарӣ, роҳ нест,
В-агар дар замона ҷуз ӯ шоҳ нест.

Биёгоҳад акнун чу ман размҷӯй,
Шавам бо саворони Чин пеши ӯй».

1950 Хирадманд марде ба хоқони Чин
Чунин гуфт, к-«Эй шаҳрёрӣ замин,²

Ту бо шоҳи Эрон макун разм ёд,
Мадех подшоҳиву лашкар ба бод.

Зи шоҳон наҷӯяд касе ҷойи ӯй,
Магар тира гардад³ дилу ройи ӯй.

Ки бо фарри ӯ тахтро шоҳ нест,
Ба дидори ӯ бар фалак моҳ нест.

Ҳама бож хоҳад зи Ҳинду зи Рум,
Зи ҷое ки ганҷ асту ободбум.

1955 Худованди тоҷ асту зебои тахт,
Ҷаҳондори бедору пирӯзбахт».

Чу бишнид хоқон зи мӯбад сухун,
Яке ройи шоиста афканд бун.

Чунин гуфт бо кордон роҳҷӯй,
Ки инро чӣ бинад хирадманд рӯй?

Ду кор аст пеш омада ногузир,
Ки хомуш нашояд будан хирахир.

Чу аз разми ӯ бор ҷуз ранҷ нест,
Беҳ аз барпарокандани ганҷ нест.

1. Л – фарри

2. И – б. 1549, 1550 нест.

3. ИЛ – бошад

1960 Зи динор пӯшиш наёяд на х(в)ард,
На густурданӣ рӯзи нангу набард.

Бад-ӯ эманӣ бояду хӯрданӣ,
Ҳамон пӯшиши нағзу густурданӣ.¹

Ҳар он кас, ки аз бад ҳаросон шавад,
Дирам хор гирад, таносон бувад.²

НОМАИ ҲОҚОНИ ЧИН БА НАЗДИ НҶШИНРАВОН

Зи лашкар суҳангӯй даҳ баргузид,
Ки ҳам гӯяду гуфта донад шунид.

Яке нома бинвишт бо офарин,
Суҳандони чинӣ ба оини Чин.

1965 Бирафт ин хирадёфта даҳ савор
Даҳон³ пурсуҳан⁴ то дари шаҳрёр.

Ба Кисро чу бардоштанд оғаҳӣ,
Биёрост айвони шоҳаншаҳӣ.

Бифармуд, то парда бардоштанд,
Ба даргоҳашон шод бугзоштанд.

Бирафтанд ҳар даҳ бари шаҳрёр
Або номаву ҳадяву бо нисор.

Ҷаҳондор чун дид, бинвохтшон,
Зи ҳоқон бипурсиду биншохтшон.

1970 Ниҳоданд сар пеши ӯ бар замин,
Бидоданд пайғоми ҳоқони⁵ Чин.

Ба чинӣ яке нома буд бар ҳарир,
Фиристода бинҳод пеши дабир.

1. И – 6. 1960, 1961 нест.

2. ИЛ – шавад.

3. Л – Ниҳон

4. И – Сипарданд раҳ

5. И – солори

Чавон Яздгирд он ба хондан гирифт,
Аз ӯ анчуман монд андар шигифт.

Сари нома буд аз нахуст офарин
Зи додор бар шоҳи Эронзамин.

Дигар сарфарозиву ганчу сипоҳ,
Силеху бузургӣ намудан ба шоҳ.

1975 Се дигар сухан он ки «Фағфури Чин
Маро хонд андар ҷаҳон офарин.

Маро дод беорзу духтараш,
Начӯянд ҷуз ройи мо лашкараш.

В-аз он ҳадя, к-аз пеш наздики шоҳ
Фиристоду Ҳайтол баста ба роҳ.

Бад-он кина рафтам ман аз шаҳри Чоч,
Бибистонам^{*1} аз Ғотифар ганчу тоҷ.

Бад-он гуна рафташ зи Гулзарриюн,
Ки шуд лаългун оби Ҷайхун зи хун.

1980 Зи пирӯзии шоҳу мардонагӣ,
Хирадмандиву шарму фарзонагӣ,

Чу огоҳӣ омад ба Мочину² Чин,
Ба гӯянда бархондам офарин.

Ҳама дӯстӣ ҷустам андар ниҳон,
Ки бошад аҳо шаҳрҳои ҷаҳон».

Чу он нома бишниду гуфтори ӯ,³
Бузургиву мардиву бозори ӯ,⁴

Фиристодаро ҷойгаҳ сохтанд,
Ситуданд бисёру бинвохтанд.

1. М – Ки бистонам

2. Л – бари мо ба

3. ИЛ – ӯй,

4. ИЛ – ӯй,

1980 Чу хону май орошти майгусор,
Фиристодаро хости шахрёр.

Бибуданд як моҳ наздики шоҳ,
Ба айвону базму ба нахчиргоҳ.

Яке боргаҳ сохт рӯзе ба дашт,
Зи гарди саворон ҳаво тира гашт.

Ҳама марзбонони зарринкамар,
Балучиву гили ба зарринсипар.

Саросар бад-он боргоҳ омаданд,
Парастанда наздики шоҳ омаданд.

1990 Чу сесад зи болои зарринситом,
Бибурданду шамшери зарринниём.

Дурахшидани теғу жўпину хишт,
Ту гуфти ба зар- андар оҳан сиришт.

Ба дебо биёраста пушти пил,
Бар ӯ тахти пирӯза монанди¹ нил.

Замин пурхурӯшу ҳаво пур зи чӯш,
Ҳама кар шудӣ мардуми тезгӯш.

Зи дашти саворони найзагузор
Бирафтанд яксар бари шахрёр.

1995 Фиристодаи Бардаъу Ҳинду Рум,
Зи ҳар шахрёре ба ободбум.²

Ба чинӣ намуд он, ки шоҳӣ кирост,
Зи хуршед то пушти моҳӣ кирост.

Ба дашт- андар овардгаҳ сохтанд,
Саворони ҷангӣ ҳама тохтанд.

Ҳаво пур шуд аз чӯшу гарди савор,
Замин пур шуд аз олати корзор.

1. ИЛ – ҳамранги

2. Л –б. 1995 нест.

Ба кӯполу теғу ба тиру камон
Бигаштанд гарданкашон як замон.

2000 Ҳама дашт жӯпинвару найзадор,
Ба як сӯ пиёда, ба як сӯ савор,

Фиристодагонро зи ҳар кишваре,
Зи ҳар номдореву ҳар меҳтаре

Шигифт омад аз лашкару сози ӯ,
Ҳамон чехраву ному овози ӯ.

Ҳадиси фиристодагон дар ниҳон
Бигуфтанд бо шаҳрӯри ҷаҳон.

Ба ганҷур фармуд пас шаҳрӯр,
Ки орад ба дашт олати корзор.

2005 Биёвард ҳафтону ҳӯду зирех,
Бифармуд, то баркушояд гирех,

Кушодабаре¹ гурди зӯрозмоӣ
Набардошти ҷавшани ӯ зи ҷой.

Ҳамон ҳӯду ҳафтону кӯполи ӯӣ
Набардошти ҷуз бару ёли² ӯӣ.

Зи лашкар камонкаш³ набудӣ чу ӯӣ,
На аз номдорон чун ӯ⁴ ҷангҷӯӣ.

Ба овардгаҳ рафт чун пили маст,
Яке гурзаӣ говпайкар ба даст.

2010 Ба зер- андарун бораи гомзан,
Зи болои ӯ хира гашт⁵ анҷуман.

Хурӯш омаду нолаи карраноӣ
Ҳам аз пушти пилон ҷаранги дароӣ.

1. И – Кушодагаве

2. И – ҷури боли

3. Л – камонвар

4. Л – чун он

5. И – хирасанг

Табиразанон пеш бурданд санч,
Замин омад аз наъли аспон ба ранч.

Шаҳаншоҳ бо хӯду баргустувон¹
Чапу рост гардону печон инон.

Парастандагон хонданд офарин,
Якояк ниҳоданд сар бар замин.

2015 Ба айвон шуд аз дашт шоҳи ҷаҳон,
Якояк бирафтанд бо ӯ меҳон.

Фиристодагон як ба дигар ба роз
Бигуфтанд, к-«ин шоҳи гарданфароз

Ҳунар ҷӯяду ҳам бупечад инон,
Ба гурдони лашкар намояд синон».

Ҳунархо, ки бинмудамон шаҳрёр,
Аз ӯ дошт бояд ба дил ёдгор.

Чу ҳар кас бирафтӣ бари шоҳи хеш,
Сухан доштӣ ёду ҳамроҳи хеш.

2020 Бигуфтӣ, ки «чун шоҳ Нӯшинравон
Ба дида надидаст пиру ҷавон».

ПОСУХИ НОМАИ ХОҶОНИ ЧИН АЗ НҶШИНРАВОН

Бифармуд, то пеши ӯ шуд² дабир
Або³ мӯбади мӯбадон Ардашер.

Ба қиртос - бар номаи хусравӣ,
Нависанда бинвишт бар паҳлавӣ.

Қалам чун ду рухро ба анбар бишуст,
Сари нома кард офарин аз нахуст.

1. И – кабру синон,
2. И – аз
3. И – Ҳамон

Бад-он додгар, к-ӯ сипехр офарид,
Баландиву жарфиву¹ меҳр офарид.

2025 Ҳама бандагонему ӯ подшост,
Хирад бар тавоноии ӯ гувост.

Нафас чуз ба фармони ӯ нагзарад,
Пайи мӯр бе ӯ замин наспарад.

Аз ӯ хостам, то магар офарин
Расонад зи мо сӯи хоқони Чин.

Нахуст он ки гуфтӣ зи ҳайтолиён,
К-аз он гуна бастанд² бадро миён.

Ба бедод-бар хира³ хун рехтанд,
Ба доми ниҳода баровехтанд.⁴

2030 Агар бадкуниш зӯр дорад чу шер,
Набояд, ки бошад⁵ ба Яздон далер.

Чу эшон гирифтанд роҳи паланг,
Ту пирӯз гаштӣ⁶ бар эшон ба ҷанг.⁷

Ва дигар, ки гуфтӣ зи ганчу сипох,
Зи нерӯи фағфуру тахту кулоҳ⁸

Касе, к-аз бузургӣ занад достон,
Набошад хирадманд ҳамдостон,

Ту тахти бузургӣ надидӣ, на⁹ тоҷ,
Шигифт оядат лашкару марзи¹⁰ Чоч

1. И – тундиву

2. И – Ки бастанд аз он гуна

3. И – бисёр

4. И – худ овехтанд.

5. Л – гардад

6. Л – бошӣ

7. И – б. 2031 нест.

8. И – Дигар он ки гуфтӣ зи тахту кулоҳ,
Зи пирузиву фарру ганчу сипох.

9. И – надидиву

10. И – кишвару ганчи

2035 Чунин бо касе гуфт бояд, ки ганч
Набинад на лашкар, на разму¹ на ранч.²

Бузургони гетӣ маро дидаанд,
Касе к-ам надиданд, бишнидаанд,³

Ки дарёи Чинро надорам ба об,
Шавад кӯҳ аз ороми ман пуршитоб.

Саросар замин зери ганчи ман аст,
Куҷо хоку об аст, ранчи ман аст.

Се дигар куҷо дӯстӣ хостӣ,
Ба пайванди⁴ мо дил биёростӣ.

2040 Ҳаме⁵ базм чӯй, маро нест разм,
Нахаррад касе разм ҳаргиз ба базм.

Ва дигар, ки бо номбардор⁶ мард
Начӯяд хирадманд ҳаргиз набард,

Бавижа, ки хӯ карда бошад ба ҷанг,
Гаҳи разм ҷустан начӯяд диранг.⁷

Басе дида бошад дари корзор,
Нахоҳад гаҳи разм⁸ омӯзгор.

Дили хеш бояд, ки дар ҷанги сахт
Чунон ром дорад, ки бо тоҷу тахт.

2045 Туро ёр бодо ҷаҳонофарин,
Бимонод равшан кулоҳу нигин!

Ниҳоданд бар нома-бар номи шоҳ,
Биёрост он⁹ хусравӣ тоҷгоҳ.

1. Л – марзу.

2. И – б. 2035 нест.

3. И – Ҳамон дар бузургӣ писандидаанд.

4. И – дидори

5. И – Чу ту

6. И – номдорони

7. И – Ба кин з-ӯ напечад ба дарё наҳанг.

8. И – Набояд гаҳи размаш

9. И – Биёростанд

Ба расми Каён хилъат оростанд,
Фиристодаро пеши¹ ӯ хостанд.

Зи пайғом ҳар ч-аш ба дил буд низ,
Ба гуфтор-бар нома бифзуд низ.

Ба хубӣ бирафтанд аз айвони шох,
Ситоишкунон баргирифтанд роҳ.

2050 Расиданд пас пеши² хоқони Чин,
Саросар забонҳо пур аз офарин.

Ҷаҳондида хоқон бипардаҳт ҷой,
Биёмад бари тахти ӯ раҳнамоӣ.

Фиристодагонро ҳама пеш хонд,
Зи Кисро фаровон суҳанҳо биронд.

Нахуст³ аз ҳушу донишу ройи ӯй,
Зи гуфтору дидору болои ӯй.

Дигар гуфт: «Чанд аст бо ӯ сипоҳ,
В-аз эшон кӣ дорад⁴ нигину кулоҳ?».

2055 Зи доду зи бедоду аз лашкараш,⁵
Ҳам аз кишвару⁶ ганчу аз афсараш.⁷

Фиристода гӯё забон баркушод,
Ҳама дидаҳо⁸ пеши ӯ кард ёд.

Ба хоқон чунин гуфт, к- «эй⁹ шаҳрёр,
Ту ўро бад-ин зердастӣ мадор.

-
1. И – сӯи
 2. И – наздики
 3. Л – Суҳан
 4. И – Кӣ дорад зи гурдон
 5. Л – кишвараш,
 6. Л – лашкару
 7. И – ганчу з-олоту ҳам кишвараш.
 8. И – дидаро
 9. И – Чунин гуфт, к-эй номвар,

Бад-ин рӯзгоре, ки мо назди¹ ӯй
Бибудем шодондилу² тозарӯй.³

Ба айвони базму ба разму шикор
Надидем ҳаргиз чун ӯ шаҳрёр.⁴

2060 Ба болой сарв асту ҳамзӯри⁵ пил,
Ба бахшиш кафаш ҳамчу⁶ дарёи Нил.

Чу бар гоҳ бошад, сипехри вафост,
Дар овардгаҳ чун наҳанги балост.

Агар тез гардад, биғуррад чу абр,
Аз⁷ овози ӯ ром гардад ҳизабр.

В-агар май гусорад ба овози нарма,
Ҳама дил ситонад ба гуфтори гарм.

Хучаста суруш аст бар гоҳу тахт,
Яке борвар шохи зебо дарахт.

2065 Ҳама шаҳри Эрон сипоҳи ваянд,
Парастандагони⁸ кулоҳи ваянд.

Чу созад ба дашт- андарун боргоҳ,
Нагунчад ҳама дар ҷаҳон⁹ он сипоҳ.

Ҳама гурздорон-ш зарринкамар,
Ҳама пешкорон-ш¹⁰ бо зебу фар.

Зи пилону аз пояи¹¹ тахти оч,
Зи аврангу аз ёраву тавқу тоҷ.

1. Л – рӯзгорон кам ояд чун

2. Л – Ба дидори ӯ шоддил,

3. ТПЗ – Ба сад рӯзгорон кам ояд чун ӯй,
Сипахдору фарзонаву тозарӯй.

4. Л – як савор.

5. И – аст бо зӯри

6. И – Кафаш гоҳи бахшиш чу

7. Л – В-аз

8. И – Парастори парри

9. И – замин

10. И – майгусоро-ш

11. И – аспону пилону аз

Кас оини ўро надонад шумор,
Ба гетӣ чуз аз додгар Кирдгор.

2070 Агар душманаш кӯҳи оҳан шавад,¹
Бари хашми ў нӯки сӯзан шавад.²

Ҳар он кас, ки сер ояд аз рӯзгор,
Шавад тезу бо ў кунад корзор.³

НОМАИ ХОҚОН ДАР БОРАИ ДОДАН ДУХТАРИ ХЕШРО БА НҶШИНРАВОН

Чу хоқони Чин он суханҳо шунид,
Бипажмурду шуд чун гули шанбалид.

Дилаш 3-он суханҳо пур аз бим гашт,
В-аз андеша мағзаш ба ду ним гашт.⁴

Пур аз дард биншаст бо ройзан,
Чунин гуфт бо номдор⁵ анҷуман,

2075 Ки «Эй бихрадон, роҳи ин кор чист,
Бар андешаи хаста озор чист?

Набояд, ки пирӯз гашта ба чанг,
Ҳама номи мо боз гардад ба нанг».

Зи ҳар гунае мӯбадон сохтанд,
Чапу рост гуфтанду андохтанд.⁶

Чунин гуфт хоқон, ки «Он⁷ аст роҳ,
Ки гурде⁸ фиристем наздики шоҳ.

Ба андеша дар кор бешӣ кунем,
Бисозему бо шоҳ хешӣ кунем.

1. И – бувад,

2. И – чашми сӯзан бувад.

3. Л – 6. 2066 нест.

4. И – 6. 2072, 2073 нест.

5. И – номвар

6. ИЛ – оростанд.

7. ИЛ-ион

8. Н – марде

2080 Паси пардаи мо базе духтаранд,¹
Ки бар тораки бонувон афсаранд.²

Якero ба номи шаҳаншаҳ кунем,
Зи кори вай андеша кӯтаҳ кунем.

Чу пайванд созем бо ӯ ба хун,
Набошад кас ӯро ба бад рахнамун.

Бад-ӯ нозишу сарфарозӣ бувад,
В-аз ӯ бугзарӣ, ҷанг бозӣ бувад».

Радонро писанд омад он ройи шох,
Ба овоз гуфтанд, к-«ин аст роҳ».

2085 Зи лашкар се пурмояро баргузид,
Ки гӯянду донанд посух³ шунид.

Дари ганчи динор букшоду гуфт,
Ки «гавҳар чаро бояд андар нухуфт?

Магар номро бояду нангро,
В-агар баҳшишу базму оҳангро».

Яке ҳадае сохт, к-андар ҷаҳон
Касе он надид аз кеҳону меҳон.

Дабири ҷаҳондидаро⁴ пеш хонд,
Сухан ҳарчи будаш ба дил-бар,⁵ биронд.⁶

2090 Нахуст офарин кард бар кирдгор,
Тавонову донову парвардгор.

«Худованди кайвону хуршеду моҳ,
Худованди пирӯзиву дастгоҳ.

Зи банда нахоҳад ҷуз аз ростӣ,
Начӯяд⁷ ба дод андарун костӣ.

1. Л – духтар аст,

2. Л–афсар аст.

3. Л–гӯянда гуфтор донанд

4. Л–нависандаро

5. Л – дар

6. И – ҳама барфишонд.

7. И – Наёрад.

В-аз ӯ бод бар шохи Эрон дуруд,
Худованди шамшеру кӯполу хӯд.

Худованди доноиву тоҷу¹ тахт,
Зи пирӯзгар ёфта кому бахт.

2095 Бидонад чаҳондори² хусравнажод,
Хирадманди босангу фарҳангу дод,³

Ки мардум ба мардум бувад арҷманд,
Агарчанд бошад бузургу баланд.

Фиристодагони хирадманди ман,
Ки буданд наздику пайванди ман,

Аз он боргах чун бад-ин боргах⁴
Расиданду гуфтанд чанде зи шах.⁵

Зи доду хирадмандиву бахти ӯй,
Зи тоҷу сарафрозиву тахти ӯй,

2100 Чунон орзу хост аз фарри ӯй,
Ки бошем дар сояи парри ӯй.

Гиромитар аз хуни дил чиз нест,
Хирадманд фарзанд бо дил якест.⁶

Яке покдоман, ки оҳистатар,⁷
Накӯтар ба дидору шоистатар

Бихоҳад зи мо, гар писанд оядаш,
Ҳамоно, ки ин⁸ судманд оядаш.

Набошад чудо марзи Эрон зи Чин,
Физояд зи мо дар чаҳон офарин».

1. И – аврангу дайҳиму
2. И – чаҳонгари
3. И –донандаву покзод,
4. ИЛ– боргоҳ
5. ИЛ – шах.
6. И–6. 2108 нест.
7. И – боистатар,
8. Л – он

2105 Пас андарнавиштанд чинӣ ҳарир,
Бибурданд бо мӯҳр пеши вазир.

Се марди гаронмояву чарбгӯй
Гузин кард ҳокон зи хешони ӯй.

Бирафтанд аз он боргоҳи баланд,
Ба Эрон ба наздики шоҳи баланд.¹

Се дастору динор чун сӣ ҳазор
Бибурданду карданд пешаш нисор.

Зи заррину симину дебои Чин,
Дурахшонтар аз осмон шуд замин.

2110 Фиристодагонро чу биншонданд,
Ба чинизабон офарин хонданд.

Сазовори эшон яке боргоҳ²
Ҳамон гаҳ биёрост дастури шоҳ.

Бигашт андар ин низ як шаб сипехр,
Чу барзад сар аз кӯҳ тобандамеҳр,

Нишаст аз бари тахти пирӯза шоҳ,
Зи ёқут бинҳод бар сар кулоҳ.

Бифармуд, то мӯбадону радон
Нишастанд бо номвар бихрадон.

2115 Чунин гуфт, к-«Он номаи бар ҳарир
Биёреду бинҳед пеши дабир».

Ҳама номдорон нишастанд гирд,
Хиромон бари шоҳ шуд Яздгирд.

Чу он нома бар шоҳи Эрон бихонд,
Яке анчуман дар шигифтӣ бимонд.

1. ТПЗЛ – Чу биншаст Кисро, биёрост тоҷ,
Нишаст аз бари хусравӣ тахти оч.
Се марди гаронмояи хушманд
Расиданд наздики тахти баланд.

2. ИЛ – чойгоҳ

Зи бас хубиву пӯзишу офарин,
Ки пайдо шуд аз гуфти хоқони Чин,

Ҳама сарфарозони парҳезгор,
Ситоиш гирифтанд бар шахриёр.

2120 Ба Яздон сипосу ба Яздон паноҳ,
Ки биншаст як шоҳ бар пешгоҳ,

Ба пирӯзиву фарру авранги шоҳ,
Ба чарбиву нармиву бо сангу ҷоҳ

Ба разм- андарун жандапил аст маст,
Ба базм -андарун моҳи меҳмонпараст.

Ҳама душманон пеши ту¹ кехтаранд,
Агар кехтариро худ андарх(в)аранд.

Ҳама бим аз ин лашкари Чоҷ буд,
Зи хоқон, ки бо ганҷу бо тоҷ буд.

2125 Ба фарри шаҳаншоҳ шуд неkhoҳ,
Ҳама роҳ ҷӯяд ба наздики шоҳ.

Ҳар он кас, ки дорад зи гурдон хирад,
Таносониву² ростӣ парварад.

Чу донист хоқон, ки бо подшоҳ
Натобад,³ ба пайванди ӯ ҷуст роҳ,

Набояд бар ин кор кардан диранг,
Ки касро⁴ зи пайванди ӯ нест нанг.

Зи Чин то Бухоро сипоҳи ваянд,
Ҳама меҳтарон дар паноҳи ваянд.

2130 Чу бишнид гуфтори он бихрадон,
Бузургону бедордил мӯбадон,

1. И – меҳтарон пеши ӯ

2. И – Хирадмандиву

3. Л – Надорад

4. И – шахро

Зи бегона айвон бипардохтанд,
Фиристодагон пеши ӯ тохтанд.

Шаҳаншоҳ бисёр бинвохтшон,
Ба наздикии тахт¹ биншоҳтшон.²

Паёми ҷаҳонҷӯй бугзорданд,
Ки лаб дostonро наёзорданд.

Чу бишнид шоҳ он суҳанҳои гарм
Зи гурдони чинӣ ба овои нарма,

2135 Чунин дод посух, ки «Ҳокони Чин
Бузург асту бодонишу офарин.

Ба фарзанд пайванд ҷӯяд ҳаме,
Руҳи дӯстиро³ бишӯяд ҳаме.

Ҳар он кас, ки дорад равонаш хирад,
Ба ҷашми хирад корҳо бингарад.

Бисозему ин ройи фарруҳ ниҳем,
Суҳан ҳарчи гуфтаст, посух диҳем.

Чунон бояд акнун, ки ҳокони Чин
Кунад аз дили худ бад-ин беҳ гузин.⁴

2140 Якеро фиристам, ки дорад хирад,
Шабистони ӯ сарбасар бингарад.

Яке баргузинад, ки номитар аст,
Ба ҳокони Чин-бар гиromитар аст.

Бубинад, ки то чун⁵ падар модараш,
Будааст аз нажоди каён⁶ гавҳараш.

Чу ин карда бошад, ки кардем ёд,
Суҳанро ба пайвастагӣ дод дод».

1. И – ҳеш

2. ТПЗ – Сипахдори болашқару ганҷу тоҷ,
Бидиданд он баргузинони Ҷоҷ.

3. И – оштиро.

4. Л – 6. 2138, 2139 нест.

5. И – ҳамчун

6. И – Бувад аз нажоди шаҳон

Фиристодагон хонданд офарин,
Ки аз шоҳ шод аст хоқони Чин.

2145 Шабистони ӯ гар гуҳарбор меғ,
Бар ӯ ҳам надорад зи Кисро¹ дарег.

Якero зи фарзонагон баргузин,
Ки ояд ба наздики хоқони Чин,

Ки дар парда пӯшидарӯёни ӯй
Зи дидори он кас напӯшанд рӯй.

Шаҳаншоҳ² бишинид аз эшон сухан,
Бар ӯ тоза шуд рӯзгори куҳан.

ФИРИСТОДАНИ НҶШИНРАВОН МЕҲРОНСИТОДРО БАРОИ ДИДАНИ ДУХТАРИ ХОҚОН

Нависандаи номаро пеш хонд,
Зи хоқон фаровон суханҳо биронд.

2150 Бифармуд, то нома посух навишт,³
Гузিনি⁴ суханҳои фаррух навишт⁵

Нахуст офарин кард бар Кирдгор,
Ҷаҳондору пирӯзу⁶ парвардгор.

Ба фармони ӯяст гетӣ ба пой,
Ҷам⁷ ӯяст бар неку бад раҳнамой.

Касero ки хоҳад, кунад арчманд,
Зи пастӣ барорад ба чархи баланд.

Дигар монда андар бади рӯзгор,
Чу некӣ нахоҳад бад-ӯ Кирдгор.

1. И – Шавад, ӯ зи Кисро надорад

2. И – Шаҳаншаҳ чу

3. И – набишт,

4. ИЛ – Гузида

5. И – набишт.

6. Л – Ҷаҳондори пирӯз,

7. Л – Ки.

2155 Ба ҳар неку бад з-ӯ пазирам сипос,
В-агар бад кунам, з-ӯ дил андар ҳарос.

Нахоҳад, ки чон бошаду ҳам¹ дилам,
Агар биму уммед аз ӯ бугсилам.

Расид ин фиристодаи б-офарин
Або хубгуфтори² хоқони Чин.

Шунидам зи пайвастагӣ ҳар чӣ гуфт,
Зи покон, ки ӯ дорад андар нухуфт.

Маро шод шуд³ дил зи пайванди ӯй,
Бавижа зи пӯшида фарзанди ӯй,

2160 Фиристодам инак яке хушманд,
Ки дорад хирад чони ӯро баланд.

Биёяд, бигӯяд ҳама рози ман,
Зи фарҷом пайванду оғози ман.

Ҳамеша туро чон пур аз шарм бод,
Дилат шоду пуштат ба мо гарм бод.

Нависанда чун хома⁴ бекор гашт,
Биёрост киртосу андарнавашт.⁵

Ҳаво⁶ чун сиришки қалам кард хушк,
Ниҳоданд мӯҳре бар ӯ-бар зи мушк.

2165 Бар эшон яке хилъат афканд шоҳ,
К-аз он монд андар шигифтӣ сипоҳ.

Гузин кард пире хирадманду род,
Куҷо номи ӯ буд Меҳронситод.

В-аз эронӣён номвар сад ҳазор
Сухангӯву шоиставу номдор.

1. ИЛ – Нахоҳам, ки чон бошад андар

2. Л – чарбгуфтори

3. Л – шодии дил

4. И – Зи анбар чу киртос

5. И – унвону андарнавашт.

6. И – Ҳамон

Чунин гуфт Кисро ба Мехронситод,
Ки «Шав¹ шоду пирӯзу бо меҳру дод.

Равону забон² боядат чарбгӯй,
Хирад раҳнамову дил озармчӯй.

2170 Шабистони ўро ниғаҳ кун нахуст,
Баду нек, бояд, ки дорӣ³ дуруст.

Ба ороишу чехраву зарру⁴ зеб,
Набояд, ки гирандат андар фиреб.

Паси пардаи ў яке духтар аст,
Ки бо бурзи болову боафсар аст.

Парасторзода наёяд ба кор,
Агарчанд бошад падар шаҳрёр.

Нигар, то кадом аст бошарму⁵ дод,
Зи⁶ модар кӣ дорад зи хотун нажод».⁷

2175 Агар⁸ гавҳари тан бувад бонажод,
Ҷаҳон з-ў шавад⁹ шоду ў низ шод».¹⁰

Чу бишнид Мехронситод ин зи шох,
Басе офарин кард бар тоҷгоҳ.

Бирафт аз дари гоҳи гетифурӯз
Ба фархунда ҳангоми хурдодрӯз.

Ба ҳокон чу огоҳӣ омад зи роҳ,
Пазира фиристод пешаш сипоҳ.

1. ИЛ – Рав

2. Л – Забону гумон

3. ИЛ – донӣ

4. ИЛ – фарру

5. Л – меҳру

6. ИЛ – Ба

7. ТПЗИ – Набера сарафроз* фағфури Чин,
Падар шох** ҳокони боофарин.

* Й – Ниё шохи бододи ** И-гурди

8. И – Киро

9. И – бувад

10. Л – 6, 2175 нест.

Чу омад ба наздики хоқони Чин,
Заминро бибӯсиду кард офарин.

- 2180 Чаҳончӯй чун дид, бинвохташ,
Яке моявар қойгаҳ сохташ.

Аз он кор мағзаш пурандеша гашт,
Ба сӯи шабистони хотун гузашт.

Суҳанҳои Нӯшинравон¹ баркушод,
Зи ганҷу зи лашкар ҳаме кард ёд.

Чунин² гуфт, к-«Ин шоҳ Нӯшинравон³
Чавон асту бедору бахташ чавон.

Яке духтаре дод хоҳам бад-ӯй,
Ки моро физояд бад-ӯ обрӯй.

- 2185 Маро дар паси парда як духтар аст,
Ки ӯ бар сари бонувон афсар аст.

Ба дидори ӯ нест андар чаҳон,
Фаровон зи ман хостандаш меҳон.

Маро орзу нест аз меҳри ӯй,
Ки бинанда⁴ бардорам аз чехри ӯй⁵.

Чаҳор аст низ аз парастандагон,
Парастору бедордил бандагон.

Аз эшон якеро супорам бад-ӯй,
Баросоям аз ҷангу аз гуфтугӯй.

- 2190 Бад-ӯ гуфт хотун, ки «Бо ройи ту
Нагирад кас андар чаҳон қойи ту».

Бар ин гуфта⁶ як шаб бипаймуд хоб,
Чунин то баромад зи кӯҳ⁷ офтоб.

1. И-Нӯширвон

2. Л-Бад-ӯ

3. И-Нӯширвон

4. И-ду дида

5. Л-б. 2185-2187 нест.

6. Пурандеша

7. И – баланд

Биёмад бари гоҳ Меҳронситод,
Бари тахти ӯ рафту нома бидод.

Чу он нома бархонд ҳокони Чин,
Зи паймон бихандиду аз беҳ гузин.

Калиди шабистон бад-ӯ доду гуфт:
«Бирав, то киро бинӣ андар нухуфт?»

- 2195 Парастанда бо ӯ биёмад чаҳор,
Ки ҳокон бад-эшон будӣ устувор.

Чу Меҳронситод он суханҳо шунид,
Биёвард бо устуворон калид.

Дари хучра букшоду андаршуданд.
Парастандагон дostonҳо заданд.

Ки онро, ки акнун ту бинӣ ба роҳ,
Ситора надиду на хуршеду моҳ.

Шабистон биҳиште буд ороста,
Пур аз моҳу хуршеду аз хоста.

- 2200 Паричехра бар гоҳ биншаст панҷ,
Ҳама дар сар он тоҷу дар зер ганҷ.

Магар духти хотун, ки афсар надошт,
Ҳамон ёраву тавқу гавҳар надошт.

Яке чома буд дошта бар бараш,
Кулоҳе зи мушк эзадӣ бар сараш.

Зи карда ба рух- бар нигораш набуд,
Чуз ороиши Кирдгораш набуд.

Яке сарв буд бар сараш моҳи нав,
Фурӯзон зи дидори ӯ гоҳи нав.

- 2205 Чу Меҳронситод андар ӯ бингарид,
Якero ба дидор чун ӯ надид.

Бидонист бинодили ройрод,¹
Ки дуранд хокону хотун зи дод.

Ба дастору дастон ҳаме чашми ўй
Бипӯшид, аз он тоза шуд хашми ўй.

Парастандаро гуфт: «Наздики шох
Фаровон бувад ёраву тоҷу гоҳ.

Ман инро, ки беточу ороиш аст,
Гузидам, ки ин андар афзоиш аст.²

2210 Ба ранҷ аз пайи беҳгузин омадам,
На аз баҳри дебои Чин омадам».

Бад-ӯ гуфт хотун, ки «Эй марди пир,
Нагӯй ҳаме як сухан дилпазир.

Меҳонро, ки бо фарру зебанду³ рой,
Дилафрӯз гашта, расида ба чой.

Ба болой сарву ба рух чун баҳор,
Бидонад парастидани шаҳрёр.

Ҳаме кӯдаке норасида ба чой,
Бар ӯ баргузинӣ, най⁴ некрӯй».

2215 Чунин посух овард Меҳронситод,
Ки «Ҳокон агар сар напечад зи дод,

Бидонад, ки шоҳи ҷаҳонкадхудой
Нахонад маро пири⁵ нопокрӯй.

Ман инро писандам, ки бар тахти соҷ
Надорад зи бун зевару⁶ тавку тоҷ.

Агар меҳтарон ин набинанд рой,
Чу фармон бувад, бозгардам ба чой».

1. Л–додрод,

2. Л– фарзанди хотун-хоқоннаҷод?

3. Л – Ту онро, ки бофарру бурз асту

4. Л – Туй

5. Л – низ

6. Л – зар ёвару

Нигаҳ кард хоқон ба гуфтори ӯй,
Шигифт омадаш рою кирдори ӯй.¹

- 2220 Бидонист, к-он пири покизамағз
Бузург асту шоистаи кори нағз.

Хирадманд биншаст бо ройзан,
Биполуд аз айвони шоҳ анчуман.

Чу пардаҳт² шуд ҷойгоҳи нишаст,
Бирафтанд бо зиҷи румӣ ба даст

Ситорашиносону кундоварон,
Ҳар он кас, ки буданд аз эшон сарон.

Бифармуд, то ҳар киро буд меҳр,
Бичустанд яксар шумори сипеҳр.³

- 2225 Ҳама кард мӯбад ба ахтар нигоҳ,
Зи кирдори хоқону пайванди шоҳ.

Чунин гуфт фарҷом, к-«Эй шаҳрёр,
Дилатро ба бад ҳеҷ ранҷа мадор,

Ки ин кор ҷуз бар беҳӣ нағзарад,
Ба бадрой душман замин наспарад.

Чунин аст ройи сипеҳри баланд,
Ҳамин⁴ гардиши ахтари судманд.

Аз ин духти хоқону аз пушти шоҳ
Биёяд яке шоҳ зебои гоҳ.

- 2230 Бар ӯ шаҳри Эрон кунанд офарин,
Ҳамон пурхунар сарфарозони⁵ Чин».

1. ТПЗ – Пас аз пеши хотун биёмад бурун,
Ба наздики хоқон шуд он пурфусун.
Бигуфташ бад-ӯ, он кучо рафта буд,
Чу хоқон варо дид, к-ошуфта буд.

2. И – пардахта

3. И –б. 2223, 2224 нест.

4. Л – Ҳамон

5. И – номдорони

**ФИРИСТОДАНИ ХОҚОНИ ЧИН ДУХТАРРО
ҲАМРОҲИ МЕҲРОНСИТОД НАЗДИ
НЎШИНРАВОН**

Чу бишнид хоқон, дилаш гашт х(в)аш,
Бихандид хотуни хуршедфаш.

Чу аз чора дилҳо бипардохтанд,
Фиристодаро пеш биншоxtанд.

Бигуфтанд чизе, ки боист гуфт,
Зи фарзанди хотун, ки буд дар нухуфт.

Бипазруфт Меҳронситод аз падар
Ба номи шаҳаншоҳи пирӯзгар.

2235 Миёнҷӣ бипазруфту хоқон бидод,
Якero, ки дорад зи хотун нажд.¹

Парастандагон бо нисор омаданд,
Ба шодӣ бари шаҳрёр омаданд.

В-аз он пас яке ганчи ороста,
Бад-ӯ-дар зи ҳар гунае хоста.

Зи динору аз гавҳару тавку тоҷ,
Ҳамон маҳди пирӯзаву тахти оч.

Яке дигар аз уди хиндӣ ба зар,
Бар ӯ бофта² чанд гуна гуҳар.

2240 Або ҳар яке афсаре шоҳвор,
Сад аспу сад уштур ба зину ба бор.

Шутур бор карда зи дебои Чин,
Биёраста пушти аспон ба зин.

Чихил тойи дебои зарбафтгун,
Кашида забарҷад ба зар андарун.

Сад уштур зи густурданӣ бор кард,
Парастанда сесад падидор кард.

1. И-б. 2235 нест.

2. ИЛ – тофта

Ҳама дид, то ҳар яке барнишаст
Ба¹ оини Чин бо дирафше ба даст.

- 2245 Бифармуд хоқон ба пирӯзбахт,
Ки бинҳанд бар кӯҳаи пил тахт.

Бар ӯ бофта шафшаи симу зар,
Ба шафша - дарун nobисуда гуҳар.

Дирафше дурафшон зи дебои Чин,
Ки пайдо набудӣ зи дебо замин.

Ба сад мардаш аз чой бардоштӣ,
Зи ҳомун ба гардун барафроштӣ.

Зи² дебо биёрост маҳде зи³ зар,
Ба маҳд- андар аз ҳар шуморе гуҳар.⁴

- 2250 Чу сесад парастор бо моҳрӯй,
Бирафтанд шодондилу роҳчӯй.

Фиристод фарзандро назди шоҳ,
Сипоҳе ҳамерафт бо ӯ ба роҳ.

Парастанда дар пеш⁵ ходим чиҳил
Бар ӯ баргузаштанд шодон ба дил.⁶

Чу пардахта шуд з-он, биёмад дабир,
Биёвард мушку гулобу ҳарир.

Яке нома бинвишт зӣ шаҳрёр
Пуророишу бўю рангу нигор.

- 2255 Нахустин ситуд офаринандаро,
Ҷаҳондори бедори бинандаро,

Ки «Ҳар чиз, к-ӯ созад андар бувиш,
Бад-он сӯ кашад бандагонро равиш.

1. ИЛ – Бар

2. И –Ба

3. И-ба

4. ЛМ – Ба дебо биёроста маҳди зар,
Ба маҳд -андарун nobисуда гуҳар.

5. Л – Фиристодае бисту

6. ИЛ – шодон дил.

Шаҳаншоҳи гетӣ маро афсар аст,
На пайванди ӯ аз пайи духтар аст,

Ки ман то шунидастам аз бихрадон,
Бузургону бедордил мӯбадон,

Зи фарру бузургиву авранди шох,
Бичустам ҳаме роҳи пайванди шох,

2260 Ки андар ҷаҳон сарбасар додгар
Ҷаҳондор чун ӯ набандад камар.¹

Ба мардиву пирӯзиву дастгоҳ,
Ба фарру ба бурзу ба тахту кулоҳ,

Ба доду ба дониш ба дину хирад,
Варо покяздон ҳаме парварад.

Фиристодам инак ҷаҳонбини хеш
Сӯи шох² Кисро ба³ оини хеш.

Бифармудамаш, то бувад бандавор,
Чу ояд паси пардаи шаҳрёр,

2265 Хирад гирад аз фарру фарҳанги ӯ,
Биёмӯзад оину оҳанги ӯ,

Ки бахту хирад раҳнамуни ту бод,
Бузургиву дониш сутуни ту бод!»

Ниҳоданд мӯҳр аз бари мушки Чин,
Фиристодаро доду кард офарин.

Яке хилъат аз баҳри Меҳронситод
Биёрост, к-он кас надорад ба ёд,

Ки додӣ касе аз меҳони ҷаҳон
Фиристодаро ошкору ниҳон.

1. И – б. 2260 нест.

2. И – Ба наздики

3. Л – бар

2270 Ҳамон низ ёрон-шро ҳадя дод,
Зи динору аз мушкашон баҳра дод.¹

Ҳамерафт бо духтару хоста,
Саворону пилони ороста.

Чунин то лаби рӯди Ҷайхун кашид,
Ба мижгон ҳама аз дилаш хун кашид.²

Ҳама буд, то рӯд бугзоштанд,
Ба хушкӣ бад-он рӯй бардоштанд.³

Зи Ҷайхун диле пур зи хун бозгашт,
Зи фарзанд бо дард анбоз гашт.

2275 Чу огоҳӣ омад зи Меҳронситод,
Ҳама ҳар касе ҳадяву мужда дод.

Якояк ҳама хонданд офарин
Абар⁴ шоҳи Эрону солори Чин.

Диле шод бо ҳадяву бо нисор,
Ҳама мизбону⁵ ҳама дӯстдор.

Бубастанд озин ба шаҳру ба роҳ,
Дирам рехтанд аз бари духти шоҳ.

Ба Омую роҳи биёбону Марв
Замин буд яксар чу парри тазарв.

2280 Чунин то ба Бастому Гургон расид,
Ту гуфтӣ, замин осмонро надид.

Зи озину гунбад ба шаҳру ба дашт,
Ба роҳе, ки лашкар ҳама баргузашт.

Зи айвон ҳама кӯдаку марду зан
Ба роҳи бути Чин шуданд анчуман,

1. Л – б. 2269, 2270 нест.

2. ЛМ – чакид.

3. Л – б. 2273 нест.

4. И – Або

5. И – меҳрубону

Зи боло бар эшон дирам¹ рехтанд,
Зи мушку зи анбар ҳаме пехтанд.²

Баромехта таштҳои халук
Ҷаҳон шуд пур аз нолаи кӯсу бук.

2285 Ҳама ёли³ аспон пур аз мушку май,
Шакар бо дирам рехта зери пай.

Зи бас нолаи ною чангу⁴ рубоб
Набуд бар замин ҷои орому хоб.

Чу омад бут андар шабистони шоҳ,
Ба маҳд- андарун кард Кисро нигоҳ.

Яке сарв дид аз бараш, гирдмоҳ,
Ниҳода зи⁵ маҳ- бар зи анбар кулоҳ.

Кулоҳе дигар буд,⁶ мушкин зирех,
Чу занҷир гашта⁷ гирех бар гирех.

2290 Гирех баста аз тору бартофта,
Ба афсун як андар дигар бофта.

Чу аз ғолия бар гул ангуштарӣ,
Ҳамон зери ангуштарӣ муштарӣ.

Дар ӯ шоҳ Нӯшинравон хира монд,
Бар ӯ номи Яздон фаровон бихонд.

Сазовори ӯ ҷой бигзид шоҳ,
Биёростанд аз пайи моҳ гоҳ.

1. Л–гуҳар

2. И – бехтанд; Л – Ба пай заъфарону дирам бехтанд.

3. И – наъли

4. И – чангу бонги

5. И – ба

6. Л – ба кирдори

7. Л – Табоек кашада

БОЗГАШТАНИ ҲОҚОН ВА ЛАШКАР КАШИДАНИ НҶШИНРАВОН СҶИ ТАЙСАФУН

Чу огоҳӣ омад ба ҳоқони Чин
Зи¹ Эрону аз шоҳи Эронзамин.

2295 В-аз он шодмонӣ ба фарзанди ӯй,
Шудан шоҳ² хуррам ба пайванди ӯй.

Бипардаҳт Суғду Самарқанду Чоч,
Ба Қучкорбошӣ³ фиристод тоҷ.⁴

Чаҳон нав шуд аз доди НҶшинравон,
Бихуфтанд бар пушт пиру ҷавон.

Якояк ҳаме хонданд офарин
Ба ҳар ҷой бар шоҳи Эронзамин.

Ҳама даст бардошта б-осмон,
Ки «Эй кирдгори макону замон,

2300 Ту ин дод бар шоҳ Кисро бидор,
Бигардон зи ҷонаш бади рӯзгор,⁵

Ки аз фарру авранги ӯ дар чаҳон,
Бадӣ дур гашт ошқору ниҳон».

Ба нахчир чун ӯ ба Гургон расид,
Кушода касе рӯи ҳоқон надид!

Бишуд хӯрду хоб аз саворони Чин,
Саворе набардошт аз асп зин.

Пароканда шуд турк сесада ҳазор,
Ба ҷое набуд кӯшиши корзор.

2305 Камоне набоист кардан ба зех,
На кех монд эдар зи чинӣ, на меҳ.

1. ИЛ – Аз

2. Л – шоду

3. Л – Қучкорбошӣ

4. ТПЗЛ – Аз ин шаҳрҳо чун бирафт ин сипоҳ,
Ҳама марзбонон фиристод шоҳ.

5. ТПМ – Ниғаҳ дор аз бад тану ҷони ӯй,
Чаҳон дор дар зери фармони ӯй.

Бад-ин сон бо¹ фарру бурзи каён
Ба нахчир биштофт² шери жиён,

Ки бо номи вай³ ахтари шоҳ буд,
Ки бо тахти вай⁴ бахт ҳамроҳ буд.

В-аз он пас бузургон шуданд анчуман
Зи Омӯй то шаҳри Чочу Хутан

Бигуфтанд, к-ин шаҳрҳои фароҳ,
Пур аз боғу майдону айвону коҳ,

2310 Зи Чочу Тарак то Самарқанду Суғд
Басе буд вайрону ороми чуғд.

Чағониву Бомиву Хатлону Балх,
Шуда рӯз бар ҳар касе тору талх.

Бухорову Хоразму Омую Зам,
Басе ёд дорем бо дарду ғам.

Зи бедоду аз ранчи Афросиёб
Касеро набуд ҷои орому хоб.

Чу Кайхусрав омад, бирастем аз ӯй,
Ҷаҳоне шуд осуда аз гуфтугӯй.

2315 В-аз он пас чу Арҷосп шуд зӯрманд,
Шуд ин марзҳо пур зи дарду газанд.

Аз Эрон чу Гуштосп омад ба ҷанг,
Надид эҷ Арҷосп ҷои диранг.

Биёсуд гетӣ зи кирдори ӯй,
Ки ҳаргиз мабодо фалак ёри ӯй!

В-аз он пас чу Нарсӣ сипаҳдор гашт,
Ҷама марзҳо пур зи тимор гашт.

1. Л – бувад
2. Л – оҳанги
3. Л – ному паю
4. Л – Куҷо тахт бо

Чу Шопури Хурмузд бигрифт чой,
Надонист Нарсй сарашро зи пой.

- 2320 Чаҳон сӯи дод омаду эманӣ,
Зи бад баста шуд дасти оҳарманӣ.

Чу хоқон чаҳон бистад аз Яздгирд,
Ба бад тездастӣ баровард гирд,

Биёмад чаҳондор Бахроми Гӯр,
Аз ӯ гашт хоқон пур аз дарду шӯр.

Шуд аз доди ӯ ин чаҳон чун биҳишт,
Пароканда шуд кори ноҳубу зишт.

Ба ҳангоми Пирӯз чун Ҳушнавоз,
Ҷаҳон кард пурҷавру гурму¹ гудоз.

- 2325 Мабодо Фуғониш фарзанди ӯй,
На хешони бедоду пайванди ӯй!

Чаҳондор Кисро кунун марзамон²
Бипазруфту пурмоя кард арзамон.³

Ҷаҳон сарбасар чун тан асту сар ӯ,⁴
Бимонод то ҷовидон эдар⁵ ӯ!

Чу 3-ин сон замин дод бинад кунун,
Набинем ранчу нарезанд хун.

В-аз он пас зи Ҳайтолу Турку Ҳутан,
Ба Гулзарриюн баршуданд анҷуман.

- 2330 Ба ҳар сӯ, ки мӯбад будӣ кордон,
Раде поку хушёру бисёрдон.

Зи туркон ҳар он кас, ки буд ройзан,
Ба наздики ӯ шуд бузург анҷуман.⁶

1. Л – пур гурму дарду

2. Л – марзи мо

3. Л – гашт арзи мо.

4. Л – яксара бод маъвои ӯй,

5. Л – ҷон

6. ИЛ –б. 2331 нест.

Чунон рӯй диданд яксар сипох,
Ки оянд бо ҳадя наздики шох.

Чу наздики Нӯшинравон омаданд,
Ҳама якдилу якзабон омаданд,

Чунон гашт аз анбӯҳ даргоҳи шох,
Ки бастанд бар мӯру бар пашша роҳ.¹

2335 Ҳама барниҳоданд сар бар замин,
Ҳама шохро хонданд офарин.

Бигуфтанд, к-«Эй шох, мо бандаем,
Ба фармони ту бар² чаҳон зиндаем,

Ҳама сарфарозем бо сози ҷанг,
Ба ҳомун бидаррем ҷарми паланг».

Шаҳаншаҳ бипазруфт аз эшон нисор,
Бирафтанд пас аз дари шаҳрёр.³

Аз эшон Фуғониш буд пешрав,
Сипоҳе пасаш ҷангсозони нав.

2340 Зи гурдон чу хушнуд шуд шаҳрёр,
Биёмад ба даргоҳ солори бор.

Бипурсид бисёру бинвохтшон,
Ба ҳар барзане ҷойгаҳ сохтшон.

В-аз он пас шаҳаншоҳи яздонпараст
Ба хок омад аз ҷойгоҳи нишаст.

Ситоиш ҳаме кард бар Кирдгор,
Ки «Эй бартар аз гардиши рӯзгор,

Ту додӣ маро фарру⁴ фарҳангу рой,
Ту бошӣ ба ҳар неку бад⁵ раҳнамоӣ,

1. И-б. 2334 нест.

2. Л –дар

3. И –б. 2335–2338 нест.

4. И – хушу

5. Л–некие

2345 Ки ҳар кас, ки ёбад¹ зи ман огаҳӣ,
Аз он пас начӯяд кулоҳи меҳӣ.

Ҳама кехтариро бисозанд кор,
Надорад касе захираи корзор.

Ба кӯҳ- андарун мурғу моҳӣ дар об,
Чу ман хуфта бошам, бичӯянд хоб,

Ҳама дому дад посбони мананд,
Меҳони ҷаҳон кехтарони мананд.

Киро баргузинӣ ту, ӯ хор нест,
Ҷаҳонро ҷуз аз ту ҷаҳондор нест.

2350 Ту нерӯ дихӣ, то магар дар ҷаҳон
Нахуспад зи ман мӯр хаста ниҳон.

Чунин пеши Яздон фаровон гирист,
Нигар, то чунин дар ҷаҳон шоҳ кист?

БОЗОМАДАНИ НҶШИНРАВОН БА ЭРОНЗАМИН БА ПИРҶЗЙ

Ба тахт омад аз ҷойгоҳи намоз,
Сипоҳаш² ба рафтан гирифтанд соз.

Баромад хурӯшидани говдум
Зи даргоҳу³ овози рӯинаҳум.⁴

Зи Яздони некидиҳиш кард ёд,
Сипаҳ барнишасту буна барниҳод.

2355 Зи динору дебову тоҷу камар,
Зи ганҷи дирам, ҳам зи ганҷи гуҳар.

Зи аспону пӯшидарӯёну тоҷ,
Дигар маҳди пирӯзаву тахти оч.

1. Л – ояд ба ҳар кас

2. И – Зи гурдон; Л – Зи Гургон

3. ИЛ – даргоҳ,

4. Л – зарринаҳум.

Нишастанд бар зин парастандагон,
Дилорову¹ хар гунае бандагон,²

Фиристод яксар сӯи Тайсафун,
Буторои³ чинӣ ба пеш-андарун.

Ба фархунда фолу ба равшан равон⁴
Бирафтанду гирд- андараш ходимон.

2360 Сари мӯбадон буд Мехронситод,
Бишуд бо шабистони хоқоннажод.

Сӯи Тайсафун рафт ганчу буна,
Сипоҳе намонд аз ялон як тана.

Ҳама вижа гурдону озодагон
Биёмад сӯи Озарободагон.

Сипоҳе биёмад зи ҳар кишваре,
Зи Гелону аз Дайламон лашкаре,

Зи кӯҳи Балучу зи дашти Саруч
Бирафтанд ханчаргузори⁵ Куч.

2365 Ҳама пок бо ҳадяву бо нисор,
Ба пеши саропардаи шаҳрёр.

Бад-он шод шуд шаҳрёри бузург,
Ки аз меш кӯтоҳ шуд чанги гург.

Ҷаҳон то ҷаҳон буд, кӯче⁶ набуд,
Магар шаҳр аз эшон пур аз доғу дуд.

Ба фарри ҷаҳондор⁷ Кисро сипеҳр
Дигаргунатар шуд ба оину меҳр.

1. Л – Буторову

2. ТП – Чу ораста гашташон корҳо,
Ҳамон боркашхову ҳам борҳо.

3. Л – Шабистони

4. ИЛ – рӯз осмон.

5. И – ханчаргузори ба

6. ИЛ – булӯче

7. И – ҷаҳонҷӯй

Ба шаҳре кучо баргузаштӣ сипоҳ,
Наёзорадӣ кишtmанде ба роҳ.

- 2370 Начустӣ касе аз касе нону об,
Ба раҳ-бар биёростӣ чои хоб.

Бар ин сон ҳаме гирди гетӣ бигашт,
Ниғаҳ кард ҳар чои ҳомуну дашт.

Чаҳон дид яксар пур аз кишtmанд,
Дару дашт пургову пургӯсфанд.

Замине, ки обод ҳаргиз набуд,
Бар ӯ-бар надиданд кишту дуруд,

Ниғаҳ кард Кисро барӯманд ёфт,
Ба ҳар хонае чанд фарзанд ёфт.

- 2375 Хамида сар аз бор шохи дарахт
Ба фарри чаҳондори бедорбахт.¹

Чу якчанд баргашт гардуни моҳ,
Фиристодаи Қайсар омад зи роҳ.²

Або ҳадяву чомаву симу зар,³
Зи дебои румиву румӣ гуҳар.

Нисоре, ки пӯшида шуд рӯи бум,
Чунон бож ҳаргиз наёмад зи Рум.

Зи динор пур карда даҳ чарми гов,
Сесола фиристода шуд божу сов.

- 2380 Зи Қайсар яке номае бо нисор
Набишта бари⁴ номвар⁵ шаҳрёр.

Фиристодаро пеш биншонданд,
Ниғаҳ кард,⁶ то нома бархонданд.

1. ИЛ – пирӯзбахт.

2. Л – Ба манзил расиданд шоҳу сипоҳ; Л –Ба манзил расиданд наздики шоҳ.

3. Л – симу ҳам тахти зар,

4. Л – Навишта сӯи

5. И – Бад-он нома буд номи Кай

6. И – Бифармуд

Басе гарм пайғомҳо дода буд,
Зи чизе, ки пешаш фиристода буд,

К-аз ин пас фузунтар фиристем чиз,
Ки ин боҷ буд, тоҷ боист низ.¹

В-аз он тахт шаҳ андаромад ба асп,
Ҳама рафт² то хони Озаргушасп.

2385 Чу аз дур ҷои парастии бидид,
Шуд аз оби дида рухаш нопадид.

Фуруд омад аз аспу³ барсам ба даст,
Ба замзам ҳама гуфту лабро бубаст,

Навон пеши оташ ниёиш гирифт,
Ҷаҳонфаринро ситоиш гирифт.

Ҳама зарру гавҳар фузунӣ, ки бурд,
Саросар ба ганҷури оташ супурд.

Пароканд бар мӯбадон симу зар,
Ҳамон ҷома бахшидашон бо гуҳар.

2390 Ҳама мӯбадон з-ӯ тавонгар шуданд,
Ниёишкунон пеши озар шуданд.

Ба замзам ҳама хонданд офарин
Бар он додгар шаҳрҳои замин,

В-аз он ҷо биёмад сӯи Тайсафун,
Замин шуд зи лашкар қуҳи Бесутун.⁴

Ба ҳар шаҳр, к-андаршуд он додгар,
Ба дарвеш додӣ басе симу зар.⁵

1. И – б. 2382, 2383 нест;

ТПИЛМ – Пазируфт шоҳ, он чи* ӯ дид** ранҷ,
Фиритод яксар ҳама сӯй*** ганҷ.

* Л – Бипазруфт шоҳ он ки. ** И – Сипахбад бидид, он чи буд дида. *** И – Аз он пас
фиритод яксар ба.

2. И – Ҳама ронд

3. Л – асп,

4. Л – Сипоҳе паси пушту пеш- андарун.

5. И – б. 2393 нест.

Зи кас хоста, к-аш пароканда шуд,
Зи ганчу дирам кишвар оганда шуд.

2395 В-аз он шахр сӯи Мадоин кашид,
Ки он ҷо будӣ ганҷхоро калид.

Бутистони Чин бо чиҳил устод
Ҳаме ронд аз пеш Меҳронситод.

АНДАР ОРОМ ЁФТАНИ ЧАҲОНИЁН АЗ ОИНИ НҶШИНРАВОН

Чу Кисро биёмад бари тахти хеш
Гурозону анбоз бо бахти хеш,

Чаҳон чун биҳиште шуд ороста
Зи доду зи хубӣ пур аз хоста.¹

Баросуда шоҳон аз² овехтан,
Ба ҳар ҷой,³ бедоду хун рехтан,

2400 Чаҳон нав шуд аз фарраи эзадӣ,
Бубастанд, гуфтӣ, ду дасти бадӣ,

Надонист кас ғорату тохтан,
Дигар даст сӯи бадӣ охтан.

Чаҳоне ба фармони шоҳ омаданд,
Зи кажживу торӣ ба роҳ омаданд.

Касе к-ӯ ба раҳ⁴ – бар⁵ дирам рехтӣ,
Аз он хоста дузд бугрехтӣ.

Зи дебову динор бар хушку об,
Ба рахшанда рӯзу ба ҳангоми хоб

1. Л –б. 2396–2398 нест.

2. И – Баросуд мардум зи

3. И –Зи ҳар ҷома,

4. Л – дар

5. И – ба сахро

2405 Зи биму зи доди ҷаҳондор¹ шоҳ,
Накардӣ бадандеш аз он² нигоҳ.

Ҷаҳон чун бихиште шуд³ ороста,
Дару дашт яксар пур аз хоста,⁴

Бипайваст⁵ нома зи⁶ ҳар кишваре,
Зи⁷ ҳар номдореву ҳар меҳтаре.

Зи бозоргонону туркони Чин,
Зи Сақлобу ҳар кишваре ҳамчунин,

Зи бас номаи⁸ мушку чинипаринд,
Аз ороиши Руму аз бӯи Ҳинд.

2410 Шуд Эрон ба кирдори хуррамбихишт,
Ҷама хок анбар шуду зар-ш⁹ хишт.

Ҷаҳоне ба Эрон ниҳоданд рӯй,
Баросуда аз дарду¹⁰ аз¹¹ гуфтугӯй.

Гулоб аст гуфти¹² ҳаворо сиришк,
Биёсуда мардум зи ранҷу пизишк.

Биборид бар гул баҳангом нам,
Набуд киштварзе¹³ зи борон диҷам.

Дару дашт гул буду бому сарой,
Ҷаҳон гашт пурсабзаву чорпой.

2415 Ҷама рӯдҳо ҳамчу дарё шуда,
Ба полиз гул чун Сурайё шуда,

1. И – ҷаҳончӯй

2. ИЛ –з-он

3. Л –буд

4. И –б. 2406 нест.

5. И – Бибинвишт

6. ИЛ –ба

7. ИЛ-Ба

8. ИЛ – нофаи

9. И – хоки у анбару зарр (у)

10. И – ранҷу

11. Л –в-аз

12. ИЛ –гӯй

13. И– киштзоре

Ба Эрон забонҳо биёмӯхтанд,
Равонҳо ба дониш бияфрӯхтанд.

Зи бозоргонони ҳар марзу бум,
Зи Ҳинду зи Чину зи Турку зи Рум

Ситоиш гирифтанд бар раҳнамой,
Физоиш гирифт аз гиё чорпой.¹

Ҳар он кас, ки аз дониш огоҳ буд,
Зи гуяндагон бар дари шоҳ буд.

2420 Радӯ мӯбаду бихрадон арҷманд,
Бадандеш тарсон зи бими газанд.

Чу хуршед гетӣ биёростӣ,
Хурӯше зи даргоҳ бархостӣ,

Ки «-Эй зердастони шоҳи чаҳон,
Мадоред як тан бад андар ниҳон!

Ҳар он кас, ки аз кор дидаст ранҷ,
Биёбад ба андоза аз² ранҷ ганҷ.

Бигӯед яксар ба солори бор,
Ки аз мо кунад муздро хостор.

2425 В-агар вомхоҳе биёяд зи роҳ,
Дирам хоҳад аз марди бедастгоҳ,

Набояд, ки ёбад тӯҳидаст ранҷ,
Ки ганҷур вомаш битӯзад зи ганҷ.³

Касе, к-ӯ кунад бар зани кас нигоҳ,
Чу хасмаш биёяд ба даргоҳи шоҳ,

Наёбад ба ҷуз чоҳу дори баланд,
Ки бо дор тир асту бо чоҳ банд.

В-агар асп ёбанд чое яла,
Ки деҳқон ба дар баркунад з-он гала,

1. И – б. 2417, 2418 нест.

2. Л – андозаи

3. И – б. 2424–2426 нест.

2430 Бирезанд хунаш бар он киштманд,
Барад гӯшт он кас, ки ёбад газанд.

Пиёда савораш бимонад зи асп,
Ба пӯзиш равад пеши Озаргушасп.

Араз бистурад номи девони ӯй,
Ба пой андароранд айвони ӯй.

Гуноҳе ки бошад каму беш аз ин,
Зи пастар бувад он ки буд пеш аз ин.¹

Набошад бар ин² шоҳ ҳамдостон,
Ба дар-бар нахоҳад чуз аз ростон.

2435 Ҳар он кас, ки напсандад ин роҳи мо,
Мабодо, ки бошад ба даргоҳи мо».

ПАНД ДОДАНИ БУЗАРЧМЕҲР НҶШИНРАВОПРО

Чаҳондор биншаст як рӯз шод,
Бузургони донандаро бор дод.

Сухан гуфт хандону букшод чехр,
Бари тахт биншаст Бузарчмеҳр,

Яке офарин кард бар шаҳрёр,
Ки дил шуд ба кирдори хуррам баҳор.

Чунин гуфт қ-«Эй довари³ тозарӯй,
Ки бар ту наёбад сухан айбҷӯй.

2440 Хучаста шаҳаншоҳи пирӯзгар,
Чаҳондори бодонишу богухар,

Навиштам сухан чанд бар паҳлавӣ,
Абар дафтару коғози хусравӣ.

Супурдам ба ганҷур то рӯзгор
Барояд, бихонад магар шаҳрёр.

1. Л – б. 2433 нест.

2. Л – ҳаме

3. И – меҳтари

Бидидам, ки ин гунбади дерсоз¹
Нахоҳад ҳаме лаб кушодан² ба роз.

Агар мард бархезад аз тахти базм,
Нихад бар кафи хеш чонро ба разм,

2445 Заминро бипардозад аз душманон,
Шавад эмин аз ранчи оҳарманон,

Шавад бар ҷаҳон подшо сар ба сар,
Биёбад суханҳо ҳама дарбадар,

Шавад даст дар кор кардан фарох
Кунад гулшану боғу майдону кох,³

Нихад ганчу фарзанд гирд оварад,
Басе рӯз бар орзу бишмарад,

Фароз оварад лашкару хоста,
Шавад коху айвонаш ороста.

2450 Гар эдун, ки дарвеш бошад ба ранч,
Фароз орад аз ҳар сӯе тоҷу ганҷ.

Зару сими бисёр гирд оварад,
Зи сад сол будан-ш барнагзарад.

Шавад хоку бебар шавад ранчи ӯ,
Ба душман бимонад ҳама ганчи ӯ.

На фарзанд монад, на тахту кулоҳ,
На айвони шоҳӣ, на ганчу сипоҳ.

Чу биншинад он ҷастану боди ӯ,
Зи гетӣ нагирад касе ёди ӯ.

2455 Бар ин кор чун бугзарад рӯзгор,
Аз ӯ номи неқӯ бувад ёдгор.

1. И – дербоз,
2. И – кушудан
3. И – б. 2447 нест.

Ба гетӣ ду чиз аст ҷовид¹ бас,
Дигар ҳарчӣ бошад, намонад ба кас.

Сухан гуфтани нағзу гуфтори² нек
Нагардад куҳан, то ҷаҳон аст рек.

Зи хуршеду аз бод в-аз обу хок
Нагардад табаҳ³ ному гуфтори пок.

Бар ин⁴ сон бувад гардиши рӯзгор,
Хунук марди бошарму парҳезгор.

2460 Макун, шаҳрёр, гунаҳ, то тавон,
Гуноҳе, к-аз ӯ шарм дорад равон.

Беозориву судмандӣ гузин,
Ки ин аст фарҳангу оини дин.

Зи ман ёдгор аст чандин⁵ сухан,
Гумонам, ки ҳаргиз нагардад куҳан».

Чу букшод⁶ равшан дили шаҳрёр,
Фаровон сухан кард аз ӯ хостор.

Бад-ӯ гуфт: «Фаррух кадом аст мард,
Ки дорад диле шод бе боди сард?»

2465 Чунин⁷ гуфт, к-«Он, к-ӯ бувад бегуноҳ,
Набурдаст Оҳарман ўро⁸ зи роҳ».

Бипурсидаш аз кажживу роҳи дев,
Зи роҳи ҷаҳондор кайҳонхидев.

Бад-ӯ гуфт: «Фармони Яздон беҳист,
Ки андар ду гетӣ бад-ӯ фарраҳист.

-
1. И – некӯ
 2. И – хубу кирдори
 3. И – куҳан
 4. И – Чу з-ин
 5. И – чанде
 6. И – букшуд
 7. И – Бад-ӯ
 8. И – Оҳарманаш дил

Дари бадтарӣ роҳи Оҳарман аст,
Ки марди парастандаро душман аст.

Хунук дар ҷаҳон марди бартарманиш,
Ки покиву шарм аст пероҳанаши.

2470 Чу ҷонаш танаширо ниғаҳбон бувад,
Ҳама зиндагониш осон бувад.

Бимонад бад-ӯ одиву ростӣ,
Накӯбад дари кажживу костӣ.

Ҳар он чиз, к-он баҳраи тан бувад,
Равонаш пас аз марг равшан бувад,

Аз ин ҳар ду чизе надорад дарег,
Ки баҳри наём аст ё баҳри тег.¹

Сухан машнав аз марди афсунманиш,
Ки бо ҷони равшан бувад бадкуниш.

2475 Чу хасту наёяд ба дигар сарой,
Ҳам эдар пур аз дард монад ба ҷой.

Аз ин бугзарӣ, сифла онро шинос,
Ки аз покяздон надорад ҳарос.

Дарег оядаш баҳраи тан зи тан,
Шавад з-орзуҳо, бубандад даҳан.

Ҳамон баҳри ҷонаш, ки дониш бувад,
Надонад, на аз донишӣ бишнавад».

Бипурсид Кисро, ки «Аз кеҳтарон
Киро бошад андозаи меҳтарон?»

2480 Чунин гуфт, к-«Он кас, ки донотар аст,
Ба ҳар орзу-бар тавонотар аст!»

«Кадам аст доно, бад-ӯ шоҳ гуфт, -
Ки дониш бувад мардро дар нухуфт?»

1. ТПЗ – Касе, к-ӯ бувад бар хирад подшо,
Равонро наронад ба роҳи ҳаво.

Чунин гуфт, к-«Он, к-ӯ ба фармони дев
Набуррад дил аз роҳи кайҳонхидев.

Касеро на бар хира фармон барад,
Ки хасми равон асту они хирад.

Даҳ Оҳармананд ин ба нерӯи шер,
Ки оранд чону хирадро ба зер».

- 2485 Бад-ӯ гуфт Кисро, ки «Даҳ дев чист,
К-аз эшон хирадро бибояд гирист?»

Чунин дод посух, ки «Озу ниёз,
Ду деванд бозӯру гарданфароз.

Дигар хашму рашк асту нанг асту кин,
Чу наммому дурӯю нопокдин.

Даҳум он ки аз кас надорад сипос
Ба некиву ҳам нест яздоншинос».

Бад-ӯ гуфт: «з-Ин шум даҳ пургазанд
Кадам аст Оҳармани зӯрманд?»

- 2490 Чунин дод посух ба Кисро, ки «Оз
Ситамгора деве бувад дерсоз,

Ки ўро набинанд хушнуд ҳеч,
Ҳама дар фузунӣ бошад басеч.

Ниёз он, ки ўро аз андӯху дард
Ҳама кӯр бинанду рухсора зард.

К-аз ин бугзарӣ, хусраво, деви рашк
Яке дардманде бувад бепизашк.

Агар дар замона касе бегазанд
Бубинад, шавад ҷони ӯ дардманд.

- 2495 Дигар нанг деве бувад пурситез,
Ҳамеша ба бад карда чангол тез.

Дигар дев кин аст пурчӯшу хашм,
Зи мардум натобад гаҳи хашм чашм.

На бахшоиш орад ба кас-бар, на меҳр,
Дижогоҳ деве пурожанг чехр.

Дигар дев наммом, к-ӯ чуз дурӯғ
Надонад, наронад сухан бофурӯғ.

Бимонад суханчину дурӯй дев,
Бурида дил аз тарси кайҳонхидев.

2500 Миёни ду тан чангу кин афканад,
Бикӯшад, ки пайвастагӣ бишканад.

Дигар дев бедонишу носипос,
Набошад хирадманду некишинос.

Ба наздики ӯ шарму рой андакест,
Ба чашмаш баду нек ҳар ду якест».

Зи доно бипурсид пас шаҳрёр,
Ки «чун дев бо дил кунад корзор?

Ба банда чӣ додаст кайҳонхидев,
Ки аз кор кӯтах кунад дасти дев?»

2505 Чунин дод посух, ки «Дасти хирад
Зи кирдори Оҳарманон бугзарад.

Зи шамшери девон хирад чавшан аст,
Дилу ҷони доно бад-ӯ равшан аст.

Гузашта сухан ёд дорад хирад,
Ба дониш равонро ҳаме парварад.

Хирад бод ҷони туро раҳнамун,
Ки роҳе дароз аст пеш- андарун.

В-агар худ бувад, он ки хонем хим,
Ки бо ӯ надорад дил аз дев бим.

2510 Чаҳон хуш бувад бар дили неххӯй,
Нагардад ба гирди дари орзуй.

Суханҳои уммед гӯям кунун,
Ки дилро ба шодӣ бувад раҳнамун.

Ҳамеша хирадманди уммедвор
Набинад ба чуз шодӣ аз рӯзгор.

Наяндешад аз кори бад як замон,
Раҳи тир гирад, на роҳи камон.

Дигар, ҳар кӣ хушнуд бошад ба ганҷ,
Наёзад, наёрад танашро ба ранҷ.

2515 Няяндешаду бар дирам нангарад,
Ҳама рӯзи ӯ бар хушӣ бугзарад.

Дигар, ҳар кӣ яздонпарааст асту бас,
Ба ранҷу ба ганҷу ба озарми кас

Зи фармони Яздон нагардад сараш,
Сиришти бадӣ нест дар гавҳараш.

Бар ин ҳамнишон аст парҳез низ,
Ки нафрӯшад ӯ роҳи Яздон ба чиз.

Бад-ӯ гуфт, з-«Инҳо кадом аст,-шоҳ,—
Сӯи некуиҳо намояндароҳ?»

2520 Чунин дод посух, ки «Роҳи хирад
Зи ҳар донишӣ бегумон бугзарад.

Ҳамон ҳӯи некӯ, ки мардум бад-ӯй
Бимонад ҳамасола бообрӯй.

В-аз ин гавҳарон гавҳаре устувор
Тани хушнудӣ дидам аз рӯзгор.

В-аз эшон умед аст охистатар,
Баросуда аз ранҷу шоистатар.

В-аз ин гавҳарон оз дидам ба ранҷ,
Ки ҳамвора серӣ наёбад зи ганҷ».

2525 Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Аз ҳунароҳе чӣ бех,
Ки гардад аз ӯ марди чӯянда меҳ?»

Чунин дод посух, ки «Дониш беҳ аст,
Хирадманд худ бар меҳон-бар меҳ аст»,¹

Ки доно наёзад ба тундӣ ба ганҷ,
Тани хешро дур дорад зи ранҷ».

Зи нерӯи хасмаш бипурсид шоҳ,
Ки «Чун суст хоҳад ҳаме дастгоҳ?»

Чунин дод посух, ки «Кирдори бад
Бувад хасми равшанравону хирад».²

2530 Зи доно бипурсид пас додгар,
Ки «Фарҳанг беҳтар бувад, ё гуҳар?»

Чунин дод посух бад-ӯ раҳнамун,
Ки «Фарҳанг бошад зи гавҳар фузун,

Ки фарҳанг ороиши чон бувад,
Зи гавҳар суҳан гуфтан осон бувад.

Гуҳар бе ҳунар зору хор асту суст,
Ба фарҳанг бошад равон тандуруст».

Бад-ӯ гуфт: «Чонро зудудан ба чист,
Ҳунарҳои танро ситудан ба чист?»

2535 «Бигӯям кунун,— гуфт,— ман сар ба сар,
Агар ёд гирӣ ба ман дар ба дар.

Хирад чун яке хилъати эзадист,
Аз³ андеша дур асту дур аз бадист.

1. ТП -

Чунин дод посух, ки «ҳар к-ӯ зи роҳ
Нагардад, бувад бо тани бегуноҳ.
Биёбад ба гетӣ ҳаме ному ком,
Аз анҷом фарҷому аз ком ном».
Бипурсид аз ӯ: «Номбардор гав,
К-аз ин раҳ кадомин кунам пешрав?»
Чунин дод посух ки овози нарма
Суҳанҳо, ки ронад ба гуфтори гарм,
Фузунӣ начӯяд бар ин ҷуз хирад,
Хирад бегумон бар ҳунар бугзарад».
В-аз он пас зи доно бипурсид меҳ,
Ки «Фарҳанги мардум кадом аст беҳ?»

2. Л – 6. 2451–2529 нест.

3. Л – 3и

Ҳунарманд, к-аз хештан дар шигифт
Бимонад, ҳунар з-ӯ набояд гирифт.

Ҳамон хушманиш мардуми хешкор
Набошад ба чашми хирадманд хор.

Агар бахшишу донишу расму дод
Ҳунарманд¹ гирд оварад бо нажод.

2540 Бузургиву афзуниву ростӣ,
Ҳаме гирад аз ҳӯи бад костӣ».

В-аз он пас бипурсид Кисро аз ӯй,
Ки «Эй номвар мардуми неххӯй.²

Бузургӣ ба кӯшиш бувад³, ё ба бахт,
Ки ёбад ҷаҳондор аз ӯ тоҷу тахт?»

Чунин дод посух, ки «бахту ҳунар
Чунонанд чун ҷуфт бо якдигар,

Чунон чун тану ҷон, ки ёранду ҷуфт,
Тануманд пайдову ҷон дар нухуфт.

2545 Ҳамон колбад мардро кӯшиш аст,
Агар бахти бедор дар ҷӯшиш аст.

Ба кӯшиш бузургӣ наёяд ба ҷой,
Магар бахти некаш бувад раҳнамоӣ.

Ва дигар, ки гетӣ фасона-сту бод,
Чу хобе, ки бинанда дорад ба ёд.

Чу бедор гардад, набинад ба чашм,
Агар некуӣ дид, агар дарду хашм!»

Дигар, пурсише баркушод аз нухуфт;
«Ба доно ситуда кадом аст?»-гуфт.

2550 Чунин дод посух, ки «Шоҳе, ки тахт
Биёрояду зӯр ёбад зи бахт.

1. Л – Хирадманд

2. Л – марди фарҳангҷӯӣ.

3. Л –гар.

В-агар додгар бошаду неқном,
Биёбад зи гуфтору кирдор ком».

Бад-ӯ гуфт, к-«Андар ҷаҳон мустаманд
Кадам асту бадрӯзи носудманд?»

Чунин дод посух, ки «Дарवेशи зишт,
Ки на ком ёбад, на ҳуррамбихишт».

Бипурсиду гуфто, ки «Бадбахт кист,
Ки ҳамвораш аз дард бояд гирист?»

2555 Чунин дод посух, ки «Донандамард,
Ки дорад зи кирдори бад рӯй зард».

Бипурсид аз ӯ, гуфт: «Хурсанд кист,
Ба бешӣ зи чиз орзуманд кист?»

Чунин дод посух, ки «Он кас, ки меҳр
Надорад бар ин кори¹ гардонсипеҳр».

Бад-ӯ гуфт: «Моро кӣ шоистатар?»
Бад-ӯ гуфт: «Он кас, ки оҳистатар».

Бипурсид аз ӯ, гуфт: «Оҳиста кист,
Ки бар тезмардум бибояд гирист?»

2560 Чунин дод посух, ки «Аз айбҷӯй,
Нигар, то кӣ печад сар аз гуфтугӯй.

Ба наздики ӯ шарму оҳистагист,
Хирадмандиву рою шоистагист».

Бипурсид аз ӯ номвар шаҳрёр,
Ки «Аз мардумон кист уммедвор?»

Бад-ӯ гуфт: «Он кас, ки кӯшотар аст,
Ду гӯшаш ба дониш ниюшотар аст».

Бипурсид аз ӯ шаҳрёри ҷаҳон
Аз огоҳии неку бад дар ниҳон.

1. Л –карди

2565 Чунин дод посух, ки «Аз огаҳӣ
Фаровон бувад кажжу мағзаш тихӣ.

Магар он ки гуфтанд, хок аст чой,
Надонам чӣ гунаст дигар сарой».

Бад-ӯ гуфт Кисро, ки «Ободшаҳр
Кадам асту мо з-ӯ чӣ дорем баҳр?»

Чунин дод посух, ки «Ободчой
Зи доди ҷаҳондор бошад ба пой».

Бипурсиду гуфташ: «Кӣ бедортар,
Писандидатар марди хушёртар

2570 Ба гетӣ кадом аст, бо ман бигӯй,
Ки бифзояд аз донишӣ обрӯй».

Чунин дод посух, ки «Донои пир,
Ки бо озмоиш бувад ёдгир».

Бад-ӯ гуфт Кисро, ки «Ромиш кирост,
Кӣ дорад ба шодӣ ҳама пушт рост?»

Чунин дод посух, ки «Он к-ӯ зи бим
Бувад эмину бошадаш зарру сим».

Бад-ӯ гуфт: «Моро ситоиш ба чист,
Ба наздики ҳар кас писандида кист?»

2575 Бад-ӯ дод посух, ки «Он, к-ӯ ниёз
Бипӯшад, ҳамон рашк бо нангу оз.

Ҳамон кину рашкаш бимонад ниҳон,
Писандида ӯ бошад андар ҷаҳон».

Зи марди шикебо бипурсид шох;
«Кӣ аз сабр дорад ба сар- бар кулоҳ?»

Чунин гуфт: «Он кас, ки навмед гашт,
Зи бахту рухонаш чу хуршед гашт.

Дигар он ки рӯзаш бибояд шумурд,
Ба кори бузург- андарун дастбурд».

2580 Бад-ӯ гуфт: «Ғам бар дили кист беш,
К-аз андӯҳ сер омад¹ аз чони хеш?»

Чунин дод посух, ки «он, к-ӯ зи тахт
Биафтоду навмед гардад зи бахт».

Бипурсид аз ӯ шахрёрӣ баланд,
Ки аз мо, кӣ дорад дили дардманд?

Чунин гуфт, к-он, к-ӯ хирадманд нест,
Тавонгар касеро, ки фарзанд нест.

Бипурсид шоҳ аз диле мустаманд,
Нишаста ба гурм- андарун бегазанд.

2585 Бад-ӯ гуфт: «Бодонишу порсо,
Ки гардад бар ӯ аблаҳе подшо».

Бад-ӯ гуфт: «Навмедтар ҳам касе,²
Ки бошад тавоноӣ ӯро басте».³

Чунин гуфт, к-«Он к-ӯ зи кори бузург
Биафтад, бимонад нажанду сутург».

Бипурсид аз ӯ шоҳ Нӯшинравон,
Ки «Эй марди бинову бахтат ҷавон,

Кӣ донӣ, ки беному ороиш аст,
Кӣ ӯ аз дари меҳру бахшоиш аст?»

2590 Бад-ӯ гуфт: «Марди фаровонгуноҳ,
Гунаҳгор дарвешӣ бедастгоҳ».

Бипурсиду гуфташ, ки «Баргӯй рост,
Ки то аз гузашта пушаймон кирост?»

Чунин дод посух, ки «Он тиратарг,
Ки бар сар ниҳад подшо рӯзи марг.

1. Л – ояд

2. Л – кас кадом,

3. Л – Ки дорад тавоноиву неқном.

Пушаймон шавад, дил кунад¹ пурхарос,
Ки чонаш ба Яздон бувад носипос.

Ва дигар, ки кирдор дорад касе,
Ба наздики \bar{y} ² носипосон басе».

2595 Бипурсиду гуфт: «Эй хирадѳта,
Ҳунархо як андар дигар бофта,

Чӣ донӣ, к-аз \bar{y} тан бувад бегазанд,
Ҳам он бар дили ҳар касе арҷманд?»³

Чунин дод посух, ки «Чун тандуруст
Бувад, дил чуз аз шодмонӣ начуст.

Ҳамон орзу тандурустӣ бувад,
Чу аз дард рӯзе ба сустӣ бувад».

Бипурсиду гуфташ, ки «Аз орзу
Чӣ беш аст, пайдо кун, эй неххӯ?»

2600 Бад- \bar{y} гуфт: «Чун сарфарозӣ бувад,
Ҳама орзу бениёзӣ бувад.

Чу бо бениёзӣ бувад тандуруст,
Набояд чуз аз коми дил чиз чуст».

Аз он пас чунин гуфт бо раҳнамун,
Ки «Бар дил чӣ андеша бошад фузун?»

Чунин дод посух, ки «Инро се рӯй
Бисозад хирадманд бо роҳчӯй.

Яке он ки андеша аз рӯзи бад
Магар бегунаҳ бар танаш бад расад.

2605 Битарсад зи кори фиребанда дӯст,
Ки бо мағз чон хоҳаду хуну пӯст.

Се дигар, ки бедодгар подшо,
Ки бекор нашносад аз порсо.

1. Л –бо диле

2. Л –он

3. И –б. 2466–2596 нест.

Чу некӯ бувад гардиши рӯзгор,
Хирадёфта ёри омӯзгор.

Чаҳон равшану подшо додгар,
Зи гардун наёбӣ фузун з-ин ҳунар».

Бипурсидаш аз дину аз ростӣ,
К-аз ӯ дур бошад бади костӣ.

2610 Бад-ӯ гуфт: «Шоҳо, ба дине гарой,
К-аз ӯ нагсилад ёди номи Худой,

Ки дуранд зи кажживу аз роҳи дев,
Битарсанд яксар зи кайҳонхидев.

Ба фармони Яздон ниҳода ду гӯш,
Аз эшон набошад касе динфурӯш».

В-аз он пас бипурсидаш аз подшо,
Ки фармонравон аст¹ бар порсо.

К-«Аз эшон кадом аст пирӯзбахт,
Ки бошад ба гетӣ сазовори тахт?

2615 Чунин гуфт, к-«Он, к-ӯ бувад додгар,
Хирад дораду шарму рою ҳунар».

Бипурсидаш аз дӯстони куҳан,
Кӣ бошанд ҳамгӯшаву² ҳамсуҳан?

Чунин дод посух, ки «Аз марди дӯст
Чавонмардиву дод додан накӯст.

Наҳоҳад ба ту бад ба озарм кас,
Ба сахтӣ бувад ёру фарёдрас».

Бад-ӯ гуфт Кисро: «Киро беш дӯст,
К-аз эшон яке бошадаш хуну пӯст?»

2620 Чунин дод посух, ки «Аз некдил,
Қудой наҳоҳад магар дилгусил!³

1. И – фармонраво гашт
2. И – ҳампешаву
3. И – б. 2620 нест.

Дигар он касе ки¹ навозандатар,
Накӯтар ба кирдору созандатар».

Бад-ӯ гуфт: «Душман киро бештар,
Ки бошад бад-ӯ-бар бадандештар?»

Чунин дод посух, ки «Бартарманиш,
Ки бошад фаровон бад-ӯ сарзаниш.

Ҳамон кас, ки овоз дорад дурушт,
Пурожанг рухсору баста ду мушт».

2625 Бад-ӯ гуфт: «То ҷовидон дӯст кист,
Зи дарди ҷудой кӣ хоҳад гирист?»²

Чунон дод посух, ки «Анбоз мард,
Накоҳад, насӯзад, натарсад зи дард».

«Чӣ монад³-бад-ӯ, - гуфт,-ҷовид чиз,
Ки он чиз каммӣ нагирад ба низ?»

Чунин дод посух, ки «Кирдори нек
Нахоҳад ҷудо будан аз ёри нек».⁴

Бад-ӯ гуфт Кисро: «Кӣ равшантар аст,
Ки бар тораки ҳар касе афсар аст?»

2630 Чунин гуфт, к-«Ин ҷони доно бувад,
Ки бар орзуҳо тавоно бувад».

Бад-ӯ гуфт шох: «Эй худованди меҳр,
Чӣ бошад ба паҳно фузун аз сипеҳр?»

Бигуфташ: «Яке шоҳи бахшандадаст,
Ва дигар дили марди яздонпараст».

Бипурсиду гуфташ: «Чӣ ожиртар,
К-аз он барфарозад хирадманд сар?»

1. ИЛ – к-ӯ

2. Л – б. 2630 нест.

3. И – бояд

4. Л – б. 2627, 2628 нест.

Чунин дод посух, ки «Эй подшо,
Мадех ганч ҳаргиз ба нопорсо.

- 2635 Чу кирдор бо носипосон кунӣ,
Ҳаме хишти хушк андар об афканӣ».

Бад-ӯ гуфт, к-«Андар чӣ чиз аст ранч,
К-аз ӯ кам шавад мардро ози ганч?»

Чунин дод посух, ки «Эй шаҳрёр,
Ҳамеша дилат бод чун навбаҳор,

Парастандаи шоҳи бадхӯ зи ранч
Наҳоҳад тану зиндагониву ганч.¹

Бипурсиду гуфташ: «Чӣ дидӣ шигифт,
К-аз он бартар андоза натвон гирифт?»

- 2640 Чунин гуфт бо шоҳ Бузарчмехр,
Ки «Яксар шигифт аст кори сипехр.

Яке мард бинӣ, ки бо дастгоҳ
Расида кулоҳаш ба абри сиёҳ,

Ки ӯ дасти чапро надонад зи рост,
Зи баҳшиш фузунӣ надорад зи² кост.

Як аз³ гардиши осмони баланд,
Ситора бигӯяд, ки чун асту чанд.

Фалак раҳнамунаш ба сахтӣ бувад,
Ҳама баҳри ӯ шӯрбахтӣ бувад».

- 2645 «Гаронтар чӣ донӣ?» - бад-ӯ гуфт шоҳ.
Чунин дод посух, ки «Санги⁴ гуноҳ».

Бипурсид, к-«Аз бадтарин корҳо,
Зи гуфторҳо, ҳам зи кирдорҳо

1. И - 6. 2629-2638 нест.

2. Л - на

3. Л - яке

4. И - бори

Кадом аст бонангу босарзаниш,
Ки хонад варо ҳар касе бадкуниш?»

Чунин дод посух, ки «Зуфти зи шох,
Ситеҳидани мардumi бегунох».¹

Тавонгар, ки тангӣ кунад дар хуриш,
Дареғ оядаш пӯшишу парвариш.

2650 Заноне ки эшон надоранд шарм,
Ба гуфтан надоранд овози нарма.

Ҳамон некмардон, ки тундӣ кунанд,
В-агар тангдастон баландӣ кунанд.

Дурӯғ он ки берангу зишт асту хор,
Чи бар пойкору чи бар шаҳрёр».

«Ба гетӣ зи некӣ чӣ чиз аст - гуфт –
Ҳам аз ошкору ҳам андар нухуфт,

К-аз он² марди донанда ҷавшан кунад,
Равонро бад-он чиз равшан кунад?»

2655 Чунин дод посух, ки «Кӯшо ба дин,
Зи гетӣ наёбад магар офарин.

Дигар он, ки дорад зи Яздон сипос,
Бувад донишӣ марди некишинос».³

Бад-ӯ гуфт Кисро: «Зи карда чӣ беҳ,
Чӣ нокарда аз шоҳу аз марди кех?

Чӣ беҳтар зи фармудану доштан,
В-агар мардро хор бугзоштан?

Чӣ беҳтар, к-аз он боздорем чанг,
Гирифта чӣ беҳтар зи баҳри диранг?»⁴

1. И – б. 2646–2648 нест.

2. Л – ӯ

3. И – б. 2653–2656 нест.

4. И – б. 2654 нест.

2660 Ба посух «Нигаҳ доштан,– гуфт,– хашм,
Ки аз пургуноҳон бихобанд чашм.

Дигар он, ки бедор дорӣ равон,
Накӯшӣ ба бад корҳо то тавон,

Фурӯҳишта кин, баргирифта умед,
Битобад равон з-ӯ ба кирдори шед.

Ба кори база чанд ёбӣ маза,
Бияфкан маза, дур бош аз база».

Сипос аз Худованди хуршеду моҳ,¹
Ки растам зи Бузарҷмеҳру зи шоҳ.²

2665 Чу ин кор дилгират омад ба бун,
Зи шатранҷ бояд, ки ронам сухун.

АНДАР ФИРИСТОДАНИ РОЙИ ҲИНД ШАТРАНҶРО НАЗДИ НҶШИНРАВОН

Чунин гуфт мӯбад, ки «Як рӯз шоҳ
Ба дебои румӣ биёрост гоҳ.

Биёвехт тоҷ аз бари тахти соҷ,
Ҳама соҷ очу ҳама оҷ тоҷ.

Ҳама бурҷ моҳу ҳама гоҳ шоҳ,
Ҳама боргоҳаш саросар сипоҳ.

Ҳама коҳ пурмӯбаду марзбон
Зи Балху зи Бомиву аз ҳар карон.

2670 Чунин огаҳӣ ёфт шоҳи ҷаҳон
Зи гуфтори бедор корогаҳон,

Ки омад фиристодаи шоҳи Ҳинд
Або пилу чатру саворони Синд.

Шутурвор бор аст бо ӯ ҳазор,
Ҳама роҳ ҷӯяд бари шаҳрёр.

1. И–гардонсипеҳр,

2. И – Ки пардаҳтам аз шоҳу Бузарҷмеҳр.

Ҳамон гаҳ чу бишнид бедор шох,
Пазира фиристод чанде сипоҳ,

Чу омад бари шаҳрёри бузург
Фиристодаи номдори сутург,¹

2675 Ба расми бузургон ниёиш гирифт,
Ҷаҳонафаринро ситоиш гирифт.

Гухар кард бисёр пешаш нисор
Або чатру бо пилу² бо гӯшвор.

Биёраста чатри ҳиндӣ ба зар,
Бар ӯ бофта чанд гуна гуҳар.

Сари бор букшод дар³ боргоҳ,
Биёвард яксар ҳама назди шох.

Фаровон ба бор- андарун симу зар,
Чи аз мушку анбар, чи аз уди тар.

2680 Зи ёкуту алмосу аз теги Ҳинд,
Ҳама теги ҳиндӣ саросар паринд.

Зи чизе ки хезад зи Қаннучу Мой,
Зада дасту пой, оварида ба қой.

Ниҳоданд⁴ яксар ҳама пеши тахт,
Ниғаҳ кард солори пирӯзбахт.

Зи чизе, ки бурд андар он Рой ранҷ,
Фиристод Кисро саросар ба ганҷ.

Биёвард пас номае бар паринд,
Навишта ба Нӯшинравон Ройи Ҳинд.⁵

2685 Яке тахти шатранҷ карда ба ранҷ,
Тихӣ карда аз ранҷи шатранҷ ганҷ.

1. И – б. 2674 нсст.

2. И – Яке чатру даҳ тавки

3. И – бикшуд бар

4. И – Бибурданд

5. И – б. 2683, 2684 нсст.

Чунин дод пайғом хиндӣ¹ зи Рой,
Ки то чарх бошад, ту бодӣ² ба чой!

Касе, к-ӯ ба дониш барад ранҷ беш,
Бифармой, то тахти шатранҷ пеш

Ниханду зи ҳар гуна рой оваранд,
Ки ин нағз бозӣ ба чой оваранд.

Бидонанд ҳар мӯҳраеро ба ном,
Ки чун ронд бояд-шу хона кадом,

2690 Пиёда бидонанду пилу сипох,
Руху аспу рафтори фарзину шоҳ.

Гар ин нағз бозӣ бурун оваранд,
Ба донандагон-бар фузун оваранд,

Ҳамон сову боже, ки фармуд шоҳ,
Ба хубӣ фиристам бад-он боргоҳ.

В-агар номдорони эронгурӯҳ
Аз ин дониш оянд яксар сутӯҳ,

Чу бо дониши мо надоранд тов,
Нахоҳанд аз ин буму бар божу сов,

2695 Ҳамон бож бояд-т пазруфт низ,
Ки дониш беҳ аз номбардор чиз.

Дилу гӯш Кисро ба гӯянда дод,
Суханҳо бар ӯ кард гӯянда ёд.

Ниходанд шатранҷ наздики шоҳ,
Ба мӯҳра- дарун кард чанде нигоҳ.

Ба тахташ яке мӯҳраи оч буд,
Пур аз рангу пайкар дигар соҷ буд.

Бипурсид аз ӯ шоҳи бедорбахт,
Аз он пайкари мӯҳраву нек тахт.

1. ИЛ – хинду

2. И – бошӣ

2700 Чунин дод посух, ки «Эй шаҳрёр,
Ҳама расми роҳ аз дари корзор

Бубинӣ, чу бинӣ ба бозиш роҳ,
Раҳу рою ороиши размгоҳ.

Бад-ӯ гуфт: «Як ҳафта хоҳам замон,
Бибозем ҳаштум ба равшан равон».

Яке хуррам айвон бипардохтанд,
Фиристоро ҷойгаҳ сохтанд.

Раду мӯбадони намояндароҳ
Бирафтанд яксар ба наздики шоҳ.

2705 Ниҳоданд пас тахти шатранҷ пеш,
Ниғаҳ кард ҳар як зи андоза беш.

Бичустанду ҳар гунае сохтанд,
Зи ҳар даст бо якдигар бохтанд.

Яке гуфту пурсиду дигар шунид,
Наёвард кас роҳи бозӣ падид.

Бирафтанд яксар пурожанг чехр,
Биёмад бари шоҳ Бузарҷмеҳр.

Варо 3-он суҳан тунду ноком дид,
Бағоз¹ он ранҷи фарҷом дид.

2710 Ба Кисро чунин гуфт, к-«Эй подшо,
Ҷаҳондору бедору фармонраво,

Ман ин нағз бозӣ ба ҷой оварам,
Ҳирадро бар ин раҳнамой оварам».

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Ин суҳан² кори туст,
Ки равшанравон бодиву тандуруст.

Кунун Ройи Қаннуч гӯяд,³ ки шоҳ
Надорад яке марди ҷўяндароҳ.

1. И – Ба оғози

2. И – Кисро, ки ин кори

3. Л – гуфти

Шикасте будӣ зишт бар мӯбадон,
Ба даргоҳу бар гоҳу бар бихрадон».¹

- 2715 Биёвард шатранҷ Бузарҷмехр,
Пурандеша биншасту букшод чехр.

Ҳама ҷуст бозӣ чапу дасти рост,
Ҳама ронд, то ҷои ҳар як кучост.

Ба як рӯзу як шаб ҷу бозӣ биёфт.
Аз айвон сӯи шоҳи Эрон шитофт.

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй шоҳи пирӯзбахт,
Ниғаҳ кардам ин пайкари мушқу тахт.

Ба ҳубӣ ҳама бозӣ омад ба ҷой
Ба баҳти баланди ҷаҳонкадхудой.

- 2720 Фиристодаи Ройро пеш хоҳ,
Касеро, ки дорад мар онро нигоҳ».²

Шаҳаншоҳ бояд, ки бинад нахуст,
Яке размгоҳ аст гӯӣ дуруст».

Зи гуфтори ӯ шод шуд шаҳрёр,
Варо некпай хонду беҳрӯзгор.

Бифармуд, то мӯбадону радон
Бирафтанд бо номвар бихрадон».³

Фиристодаи Ройро пеш хонд,
Бари номвар боргоҳаш нишонд».⁴

- 2725 Бад-ӯ гуфт гӯянда Бузарҷмехр,
Ки «Эй мӯбади Ройи хуршедчехр».⁵

Аз ин мӯхраҳо шоҳ бо ту ҷӣ гуфт,
Ки ҳамвора бо ту хирад бод ҷуфт?»

1. И – б. 2713, 2714 нест.

2. Л – Касоне, ки доранд моро; И – доранд моро

3. И – б. 2722, 2723 нест.

4. И – Фиристодаро хонд, пурсид шоҳ,
Ба наздик биншонд дар пешгоҳ.

5. И–б. 2725 нест.

Чунин дод посух, ки «Фархунда Рой,
Чу аз пеши ӯ ман бирафтам зи чой,

Маро гуфт, к-«Ин мӯҳраи сочу оч
Бубар пеши тахти худованди тоҷ.

Бигӯяш, ки бо мӯбадон рой зан,
Бинех пешу биншон яке анчуман.

2730 Гар ин нағз бозӣ ба чой оваранд,
Писандидаву раҳнамой оваранд,

Ҳамин бадраву бардаву божу сов
Фириستم чандон, ки дорем тов.

Ба дониш бувад шаҳрёр арчманд,
На аз ганчу мардони тахти баланд.¹

В-агар шоҳу фарзонагон ин ба чой
Наёранду равшан надоранд рой²,

Набояд, ки хоҳад зи мо божу ганч,
Дареғ оядаш қони доно ба ранч.

2735 Чу бинад дилу ройи борики мо,
Фузунтар фиристад ба наздики мо».

Бари тахти он шоҳи бедорбахт
Биёварду бинҳод шатранчу тахт.

Чунин гуфт бо мӯбадону радон,
Ки «Эй покдил, номвар бихрадон,

Ҳама гӯш доред гуфтори ӯй,
Ҳамин ройи солори хушёри ӯй!»

Биёрост доно яке размгоҳ,
Ба қалб- андарун сохта қои шоҳ.

2740 Чапу рост саф баркашида сипоҳ,
Пиёда ба пеш- андарун размгоҳ.³

1. И – 6. 2732 нест.

2. Л – 6. 2732. 2733 нест.

3. И – 6. 2740 нест.

Ҳушивор дастур бар дасти шох,
Ба разм- андарунаш намояндароҳ.

Биёраста пили чангӣ ду сӯй,
Ба чанг- андарун ҳамгинон карда рӯй.

В-аз ӯ бартар аспони чангӣ ба пой,
Нишонда бар эшон ду покизарой.

Ҳамовард гашта рухон бар ду рӯй,
Ба дасти чапу рост пархошчӯй.

2745 Чу Бузарчмехр он сипахро биронд,
Ҳама анчуман дар шигифтӣ бимонд.

Ғамӣ шуд фиристодаи Ҳинд сахт,
Бимонд андар он марди бедорбахт.¹

Шигифт андар он марди чоду бимонд,
Дилашро ба андеша- андар нишонд,

Ки ин тахти шатранч ҳаргиз надид,
На аз кордонони ҳиндӣ шунид,²

Чӣ гуна фароз омадаш рои ин,
Ба гетӣ нагирад касе чои ин.

2750 Чунон гашт Кисро зи Бузарчмехр,
Ки гуфтӣ бад-ӯ бахт бинмуд чехр.³

Яке чом фармуд пас шаҳрёр,
Ки карданд пур гавҳари шохвор.

Яке бадра динору аспе ба зин
Бад-ӯ доду кардаш басе офарин.

1. И – ройи хушёрбахт.

2. ТПМ – На ман гуфтам аз кори ин мӯҳра ҳеч,
Або ӯ суханро накардам басеч.

3. ТПМ – Аз ӯ шоддил гашту бинвохташ,
Сазовортар хилъате сохташ.

**СОХТАНИ БУЗАРҶМЕҲР НАРДРО ВА
ФИРИСТОДАНИ НЎШИНРАВОН ЁРО
БА ҲИНД**

Бишуд марди доно ба ороми хеш,
Яке тахту паргор бинҳод пеш ¹

Нигаҳ кард чое, ки ториктар,
К-аз ӯ гардад андеша бориқтар.

2755 Ба шатранчу андешаи ҳиндувон
Нигаҳ карду бифзуд ранчи равон.

Хирад бо дили равшан анбоз кард,
Ба афсуну андеша бинҳод нард.

Ду мӯҳра бифармуд кардан зи оч,
Ҳама пайкари оч ҳамранги соҷ.

Яке размгаҳ сохт шатранҷвор,
Дурӯя баророста корзор.

Ду лашкар бубахшид бар ҳашт баҳр,
Ҳама размҷӯёни гирандашаҳр.

2760 Замин тору лашкаргаҳе чор сӯй,
Ду шоҳи гаронмоёи неххӯй,

Ки доранд рафтор ҳар ду ба ҳам,
Яке аз дигар барнагирад ситам.²

Ба ҳар ҷой гарданда пешаш сипоҳ,
Гурузон ду шоҳ андар он размгоҳ.

Ҳама ин бад-он, он бад-ин баргузашт,
Гаҳе разми кӯху гаҳе разми дашт.

-
1. ТПМ – Фуру рафт бисёру андеша кард,
Зи андеша дилро яке беша кард.
Ҳама хост, то тоза роё занад,
Ба навбӣ яке нағз бозӣ кунад,
Ки монанд фарзонагон дар шигифт,
К-аз ин кор андоза натвон гирифт.
2. М – пас аз б. 2761 ин б. омада:
Ба фармони эшон сипоҳ аз ду рӯй
Ба тунди биёриста чангҷӯй.

2765 Якеро чу танҳо бигирад ду тан,
Зи лашкар бар ин як тан ояд шикан,¹

Бад-ин² гуна, то бар кӣ ояд³ шикан,
Шудандӣ сипоҳ аз ду рӯй⁴ анчуман.

Бад-ин сон, ки гуфтам, биёрист нард,
Бари шоҳ шуд, сарбасар ёд⁵ кард.

Зи нерӯи шоҳону ҷанги сипоҳ
Бигустурду бинмуд як-як ба шоҳ.

Дили шоҳи Эрон аз он хира монд,
Хирадро ба андеша- андар нишонд.

2770 Аз он рафтани шоҳи бартарманиш,
Ҳамон бадситоиш, ҳамон сарзаниш

Ҳаме гуфт, к-«Эй марди равшанравон,
Чавон бодиву рӯзгорат чавон!

Бифармуд, то сорбон⁶ ду ҳазор
Биёвард уштур бари⁷ шаҳрёр.

Зи боже, ки хезад зи Руму зи Чин,
Зи Ҳайтолу Мукрону Эронзамин.

Зи ганчи шаҳаншоҳ карданд бор,
Бишуд корвон аз дари шаҳрёр.

2775 Чу шуд борҳои шутур сохта,
Дили шоҳ аз он кор пардохта,

Фиристодаи Ройро пеш хонд,
Зи дониш фаровон суҳанҳо биронд.

Яке нома бинвишт наздики Рой,
Пур аз донишу ромишу ҳушу рой.

1. Л –б. 2765 нест.

2. Л – Бар ин

3. Л – будӣ

4. Л –сипоҳи ду шоҳ

5. Л – сар пур аз бод

6. ИЛ–сорвон

7. Л – Ҳаюн оварад пеши кай

Сари нома кард офарини бузург,
Ба Яздон паноҳаш зи деви сутург.

Дигар гуфт, к-Эй номвар шоҳи Ҳинд,
Зи дарёи Қаннуч то пеши¹ Синд

2780 Расид он фиристодаи ройзан
Або чатру пилону он анчуман.

Ҳамон тахти шатранчу пайгоми Рой
Шунидему фармонаш² омад ба ҷой.

Зи донои ҳиндӣ замон хостем,
Ба дониш равонро биёростем.

Басе ройзан мӯбади некрой,
Пажӯҳиду³ овард бозӣ ба ҷой.

Кунун орад ин мӯбади ҳушманд
Ба Қаннуч наздики Ройи⁴ баланд.

2785 Шутурвор бори гарон ду ҳазор,
Писандида чиз аз дари ёдгор.

Ниҳодем бар ҷои шатранч нард,
Кунун то ба бозӣ кӣ орад набард.

Бараҳман фаровон бувад покрой,
Ки ин бозӣ орад ба дониш ба ҷой.

Зи чизе, ки дид ин фиристода ранч,
Фиристад ҳама Ройи ҳиндӣ ба ганч.

В-ар эдун куҷо Рой бо раҳнамой
Бикӯшанду бозӣ наёяд ба ҷой,

2790 Шутурвор бояд, ки ҳам 3-ин шумор
Ба паймон кунад Ройи Қаннуч бор.

1. И – марзи

2. Л – пайғомаш

3. И – Пажӯҳанда; Л – Пажӯҳида

4. ИЛ – шоҳи

Кунад бор ҳамроҳ бо бори мо,
Бар ин аст паймону бозори мо.

Чу хуршед рахшанда¹ шуд бар сипехр,
Бирафт аз бари шоҳ Бузарчмехр.

Або бору бо номаву тахти нард,
Дилаш пур зи бозори нангу набард.

Чу омад зи Эрон ба наздики Рой,
Бараҳман ба шодӣ варо раҳнамой

2795 Биёмад ба наздикии тахти ўй,
Бидид он сару афсару бахти ўй.

Фаровон-ш бистуд бар паҳлавӣ,
Бад-ӯ дод пас номаи хусравӣ.

Паёми шаҳаншоҳ бо ў² бигуфт,
Руҳи Ройи ҳиндӣ чу гул баршукуфт.³

Зи шатранҷбозиву аз ранчи Рой
Бигуфт, он чи омад ҳама раҳнамой.⁴

Зи бозиву аз мӯҳраву ройи шоҳ,
В-аз он мӯбадони намояндароҳ

2800 Бигуфт, он ки чун дид донандамард,
Чунон ҳам баробар биёвард нард.

Ба нома кунун ҳар чӣ кардаст ёд,
Бихонад, равонро бупечад зи дод.

Зи гуфтори ў шуд руҳи Рой зард,
Чу бишнид гуфтори шатранчу нард.⁵

1. И – тобанда

2. И – сипахдори Эрон

3. И – Аз он кор шуд Рой бо дард чуфт.

4. И – б. 2798 нест.

5. Л- б. 2801, 2802 нест.

НОШИНОХТАНИ ДОНАНДАГОНИ ҲИНД РОЙИ НАРДБОЗӢ

Биёмад яке номвар кадхудой,
Фиристодаро дод шоиста чой.

Яке хуррам айвон биёростанд,
Маю руду ромишгарон хостанд.

2805 Замон хост з-ӯ номвар ҳафт рӯз,
Бирафт, он ки будаш зи дониш фуруз.

Зи кишвар дабирони шоистамард
Яке анчуман карду бинҳод нард.

Ба як ҳафта ҳар кас, ки буд тезвир
Аз он номдорони барнову пир,

Ҳама бозчустанд бозии нард
Ба рашку ба ному ба нангу набард.

Ба ҳаштум чунин гуфт мӯбад ба Рой,
Ки«Инро надонад касе сар зи пой.

2810 Магар бо радон¹ ёр гардад хирад,
К-аз ин мӯхра бозӣ бурун оварад.

Дили Рой аз он мӯбадон шуд диҷам,
Равон пур зи ғам шуд, бурӯ пур зи ҳам.

Биёмад нухум рӯз Бузарчмехр,
Пур аз орзу дил, пурожанг² чехр,

Ки эдар нафармуд моро диранг,
Набояд, ки гардад дили шоҳ танг.

Бузургони доно ба як сӯ шуданд,
Ба нодонии хеш хасту шуданд.

2815 Чу бишнид, биншаст Бузарчмехр,
Ҳама мӯбадон баркушоданд чехр.

1. ИЛ – равон

2. И – Ба ранги гули аргувон кард

Бигустурд пеш- андарун тахти нард,
Ҳама гардиши мӯхраҳо ёд кард.

Сипаҳдор¹ бинмуду ҷангӣ сипоҳ,
Ҳам ороиши разму фармони шоҳ.

Аз ӯ хира шуд Рой бо ройзан,
Зи кишвар ҳамон номдор² анҷуман,

Ҳама меҳтарон офарин хонданд,
Варо мӯбади покдин хонданд.

2820 Зи ҳар донише з-ӯ бипурсид Рой,
Ҳама посух омад якояк ба ҷой.

Хурӯше баромад зи донандагон,
Зи донишпажӯҳону хонандагон,

Ки инат³ суҳангӯву донандамард,
На аз баҳри бозиву шатранҷу нард.

Биёвард он гаҳ шутур ду ҳазор,
Ҳама бож Қаннуҷ карданд бор.

Зи уду зи анбар, зи кофуру зар,
Ҳам аз ҷомаву ҳам зи дурру гуҳар.

2825 Або божи яксола аз пешгоҳ
Фиристонд яксар ба даргоҳи⁴ шоҳ.

Яке афсаре хост аз ганҷи Рой,
Ҳамон ҷомаи ӯ зи сар то ба пой

Бад-ӯ доду чанд офарин кард низ,
Ба ёрон-ш бахшид бисёр чиз.

Шутур ду ҳазор он гаҳ аз пеш бурд,
Або божу ҳадя мар ӯро супурд.

1. ИЛ – Бунаҳдор

2. И– Шигифте фуру монд з-ӯ

3. ИЛ – ин аст

4. И – наздики

Яке корвон буд, ки кас пеш аз он
Надиду набуд хоста беш аз он.

2830 Биёмад зи Қаннуч Бузарчмехр,
Барафрохта сар ба гардонсипехр.

Диле шод бо номаи шоҳи Ҳинд,
Набишта¹ ба ҳиндӣ хате бар паринд.

Ки Рою бузургон гувоӣ диҳанд,
На аз биму аз² сустрой³ диҳанд,

Ки чун шоҳ Нӯшинравон⁴ кас надид,
На аз мӯбадон низ ҳаргиз шунид.

На кас донишитар зи дастури ӯӣ,
Ба дониш сипехр аст ганчури ӯӣ.

2835 Фиристода шуд божи яксола пеш,
В-агар беш хоҳӣ, фиристам-т беш.

Зи бозӣ, ки паймон ниҳодем, низ
Фиристода шуд ҳарчи боист чиз.

Чу огоҳӣ омад зи доно ба шоҳ,
Ки бо кому бо шодӣ⁵ омад зи роҳ.

Бад-он огаҳӣ шод шуд шаҳрёр,
Бифармуд, то ҳар кӣ буд номдор,

Зи шаҳру зи лашкар хабира⁶ шуданд,
Бузургони бемар пазира⁷ шуданд.

2840 Ба шаҳр андаромад чунон арҷманд
Ба пирӯзии шаҳрери баланд.

Ба айвон чу омад ба наздики тахт,
Бар ӯ шаҳрёр офарин кард сахт,

1. Л – Навишта

2. Л – бим ё

3. И – бим, к-аз покройӣ

4. И – Нӯширвон

5. И – божу бо хубӣ

6. Л – пазира; И – Бад-он шодмонӣ назира

7. Л – Або кӯсу пилу табира; И – Аз он ҳадяву бож чира

Ба бар-дар гирифташ чахондор шох,
Бипурсидаш аз Рою аз ранчи рох.

Бигуфт он кучо рафт Бузарчмехр,
Аз он бахти бедору мехри сипехр.

Пас он номаи Ройи пирӯзбахт
Биёварду бинҳод дар пеши тахт.¹

2845 Бифармуд, то Яздгирди дабир
Биёмад бари шоҳи донишпазир.

Чу он номаи Ройи² ҳиндӣ бихонд,
Ҳама³ анҷуман дар шигифтӣ бимонд.

Ҳам аз донишу ройи Бузарчмехр,
Ҳам аз бахти солори хуршедчеҳр.

Чунин гуфт Кисро, ки «Яздон сипос,
Ки ҳастӣ хирадманду яздоншинос.

Мехон тоҷу тахти маро бандаанд,
Дилу ҷон ба меҳри ман огандаанд.

2850 Сипос аз Худованди хуршеду моҳ,
К-аз ўяст пирӯзиву дастгоҳ».⁴

Шигифтитар аз кори Бузарчмехр,
Ки дониш бад-ӯ дод чандин сипехр.

Бар ин достон-бар суҳан сохтем,
Ба Талҳанду шатранҷ пардохтем.⁵

1. И – б. 2842–2844 нест.

2. И – шоҳи

3. Л – Яке

4. И – б 2849, 2850 нест.

5. Л – б. 2852 нест.

ДОСТОНИ ГАВ ВА ТАЛҲАНД ВА ПАЙДО ШУДАНИ ШАТРАНЧ

ОҒОЗИ ДОСТОН

Чунин гуфт фарзона Шохуи пир,
Зи Шохуи пир ин сухан ёд гир.

Ки дар Ҳинд марде сарафроз буд,
Ки бо ганчу бо лашкару соз буд.

2855 Ханида ба ҳар чою Чамхур ном,
Ба мардӣ фузун кард аз Фур ном.

Ҳамон подшо буд¹ бар ҳиндувон,
Хирадманду бинову² равшанравон.

Варо буд Кашмир³ то марзи Чин,
Бар ӯ хондандӣ меҳон⁴ офарин.

Ба мардӣ ҷаҳонро гирифта ба даст,⁵
Варо Сандали буд ҷои нишаст.⁶

Ҳам эдар будаш тоҷу ганчу сипоҳ,
Ҳам эдар нигину ҳам эдар кулоҳ.

2860 Ҳунарманд Чамхури фарҳангҷӯй,
Сарафрози бодонишу обрӯй.⁷

Бад-ӯ шодмон зердастони ӯ,
Чи шахрӣ, чи аз дарпарастони ӯ,

Зане будаш андархуру⁸ хушманд,
Ҳунарманду⁹ бодонишу бегазанд.¹⁰

1. Л – Ҷаҳонподшо гашта; И – Шаҳи комрон гашта

2. Л – бедору

3. Л – буд зи Кашмир; И – Зи Мою зи Кашмир

4. Л – бар зи додор буд; И – зи меҳр

5. Л – ҷаҳоне гирифта ба мушт,

6. Л – ҳам чою пушт.

7. И – Хирадманду бодонишу обрӯй,
Сарафрозу бедор, фарҳангҷӯй.

8. Л – андар хирад

9. Л – Хирадманду

10. И – б. 2861, 2862 нест.

Писар зод аз он шоҳ як¹ шаб яке,
Ки пайдо набудаш зи моҳ² андаке.

Падар чун бидид он ҷаҳондори нав,
Бифармуд, то ном карданд Гав.

2865 Бар ин барнаёмад бaсе рӯзгор,
Ки бемор шуд ногаҳон шаҳрёр.

Ба кадбону андарз карду бимурд,
Ҷаҳоне пур аз дод Гавро супурд.

Зи хурдӣ нашоист Гав тахтро,³
На тоҷу камар бастанӣ сахтро.⁴

Саронро ҳама сар пур аз гард буд,
Зи Ҷамхур дилшон⁵ пур аз дард буд.

Зи бахшидану хӯрдану доди ӯ
Ҷаҳон буд яксар пур аз ёди ӯ.

2870 Сипоҳиву шаҳрӣ шуданд анҷуман,
Зану кӯдаку мард шуд ройзан,⁶

Ки ин хурдкӯдак надонад сипоҳ,
На доду на хашму на тахту кулоҳ.⁷

Ҳама подшоҳӣ шавад пургазанд,
Агар шаҳрёре набошад баланд.

Яке буд⁸ бародар мар ин шоҳро,
Хирадманду шоистаи гоҳро.

Куҷо номи он номвар Мой буд.
Ба Данбар нишаста буторой буд.

1. Л – дар

2. Л – набуд аз падар

3. И – бахтро,

4. И – бастану тахтро.

5. И – Ҷамхурашон дил

6. И – Зану марду кӯдак ҳама яксухан.

7. ИМ – Ки ин хурдкӯдак нашоёд ба шоҳ,
Чӣ донад зи ганҷу зи тахту сипоҳ.

8. Л – Будӣ як

2875 Чаҳондидагон як ба як шоҳчӯй
Зи Сандал ба Данбар ниҳоданд рӯй.

Бузургони Кашмир то марзи Чин
Ба шоҳӣ барӯ хонданд офарин.

Зи Данбар биёмад сарафроз Мой,
Ба тахти каён андаровард¹ пой.

Ҳамон тоҷи Чамхур бар сар ниҳод,
Ба доду ба бахшиш сар андарниҳод.

Чу бар гоҳ шуд, моми Гавро бихост,
Бипарварду бо ҷон ҳаме дошт рост.

2880 Паричехра обастан омад зи Мой,²
Писар зод аз ин номвар кадхудой.³

Варо подшо ном Талҳанд кард,
Равонро пур аз меҳри фарзанд кард.

Дусола шуд ин хурду Гав ҳафтсол,
Диловар гаве буд бо фарру ёл.

Бад-он чанд гаҳ Мой бемор гашт,
Дили чуфт пурдарду тимор гашт.

Ду ҳафта баромад, ба зорӣ бимурд,
Бирафту чаҳон дигареро супурд.

2885 Ҳама сандалӣ хору⁴ гирён шуданд,
Зи дуди⁵ дили Мой бирён шуданд.

Нишастанд як моҳ бо сӯғи шоҳ,
Сари моҳ яксар биёмад сипоҳ.

Ҳама номдорону гурдони шаҳр,
Ҳар он кас ки ӯ аз хирад дошт баҳр.

1. И – бузургӣ даровард

2. И – шоҳ,

3. И – он номвар подшоҳ.

4. ИЛ – зору.

5. ИЛ – дарди

Сухан рафт ҳар гуна бар анчуман,
Чунин гуфт фарзона бо ройзан,

Ки «Ин зан, ки ӯ чуфти Чамхур буд,
Ҳамеша зи кирдори бад дур буд.

2890 Ҳама ростӣ хостӣ з-ин ду шӯй,
Набуд эҷ, то буд чуз додчӯй.

Нажодест ин сохта додро,
Ҳамон ростирову бунёдро.¹

Ҳамон беҳ, ки ин зан бувад шаҳрёр,
Ки ин монд аз меҳтарон² ёдгор».

Ба гуфтори ӯ³ ром гашт анчуман,
Фиристода шуд назди он покзан,⁴

Ки «Тахти ду фарзанди худро бигир,
Физоянда корест ин ногузир.

2895 Чу фарзанд гардад сазовори гоҳ,
Бад-ӯ деҳ бузургиву ганҷу сипоҳ.

В-аз он пас ҳам омӯзгораи ту бош,
Дилорому дастуру ёраи ту бош».⁵

Ба гуфтори эшон зани неқбахт
Биафрӯхт тоҷу биёрист тахт.

Фузун кард парҳезу хубиву дод,⁶
Ҳама подшоҳӣ бад-ӯ гашт шод.⁷

Бад-эшон супурд он ду фарзандро,
Ду меҳтарнажоди хирадмандро.

1. И –б. 2888–2891 нест.

2. И –ӯ монд аз ду шаҳон

3. И – Саросар бад-ин

4. И –поктан. Л– Чунин гуфт фарзона бо ройзан.

5. И –б. 2895, 2896 нест.

6. Л – Рой

7. Л – Ҳунарманду гетӣ сипурда ба пой;

ТПЗЛ– Ду мӯбад гузин кард покизарой,
Ҳунарманду гетӣ сипарда ба пой.*

* Л – Ки бошанд мар Синдро кадхудой.

2900 Набудӣ аз эшон ҷудо як замон,
Ба дидори эшон будӣ шодмон.

Чу нерӯ гирифтанду доно шуданд,
Ба ҳар донише-бар тавоно шуданд,

Замон то замон як зи дигар ҷудо
Шудандӣ бари модари порсо,

Ки аз мо кадом аст шоистатар,
Ба дил бартару низ боистатар.

Чунин гуфт модар ба ҳар ду писар,
Ки «то аз шумо бо кӣ ёбам ҳунар?

2905 Ҳунармандиву рою парҳезу дин,
Забон чарбу ҷӯяндаи офарин.

Чу доред ҳар ду ба шохӣ наҷод,
Хирад бояду шарму парҳезу дод».

Чу танҳо шудӣ сӯи модар яке,
Чунин ҳам суҳан рондӣ андаке,

Ки «Аз мо ду фарзанд кишвар кирост,
Ба шохиву ин тахту афсар кирост?»

Бад-ин¹ ном гуфтӣ, ки «тахт они туст,
Хирадмандиву рою² бахт они туст».

2910 Ба дигар писар ҳам бад-ин сон суҳан
Ҳаме рондӣ, то суҳан шуд куҳан.

Дили ҳар яке шод кардӣ³ ба тахт,
Ба ганҷу сипоҳу ба ному⁴ ба бахт.

Расонданд ҳар ду ба мардӣ ба ҷой,
Ба домӯз шуд ҳар ду ро раҳнамоӣ.

1. Л – Бад-ӯ

2. Л – тахту

3. И – гаштӣ

4. И – фарру

Зи рашк уфтоданд ҳар ду ба ранҷ,
Барошuftанд аз пайи тоҷу ганҷ.¹

Ҳама шаҳру лашкар ба ду ним гашт,
Дили некмардон пур аз бим гашт.

ГУФТУГҶ КАРДАНИ ГАВ ВА ТАЛҲАНД АЗ БАҲРИ ТАХТ

2915 Зи гуфти бадомӯз чӯшон шуданд,
Ба наздики модар хурӯшон шуданд.

Бигуфтанд, к-«Аз мо кӣ зеботар аст,
Ки бар неку бар бад шикеботар аст?»

Чунин посух овард фарзоназан,
Ки «Бо мӯбаде якдилу ройзан

Бибояд нишастан шуморо нахуст
Ба орому бо ком фарҷом чуст.²»

В-аз он пас гузида бузургони шаҳр,
Ҳар он кас, ки ӯ дорад аз рой баҳр,

2915 Якояк³ бипурсид бо⁴ раҳнамун,
На хуб аст гармӣ⁵ ба кор- андарун.

Касе к-ӯ бичӯяд ҳама тоҷу гоҳ,
Хирад бояду рою ганҷу сипоҳ.

Чу⁶ бедодгар подшоҳӣ кунад,
Ҷаҳон пур зи гурму табоҳӣ кунад.

Ба модар чунин гуфт фарзона⁷ Гав,
К-«Аз ин пурсиш андар миёна марав.⁸

1. И – б. 2913 нест.

2. И – б. 2918 нест.

3. И – Суханҳо

4. И – аз

5. И – неқӯст кажжӣ

6. Л – Ки

7. И – пурмоя

8. И – машав.

Агар кишвар аз ман нагирад фурӯғ,
Бигӯю макун ҳеч ройи дурӯғ.

- 2925 Ба Талҳанд биспор тахту кулоҳ,
Ман ўро яке кехтарам неххоҳ.

В-агар ман ба солу хирад меҳтарам,
Ҳам аз пушти¹ Ҷамҳури кундоварам,

Бад-ӯ гӯй,² то аз пайи тоҷу тахт
Нагирад ба бедонишӣ кор сахт».

Бад-ӯ гуфт модар, ки «Тундӣ макун,
Бар андоза бояд, ки ронӣ сухун.³

Ҳар он кас, ки бар тахти шоҳӣ нишаст,
Миён баста бояд кушода ду даст.

- 2930 Ниғаҳ доштан пок ҷон аз бадӣ,
Ба дониш сипардан раҳи бихрадӣ.⁴

Ҳам аз душман ожир будан ба ҷанг,
Ниғаҳ доштан баҳраи ному нанг.⁵

Зи доду зи бедоди шаҳру сипоҳ
Бипурсад Ҳудованди хуршеду моҳ.

Агар пашша аз шоҳ ёбад ситам,
Равонаш ба дӯзах бимонад диҷам.

Ҷаҳон аз шаби тира ториктар,
Диле бояд аз мӯй бориктар,

- 2935 Ки аз бад кунад ҷону танро раҳо,
Бидонад, ки кажжӣ наёрад баҳо.

Чу бар сар ниҳад тоҷ бар тахти дод,
Ҷаҳон яксар аз дод бошанд шод.⁶

1. И – туҳми

2. Л – Бигӯй, ки

3. Л – по неҳ, баландӣ макун.

4. Л – эзадӣ.

5. ИЛ – 6.2931 нест.

6. И – Замин яксар обод дорад ба дод,
Ба додаш бувад мардуми даҳр шол.

Саранчом¹ бистар зи хишт асту хок,
В-агар сӯхта гардад андар мағок.

Аз ин дудмон шоҳ Чамхур буд,
Ки рояш зи кирдори бад дур буд.

На ҳангом буд мурдан ўро, бимурд,
Ҷаҳонро ба кехтар бародар супурд.

2940 Зи Данбар биёмад сарафроз Мой,
Чавон буд бинодиду покррой.²

Ҳама сандалӣ пеши ўй омаданд,
Пур аз хун дилу шоҳчўй омаданд.

Биёмад ба тахти меҳӣ барнишаст,
Миён баста буду³ кушода ду даст

Маро хост, анбоз гаштему ҷуфт,
Бидон, то бимонад сухан дар нухуфт.

Пас акнун, ки меҳтар бародар⁴ туй,
Ба солу хирад низ бартар⁵ туй,

2945 Ҳамон кун, ки ҷонро надорӣ ба ранҷ,
Зи баҳри сарафрозиву тоҷу ганҷ.

Яке аз шумо гар кунам ман гузин,
Дигар гардад аз ман пур аз дарду кин.

Марезед хун аз пайи тоҷу ганҷ,
Ки бар кас намонад сарои сипанҷ».

Зи модар чу бишнид Талҳанд панд,
Наёмад-ш гуфтори ў судманд.

Ба модар чунин гуфт, к-«Аз меҳтарӣ
Ҳама аз пайи Гав кунӣ доварӣ.

1. И – Ки фарчом

2. И – раҳнамой.

3. ИЛ – танг баста,

4. И –Кунун бишнава аз он, ки меҳтар

5. И –хирад беҳтар

2950 Ба сол ар бародар зи ман меҳтар аст,
На ҳар к-ӯ бувад меҳтар ӯ,¹ беҳтар аст.

Бад-ин шаҳру лашкар фаровон кас аст,
Ки ҳамсоли ӯ б-осмон каргас аст,

Ки ҳаргиз наҷӯянд гоҳу сипоҳ,²
На афсар, на ганчу на тахту кулоҳ.³

Падар гар ба рӯзи ҷавонӣ бимурд,
На тахти бузургӣ касеро супурд.

Дилат чафта биам ҳаме сӯи Гав,
Бар онӣ, ки ӯро кунӣ пешрав.

2955 Ман аз гил бад-ин гуна мардум кунам,
Мабодо, ки номи падар гум кунам».

Яке модараш сахт савганд х(в)ард,
Ки безорам аз гунбади ложвард.

Агар ҳаргиз ин орзу хостам,
Зи язdonу бар⁴ дил биёростам,

Мабар з-ин суҳан чуз ба неқӣ гумон,
Машав тез⁵ бо гардиши осмон,

Ки онро, ки хоҳад, диҳад некувӣ,
Нигар, чуз ба Язdon ба кас награвӣ.

2960 Ман андохтам, ҳарчи омад зи панд,
Агар нест панди манат судманд,

Нигар, то чӣ беҳтар зи кор, он кунед,
В-аз ин пандҳо ромиши⁶ ҷон кунед».

В-аз он пас ҳама бихрадонро бихонд,
Ҳама пандҳо⁷ пеши эшон биронд.

1. И – кас, ки меҳтар бувад

2. И – кулоҳ,

3. И – На ганчу на кишвар, на марзу сипоҳ.

4. И – Язdon бар ӯ

5. Л – бад ту

6. Л – тӯшаи

7. И – дoston

Калиди дари ганчи ду подшо,
Ки буданд бодонишу порсо,

Биёварду кард ошкоро ниҳон
Ба пеши ҷаҳондидагону меҳон.¹

2965 Саросар бар эшон бубахшид рост,
Ҳама кому ройи ду фарзанд хост.

Чунин гуфт з-он пас ба Талҳанд Гав,
Ки «Эй некдил марди бозори нав,

Шунидӣ, ки Чамхур чанде зи Мой
Сарафрозтар буд ба солу ба рой.

Падар-т он гаронмояи неххӯй,
Накард зч аз тахти ӯ орзуй.

На нанг омадаш ҳаргиз² аз кехтарӣ.
Начуст эч бар меҳтарон³ меҳтарӣ.

2970 Нигар, то писандад чунин додгар,
Ки ман пеши кехтар бубандам камар?

Нагуфтаст модар суҳан ҷуз ба дод,
Туро дил ҷаро шуд зи бедод шод?

Зи лашкар бихонем чанде меҳон,
Хирадманду баргашта гирди ҷаҳон.

Зи фарзонагон чун суҳан бишнавам,
Ба рою ба фармонашон бигравам,⁴

К-аз эшон ҳаме дониш омӯхтем,
Ба фарҳанг дилҳо барафрӯхтем».⁵

1. Л–ҷаҳондидагони ҷаҳон.

2. И – ҳеч.

3. И – меҳтараш

4. ТПИМ – Аз айвони модар пур аз* гуфтугӯй,
 Бирафтанду дилшон** пур аз ҷустуҷуй.
 Бар он барниҳоданд ҳар ду ҷавон,
 К-аз ин пас зн гурдону*** аз паҳлавон.
 Зи донову нодон суҳан нашнавам****
 Ба гуфтори фарҳангиён бигравам.

* И – бад ин. ** И – дилҳо. *** и – кордонону. **** И –?

5. И – б. 2974 нест.

2975 Биёмад ду фарзонаи рахнамой,
Миёншон ҳаме рафт ҳар гуна рой.

Ҳаме хост фарзонаи Гав, ки Гав
Бувад¹ шоҳу дар Сандали пешрав.

Ҳамон кас, ки устои Талҳанд буд,
Ба фарзонагон-бар² хирадманд буд.

Ҳаме ин бар он барзаданд, он бар ин,
Чунин то ду меҳтар гирифтанд кин.

Ниҳоданд аз он пас ба³ айвон ду тахт,
Нишаста бар ӯ ин ду фирӯзбахт.⁴

2980 Диловар ду фарзанд бар дасти рост,
Ҳаме ҳар яке аз ҷаҳон баҳра хост.

Гаронмоягонро ҳама хонданд,
Ба айвон чапу рост биншонданд.

Забон баркушоданд фарзонагон,
Ки «Эй сарфарозону мардонагон,⁵

Аз ин номдорони фаррухнаҷод,
Кӣ донед расми падаршон ба ёд,

Кӣ хоҳед бар хештан подшо?
Кӣ доред аз ин ду ҷавон⁶ порсо?

2985 Фурӯ монданд андар он мӯбадон,
Бузургону бедордил бихрадон.

Нишаста ду шоҳи ҷавон бар ду тахт
Ба гуфти ду фарзонаи шӯрбахт.

Бидонист шаҳриву ҳам лашкарӣ,
К-аз он кор шӯр⁷ ояду доварӣ.

1. И – Шавад

2. И – фарзонагӣ бо

3. И – Ниҳода шуд андар ду

4. И – Нишастанд бар тахт ду некбахт.

5. И – озодагон,

6. И – донед аз ин меҳтарон

7. И – ин кор ҷанг

Ҳама подшоҳӣ бувад¹ бар ду ним,
Хирадманд монад ба ранчу ба бим.

Яке з-анчуман сар баровард рост,
Ба ово² сухан гуфту бар пой хост,³

2990 Ки «Мо аз ду дастуру ду⁴ шаҳрёр,
Чӣ ёрем гуфтан, кӣ ояд ба кор?

Бисозем фардо яке анчуман,
Бигӯем як бо дигар тан ба тан.

В-аз он пас фиристем як-як паём,
Магар шаҳрёрон биёбанд⁵ ком».

Бирафтанд аз айвон жакону диҷам,
Даҳон пур зи боду равон пур зи ғам.

Бигуфтанд, к-«Ин кор бо ранҷ⁶ гашт,
Зи дасти ҷаҳондида андаргузашт.

2995 Баробар надидем ҳаргиз ду шоҳ,
Ду дастури бадҳоҳ бар пешгоҳ».

Бибуданд як шаб пурожанг чехр,
Бад-он гаҳ ки барзад сар аз кӯҳ меҳр,

Бирафтанд яксар бузургони шаҳр,
Ҳар он кас,⁷ ки-шон буд з-он кор⁸ баҳр.

Пуоровоз шуд Сандалӣ чор сӯ,⁹
Сухан рафт ҳар гунае б-орзу.¹⁰

1. ИЛ – шавад

2. Л – Ҳам он гаҳ

3. ИМ – Яке марди донанда бар пой хост,
Сухан гуфтани сар баровард рост.

4. И – мо пеши ду номвар

5. И – шаҳрёрӣ биёбед

6. И – кори мо ҳеч

7. И – Касоне

8. И – аз кор

9. И – сӯй,

10. Л-ҳар гуна бар орзу; И – ҳар гуна бар орзуй.

Якero зи гурдон ба Гав буд рой,
Дигар¹ сӯй Талҳанд буд раҳнамой.

3000 Забонҳо зи гуфторҳо шуд сутӯҳ,
Нагаштанд ҳамроҳ бо ҳамгурӯҳ.²

Яке сӯи Талҳанд пайғом кард,
Забонро зи Гав пур зи дашном кард.

Дигар сӯи Гав рафт бо гурзу теғ,
Ки аз шоҳ ман ҷон надорам дарег,

Пурошӯб шуд кишвари Сандали
Бад-он некхоҳиву он баддилӣ.

Хирадманд гӯяд, ки дар як сарой
Чу фармон ду гардад, намонад ба ҷой.

ЧАНГ СОХТАНИ ГАВ ВА ТАЛҲАНД

3005 Пас огоҳӣ омад ба Талҳанду Гав,
Ки ҳар барзанеро яке пешрав.³

Ҳама шаҳр вайрон кунанд аз ҳаво,
Набояд, ки доранд шоҳон раво.

Бибуданд аз он огаҳӣ пурхарос,
Ҳама доштандӣ шабу рӯз пос.

Чунон буд, ки рӯзе ду шоҳи ҷавон
Бирафтанд бе лашкару паҳлавон.

Забон баркушоданд як бо дигар
Пурожанг⁴ рӯю пур аз ҷанг сар.

3010 Гави номбардор шуд пурхурӯш,
Аз он гуфтаҳо андаромад ба ҷӯш.⁵

1. И – Яке

2. ТПЗ – Пароканда гашт он бузург анҷуман
Сипоҳиву шаҳрӣ ҳама тан ба тан.

3. ТПМ – Падида омаду шаҳр шуд пурхурӯш,
Хурӯше, ки дилҳо баромад ба ҷӯш.

4. И – Пур аз об

5. И – 6. 3010 нест.

Ба Талҳанд гуфт: «Эй бародар,¹ макун,
К-аз андоза бугзашт моро сухун.

Ба беҳуда бар хира чизе маҷӯй,
Ки фарзонагон он набинанд рӯй.

Шунидӣ, ки Чамхур чун² зинда буд,
Варо Мой ҳамчун яке банда буд.

Бимурд ӯву ман монда з-ӯ зору³ хурд,
Яке хурдро гоҳ натвон супурд.

3015 Чаҳон пур зи хубӣ буд аз⁴ ройи ӯ,
Наёраст чустан касе чойи ӯ.

Бародар варо ҳамчу чон буду тан,
Ба шоҳӣ варо хостанд анҷуман.

Агар будаме ман сазовори гоҳ,
Накардӣ ба Мой- андарун кас нигоҳ.

Бар оини шоҳони пешин равем,
Зи фарзонагон неку бад бишнавам.

Ман аз ту ба солу падар меҳтарам,
Ту донӣ, ки ман тахтро барх(в)арам.⁵

3020 Макун носазо, тахти шоҳӣ маҷӯй,
Макун рӯи кишвар пур аз гуфтугӯй».

Чунин дод Талҳанд посух, ки «бас!
Ба афсун бузургӣ начустант кас.

Ман ин тоҷу тахт аз падар ёфтам,
Зи тухме, ки ӯ⁶ кишт, бар ёфтам.

Ҳаме подшоҳиву ганҷу сипоҳ
Аз ин пас ба шамшер дорам нигоҳ.

1. И – Гав гуфт: «Шоҳо,

2. ИЛ – то

3. Л – Бимурду бимондам аз ӯ хору

4. И – буду

5. Л – гӯй ки ман меҳтару беҳтарам.

6. И – кучо

Зи Чамхур в-аз¹ Мой чандин мағӯй,
Чу хоҳӣ ҳама тахтро,² разм чӯй.

3025 Сароншон пур аз чанг бозомаданд,
Ба шаҳр- андарун размсоз омаданд.

Сипоҳиву шаҳрӣ ҳама чангчӯй,
Ба даргоҳи шоҳон ниҳоданд рӯй.

Гурӯҳе ба Талҳанд карданд рой,
Дигарро³ ба Гав буд дил⁴ раҳнамой.

Баромад хурӯш аз дари ҳар ду шоҳ,
Паеро⁵ набуд андар он шаҳр роҳ.

Нахустин биёрист Талҳанд чанг,
Набудааш ба чанг аз далерӣ⁶ диранг.

3030 Дари ганҷҳои падар даркушод,⁷
Сипахро ҳама таргу ҷавшан бидод.⁸

Ҳама шаҳр яксар пур аз бим гашт,
Дили марди бихрад ба ду ним гашт,

Ки то чун бувад гардиши осмон,
Киро баркашад з-ин ду меҳтар замон.

Ҳама кишвар огоҳ шуд з-ин ду шоҳ,
Дамодам биёмад зи ҳар сӯ⁹ сипоҳ.

Бипӯшид Талҳанд ҷавшан нахуст,
Ба хун рехтан чангхоро¹⁰ бишуст.

3035 Биёвард Гав низ ҳафтону ҳӯд,
Ҳама дод ҷони падарро дуруд.

1. И – аз; Л – Чамхуру аз

2. И – Агар тахт хоҳӣ, яке; Л – Агар бо манӣ, тахт бо

3. Л – Якero

4. И – Гурӯҳе ба Гав ҷонашон

5. Л – Якero

6. И – Зи мардӣ набудӣ замоне

7. И – боз кард,

8. И – Салеҳи падарро ба лашкар сипард.

9. Л – ду

10. Л – чанги худро

Бад-он тезӣ аз чой бархостанд,
Ҳама пушти пилон биёростанд.

Ниҳоданд бар кӯҳаи пил зин,
Ту гуфтӣ, ҳама чанг чӯяд замин.

Ҳама чашм¹ пурзангу зарриндарой,
Ҳама гӯш пур нолаи карраной.

Ба лашкаргаҳ омад ду шоҳи ҷавон,
Ҳама пеши бешӣ ниҳода равон.

3040 Сипехр андар он размгаҳ хира шуд,
Зи гарди сипаҳ чашмҳо тира шуд.

Баромад хурӯшидани говдум,
Зи ду рӯй овои рӯинахум.²

Биёраста маймана, майсара,
Ту гуфтӣ, замин кӯҳ шуд яксара,

Ду лашкар кашиданд саф бар ду мил,
Ду шоҳи сарафроз бар пушти пил.

Дирафше дурафшон ба сар-бар ба пой,
Яке пайкараш бабру дигар ҳумой.

3045 Пиёда ба пеш- андарун найзодор,
Сипардору шоистаи корзор.

ПАНД ДОДАНИ ГАВ ТАЛҲАНДРО

Нигаҳ кард Гав андар он дашти чанг,
Ҳаво дид чун пушти чангипаланг.

Ҳама гом хоку ҳама дашт хун,
Ба гирд³ -андарун найза буд раҳнамун.

1. И – шаҳр
2. И – б. 3041 нест.
3. И – чанг

Ба Талҳанд-бар¹ чанд чонош бисӯхт,
Хирад ҳам лаби ози² ӯ барбидӯхт.

Гузин кард марде сухангӯй Гав,
К-аз он меҳтарон ӯ будӣ пешрав,

3050 Ки «Рав пеши Талҳанду ўро бигӯй,
Ки бедод чанги бародар мачӯй,

Ки ҳар хун, ки ояд ба кин рехта,
Ту бошӣ бад-он яксар овехта.

Яке гӯш букшой бар панди Гав,
Ба гуфтори бадгӯй ғарра машав.

Набояд, ки аз мо бад-ин корзор
Накӯҳиш бувад дар ҷаҳон ёдгор.

Аз³ ин кишвари Ҳинд вайрон шавад,
Куноми палангону шерон шавад.

3055 Бипарҳез аз ин разму овехтан,
Ба бедод-бар хира хун рехтан.

Дили ман бад-ин оштӣ шод кун,
Зи воми хирад гардан озод кун.

Ба паймон аз ин марз то марзи Чин
Ту ро бод, чандон ки хоҳӣ замин.

Ҳама меҳр бо ҷон баробар кунем,
Ту ро бар сари хеш афсар кунем.

Бубахшем шоҳӣ ба кирдори ганҷ,
Ки аз тахту афсар наярзад ба ранҷ.

3060 В-агар чангу бедод ҷӯй ҳама,
Парокандани гирдкарда рама,

1. Л – ҳар

2. Л–Хирадро ҳаме лаб аз

3. Л –Кӣ; И –Ғар

Бад-ин гетӣ- андар накӯҳиш бувад,
Бад-он - дар чу рафтӣ, пажӯҳиш бувад.¹

Макун, эй бародар, ба бедод рой,
Ки бедодро нест бо дод пой».

Фиристода чун пеши² Талҳанд шуд,
Ба пайгоми шоҳ аз дари³ панд шуд.

Чунин дод посух, ки «Гавро⁴ бигӯй,
Ки дар ҷанг ҷандин баҳона маҷӯй!

3065 Бародар нахоҳам⁵ туро ман, на дӯст,
На мағзи ту аз дудаи мо, на пӯст.

Ҳаме⁶ подшоҳӣ ту вайрон кунӣ,
Чу оҳанги ҷанги далерон кунӣ.

Ҳама бадсиголон ба назди туанд,
Ба Баҳромрӯз Урмузди туанд,

Гунаҳкор ҳам пеши Яздон туй,
Ки бадному бадгавҳару бадхуй.

Зи хуне, ки резанд, аз ин пас ба кин,
Ту бошӣ ба нафрину ман б-офарин.

3070 Ва дигар, ки гуфтӣ, бубахшем тоҷ,
Ҳамин марзи боарзу ин тахти оч,

Тавоноиву ганчу шоҳӣ марост,
Зи хуршед то пушти моҳӣ марост.⁷

Ҳар он гаҳ ки ту шаҳрёрӣ кунӣ,
Маро марз бахшиву ёрӣ кунӣ,

1. ТПМ– Битарс аз Худованди хуршеду мох,
Ки гум кардай бегумон низ рох.

2. И – наздики

3. Л – Забону равонаш пур аз

4. И – Ёро

5. Л – нахонам

6. И – Ҳама

7. Л – 6. 3071 нест.

Нахоҳам, ки чон бошад андар танам,
Агар чашм бар тоҷу тахт афканам.

Кунун¹ баркашидам сипахро² рада,
Ҳаво шуд чу дебо ба зар ожада.³

3075 Зи бас тиру жўпину нўки⁴ синон
Надонад кунун Гав рикоб аз инон.

Бар овардгах- бар сар афшон кунам,
Ҳама⁵ лашкарашро⁶ хурушон кунам.

Бад-он сон сипоҳ андарорам ба ҷанг,
Ки сер ояд аз ҷанг ҷангипаланг.

Биёрем Гавро кунун баста даст,
Сипоҳаш бубинанд гирди⁷ шикаст,⁸

Ки аз бандагон низ то шаҳрёр,
Напўшад касе ҷавшани корзор».⁹

3080 Чу посух шунид он хирадманд¹⁰ мард,
Биёмад, ҳама як ба як¹¹ ёд кард.

Ғамӣ шуд дили Гав, чу посух шунид,
Ки Талҳандро ҳеҷ дониш надид.

Пурандеша фарзонаро пеш хонд,
Зи посух фаровон суҳанҳо биронд.¹²

1. Л-Чу ман

2. И – ҷангро баркашидам

3. ИЛ – озада.

4. И – тарку

5. И – Гау

6. Л-лашқари Гав

7. И – Ба марзу сипоҳ андарояд

8. ТПЗ – Зи теғам сароншон чу бечон шаванд,
Чунон хастагон зору печон шаванд.

9. И – б. 3079 нест.

10. И – суҳангўй

11. И – суҳанҳо ҳама

12. Л – б. 3076, 3077 нест.

Бад-ӯ гуфт, к- «эй¹ марди фархангҷӯй,
Яке чораи кор бо ман бигӯй.

Ҳама дашт хун асту бетан сар аст,
Равонҳову дилҳо ба дард² андар аст³.»

- 3085 Набояд, к-аз ин чанг фарчоми кор
Ба мо бозгардад бади рӯзгор».

Бад-ӯ гуфт фарзона, к-«Эй шаҳрёр,
Набояд туро панди омӯзгор.

Гар аз ман ҳаме бозҷӯй сухун,
Ба чанги бародар дурушті макун⁴.

Фиристодаеро ба наздики ӯй
Сарафрозу бодонишу хубгӯй⁵

Бибояд фиристоду додан паём,
Магар гардад ӯ андар ин чанг ром.

- 3090 Бад-ӯ деҳ ҳама ганчи⁶ нобурда ранҷ,
Ту ҷони бародар гузин кун зи⁷ ганҷ.

Чу бошад туро тоҷу ангуштарӣ,
Ба динор бо ӯ макун доварӣ.

Нигаҳ кардам аз гардиши осмон,
Ба зудӣ сар ояд мар ӯро⁸ замон.

Зи гарданда ҳафт ахтар андар сипехр
Якero надидам бар ӯ ройи⁹ меҳр.

Табаҳ гардад ӯ ҳам бад-ин дашти чанг,
Набояд гирифтан бар ӯ кор танг.

1. Л-Эй.

2. Л – Равони гиромӣ ба банд

3. И – Равонро гузар бар ҷаҳондовар.

4. И – Гар аз ман сухан бозҷӯй ҳаме,
Ба чанги бародар мапӯй ҳаме.

5. ИЛ –чарбгӯй

6. И –Варо деҳ ҳама коми

7. И –ба

8. ИЛ-Бад-ин зудӣ ӯро сар ояд

9. И –рою; И –набинам бар ӯ рою

3095 Мадех¹ мӯҳри шоҳиву тахту кулох,
Бад-он то-т баддил нахонанд шоҳ.

Дигар ҳар чӣ хоҳад зи аспу зи ганҷ,
Бидеҳ, то зи қонат намони² ба ранҷ.

Ту худ³ шаҳрёриву некаhtarӣ,
Ба кори сипехрӣ⁴ тавонотарӣ.

Зи фарзона⁵ бишнид шоҳ ин сухун,
Дигарбора ройи⁶ нав афканд бун.

Зи дарди бародар пур аз об рӯй,
Гузин кард некаhtarе чарбгӯй.

3100 Бад-ӯ гуфт: «Рав, сӯи Талҳанд шав,
Бигӯяш, ки пурдарду ранҷ аст Гав.

Аз ин гардиши чарху ин корзор
Ҳама хоҳад аз додгар Кирдгор,⁷

Ки гирд орад андар дилат ҳушу меҳр,
Битоби зи ҷанги бародар ту чехр.

Зи фарзонаи ту, ки наздики туст,
Фиребандаи⁸ ҷони торики туст,

Бипурс аз шумори даху дуву ҳафт,
Ки чун хоҳад ин кори бедод рафт.

3105 Агарчанд тундиву ҷанг оварӣ,
Ҳам аз гардиши чарх барнағзарӣ.

Ҳама гирд бар гирди мо душман аст,
Қаҳоне пур аз мардуми риман аст.

1. ИЛ–Магар

2. Л – набошӣ

3. Л – гар

4. И – сипехраш

5. И – мӯбад чу

6. И – Дигар бор коре

7. ТП – Дилаш дардманд асту ҷон мустаманд,
Танаш дар гузору равон пургазанд.

8. И – Ки ӯ душмани

Ҳам аз шоҳи Кашмиру фағфури Чин,
Ки танг аст аз эшон ба мо-бар замин.¹

Накӯҳида бошем аз ин ҳар се рӯй,
Ҳам аз номдорони пархошчӯй.

Чи гӯянд, к-аз баҳри тахту кулоҳ,
Чаро сохт Талҳанду Гав размгоҳ.

- 3110 Ба гавҳар магар ҳамнажода наянд,
Ҳамон аз падар покзода наянд?!

Ба гуфтори нопокдил раҳнамун
Ҳаме даст ёзанд хешон ба хун.

Зи лашкар гар ой ба наздики ман,
Дурахшон кунӣ қони торики ман.

Зи динору дебо зи аспону ганҷ
Бубахшам, нахоҳӣ, ки бошам ба ранҷ.

Ҳам аз дасти ман кишвару мӯҳру тоҷ
Биёбӣ ҳамон ёраву тахти оҷ.

- 3115 Зи меҳтар бародар туро нанг нест,
Маро орзу ҷустани ҷанг нест.

Агар панди ман як ба як нашнавай,
Ба фарқоми корат пушаймон шавӣ».

Фиристода омад чу оби равон
Ба наздики Талҳанди тираравон.

Бигуфт, он чи Гав гуфт,² бифзуд низ
Зи шохиву аз ганҷу динору чиз.

Чу бишнид Талҳанд гуфтори ӯй,
Хирадмандиву ройи бедори ӯй,

- 3120 Аз он, к-осмонро дигар буд роз,
Ба гуфти бародар наёмад фароз.

1. ТПМ – Ҳам аз ҷанги шерони Эронзамин
Битарсам, чу мо ҷанг созему кин.

2. Л – ӯ гуфту

Чунин дод посух, ки «Гавро бигӯй,
Ки ҳаргиз набошӣ ба чуз чораҷӯй.

Бурида забонат ба шамшери бад,
Танат сӯхта б-оташи ҳирбад.

Шунидам ҳама хом гуфтори ту,
Набинам чуз аз чора бозори ту.

Чӣ гуна диҳӣ ганҷу шоҳӣ ба ман,
Ту худ кистӣ з-ин бузург¹ анҷуман?!²

3125 Ҳамоно замонат фароз омадаст,
К-ат андешаҳои дароз омадаст.

Сипоҳ истода чунин бар ду мил
Ба овардгоҳи саворону³ пил.

Фароз ор лашкар, биёрой чанг,
Ба разм омадӣ, чист чандин диранг?!

Кунун бинӣ аз ман чунон дастбурд,
Ки рӯзат ситора бибояд шумурд.⁴

Надонӣ чуз афсуну банду фиреб,
Чу дидӣ, ки омад ба пешат ниҳеб.⁵

3130 Аз андеша дуриву аз тоҷу тахт,
Нахонад туро донишӣ неқбахт!»

Фиристода омад лабон⁶ пур зи бод,
Ҳама посухи подшо кард ёд.

Чунин то шаби тира бинмуд рӯй,
Фиристода омад ҳама з-ин бад-ӯй.

1. Л – шумор

2. ТПЗИЛМ – Тавоноиву ганҷу шоҳӣ марост,
Зи хуршед то пушти моҳӣ марост.

3. И – Ҷаҳоне пур аз аспу мард асту; Л – Зи овардгоҳу зи пайкора

4. Л – донӣ

5. И – донӣ, ки омад ба тангӣ нишеб.

6. ИЛ – саре

Фуруд омаданд андар он размгоҳ,
Яке канда карданд гирди¹ сипоҳ.

Талоя ҳаме гашт бар гирди дашт,
Бар ин гуна, то он шаб андаргузашт

ЧАНГИ ГАВ ВА ТАЛХАНД

- 3135 Чу барзад сар аз бурчи шер офтоб,
Замин шуд ба кирдори дарёи об.

Яке чодар овард хуршед зард,
Бигустурд бар гунбади ложвард.

Баромад хурушидани карраной,
Ҳам овои кӯс аз ду пардасарой.

Дирафши ду шоҳи нав омад падида,
Сипаҳ маймана, майсара баркашида.

Ду шоҳи сарафроз дар қалбгоҳ,
Ду дастури фарзона бар дасти шоҳ,²

- 3140 Ба фарзонаи хеш фармуд Гав,
Ки гуяд ба овоз бо пешрав,

Ки бар пой доред яксар дирафш,
Кашида ҳама теғҳои бунафш!

Яке аз ялон пеш манҳед³ пой,
Пиёда набояд, ки чунбад зи ҷой,

Ки ҳар кас, ки тезӣ кунад рӯзи чанг,
Набошад хирадманду борою⁴ санг.

Бубинам, ки Талханд бо ин сипоҳ
Чӣ гуна хиромад ба овардгоҳ.

1. ИЛ – пеши. И – бурчи

2. Л – б. 3138, 3139 нест.

3. Л – нанҳед

4. ИЛ – бо марди санг.

3145 Набошад чуз аз ройи Яздони пок
Зи рахшанда¹ хуршед то тирахок,

Чунонастам уммед аз рӯзгор,
Маро² рӯшноӣ диҳад Кирдгор.

Зи панд озмудему чанде зи меҳр
Бигуфтему Талҳанд нанмуд чехр.³

Марезед хун аз пайи хоста,
Ки ёбед худ ганҷи ораста.

В-агар номдоре бувад з-ин⁴ сипох,
Ки асп афканад тез бар⁵ қалбгоҳ,

3150 Чу Талҳандро ёбад⁶ андар набард,
Набояд, ки бар вай фишонанд гард.⁷

Ниёишкунон пеши пили жаён
Бибояд шудан танг баста миён».

Хурӯше баромад, ки «Фармон кунем,
Зи ройи ту ороиши ҷон кунем».

В-аз он рӯи Талҳанд пеши сипох,
Чунин гуфт, к-«Эй⁸ посбонони гоҳ,

Гар эдун, ки бошем пирӯзгар,
Диҳад гардиши ахтари нек бар,

3155 Ҳама тегҳо кинаро⁹ баркашед,
Ба Яздон паноҳеду душман кушед.

1. И – гарданда

2. ИЛ – Ки мон

3. ТПИЛ – Гар эдун, ки пирӯз гардад сипох,
Маро бар диҳад гардиши хуру моҳ.

4. И – ин

5. И – дар

6. И – бинад

7. И – вай дамад боди сард.

8. И – бо.

9. Л – Шумо тегҳоро ҳама

Чу ёбед¹ Гавро, набояд-ш кушт,
На бо ӯ сухан низ гуфтан дурушт.²

Бигиредаш аз кӯҳай³ пили маст,
Ба пеши ман оред баста ду даст.

Ҳамон⁴ гаҳ хурӯшидани карраной
Баромад зи даҳлези пардасарой.

Аз овози аспону гарди сарон,
Гароидани гурзҳои гарон,

3160 Ҳамон⁵ кӯҳу дарё пуровоз гашт,
Ту гуфтӣ, сипеҳри равон бозгашт.

Зи бас наъраву чок-чоки табар
Надонист кас пой, гуфтӣ, зи сар.

Зи рахшанда пайкону парри уқоб
Ҳаме доман андаркашид офтоб.

Замин шуд ба кирдори дарёи хун,
Сару дашт шуд зери санг- андарун.

Чу пили жаён шохзода ду шох,
Биронданд ҳар ду зи⁶ қалби сипоҳ,

3165 Хурӯше баромад зи Талҳанду⁷ Гав,
Ки «Аз боди жӯпини ман⁸ дур шав!»

Ба чанги⁹ бародар макун даст пеш,
Ниғаҳ дор аз озори ман чони¹⁰ хеш!»

Ҳаме ин бад-он гуфту ҳам он бад-ин,
Чу дарёи хун шуд саросар замин,¹¹

1. Л – гиред

2. Л – вай

3. Л – пушти он

4. И – Пас он

5. ИЛ – Ҳама

6. И – пуркин ба

7. И – Чунин гуфт Талҳанди чангӣ ба

8. И – пеши гурзи гарон

9. ИЛ – чанг, эй

10. И – Зи Талҳанди чангӣ ниғаҳ дор

11. И – б. 3167 нест.

Ялоне, ки буданд ханчаргузор,
Бигаштанд перомани¹ корзор.

Зи захми ду шоҳ-он ду пархошчӯй
Ҳама хуну мағз андаромад ба ҷӯй.

3170 Бад-ин гуна то хур зи гунбад бигашт,
Зи андоза овезиш андаргузашт.

Хурӯш омад аз дашту овози Гав,
Ки «Эй ҷангсозону гурдони нав,

Ҳар он кас, ки хоҳад зи мо зинҳор,
Мадоред аз ӯ кинаи корзор.²

Бад-он, то бародар битарсад зи ҷанг,
Чу танҳо бимонад, насозад диранг»³.

Басе хостанд аз ялон зинҳор,
Басе кушта шуд дар дами корзор.

3175 Пароканда гаштанд лашкар ҳама,
Рама бешубон шуд, шубон берама.

Чу Талҳанд-бар пил танҳо бимонд,
Гав ӯро ба овоз чанде бихонд,

Ки «рав,⁴ эй бародар,⁵ ба айвони хеш,
Нигаҳ кун ба⁶ айвону⁷ девони хеш.

Наёбӣ ҳамоно басе зинда тан
Аз ин тегзан номдор анҷуман.

Ҳама хубкорӣ зи Яздон шинос,
В-аз ӯ дор, то зинда бошӣ, сипос,

1. И – дар кинаву

2. И – б. 3169–3172 нест.

3. И – Пас аз б. 3173 ин б. омада:

Чу бар кинагах-бар миёро бубаст,

Ба Талҳанду лашкар даромад шикаст.

4. Л – Ой.

5. И – Аз ин ҷо ба коху

6. Л – Нигаҳбони

7. И – Хирому биёрой

3180 Ки зинда бирафтӣ, ту аз дашти чанг,
На хангоми рой асту рӯзи диранг».

Чу бишнид Талҳанд овози ӯй,
Шуд аз нанг печону пур-об рӯй.

Ба Марғ¹ омад аз дашти овардгоҳ,
Фароз омадандаш зи ҳар сӯ сипоҳ.

Дари ганҷ букшоду рӯзӣ бидод,
Сипоҳӣ шуд ободу боқому шод.

Сазовори хилъат ҳар он кас, ки дид,
Биёрист ӯро, чунон чун сазид.

3185 Ба динор чун лашкар обод гашт,
Дили чангчӯ аз ғам озод гашт.

Паёме фиристод наздики Гав,
Ки «Эй тахтро чун ба полез хав,

Ба оташ бувӣ ногаҳон сӯхта,
Равон ожада, чашмҳо дӯхта».²

Бар онӣ, ки аз ман шудӣ бегазанд,
Дилатро ба зуннори афсун мабанд».

Чу бишнид Гав он паёми дурушт,
Равонро зи меҳри бародар бишуст.

3190 Дилаш 3-он суҳанҳо шуд андӯҳгин,
Ба фарзона гуфт: «Ин шигифтӣ бубин».³

Бад-ӯ гуфт фарзона: «Эй шаҳрёр,
Туй аз падар тахтро ёдгор.

Зи донишпажӯҳон ту донотарӣ,
Ҳам аз тоҷдорон тавонотарӣ.

1. И – Марв

2. И – Ба оташ тани хешро сӯхтӣ,
Равонро ба кин чашм бардӯхтӣ,

3. Л – 6. 3189, 3190 нест.

Маро ин дуруст асту гуфтам ба шох,
Зи гарданда хуршеду рахшанда моҳ,

Ки он номвар то нагардад ҳалок,
Нағалтад чу мор андар ин тираҳок,

3195 Наёсояду барнагардад зи чанг,
Туро чора дар чанг чустан диранг.¹

Ба посух ту ўро дуруштӣ мағўй,
Бипайванду озарми ўро бичўй.

Ҳама кўшиши ў ба кори бадист,
Чӣ соӣ, ки он бахшиши эзадист?!

Гар ў чанг созад, насозем чанг,
Ки ў бошитоб асту мо бодиранг».

Сипаҳбад фиристодаро пеш хонд,
Ба хубӣ² суҳанҳо фаровон биронд.

3200 Бад-ў гуфт: «Рав, бо бародар бигўй,
Ки³ чанде дуруштиву тундӣ маҷўй.

Дуруштӣ на зебост аз шаҳрёр,
Падар номвар буду ту номдор.

Маро ин дуруст аст, к-аз панди ман
Ту дуриву дурӣ зи пайванди ман,

Валекин маро, з-он ки ҳаст орзу,
Ки ту номвар бошиву неххў.

Бигўям ҳама, он ки⁴ андар дил аст,
Суҳанҳо, ки чонам бад-он моил аст.

3205 Туро сар бупечид дастури бад
Аз осонии роҳу роҳи⁵ хирад,

1. ИЛ –б. 3195 нест.

2. Л –чарбӣ

3. Л –Чи

4. И – ранҷ

5. И –Зи осониву ҳушу рою

Мағӯ, эй бародар, сухан чуз ба дод,
Ки гетӣ саросар фусун асту бод.

Сӯи ошті ёз, то ҳар чи ҳаст
Зи ганчу зи мардони хусравпараст,¹

Фиристам якояк ҳама пеши ту,
Бубинад равони бадандеши ту,

Ки андар дили ман ба² чуз дод нест,
Мабодо, к-аз ин қони ту шод нест.

3210 Бар ин аст роям, ки додам паём,
Агар бишнавад меҳтари хешком.

В-ар эдун, ки роят чуз аз ҷанг нест,
Ба ҳубиву пайвандат оҳанг нест,

Бисозам кунун ҷангро лашкаре,
Ки бояд сипоҳи маро кишваре.

Аз ин марзи обод мо бугзарем,
Сипахро ҳама пеши дарё барем.

Яке канда созем гирди³ сипоҳ,
Бар ин ҷангҷӯён бубандем роҳ.

3215 Зи дарё ба канда- дар об афканем,
Сари обҳо дар шитоб афканем.

Бад-он то ҳар он кас ки бинад шикаст,
Зи канда набошад варо роҳи част.

Зи мо ҳар кӣ пирӯз гардад ба ҷанг,
Нарезем хун андар он ҷои танг.

Сипахро ҳама дастгир оварем,⁴
Мабодо, ки шамшеру тир оварем».

1. Л – мардону нерӯи даст,

2. И – Равони маро пеша

3. Л – пеши

4. И – нахаста ба

Фиристода баргашту омад чу бод,
Бар ӯ-бар суханҳои Гав¹ кард ёд.

3220 Чу Талҳанд бишнид пайгоми Гав,
Зи лашкар ҳар он кас, ки буд пешрав,

Бифармуд, то пеши ӯ хонданд,
Сазовортар ҷой биншонданд.

Ҳама посухи Гав бад-эшон бигуфт,²
Ҳама розҳо баркушод аз нухуфт.

Ба лашкар чунин гуфт, к-«Ин ҷанги нав
Ба дарё, ки андеша кардаст Гав,

Чӣ бинеду инро чӣ рой оварем,³
Ки андешаи ӯ⁴ ба ҷой оварем?»⁵

3225 Агар буд хоҳед бо ман яке,
Напечад касе сар зи ҷанг андаке.

Агар ҷанг ҷӯям чи дарё, чи кӯх,
Чу дар ҷанг лашкар бувад ҳамгурӯх.⁶

Агар ёр бошад, бо ман ба ҷанг,
Аз овози рӯбах⁷ натарсад паланг.⁸

Ҳар он кас, ки ҷӯед номи бузург,
Зи гетӣ биёбед коми бузург.

Ҷаҳонҷӯй агар кушта ояд ба ном,
Беҳ аз зинда, душман бад-ӯ шодком,⁹

1. И – Ба Талҳанд-бар ин сухан

2. И – Суханҳои Гав як ба як бозгуфт.

3. И – оваред,

4. И – он

5. И – оваред.

6. И – Чу дар ҷанг лашкар бувад ҳамгурӯх,
Чи дашту чи ҳомун, чи дарё, чи кӯх,

7. И – Зи овози шерон

8. И – наҳанг.

9. И – 6. 3229 нест;

ТПЛ – Фароз омад он рӯзгори бузург,
Ба ҳомун падида ояд аз меш гург.

3230 Ҳар он кас, ки дар чанг тундӣ кунад,
Ҳамон аз пайи судмандӣ кунад,

Биёбед аз ман бaсе хоста,
Парастандаву аспи ороста.

Зи Кашмир то пеши дарёи Чин
Ба ҳар шаҳр моро кунанд¹ офарин.

Бубахшам ҳама шаҳрҳо² бар сипоҳ,
Чу фармон маро гардаду³ тоҷу гоҳ».

Ба посух ҳама меҳтарон пеши ӯй,
Якояк ниҳоданд бар хок рӯй,

3235 Ки «мо номчӯему ту шаҳрёр,
Бубинӣ кунун гардиши рӯзгор.

БОРИ ДИГАР РАЗМ КАРДАНИ ГАВ ВА ТАЛҲАНД ВА МУРДАНИ ТАЛҲАНД БАР ПУШТИ ПИЛ

Зи даргоҳи Талҳанд баршуд хурӯш,
Зи лашкар ҳама кишвар омад ба чӯш.

Сипахро ҳама сӯи дарё кашид,
В-аз он сӯ сипоҳи Гав омад падид.⁴

Баробар фуруд омаданд он ду шоҳ,
Ки буданд як бо дигар⁵ кинахоҳ,

Ба гирд- андарун кандае сохтанд,
Чу шуд жарф, об андарандохтанд.

3240 Ду лашкар баробар кашиданд саф,
Саворон ҳама бар лаб оварда каф.⁶

Биёраста майсара, маймана,
Кашиданд наздики дарё буна.

1. И – Ки ҳар кас наёбад ба ҷуз
2. И – марзҳо
3. И–бошаду
4. И–Сари найзаро бар Сурайё кашид.
5. И – бо якдигар
6. И –6. 3240 нест.

Ду шоҳи гаронмоя пурдарду кин
Ниҳоданд бар пушти пилон ду зин.

Ба қалб- андарун сохта ҷои хеш,
Шуда ҳар яке лашкаророи хеш.

Замин қор шуд, осмон шуд бунафш
Зи бас найзаву парниёи дирафш.

3245 Ҳаво шуд зи гарди сипоҳ обнӯс
Зи нолидани бўку овои кӯс.

Ту гуфтӣ, ки дарё бичӯшад ҳаме,
Наҳанг андар ӯ¹ хун хурӯшад ҳаме.

Зи захи табарзину кӯполу теғ²
Зи дарё баромад яке сурх меғ.³

Чу дар⁴ пеш хуршед⁵ доман кашид,
Чунон шуд, ки кас низ касро⁶ наид

Ту гуфтӣ, ҳаво теғ борад ҳаме,
Ба хок- андарун лола корадад ҳаме.⁷

3250 Зи афканда гетӣ бар он гуна гашт,
Ки каргас наёраст бар сар гузашт.

Ҳама дашт мағзу чигар буду дил,
Ҳама наъли аспон зи хун пур зи гил.⁸

Гурӯҳе ба канда- дарун пур зи хун,
Дигар сарбурида фиканда нагун.

Зи дарё ҳаме хост аз бод мавҷ,
Сипоҳ андаромад ҳаме фавҷ-фавҷ.

1. ИЛ – андарун

2. И – кӯполи кин

3. И – Ту гуфти, фитод осмон бар замин.

4. Л – бар

5. И – гард аз бари меҳр

6. И – Зи гурдон касе якдигарро

7. ТПМ – Хурӯшу фиғон з-осмон баргузашт,

Яке растахезе падидор гашт.

Ҷаҳондидаро дида хира бимонд.

Ҷаҳон яксар аз гард тира бимонд.

8. И – б. 3251 нест.

Нигаҳ кард Талҳанд аз пушти пил,
Замин дид бар сони дарёи Нил.

- 3255 Хамон бод бар сӯи Талҳанд гашт,
Ба обу ба нон орзуманд гашт.

Зи боду зи хуршеду шамшери тез
На ором диду на роҳи гурез.

Бар он зини заррин бихуфту бимурд,
Ҳама кишвари Ҳинд Гавро супурд.

Ба бешӣ ниҳодаст мардум ду чашм,
Зи каммӣ бувад дил пур аз дарду хашм.

На он монад, эй пири доно, на ин,
Зи гетӣ ҳама шодмонӣ гузин.

- 3260 Агарчанд бифзояд аз ранҷ ганҷ,
Ҳама ганҷи гетӣ наярзад ба ранҷ.

Зи қалби сипаҳ чун нигаҳ кард Гав,
Надид он дирафши сипаҳдори нав.

Саворе фиристод, то пушти пил
Бичӯяд, бигардад ҳама мил-мил.

Бубинад, ки он лаъли рахшондирафш,
К-аз он буд рӯи саворон бунафш,

Кучо шуд, ки ӯ нест чӯё набард,
Магар чашми ман тиратар кард гард.¹

- 3265 Савор омаду сарбасар бингарид,
Дирафши сари номдорон надид.

Ҳама қалбгаҳ дид пургуфтугӯй,²
Саворони лашкар ҳама шоҳчӯй.

1. И – тиратар гашт чашмам зи гард; Л – б. 3264 нест.

2. И – хоюхуй,

Фиристода баргашту омад чу гард.¹
Суханҳо ҳама пеши Гав ёд кард.²

Сипахбад фуруд омад аз пушти пил,
Пиёда ҳама рафт гирён ду мил.

Бародар чу Талҳандро мурда ёфт,³
Руҳи лашкар аз гард⁴ пажмурда ёфт,⁵

3270 Саропои ӯ як ба як бингарид,
Ба⁶ чое бар ӯ пӯст хаста надид.

Хурӯшон ҳама гӯшти худро⁷ биканд,
Нишаст аз бараш сӯғвору нажанд.

Ҳама гуфт зор: «Эй набарда чавон,
Бирафти пур аз дарду⁸ хаста равон.

Туро гардиши ахтари бад бидушт,
В-агарна назад бар ту боде дурушт.

Бупечид аз омӯзгорон сарат,
Ту рафтиву мискин дили модарат.

3275 Ба чарбӣ басте рондаам бо ту панд,
Наёмад туро панди ман судманд»,

Чу фарзонаи Гав бад-он чо расид,
Ҷаҳонҷӯи Талҳандро мурда дид.⁹

Хурӯшон биғалтид дар пеши Гав,
Ҳама гуфт зор: «Эй ҷаҳондори нав!»

1. И – бод,

2. И – кард ёд.

3. И – дид,

4. И – дард

5. И – дид,

6. И – Ки.

7. И – пӯст аз тан; И – бозу

8. И – Бирафтиву кардим

9. ТПЗИЛ – Бародар-ш гирён дар* он паҳндашт,
Хурӯшаш ҳама аз фалак даргузашт**.

* ИЛ бар. **И – Зи кайвон хурӯшаш ҳама баргузашт.

В-аз он пас биёрост лабро ба панд,
Ба Гав¹ гуфт, к-«Эй шаҳрери баланд,

Аз ин зориву сугворӣ чӣ суд,
Чунин рафту ин буданӣ кор буд.

- 3280 Сипос аз чаҳонофаринат якест,
Ки Талҳанд бар дасти ту кушта нест.

Ҳама буданӣ гуфта будам ба шох,
Зи кайвону баҳрому хуршеду моҳ,

Ки чандон бупечад ба разм ин чавон,
Ки бар хештан- бар сар орад замон.

Кунун кори Талҳанд чун бод гашт,
Ба нодониву тезӣ андаргузашт.

Сипоҳ аст чандин пур аз дарду хашм,
Саросар ҳама² бар ту доранд чашм.

- 3285 Биёрому моро дил ором деҳ,
Хирадро ба ороми дил ком деҳ,

Ки чун подшоро бубинад сипоҳ,
Пур аз дард гирён пиёда ба роҳ,

Бикоҳад-ш назди сипоҳ обрӯй,
Фурӯмая густоҳ гардад бад-ӯй.

Ба кирдори чоме³ гулоб аст шох,
Ки аз гарди як⁴ бод⁵ гардад табоҳ.

Зи доно хирадманд бишнид панд,
Хурӯше зи лашкар баромад баланд,

- 3290 Ки «Эй номдорону гурдони шох,
Мабошед як тан бад-ин размгоҳ,

1. Л – Бад-ӯ
2. И – Ҳама яксара
3. ИЛ – чоми
4. И – гарду аз
5. И – бод ӯ зуд

Ки он лашкар акнун чудо нест з-ин,
Ҳама сохтан бояду офарин.¹

Ҳама пок дар зинҳори манед,
В-аз он пурманиш ёдгори манед».

Пас он гоҳ донандагонро² бихонд,
Ба мижгон ҳама³ хуни дил барфишонд.

Яке тангтобут кардаш зи оч,
Зи зарру зи пирӯзаву чӯби соҷ.

3295 Ба дибку ба қиру ба кофуру мушк
Сари тангтобут карданд хушк.

Бипӯшид рӯяш ба дебои Синд,
Шуд он номвар номбардори Ҳинд.

В-аз он ҷойгаҳ тез лашкар биронд,
Ба роҳу ба манзил фаровон намонд.

ОГОҲ ЁФТАНИ МОДАРИ ТАЛҲАНД АЗ МАРГИ ПИСАР ВА СЎГ КАРДАН АЗ БАҲРИ Ў

Чу шоҳон гузиданд ҷои набард,
Бишуд модар аз хобу орому х(в)ард.

Ҳамеша ба раҳ дидбон доштӣ,
Ба талхӣ ҳама рӯз бугзоштӣ.

3300 Чу аз роҳ бархост гарди сипоҳ,
Нигаҳ кард бинодил аз дидагоҳ.

Зи боло дирафши Гав омад падида,
Ҳама рӯи кишвар сипаҳ густарид.

Ҳама дидбон бингарид аз ду мил,
Ки бинад магар тоҷи Талҳанду пил.

1. И – пас аз б. 3291 ин б. омада:

Марезед хуну маёзед ҷанг,
Магиред бар он сипаҳ кор танг.

2. И – В-аз он пас ҳама меҳтаронро: Л – Аз он пас ҳама меҳтаронро

3. ИЛ – ҳама

Наёмад падида аз миёни сипоҳ,
Саворе барафканд аз он дида гоҳ,¹

Ки лашкар гузар кард аз ин сӯи кӯҳ,
Гаву ҳар кӣ буданд бо ӯ гурӯҳ.

3305 На Талҳанд пайдо,² на пилу дирафш,
На он номдорони зарринакафш,

Зи мижгон фурӯ рехт хун модараш,
Фаровон ба девор барзад сараш.³

В-аз он пас чу омад бад-ӯ огоҳӣ,
Ки тира шуд он фарри шоҳаншаҳӣ,

Чаҳонҷӯй Талҳанд бар зин бимурд,
Сари гоҳи шоҳиш Гавро супурд.

Ба айвони ӯ шуд давон модараш,
Ба хун- андарун ғарқ гашта сараш.⁴

3310 Ҳама чома бидриду рухро биканд,
Ба айвону ганҷ оташ андарфиканд.

Ҳама тоҷу⁵ тахти бузургӣ⁶ бисӯхт,
В-аз он пас баланд оташе барфурӯхт,

Ки сӯзад танашро⁷ ба оини Ҳинд,
В-аз он⁸ сӯғ пайдо кунад дини Ҳинд.

Чу аз модар огоҳ⁹ омад ба Гав,
Барангехт он бораи тезрав.

Биёмад, варо танг дар бар гирифт,
Пур аз хун мижа хоҳиш андаргирифт,

1. И – б. 3302–3303 нест.

2. И – бинам,

3. Л – Ба хун- андарун ғарқа гашта бараш.

4. Л – б. 3307–3309 нест.

5. Л – Ҳамон коху

6. И – Ҳама коху тахти сипаҳбад

7. И – тани худ

8. И – Аз ин

9. ИЛ – огоҳӣ

3315 Ки «эй модари меҳрубон, гӯш дор,
Ки мо бегуноҳем аз ин корзор.

На ман куштам ўро, на ёрони ман,
На гурде гумон бурд аз он¹ анчуман.

Кӣ худ пеши ў дам тавон зад дурушт,
Варо гардиши ахтари бад бикушт».

Бад-ў гуфт модар, ки «Эй бадкуниш,
Зи чархи баланд оядат сарзаниш.

Бародар кушӣ аз пайи тоҷу тахт,
Нахонад туро некдил некбахт».

3320 Чунин дод посух, ки «Эй меҳрубон,
Нашояд, ки бар ман шавӣ бадгумон.

Биёром, то ман туро размгоҳ
Намоям, ҳамон кори шоҳу сипоҳ.

Кӣ ёраст шуд пеши он размҷӯй,
Киро буд дар сар худ ин² гуфтугӯй?

Ба додор, к-ў моҳу меҳр офарид,
Шабу рӯзу гардонсипеҳр офарид,³

К-аз ин пас набинад маро мӯҳру гоҳ,
На аспу на гурзу на теғу⁴ кулоҳ,

3325 Магар, к-ин суҳан⁵ ошкоро кунам,
Зи тундӣ дилат пурмудоро⁶ кунам,

Ки ўро ба дасти касе-бар замон
Наёмад, бубинӣ ба равшанравон.

Кӣ ёбад ба гетӣ раҳой зи марг,
Агар ҷон бипӯшад ба пӯлод тарг?

1. И – аз ин номдор

2. И-чунин

3. ИЛ – меҳру моҳ

4. И – тахту

5. ИЛ – ҳадис

6. И – бомадоро

Чу ин шамъи рахшон фурӯ пажмурад,
Ба мардӣ касе як нафас нашмарад.

Агар чун намоям, нагардӣ ту ром,
Ба додори доранда, к-ӯрост ком,

- 3330 Ки сӯзам ба оташ тани хешро,
Кунам шод чони бадандешро».

Чу бишнид модар суханҳои Гав,
Дареғ омадаш бурзу болои Гав,

Ки сӯзад ба оташ далере чавон,
Ҳунар nobисуда танаширо равон.

Бад-ӯ гуфт модар, ки «Бинмой роҳ,
Ки чун мурд бар пил Талҳандшоҳ?

Магар бар ман ин ошкоро шавад,
Бар оташ дилам пурмадори шавад?».

- 3335 Пур аз дард шуд Гав бар айвони хеш,
Ҷаҳондида фарзонаро хонд пеш.

Бигуфт, он чи бо модараш рафта буд,
Зи модар чу бар оташ ошуфта буд.

Нишастанд ҳар ду ба ҳам ройзан,
Гаву марди фарзона беанҷуман.

Бад-ӯ гуфт фарзонаи нехӯ:
«Нагардад ба мо рост ин орзу».¹

Зи ҳар ҷо² бихонем барнову пир,
Кучо номдоре бувад тезвир.

- 3340 Зи Кашмиру аз Дамбару Марғу Мой,
Аз он тезвирони ҷўяндарой»³

1. И – гуфтугӯ.

2. И – сӯ.

3. ТПЛМ – Зи дарёву аз кандаву размгоҳ
Бигӯем бо марди ҷўяндароҳ.

БОЗИИ ШАТРАНЧ СОХТАН АЗ БАҲРИ МОДАРИ ТАЛҲАНД

Саворон ба¹ ҳар сӯ барафканд Гав,
Ба ҷое,² ки буд мӯбаде³ пешрав.

Саросар ба даргоҳи шоҳ омаданд,
Бад-он номвар боргоҳ омаданд.

Ҷаҳондор⁴ биншаст бо ҳиндувон,
Бузургони донову равшанравон.

Сифат кард фарзона он размгоҳ,
Ки чун рафт пайкори шоҳу сипоҳ,

3345 Зи дарёву аз кандаву обгир
Якояк бигуфтанд бо тезвир.

Нахуфтанд аз эшон яке тирашаб,
На бар якдигар баркушоданд лаб.

Зи майдон чу бархост овои кӯс,
Ҷаҳондидагон хостанд обнӯс.

Яке тахт карданд аз он чор сӯ
Ду марди гаронмояву⁵ неххӯ.

Ҷамонанд он кандаву размгоҳ,
Ба рӯй андароварда рӯи сипоҳ.

3350 Бар он тахт сад хона карда нигор,
Хиромидани лашкару шаҳрёр.

Пас он гаҳ ду лашкар зи соҷу зи оч,
Ду шоҳи сарафроз бо фарру тоҷ,

Пиёда падида андарун бо савор,
Ду саф карда ороиши корзор.

Зи аспону пилону дастури шоҳ,
Мубориз, ки асп афканад бар сипоҳ.

1. Л – зи
2. И – ҳар чо
3. Л – мӯбади
4. И – Ҷаҳонҷӯй
5. ИЛ – гаронмояи

Ҳама карда пайкар бар оини чанг,
Яке тезу чунбон, яке бодиранг.

- 3355 Биёраста шоҳ қалби сипоҳ,
Зи як даст фарзонаи нексоҳ.

Абар дасти шоҳ аз ду рӯя ду пил,
Зи пилон шуда гирд ҳамранги нил.

Ду уштур бари пил карда ба пой,
Нишонда бар эшон ду покизарой.

Ба паҳлӯи уштур ду аспу ду мард,
Ки пархош чӯянд рӯзи набард.

Мубориз ду рух бар ду сӯи¹ ду саф
Зи хуни цигар бар лаб оварда каф.

- 3360 Пиёда бирафтӣ зи пешу зи пас,
Ки ӯ буд дар чанг фарёдрас.

Чу бугзоштӣ то сар овардгоҳ,
Нишастӣ чу фарзона бар дасти шоҳ.

Ҳамон низ фарзона як хона беш
Нарафтӣ ба чанг аз бари шоҳ пеш.²

Се хона бирафтӣ сарафроз пил,
Бидидӣ ҳама размгаҳ бар³ ду мил.

Се хона бирафтӣ шутур ҳамчунон,
Ба овардгаҳ-бар дамону данон.

- 3365 Ҳамон рафтани асп се хона буд,
Ба рафтан яке хона бегона буд.⁴

Нарафтӣ касе пеши рух⁵ кинахоҳ,
Ҳама тохтӣ ӯ ҳама размгоҳ.⁶

1. ИЛ – рӯи.

2. Л – шоҳи хеш; И – б. 3361, 3362 нест.

3. ИЛ – аз

4. ИЛ – б. 3365 нест.

5. Л – Бирафтӣ зи ҳар сӯ рухи

6. И – ба пешишсипоҳ

Ҳама ронд¹ ҳар як² ба майдони хеш,
Ба рафтан накардӣ касе камму беш.³

Чу дидӣ касе шоҳро дар набард,⁴
Ба овоз гуфти, ки «Эй шоҳ,⁵ бард!

Шаҳ аз хонаи хеш бартар шудӣ,
Ҳама то бар ӯ чой танг омадӣ.⁶

3370 В-аз он пас бубастанд бар шоҳ роҳ
Руху аспу фарзину пилу сипоҳ.

Нигаҳ кард гирд- андарун чор сӯ,⁷
Сипаҳ дид афканда чин дар бурӯ,⁸

Зи обу зи канда бар ӯ баста роҳ,
Чапу рост пешу пас- андар сипоҳ.

Шуд аз ранҷу аз⁹ ташнагӣ шоҳ мот,
Чунин ёфт аз чархи гардон барот.¹⁰

Зи шатранҷ Талҳанд буд орзуй,
Гав он шоҳи озодаи неххӯй.

3375 Ҳама кард модар ба бозӣ нигоҳ,
Пур аз хун дил аз дарди Талҳандшоҳ.

1. И – Ҳаметохт

2. Л – кас

3. И – Пас аз б. 3367 ин б. омада:

Чу бурдӣ яке ҳамла бар дигаре,
Нигаҳ дошти мар варо ёваре.
Чу хасмаш даровардӣ ўро зи пой,
Сабук хуни ӯ хостӣ рахнамой,
Агар хира гаштӣ, бурун омадӣ,
В-агар ғарқа гаштӣ, ба хун омадӣ.
Будӣ расми он номвар меҳтарон
Нигаҳ доштан гашти якдигарон.

4. И – навард,

5. И – аз роҳ

6. И – Сабук шоҳ аз роҳ бархостӣ,
К-аз он лашкар ӯ ёварӣ хостӣ.

7. И – шоҳ андар он чор сӯй; Л-андараш чор сӯй,

8. ИЛ – рӯй.

9. Л – в-аз

10. Л-субот.

Нишаста шабу рӯз пурдарду хашм,
Ба бозии шатранч дода ду чашм.

Хама кому рояш ба шатранч буд,
Зи Талҳанд қонаш пур аз ранч буд.

Ҳамеша ҳаме рехт хунин сиришк,
Бад-он дард шатранч будаш пизишк».

Бад-ин гуна буд ночарону чамон,
Чунин то баромад¹ бар ӯ-бар² замон.³

3380 Сар омад кунун бар ман ин достон
Чу бишнудам⁴ аз гуфтаи бостон.⁵

ГУФТОР АНДАР ОВАРДАНИ БАРЗУЙ КАЛИЛА ВА ДИМНАРО АЗ ҲИНДУСТОН

Ниғаҳ кун, ки шодон Барзин ҷӣ гуфт,
Бад-он гаҳ ки букшод роз аз нухуфт.

Зи кори⁶ шаҳаншоҳ Нӯшинравон,
Ки номаш бимонод доим ҷавон.

Зи ҳар донише мӯбадон хостӣ,⁷
Ки даргоҳ аз эшон биёростӣ.⁸

Пизишку суҳангӯву кундоварон,
Гузорандаи хоб номоварон.

3385 Або он яке номвар меҳтаре,
Кучо ҳар сареро будӣ афсаре,

1. Л–сар омад

2. И–Сари моҳ бар вай сар омад

3. ТПМ – Чунин аст кори ҷаҳонро ниҳод,
К–аз ӯ гоҳ ғамгин бувӣ, гоҳ шод.

4. Л– бишнидам

5. ТПМ – Ҳамин тахти шатранч аз он рӯзгор
Бимондаст бар мардумон ёдгор.

6. ИЛ – Ба гоҳи

7. Л–доштӣ,

8. Л – Бад-он хуррамӣ рӯз бугзоштӣ;
ТПЗЛ – Ба фармони ӯ буд яқсар ҷаҳон,
Бузургону корозмуда меҳон.

Пизишке сароянда Барзуй буд,
Ба пирӣ расида суханҷӯй¹ буд.

Зи ҳар донише доштӣ баҳрае,
Ба ҳар баҳрае дар ҷаҳон шӯҳрае.

Чунон буд, ки рӯзе ба хангоми бор
Биёмад² бари номвар шаҳриёр.

Чунин гуфт, к-«Эй шоҳи донишпазир,
Пажӯҳандаи донишу ёдгир,

3390 Ман имрӯз дар дафтари хиндувон
Ҳама бингаридам ба равшан равон,

Набишта³ чунин буд, ки дар кӯҳи Ҳинд,
Гиёест рахшон чу румӣ паринд,

Ки онро чу гирд оварад раҳнамоӣ,
Биёмезадӯ дониш орад ба ҷой,

Чу бар мурда бипроканӣ, бегумон
Сухангӯй гардад ҳам андар замон.

Кунун ман ба дастурии шаҳрёр
Бипаймоам ин⁴ роҳи душворхор.

3395 Басе дониши раҳнамоӣ оварам,
Магар, к-ин шигифтӣ ба ҷой оварам.

Тани мурда гар зинда гардад, равост,
Ки Нӯшинравон⁵ бар ҷаҳон подшост».

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Ин нашояд будан,
Магар к-озмунро бибояд шудан.

Бибар номаи ман бари Ройи Ҳинд,
Нигар, то кӣ бошад буторои⁶ Ҳинд,

1. ИЛ – сухангӯй

2. И – Бирафт ӯ

3. Л – Навишта

4. И – он

5. И – Чу Нӯширвон

6. Л – дилорои

Бад-ин кор бо хештан ёр хоҳ,
Ҳаме¹ ёрӣ аз бахти бедор хоҳ.

3400 Аз ин нав шигифте шавад² дар ҷаҳон,
К-аз ин гуфта рамзе бувад дар ниҳон.

Бубар, ҳарчӣ бояд, ба наздики Рой,
К-аз ӯ боядат бегумон раҳнамой».

Дари ганҷ букшод Нӯшинравон,
Зи чизе ки буд дархури хусравон,³

Зи динору дебову хаззу ҳарир,
Зи мӯҳру зи афсар, зи мушку абир,⁴

Шутурвор сесад биёрист шоҳ,
Фиристода бархост з-он боргоҳ.

3405 Биёмад бари Рою нома бидод,
Сари борҳо пеши ӯ баркушод.

Чу бархонд он номаи шоҳ Рой,
Чунин гуфт, к-«Эй марди покизарой,

Зи Кисро маро ганҷ бахшида нест,⁵
Тану лашкару⁶ подшоҳӣ⁷ якест.

Зи доду зи фарру зи авранги шоҳ
В-аз он равшанибахту он дастгоҳ

Набошад шигифт аз ҷаҳондори пок,
Барорад ҳаме мурдагонро зи хок.

3410 Бараҳман ба кӯҳ- андарун ҳар кӣ ҳаст.
Яке дорад ин ройро бо ту даст.⁸

1. Л – Ҳама. И – Ҳамон

2. ИЛ – шавӣ

3. Л – румӣ, ки буд ҷомаи ҳиндувон; И – парра, ки буд ҷомаи ҳиндувон.

4. ТПЗЛ – Ҳам аз ёраву гавҳари шоҳвор,
Ҳам аз тавк в-аз афсару гӯшвор.

5. И – он чи бахшиданист,

6. И – кишвару

7. Л – ганчи шоҳӣ

8. И – Ҳама чумла бошад туро зердаст.

Буторой фархунда дастури ман,
Ҳамон ганчу пурмоя ганчури ман.

Баду неки Ҳиндустон пеши туст,
Бузургӣ маро дар каму беши туст.

Биёростандаш ба наздики Рой
Яке номвар, чун бибоист чой.

Фиристодаш афкандану хӯрданӣ,
Ҳамон пӯшиши нағзу густурданӣ.

3415 Ҳама шаб ҳаме буд¹ бо мӯбадон,
Бузургони Қаннучу ҳам бихрадон.²

Чу барзад сар аз кӯҳ рахшанда рӯз,³
Падида омад он шамъи гетиғуруз.⁴

Пизишкони донандаро хонд Рой,
Касе, к-ӯ ба дониш будӣ раҳнамой,

Бифармуд, то назди доно шаванд,
Зи Барзӯй як-як суҳан бишнавад.

Бирафтанд ҳар кас, ки доно буданд,
Ба кори пизишкӣ тавоно буданд.⁵

3420 Чу Барзӯй бинҳод сар сӯи кӯҳ,
Бирафтанд бо ӯ пизишкон ғуруҳ.⁶

Пидеа ҳама кӯҳсорон ба пой
Бипаймуд бо дониши раҳнамой.

Гиёҳон зи хушку зи тар барғузид,
Зи пажмурдаву ҳарчи рахшанда дид.

1. ИЛ – бизад рой

2. Л – Пас аз б. 3415 ин б. омада:

Шаҳаншоҳ чун дид аз андеша ранҷ,
Бифармуд, то чомадасте зи ганҷ
Бисвард ганчуру аспе гузин
Нишасти шаҳаншоҳ карданд зин.

3. И – гетиғуруз,

4. И – тобони рӯз.

5. Л – б. 3417–3419 нест.

6. И – б. 3418–1420 нест.

Зи ҳар гунае суд аз он хушку тар,
Ҳама барпароканд бар мурда бар.

Яке мурда зинда нагашт аз гиё,
Ҳамоно, ки суи омад он кимӣ.

- 3425 Ҳама кӯх биспард як-як ба пой,
Бари ранчи ӯ ҳам наёмад ба чой.

Бидонист, к-он кори он подшост,
Ки зиндасту ҷовид фармонравост.

Дилаш гашт ҷӯшон зи ташвири шох,
Ҳам аз номдорону в-аз¹ ранчи роҳ.

В-аз он хоста низ, к-оварда буд,
Зи гуфтори беҳуда озурда буд.

Зи кори набишта² бишуд³ тангдил,
Ки он марди бедонишу сангдил

- 3430 Чаро хира бар бод чизе навишт,
Ки бор оварад ранчу⁴ гуфтори зишт.

Чунин гуфт аз он пас бад-он бихрадон,
Ки «Эй кордида, ситуда радон,

Кӣ донед донотар аз хештан,
Кучо сар барафрозад аз анҷуман?»

Ба посух шуданд анҷуман ҳамсухан,
Ки донандае ҳаст⁵ эдар куҳан.

Ба солу хирад ӯ зи мо меҳтар аст,
Ба дониш зи ҳар меҳтаре беҳтар аст.

- 3435 Чунин гуфт Барзуй бо ҳиндувон,
Ки «Эй номдорони равшанравон,

1. И – номдорону аз

2. Л – навишта

3. И – шуда

4. ИЛ – бар н-ояд аз ранчи

5. ИЛ – донанда пирест

Бар ин ранҷҳо-бар фузунӣ кунед,
Маро сӯи¹ ӯ раҳнамунӣ кунед.

Магар, к-он сухангӯи донои пир
Бар ин кор бошад маро дастгир».

Бибурданд Барзуйро назди ӯй,
Пурандеша дил, лаб пур аз гуфтугӯй.

Чу² наздики ӯ шуд сухангӯй мард,
Ҳама ранҷҳо назди³ ӯ ёд кард.

3440 Зи кори набишта, ки омад падид,
Суханҳо, ки аз кордонон⁴ шунид.

Бар ӯ пири⁵ доно сухан⁶ баркушод,
Зи ҳар донише пеши⁷ ӯ кард ёд,

Ки мо аз набишта ҳаме ёфтем,
Бар ин орзу тез⁸ биштофтем.

Чу з-он ранҷҳо барнаёмад падид,
Бибоист ночор⁹ дигар шунид.

Гиё чун сухан дону дониш чу кӯҳ,
Ки бошад ҳамасола дур аз гурӯҳ.

3445 Тани мурда чун марди бедониш аст,
Ки нодон¹⁰ ба ҳар ҷой беромиш аст.

Ба дониш бувад бегумон зинда мард,
Хунук ранҷбардори пояндамард.¹¹

1. И – назди

2. И – Ба

3. ИЛ – пеши

4. И – пири доно

5. Л – низ

6. И-Бад-ӯ низ доно забон

7. И – назди

8. Л – низ

9. Л – ноком

10. Л – Гиё з-он

11. ТП – Яке дафтаре ҳаст дар ганчи шох,
Ки хонад «Калила» варо неххох.

Чу мардум зи нодонӣ омад сутӯҳ,
Гиё чун Калил асту дониш чу кӯҳ,

Ки бошад ба дониш намояндароҳ,
Биёбӣ, чу ҷӯй ту дар ганчи шоҳ.

Чу бишнид Барзуй, аз ӯ шод гашт,
Ҳама ранҷ бар чашми ӯ бод гашт.

- 3450 Бар ӯ офарин карду шуд назди шоҳ,
Ба кирдори оташ бипаймуд роҳ.

Биёмад ниёишкунон пеши Рой,
Ки то Ҳинд бошад, ту бошӣ ба ҷой.¹

«Китобест, эй Ройи густурдаком,
Ки онро ба ҳиндӣ «Калила»-ст ном.

Ба мӯҳр аст бо арҷ дар ганчи шоҳ,
Ба рою ба дониш намояндароҳ.

Ба рамз он гиё ин «Калила»-сту бас,
Магар довари Ҳинд фарёдрас

- 3455 Ба ганҷур фармон диҳад, то зи ганҷ
Супорад ба ман, гар надорад ба ранҷ.

Дижам гашт аз он орзу қони Рой,
Бупечид бар хештан-бар ба ҷой.

Ба Барзуй гуфт: «Ин кас аз мо наҷуст,
На акнун, на аз рӯзгори нахуст.

Валекин ҷаҳондор Нӯшинравон,
Агар тан бихоҳад маро бо равон,

Надорем аз ӯ боз чизе, ки ҳаст,
Агар сарфароз аст, агар зердаст.²

- 3460 Валекин бихонӣ магар пеши мо,
Бад-он то равони бадандеши мо

1. И -б. 3450, 3451 нест.

2. И – б. 3458, 3459 нест.

Нагӯяд, ба дил, к-он набиштаст кас,
Бихону бидону бубин пешу пас».¹

Бад-ӯ гуфт Барзуй, к-«Эй шахрёр,
Надорам фузун з-он, ки гӯй ту кор.

Калила биёвард ганчури Рой,
Ҳама буд Барзуй бо раҳнамой.

Ҳар он дур, ки аз² нома бархондӣ,
Ҳамарӯза³ бар⁴ дил ҳама рондӣ.

3465 Зи нома фузун з-он, ки будиш ёд,
На бар хондӣ низ то бомдод.

Чу з-ӯ нома рафтӣ ба шоҳи ҷаҳон,
Дарӣ аз «Калила» набишти⁵ ниҳон.

Бад-ин чора то номаи ҳиндувон,
Биёмад ба наздики Нӯшинравон.⁶

Ҳама буд шодондилу тандуруст,
Ба дониш ҳама ҷони равшан бишуст.

Бад-ин гуна то посухи нома дид,
Ки дарёи⁷ дониш бари мо расид.⁸

3470 Зи айвон биёмад⁹ ба наздики Рой
Ба дастурии бозгаштан ба ҷой.

Чу букшод лаб, Рой¹⁰ бинвохташ,
Яке¹¹ хилъати ҳиндувӣ сохташ.

Ду ёра баҳо гиру ду гӯшвор,
Яке тавқи пургавҳари шоҳвор.

1. И – назди ман, бифкан аз дил ҳавас.

2. Л – к-аз ин

3. Л – рӯз

4. И – рӯз бо

5. Л – Бад-ӯ дар навишти «Калила»; И – «Калила» бар ӯ-дар навишта

6. Л – бари шоҳ Нӯширвон; И – Нӯширвон.

7. Л – даҳ боби

8. И – б. 3468, 3469 нест.

9. ИЛ – Аз айвон биёмад

10. И – бикшуд лабро

11. И – Ҳама

Ҳамон шораи ҳиндиву¹ теғи Ҳинд,
Ҳама рӯи оҳан саросар паринд.

Баромад зи Қаннуч Барзуй шод,
Басе донише баргирифта² ба ёд.

3475 Зи раҳ чун расид андар он боргоҳ,
Ниёишкунон рафт наздики шох.

Бигуфт, он чи аз Рой диду шунид,
Ба ҷои гиё дониш омад паид.

Бад-ӯ гуфт шох: «Эй писандида мард,
«Калила» равони маро зинда кард.

Ту акнун зи ганҷур бистон калид,
Зи чизе, ки бояд³ бибояд гузид».

Биёмад хирадёфта сӯи ганҷ,
Ба ганҷур бисёр нанмуд ранҷ.

3480 Дирам буду гавҳар ба⁴ чаппу ба⁵ рост,
Ҷуз аз ҷомаи шох⁶ чизе нахост.

Гаронмоя дасте⁷ бипӯшиду рафт,
Ба даргоҳи Кисро хиромид тафт.

Чу омад ба надикӣ тахташ фароз,
Бар ӯ офарин карду бурдаш намоз.

Чунин гуфт Барзуйро шаҳрёр,
Ки «Бе бадраву гавҳари шохвор

Чаро рафтӣ, эй ранҷдида, зи ганҷ,
Касеро сазад ганҷ, к-ӯ дид⁸ ранҷ».

1. ИЛ – шораву мӯҳмилу

2. И – дostonҳо гирифта

3. И – хоҳӣ,

4. И – дастуру ганҷур бинмуд; Л – бинмуд

5. И – зи

6. И – ҷома аз ганҷ

7. И – ҷома

8. И – бурд

Чунин дод Барзуй посух ба шох,
Ки «Эй тоҷи ту бартар аз чархи¹ мох,

3485 Ҳар он кас, ки ӯ пӯшиши шох ёфт,
Ба бахту ба тахти меҳӣ роҳ ёфт.

Дигар он, ки бо чомаи шаҳрёр
Бубинад маро марди носозгор,

Дили бадсиголон шавад тору танг,
Бимонад рухи дӯст бо обу ранг.²

Яке орзу хоҳам аз шаҳрёр,
Ки монад зи ман дар ҷаҳон ёдгор,

3490 Ки бинвисад ин нома Бузарҷмеҳр,
Кушояд бар ин ранҷ Барзуй ҷеҳр.

Нахустин дар аз ман кунад ёдгор
Ба фармони пирӯзгар шаҳрёр.

Бад-он то пас аз марги ман дар ҷаҳон
Зи донанда³ ранҷам нагардад ниҳон».

Бад-ӯ гуфт шох: «Ин бузург орзуст,
Бар андозаи марди озармчӯст,

Валекин ба ранҷи ту андарх(в)ар аст,
Сухан гарчи аз пойгаҳ бартар аст».

3495 Ба Бузарҷмеҳр он замон шох гуфт,
Ки «Ин орзу ро набояд нухӯфт».

Нависанда аз килк чун хома кард,
Зи Барзуй як дар сари нома кард.

Набиштанд⁴ бар номаи хусравӣ,
Набуд он замон хат ба ҷуз паҳлавӣ.

1. Л – чарху; И – зи чарху зи

2. И –б. 3486, 3487 нест.

3. Л – Бидонанд

4. Л – Навиштанд

Ҳама буд бо арҷ¹ дар ганҷи шоҳ,
Бад-ӯ носазо пас накардӣ нигоҳ.

Чунин то ба тозӣ сухан ронданд,
Аз он паҳлавонӣ ҳама хонданд.

3500 Чу Маъмуни равшан ҷаҳон тоза кард,
Хуру рӯз² бар дигар андоза кард.

Дили мӯбадон дошту ройи каён,
Бубаста ба ҳар донише- бар миён.³

«Калила» ба тозӣ шуд аз паҳлавӣ,
Бад-ин сон, ки акнун ҳама бишнавӣ.

Ба тозӣ ҳама буд то гоҳи Наср,
Бад-он гаҳ, ки шуд⁴ бар ҷаҳон шоҳ Наср.

Гаронмоя Булфазл дастури ӯ,
Ки андар сухан буд ганҷури ӯ,

3505 Бифармуд, то порсиву⁵ дарӣ
Бигуфтанду⁶ кӯтоҳ шуд доварӣ.

Аз он пас чу бишнӣ,⁷ рой омадаш,
Бар ӯ-бар хирад раҳнамоӣ омадаш.

Ҳама хостӣ ошқору ниҳон,
К-аз ӯ ёдгоре бувад дар ҷаҳон.

Гуздоранда⁸ пеш биншонданд,
Ҳама нома бар Рӯдакӣ хонданд.

Бипайваст гӯё парокандаро,
Бисуфт инчунин дурри огандаро.

1. Л – Ҳам эдун ниғаҳ дошт

2. Л – моҳ

3. Л – Навишта ба ҳар донише – бар аён.

4. Л – буд

5. Л – порсиву; И – Бигуфтанд бар порсиву

6. И – Бад-ин сон

7. ИЛ – биншаст,

8. И – Гуздорандаро

3510 Бар он,¹ к-ӯ сухан донад,² ороиш аст,
Чу нодон³ бувад, чои бахшоиш аст.

Ҳадиси пароканда бипроканад,
Чу пайваста шуд, чону мағз оганад.

Ҷаҳондор⁴ то ҷовидон зинда бод,
Замону замин пеши ӯ банда бод.

Дил аз шоҳ Маҳмуд хуррам шудӣ,
Агар роҳи бадгавҳарон кам шудӣ.⁵

Аз андеша дилро мадор эҷ танг,
Ки дурӣ ту аз рӯзгори диранг.

3515 Гаҳе дар⁶ фарозӣ, гаҳе дар⁷ нишеб,
Гаҳе дар нишотӣ⁸ гаҳе бониҳеб.

Аз ин ду яке низ ҷовид нест,
Ба будан туро роҳи уммед нест.

ХАШМ ГИРИФТАНИ НҶШИНРАВОН БАР БУЗАРЧМЕҲР ВА БАНД ФАРМУДАНАШ

Нигаҳ кун кунун кори Бузарчмеҳр,
Ки бар сар чӣ гуна шуд ўро сипеҳр.

Ҳамон кас, ки бурдаш бар⁹ абри баланд,
Фуруд оваридаш ба хоки нажанд.¹⁰

Чунон буд, ки Кисро бад-он рӯзгор
Бирафт аз Мадоин зи баҳри шикор.

1. Л-Ҳар он

2. И – ронад,

3. Л – аблаҳ

4. И – Ҷаҳонҷӯй

5. ИЛ – 6. 3513 нест.

6. И – бар фарозу гаҳе бар; Л – бар

7. Л – бар

8. И – бо мадоро; Л – номдору

9. ТПЗ – Ба гетӣ- дарун то к-ат ояд ҷавоз,
Гаҳе дар нишебӣ, гаҳе бар фароз.
Чу марғ ояд, он худ гаҳи рафтан аст,
Аз ӯ харҷи гӯй ту, ногуфтан аст.

10. Л – ба

3520 Ҳама тохт бар ғурму оху ба дашт,
Пароканда шуд ғурму ӯ монда гашт.

Ҳама ронд бо шоҳ Бузарҷмеҳр
Зи баҳри парастииш ҳам аз баҳри меҳр.

Зи Ҳомун бари марғзоре расид,
Дарахту гиё, обу¹ ҳам соя дид.

Фуруд омад аз борағӣ шоҳ нарм,
Бад-он то биёсоад аз роҳи² гарм.

Надид аз парастандагон ҳеҷ кас,
Яке хубрух монд³ бо шоҳу бас.

3525 Бихуфт андар он сояғаш шаҳрёр,⁴
Ниҳода сараш меҳрубон бар канор.

Ҳамеша ба бозуи донанда-бар
Яке бандбозу будӣ пургухар.

Зи бозуш бугсаст он банди саҳт,
Биафтод наздики болини баҳт.⁵

Фуруд омад аз абр мурғи сиёҳ,
Бипаррид то пеши болини шоҳ.

Ниғаҳ карду ин бандбозу бидид,
Сари банди он гавҳарон бардарид,

3530 Чу бидрид, гавҳар якояк бих(в)ард,
Ҳамон дурри хушшобу ёкути зард.

Бихӯрду зи болини ӯ барпарид,
Ҳамон гаҳ зи дидор шуд нопадид.

Дижам гашт аз он кор Бузарҷмеҳр,
Фурӯ монд аз кори гардонсипеҳр.

1. ИЛ – диду

2. ИЛ – Бар он то кунад бар гиё чашм

3. И - буд

4. Л – Биғалтид чандон бар он марғзор.

5. И – б. 3527 нест.

Бидонист, к-омад ба тангӣ нишеб,
Ҳамон рӯзи ранҷ асту гоҳи фиреб.

Чу бедор шуд шоҳу ўро бидид,
К-аз он сон ҳама лаб ба дандон газид,¹

3535 Гумонӣ бад-он буд,² ки ўро ба³ хоб
Ҳуриш кард Бузарҷмеҳр аз⁴ шитоб.

Бад-ў гуфт, к-«Эй сағ, туро ин кӣ гуфт,
Кӣ полоиши табъ битвон нухуфт?

На ман Урмуздам в-агар Баҳманам,
Зи хок асту аз⁵ боду оташ танам.

Ҷаҳондор чанде забон ранҷа кард,
Надид эҷ посух ба чуз боди сард.

Бипажмурд бар ҷой Бузарҷмеҳр
Зи шоҳу зи кирдори гардонсипеҳр,

3540 Кӣ бас зуд дид он нишони нишеб,
Ҳирадманд хомуш бимонд аз ниҳеб.

Ҳама гирд бар гирди он марғзор
Сипаҳ буду⁶ андар миён шаҳрёр.

Нишаст аз бари асп Кисро ба ҳашм,
Ба кас⁷ то дари кох нақшод чашм,

Ҳама раҳ зи доно ҳама лаб макид,
Фуруд омад аз аспу чанде жакид.⁸

Бифармуд, то рӯи Синдон кунанд,
Ба донанда-бар кох⁹ зиндон кунанд.

1. ТПЛ – Ба бозу ниғаҳ карду гавҳар надид,
Яке ошноро зи лашкар надид.

2. Л – Гумоне чунон бурд, к-ўро

3. И – Гумоне чунон бурд, к-ўро зи

4. ИЛ – бар парвариш-бар

5. Л – в-аз

6. И – буд,

7. Л – Зи раҳ

8. Л – закид.

9. И – хона

3545 Бад-он кох¹ биншаст Бузарчмехр,
Бидид он пурожанг чехри сипехр.²

Яке хеш будаш далеру чавон,
Парастандаи шоҳ Нӯшинравон.

Шабу рӯз бо хеш³ дар кох буд,
Ба гуфтор бо шоҳ⁴ густох буд.

Бипурсид як рӯз Бузарчмехр
Зи парвардаи шоҳи хуршедчехр,

Ки «Ҷӯро парастииш ҳаме чун кунӣ,
Биёмӯз, то кӯшиш афзун кунӣ».

3550 Парастанда гуфт: «Эй сари мӯбадон,
Чунон буд, к-имрӯз⁵ Нӯшинравон

Сӯи ман ба бад рӯй з-он⁶ гуна кард,
Ки гуфтам, сар омад маро⁷ хобу х(в)ард.⁸

Чу аз хон бирафт, об бугсордам,
Замӣ в-остонро биёзордам.

Ҷаҳондор чун гашт бо ман⁹ дурушт,
Маро¹⁰ суст шуд обдастон ба мушт.

Бад-ӯ донишӣ гуфт: «Об ор, хез,
Чунон ҳам, ки бар даст аз¹¹ об рез».

3555 Биёвард марди чавон оби гарм,
Ҷаме рехт бар дасту^{12*13} донанда нарма.

1. И – Дар он хона

2. И – Аҷаб монд аз кори гардонсипехр.

3. ИЛ – шоҳ

4. И–Парастандааш буду

5. ИЛ – дон, ки имрӯз

6. Л – аз он

7. И – ба ман

8. ТПМ – Чунон ҳам бар он сон, ки расми ман аст,
Фурӯ кардамаш оби равшан ба даст.

9. И – Ҷаҳонҷӯй бо ман чунон шуд

10. И – Кучо

11. И – дасти шоҳ

12. ИЛ – дасти

13. М – дасти

Бад-ӯ гуфт, к-«Ин бор бар даст шӯй,
Ту бо оби чӯ ҳеҷ тундӣ маҷӯй.

Чу лабро биёрояд аз бўи х(в)аш,
Ту аз рехтан обдастон макаш».

Парастандаро дил пурандеша гашт
Бад-он, то дигарбора¹ бинҳод ташт.

Ба гуфтори доно фурӯ рехт об,
На нарму на аз рехтан пуршитоб.

3560 Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Эй физоянда² меҳр,
Кӣ гуфт ин туро?» Гуфт:³ «Бузарҷмеҳр.

Маро андар ин дониш ӯ дод роҳ,
Ки бинад ҳаме ин ҷаҳондор шоҳ».⁴

Бад-ӯ гуфт: «Рав пеши доно, бигӯй,
Бад-он номвар ҷоҳу он обрӯй,

Чу барҷастӣ аз бартарӣ камтарӣ
Ба бадгавҳару носазо доварӣ».

Парастанда бишниду омад давон,
Бари хок шуд тунд хаста равон.⁵

3565 Зи шоҳ он чи бишнид, бо вай бигуфт,
Чунин ёфт з-ӯ посух андар нухуфт,

Ки ҷои⁶ ман аз ҷои⁷ шоҳи ҷаҳон
Фаровон беҳ аст ошқору ниҳон.

Парастанда баргашту посух бибурд,
Фаровон абар ҳоли ӯ баршумурд.

1. Л – бор

2. Л – гироянда

3. И – ҷуз ки

4. И – Парастанда гуфт: «Эй гаронмоя шоҳ,
Маро сӯи ин дониш ӯ дод роҳ».

5. Л – танг баста миён.

6. ИЛ – холи

7. ИЛ – холи

Зи посух фаровон барошуфт шоҳ,
Варо банд фармуд торик чоҳ.

Дигарбора пурсид аз он пешкор,
Ки «Чун ронад он камхирад¹ рӯзгор?»

3570 Фиристода омад пур аз об чехр,
Бигуфт он² суханҳо ба Бузарчмехр.

Чунин дод посух бад-он некхоҳ,
Ки «Рӯзи ман осонтар аз рӯзи шоҳ».

Фиристода баргашту омад чу бод,
Ҳама посухаш кард бар шоҳ ёд.

Зи посух барошуфту шуд чун паланг,
Зи³ оҳан танӯре бифармуд танг.

Зи пайкону аз меҳ гирд- андараш,
Ҳам аз банди оҳан нухуфта сараш.

3575 Набуд рӯзаш орому шаб ҷои⁴ хоҳ,
Танаш пур зи сахтиву дил⁵ пуршитоб.

Чаҳорум чунин⁶ гуфт бо пешкор,
Ки пайғом бугзору посух биёр.

Бигӯяш, ки⁷ «Чун бинӣ акнун танат,
Ҳам аз меҳ бар тан-т пероҳанат?»⁸

Парастанда омад, бидод он паём,
Ки бишнид аз он меҳтари хешком.⁹

Чунин дод посух ба марди ҷавон,
Ки «Рӯзам беҳ аз рӯзи Нӯшинравон».¹⁰

1. И – бехирад

2. И – ин

3. И – Аз

4. И – Набудааш ба рӯзу шаб орому

5. Л – сахтӣ, дилаш; И –дил бо

6. И – Дигарбора шах

7. И – Бад-ӯ гуфт:

8. Л – б. 3577 нест.

9. И – шоҳи ҷўяндаком.

10. И – Нӯширвон.

3580 Чу баргашту посух биёвард мард,
Зи гуфтор¹ шуд шохро рӯй зард.

Аз айвон яке ростгӯе гузид,²
Ки гуфтори доно бидонад шунид.

Яке бо фиристода шамшерзан,
Ки дажхим буд андар он анчуман,

Ки «Рав, бадтани бахтбадро бигӯй,
Ки гар посухатро бувад рангу бӯй,

В-агар нест дажхим бо теги тез,
Намояд туро гардиши растахез,³

3585 Ки гуфтӣ, ки зиндон беҳ аз тахти шоҳ,
Ҳамин меҳу ин банду торик чоҳ».⁴

Фиристода омад бари ӯ давон,
Бигуфташ суханҳои Нӯшинравон.⁵

Бад-он покдил гуфт Бузарчмехр,
Ки «Нанмуд ҳаргиз ба мо бахт чехр.

На ин пой дорад ба гардиш, на он,
Сар ояд, ҳама неку бад, бегумон.

Чи бо ганчу тахту чи бо ранчи сахт,
Бубандем ҳар гуна ноком рахт.⁶

3590 Зи сахтӣ гузар кардан осон бувад,
Дили тоҷдорон ҳаросон бувад».

Хирадманду дажхим бозомаданд,
Бари шоҳи гарданфароз омаданд.

1. И – пайгом

2. И – ростгӯ баргузид.

3. И – Кунад марди чангӣ туро рез-рез.

4. Л – Ҳам аз меҳ(у) сандуку ҳам банду чоҳ; И–Ҳамон меҳу сандуку ҳам банду чоҳ.

5. ИЛ – 6. 3586 нест.

6. И – Чу з-он хокдон баст хоҳем рахт,
Чи тоҷу чи тахту чи зиндони сахт.

Шунида бигуфтанд бо шаҳрёр,
Битарсид шоҳ аз бади рӯзгор.

Ба айвон бурданд аз он¹ тангҷой
Ба дастурии покдил² раҳнамой.³

Бар ин низ бугзашт чандин⁴ сипехр,
Пурожанг шуд рӯи Бузарҷмеҳр.

3595 Дилаш тангтар шуд ва⁵ борик шуд,
Ду чашмаш зи андеша торик шуд.

Чу бо ранҷ ганҷаш⁶ баробар набуд,
Бифарсуд аз он дарду аз⁷ ғам бисуд.⁸

**ФИРИСТОДАНИ ҚАЙСАР ДУРҶИ
САРБАСТА ВА РАҲОЙ ЁФТАНИ БУЗАРҶМЕҲР
ВА ГУФТАНИ РОЗИ ОН**

Чунон буд, ки Қайсар бад-он чанд гоҳ
Расул⁹ фиристод наздики шоҳ

Або ҳадяву номаву бо нисор
Яке дурҷу қуфле бад-ӯ устувор,

Ки «Эй шоҳи кундоварону радон,
Фаровон туро покдил мӯбадон,

3600 Бад-ин дурҷу ин қуфл нобурда даст,
Нуҳуфта бигӯед, чизе ки ҳаст.

Фириستم бож, ар бигӯед рост,
Ҷуз аз бож чизе, ки оини мост.

1. И – Бифармуд Кисро, к-аз он

2. И – Ба айвон барандаш або

3. И – Пас аз б. 3593 ин б. омада:

Фиристонд хилъат, аз ӯ узр хост,
Писандид он хуб гуфтору рост.

4. ИЛ – чанде

5. Л – гашту

6. Л – ганҷ ранҷаш

7. Л – ранҷ в-аз.

8. И – б. 3596 нест.

9. И – Паёме

Гар эдун, ки 3-ин дониши ногузир
Бимонад дили мӯбади тезвир,

Набояд, ки хоҳад зи мо бож шох,¹
Наронад бад-ин подшоҳӣ сипоҳ».²

Бад-ин гуна омад зи Қайсар паём,
Ту посух гузор, он чи ояд-т³ ком.

3605 Фиристодаро гуфт шоҳи ҷаҳон,
Ки «Ин ҳам набошад зи Яздон ниҳон.

Ман аз фарри ӯ ин⁴ ба ҷой оварам,
Ҳама⁵ марди покизарой оварам.⁶

Ту як ҳафта эдар ба мо шод бош,
Ба ромиш дилорою озод бош».

Аз он пас бад-он достон хира монд,
Бузургону фарзонагонро бихонд.

Нигаҳ кард ҳар як зи ҳар борае,
Ки созад мар он бандро ҷорае.

3610 Бар он дурчу қуфли ҷунон бе⁷ калид,
Нигаҳ кард ҳар мӯбаду⁸ бингарид.

Зи дониш саросар ба як сӯ шуданд,
Ба нодонии хеш хасту шуданд.

Чу гаштанд аз он анҷуман нотавон,
Ғамӣ шуд дили шоҳ Нӯшинравон.⁹

Ҳама гуфт, к-«Ин рози гардонсипеҳр
Биёбад ба андеша Бузарҷмеҳр».

1. Л – божу сов,

2. Л – шитоб.

3. Л – бояд-т

4. Л – фарру оин

5. Л – Ҳамон

6. И – б. 3606 нест.

7. И – қуфле на пайдо

8. И – мӯбаде

9. И – Нӯширвон.

Шаҳаншоҳ чун дид аз андеша ранч,
Бифармуд, то чомадасте зи ганҷ

- 3615 Биёвард ганчуру аспе гузин,
Ништасти шаҳаншоҳ карданд зин.

Ба наздики доно фиристоду гуфт,
Ки «Ранче, ки дидӣ, бибояд нухуфт.

Чунин ронд бар сар сипеҳри баланд,
Ки омад зи мо бар ту чанде газанд.

Забони ту мағзи маро кард тез,
Ҳама бо тани хеш кардӣ ситез.

Яке кор пеш омадам ногузир,
К-аз он хаста гардад¹ дили марди пир.

- 3620 Яке дурчи заррин сараш баста хушк,
Ниҳода бар ӯ қуфлу мӯҳре зи мушк.

Фиристод Қайсар бари мо зи Рум
Яке мӯбаде номбардори бум.

Фиристода гӯяд, ки солор гуфт,
Ки ин роз пайдо кунед аз нухуфт,

Ки ин дурҷро чист андар миён,
Бигӯянд фарзонагону² каён.

Ба дил гуфтам, ин рози пӯшидачеҳр
Набинад, магар ҷони Бузарҷмеҳр».

- 3625 Чу бишнид Бузарҷмеҳр ин сухан,
Дилаш нав шуд аз³ ранчу дарди⁴ куҳан.

Зи зиндон⁵ биёмад, сару тан бишуст,
Ба пеши ҷаҳондор омад нахуст.

1. И – очиз омад

2. И – фарзонагони

3. Л – Дижам шуд аз он

4. И – Бад-ӯ тоза шуд дарду ранчи

5. И – Аз айвон

Ҳама буд тарсон зи озори шох,
Ҷаҳондор пурхашму ӯ бегуноҳ.

Шаби тираву рӯз бедор буд,
Бар он сон, ки пайгоми¹ солор буд.²

Чу хуршед³ рахшанда шуд бар сипехр,
Ба ахтар ниғаҳ кард Бузарҷмеҳр.

3630 Ба оби хирад чашми дилро бишуст,
Зи донандагон устуворӣ бичуст.

Бад-ӯ гуфт: «Бозори ман хира гашт,
Чу чашмам дар ин ранҷҳо⁴ тира гашт.

Ниғаҳ кун, ки то кист, к-ояд ба роҳ,
Бигӯю матарс эҷу номаш бихоҳ».

Ба роҳ омад аз хона Бузарҷмеҳр,
Ҳама рафт пӯён зане хубчеҳр.

Хирадманди бино ба доно бигуфт
Сухан, ҳарчи бар чашми ӯ шуд нухуфт.

3635 Чунин гуфт пурсандаро роҳҷӯй,
Ки «Бипҷӯх, то дорад ин моҳ шӯй».

Зани покдоман ба пурсанда гуфт,
Ки «Шӯй асту ҳам кӯдак андар нухуфт».

Чу бишнид донанда гуфтори зан,
Бичунбид бар ҷармаи гомзан.⁵

Ҳамон гаҳ зане дигар омад падида,
Бипурсид, чун тарҷумонаш бидид,

Ки «Эй зан, туро баччаву шӯй ҳаст,
В-агар яктану⁶ бод дорӣ ба даст?»

1. И – фармони

2. ТПЗИЛ– Чу хуршед бинмуд тоҷ аз фароз,
Бипӯшид рӯи шаби дербоз.

3. И – Фурузанда

4. И – Ки аз ранҷҳо чашми ман

5. И –б. 3636, 3637 нест.

6. ИЛ – яктанӣ,

3640 Бад-ӯ гуфт: «Шӯй аст, агар бачча нест,
Чу посух шунидӣ, бари ман маист».

Ҳамон гаҳ се дигар зан омад ба роҳ,
Биёмад бари ӯ ҳама некроҳ,¹

Ки «Эй хубрух, кист ҳамсози ту
Бад-ин, к-аш хиромидану нози ту?»

Бад-ӯ гуфт:² «Ҳаргиз набудааст шӯй,
Наҳоҳам, ки бинад маро шӯй рӯй».

Чу бишнид Бузарчмехр ин сухун,
Нигар, то чи андеша афканд бун.

3645 Биёмад диҷамрӯй тозон ба роҳ,
Чу бурданд чӯяндаро назди шоҳ.

Бифармуд, то рафт наздики тахт,
Дили шоҳ Кисро ғамӣ гашт сахт,

Ки донандаро чашм бино³ надид,
Ҳама⁴ боди сард аз чигар баркашид.

Ҳама кард пӯзиш бар он кор шоҳ,
К-аз ӯ дошт озор бар бегуноҳ.

Пас аз Руму Қайсар забон баркушод,
Ҳама кард аз он дурчу он қуфл ёд.

3650 Ба шоҳи чаҳон гуфт Бузарчмехр,
Ки «Тобон бадӣ, то битобад⁵ сипехр.

Яке анчуман бояд аз бихрадон
Фиристодаи Қайсару⁶ мӯбадон,

Ниҳода ҳамон дурч дар пеши шоҳ,
Чи пеши бузургони чӯяндароҳ.

1. Л – Биёмад бари ӯ ҳамон некроҳ; И – Ба наздики ӯ шуд ҳамон некроҳ.

2. ИЛ – маро гуфт;

3. И – равшан

4. И – Басе

5. И – бувӣ, то бигардад

6. Л – фиристодаву чизу И – Фиристодаи Рум бо

Ба нерӯи Яздон, ки андеша дод,
Равони маро ростӣ пеша дод,

Бигӯям ба дурч- андарун, ҳар чӣ ҳаст,
Насозам бар он дурчу он қуфл¹ даст.

3655 Агар чашм шуд тира, дил равшан аст,
Равонро зи дониш ҳамон чавшан аст».

Зи гуфтори ӯ шод шуд шаҳрёр,
Дилаш тоза шуд чун гул андар баҳор,

Зи андеша шуд шоҳро пушт рост,
Фиристодаву дурчро² пеш хост.

Ҳама мӯбадону радонро бихонд,
Басе донишӣ пеши доно нишонд.

Аз он пас фиристоро хонд шоҳ,
Ки пайғом бугзори посух бихоҳ.

3660 Чу бишнид румӣ, забон баркушод,
Суханҳои Қайсар ҳама кард³ ёд,⁴

Ки кори⁵ ҷаҳондори пирӯзчанг,
Хирад ёбаду донишу ному нанг.

Туро фарру бурзи ҷаҳондор ҳаст,
Бузургиву доноиву зӯри даст.

Ҳамон пурхирад мӯбади роҳчӯй,
Ғае пурманиш, к-ӯ бувад шоҳчӯй,

Ҳама пок бар боргоҳи туанд,
В-агар дар ҷаҳон некроҳи туанд.

3665 Гар ин дурчу ин қуфлу мӯҳру нишон
Бубинанд бедордил саркашон,⁶

1. И – Насоям бар он қуфлу занҷир
2. И – қуфлро
3. Л – ҳаме кард
4. И – Паёми шаҳи Рум аксар бидод.
5. Л – Бигуфт аз
6. Л – бихрадон,

Бигӯянд равшан, ки зери¹ нуҳуфт,
Чӣ чиз аст,² к-он бо хирад хаст чуфт?

Фириستم ҳам з-ин нишон божу сов,
Ки ин марз доранд бо бож тов.

В-агар бозмонанд аз ин моя чиз,
Махоҳед аз ин марзи³ мо бож низ.

Чу доно зи гӯянда з-он сон шунид,
Забон баркушод, офарин густарид,

3670 Ки ҳамвора шоҳи ҷаҳон шоҳ⁴ бод,
Сухандону бо бахт ҳамроҳ⁵ бод!

Сипос аз Худованди хуршеду мох,
Равонро ба дониш намояндароҳ.

Бидонад ҳама ошкорову роз,
Ба дониш маро озу ӯ бениёз.

Се дурр аст рахшон ба дурч-андарун,
Ғилофаш бувад з-он ки гуфтам, фузун.

Яке суфтаву дигаре нимсуфт,
Яке⁶ он ки оҳан надидаст ҷуфт.

3675 Чу бишнид донои румӣ, калид
Биёварду Нӯшинравон бингарид.

Нуҳуфта яке ҳуққа буд дар миён,
Ба ҳуққа- дарун пардаи парниён.

Се гавҳар бад-он парда⁷ андар нуҳуфт,
Чунон ҳам,⁸ ки донои Эрон бигуфт.

1. И – Ба дониш бигӯянд, к-андар

2. И –чизест,

3. И – пас зи

4. И – шод

5. И – Сухангӯй бо бахт ҳамзод

6. И – Сеюм

7. И – ҳуққа

8. И – Бар он сон

Нахустин зи гавҳар яке суфта буд,
Яке нимсуфта, дигар¹ nobисуд.

Ҳама мӯбадон офарин хонданд,
Бар он донишӣ гавҳар афшонданд.

3680 Шаҳаншоҳ рухсора пуртоб кард,
Даҳонаш пур аз дурри хушшоб кард.

Зи кори гузашта дилаш танг шуд,
Бупечиду рӯяш пурожанг шуд,

Ки бо ӯ чаро кард чандон чафо,
Аз он пас, к-аз ӯ дид меҳру вафо.

Чу доно рухи шоҳ пажмурда дид,
Равонаш ба дард- андар озурда дид,

Баровард гӯянда роз аз нухуфт,
Гузашта сухан пеши Кисро бигуфт.

3685 Аз он банда бозуву мурғи сиёҳ
В-аз андешаи кехтару хоби шоҳ,²

Бад-ӯ гуфт, к-«Ин буданӣ кор буд,
Надорад пушаймониву дард суд.

Чу ояд баду нек ройи сипеҳр,
Чи шоҳу чи мӯбад, ва³ Бузарчмеҳр.

Зи тухме, ки Яздон бар ахтар бикишт,
Бибояд-ш бар тораки мо навишт.

Дили шоҳ Нӯшинравон шод бод,
Ҳамеша зи дарду ғам озод бод!⁴

3690 Агарчанд бошад сарафроз шоҳ,
Ба дастур гардад дилорой гоҳ.

1. Л – Дигар нимсуфта, сеюм

2. И – б. 3684, 3685 нест.

3. ИЛ – чи

4. И – б. 3689 нест.

Шикор аст кори шаҳаншоҳу разм,
Дигар шодиву баҳшишу доду базм.

Бидонад, ки шоҳон чӣ карданд пеш,
Биварзад бад-он ҳамнишон ройи хеш,

Аз огандани ганҷу ранчи сипоҳ,
Зи озору гуфтору аз додхоҳ,

Аз андешаи кадхудоиву ганҷ,
Дилу ҷони дастур бошад ба ранҷ.

ГУФТОР АНДАР ТАВҚЕИ НҶШИНРАВОН

3695 Чунин буд то гоҳи Нӯшинравон,
Ҳам ӯ буд шоҳу ҳам ӯ паҳлавон.

Ҳам ӯ буд ҷангиву мӯбад ҳам ӯ,¹
Ҳам ӯ ҳирбад буд, сипаҳбад ҳам ӯ².

Ба ҳар ҷой корогаҳон доштӣ,
Ҷаҳонро ба дастур нагзоштӣ.

Зи бисёру андак зи кори ҷаҳон,
Баду нек аз ӯ кас накардӣ ниҳон.

Зи корогаҳон мӯбаде³ некхоҳ
Чунон буд, ки бардошт рӯзе ба шоҳ,

3700 Ки гоҳе гунаҳ бугзаронӣ ҳаме,
Ба бад номи он кас нахонӣ⁴ ҳаме.

Ҳам онро дигарбора овезиш аст,
Гунаҳгор агарчанд бопӯзиш аст,

Ба посух чунин буд тавқеи шоҳ,
Ки он кас, ки хасту бувад бар гуноҳ,

Чу бемор зор асту мо чун пизишк,
Зи дору гурезону резон сиришк.

1. Л – ӯй,
2. Л – ӯй.
3. Л–мӯбади
4. И – ӯро надонӣ

Ба як доварӣ ӯ нагардад дуруст,
Равон аз бузургӣ бихоҳем шуст.

- 3705 Дигар мӯбаде гуфт: «Анӯша бадӣ,
Зи ҳар бад ба ҳар сӯ ба гӯша бадӣ!»

Сипаҳбад зи Гургон бирафт аз нухуфт,
Ба беша даромад, замоне бихуфт.

Буна бар дигар килу ӯ барҳана,
Ҳама бозгардад зи баҳри буна.

Ба тавқеъ посух чунин дод боз,
Ки «Ҳастем аз лашкарӣ бениёз,

Кучо посбонӣ кунад бар сипоҳ,
Зи бад хештанро надорад нигоҳ».

- 3710 Дигар гуфт: «Анӯша бадӣ ҷовидон
Нишасту хӯру хоб бо мӯбадон.

Яке моявар молдор¹ эдар аст,
Ки ганҷаш зи ганҷи² ту афзунтар аст».

Чунин посух овард, к-«Оре, равост,
Ки ин афсари подшоҳӣ марост.

Ниғаҳбони ганчу равонаш манам,
Бикӯшам, ки онро ба афзун кунам».³

Дигар гуфт, к-«Эй шаҳрёрӣ баланд,
Анӯша бадӣ, в-аз бадӣ бегазанд.

- 3715 Асирони румӣ, ки овардаанд,
Басе ширхор андарун бурдаанд».

Ба тавқеъ гуфт: «Он чи ҳастанд хурд,
Зи дасти асирон набояд шумурд.

1. Л – номдор

2. И – аз они.

3. Л – б. 3713 нест.

Сӯи модароншон фириستم¹ боз,
Ба дил шоду аз хоста бениёз».

Навиштанд, к-аз Рум сад моявар
Ҳама бозхарранд хешон ба зар.

«Агар бозхарранд,— гуфт аз ҳарос,
Ба ҳар номдоре яке бода кос

3720 Фурӯшеду афзун маҷӯед низ,
Ки мо бениёзем аз эшон ба чиз.

Ба шамшер хоҳем аз эшон гуҳар,
Ҳамон бардаву бадраи симу зарр».

Бигуфтанд, к-«Аз моядорони шаҳр
Ду бозоргонанд, к-аз шаб ду баҳр

Якero сар андар наёяд ба хоб,
Аз овози мастону² чангу рубоб»

Чунин дод посух, к-«Аз ин нест ранҷ,
жуз эшон ҳар он кас, ки доранд ганҷ.

3725 Ҳама ҳамчунон шоду хуррам зиед,
Беозор бошеду беғам зиед».

Набиштанд рӯзе, к-«Анӯша бадӣ,
Ҳамеша зи ту дур дасти бадӣ!»

Ба айвон чунин гуфт шоҳи Яман,
Ки «Нӯшинравон³ чун кушояд даҳан,⁴

Ҳама мурдагонро кунад беш ёд,
Пур аз ғам шавад, зиндaro қони шод».

Чунин дод посух, ки «Аз мурда ёд
Кунад, ҳар кӣ дорад хирад бо наҷод.

1. И – Фиристанд яксар ба модар-ш

2. И – Зи овози ною зи

3. И – Нӯширвон

4. И – суҳан,

3730 Ҳар он кас, ки аз мурдагон дил бишуст,
Набошад ҳамон дӯстӣ з-он дуруст».

Яке гуфт, к-«Эй шоҳ, кехтар писар
Нагардад ҳаме гирди доди падар.

Бирезад ҳаме бар заmine дирам,
Ки бошад фурӯшандаи ӯ диҷам».

Чунин дод посух, ки «Ин норавост,
Баҳо дар¹ замин ҳам фурӯшандарост».

Дигар гуфт, к-«Эй шоҳи бартарманиш,
Ки дурӣ зи пайғораву сарзаниш,

3735 Диле доштӣ пештар пур зи шарм,
Чаро шуд бад-ин сон беозарму гарм?»

Чунин дод посух, ки «Дандон набуд,
Макидан чуз аз шир дармон набуд,

Чу дандон баромад, биболид пушт,
Ҳаме гӯшт чӯям, чу гаштам дурушт».

Яке гуфт: «Гирам, ки ту меҳтарӣ,
Ба рою ба дониш зи мо беҳтарӣ.

Чаро баргузаштӣ зи шоҳаншаҳон,
Ду дида барои ту дорад чаҳон?»

3740 Чунин дод посух, ки «Моро хирад
Зи дидори эшон ҳаме бугзарад.

Ҳушу донишу рой дастури мост,
Замин ганчу андеша ганчури мост».

Дигар гуфт: «Бози ту, эй шаҳрёр,
Уқобе гирифтаст рӯзи шикор».

Чунин гуфт, к-«Ўро бикӯбед пушт,
Ки бо меҳтари худ чаро шуд дурушт?!

1. Л – Баҳову

Биёвез ўро зи дори баланд,
Бад-он, то бад-ӯ бозгардад газанд!

- 3745 Кас аз кехтарон низ дар корзор
Фузунӣ наҷӯяд бари шаҳрёр».

Дигар номдоре зи корогаҳон
Чунин гуфт бо¹ шаҳрёри чаҳон,

Ки² «Шабгир Барзин бишуд бо сипоҳ,
Ситорашиносе баромад зи роҳ».

Чунин гуфт, к-«Эй марди гарданфароз,
Чунин лашкаре гашну ин гуна³ соз.

Чу баргошт рӯй аз дари⁴ шаҳрёр,
Набинад кас ўро бад-ин рӯзгор.

- 3750 Ба тавқеъ гуфто, ки гардонсипеҳр
Кушодаст бо ройи ӯ чехру⁵ меҳр.

Ба Барзини солору ганчу сипоҳ
Нагардад табоҳ ахтари ҳуру моҳ».

Дигар мӯбаде гуфт, к-«Эй шаҳрёр,
Чунин буд⁶ фармон ба як⁷ рӯзгор,

Ки марде гузинад зи⁸ фарруҳ наҷод,
Ки бар⁹ подшоҳӣ бигардад¹⁰ ба дод.

Расонад бад-ин боргоҳ огаҳӣ,
Зи бисёру андак бадӣ, гар беҳӣ.

- 3755 Гушасп он сарафроз марди дабир¹¹
Сазад, гар бувад додро дастгир».

1. ИЛ – к-эй

2. Л – Ба

3. ИЛ – з-ин гуна

4. Л – ӯ пушт бар

5. И – мо ройи

6. И – дод

7. И-дар ин

8. Л – ки бинанд; И –ки бинед

9. ИЛ-дар

10. И – нагардад

11. ИЛ –Гушаспи сарафроз мардест пир.

Чунин дод посух, ки «Ўро¹ зи оз
Камар бар миён аст дур аз ниёз.

Касеро гузинед, к-аз ранчи хеш
Напарҳезаду бошадаш ганчи хеш.

Чаҳондида марде дурушту дуруст,
Ки ӯ ройи дарвеш созад нахуст».²

Яке гуфт: «Солори холигарон,
Ҳама нолад аз шоҳу аз меҳтарон,

3760 Ки чандон ки ӯ худ кунад орзу,
Бисозам, ниҳам коса бар чор сӯ.

Набӯяд, наёзад бад-ӯ низ даст,
Биларзад бад-ӯ марди хусравпараст».

Чунин дод посух, ки «Аз беш х(в)ард
Магар орзу бозгардад ба дард».

Дигар гуфт: «Ҳар кас накӯҳиш кунад,
Шаҳаншоҳро чун пажӯҳиш кунад,

Ки бе лашкари гашн берун шавад,
Дили³ дӯсти доно пур аз хун шавад.

3765 Магар душмане бад сиголад бад-ӯй,
Ба чора бисозад,⁴ биёяд бад-ӯй».

Чунин дод посух, ки «Доду хирад
Тани подшоро ҳама парварад.

Агар додгар чанд бекас бувад,
Варо ростӣ посбон бас бувад».

Дигар гуфт, к- «Эй бо хирад гашта чуфт,
Ба майдон хуросонсолор гуфт,

1. И – гуфти
2. И – б. 3758 нест.
3. Л – Дилу
4. Л – бинолад

Ки гар боз кард ӯ Зараспи савор,
Надонам чи дид андар он шаҳрёр».

- 3770 Чунин дод посух, ки «Фармони мо
Наварзиду бинҳуфт паймони мо.

Бифармудамаш, то ба арзониён
Кушояд дари ганчи суду зиён.¹

Касе, к-аз диҳиш кост бошад ба кор,
Бипӯшад ҳаме фарраи шаҳрёр».

Дигар гуфт: «Бо ҳар касе подшо
Бузург аст бахшандаву порсо.²

Парастори дерина Мехрак чӣ кард,
Ки рӯзиш андак шуду рӯй зард?»

- 3775 Чунин дод, посух ки «Ӯ шуд дурушт,
Бар он³ кардаи хеш бинҳод⁴ пушт».

Биёмад ба даргоҳ, биншаст маст,
Ҳамеша чуз аз май надорад ба даст».⁵

Зи короҳон мӯбаде гуфт: «Шоҳ
Чу ронад сӯи ҷанги Қайсар сипоҳ,

Наҳоҳад чуз эрониёнро ба ҷанг,
Ҷаҳон шуд ба Эрон-бар аз Рум танг?»

Чунин дод посух, ки «Он душманӣ
Табиисту парҳоши оҳарманӣ».

- 3780 Дигарбора бардошт «Марде, ки шоҳ
Зи шоҳон дигаргуна хоҳад сипоҳ,

Кадам аст, чун боядат марди ҷанг,
Зи шерони аспафкану тезчанг?»

1. И – 6. 3771 нест.

2. И – 6. 3773 нест.

3. И – Ки бар

4. И – бинмуд

5. И – 6. 3776 нест.

Чунин дод посух, ки «Чангисавор
Набойд, ки сер ояд аз корзор.

Ҳамон базмаш ояд, ҳамон размгоҳ
Ба рахшанда рӯзу шабони сиёҳ.

Нагардад ба ҳангом нерӯш кам,
Зи бисёру андак набошад диҷам».

3785 Дигар гуфт, к- «Эй шоҳ, Нӯшинравон,
Ҳамеша бадӣ шоду бахтат ҷавон!

Ба дар-бар яке мард буд аз Нисо,
Парастандаву кордори басо.

Дирам монд бар вай чу сесад ҳазор,
Ба девон чу карданд бо ӯ шумор.

Набойд ҳаме, к-ин дирам хӯрда шуд,
Раду мӯбаду кӯхбад озурда шуд.

Чу огоҳ шуд з-он сухан шаҳрёр,
Ки мӯбад дирам хост аз кордор,

3790 Бифармуд, к-аз хӯрда манмой ранҷ,
Бубахшид чанде мар¹ ўро зи ганҷ.

Дигар гуфт: «Чангисаворе бихаст,
Бад-он хастагӣ дер монду бираст.

Ба пеши сафи румиён ҳамла бурд.
Бимурду аз он кӯдакон монд хурд».

Бифармуд, к-«Он кӯдаконро чаҳор
Зи ганҷе² дирам дод бояд ҳазор».

Ҳар он кас, ки шуд кушта дар корзор,
В-аз ӯ хурдкӯдак бувад ёдгор,

3795 Чу номаш ба³ дафтар бихонад дабир,
Дирам пеши кӯдак бувад ногузир.

1. ИЛ – ҳам
2. Л – ганчи.
3. ИЛ – зи

Чунин ҳам ба сол- андарун чор бор
Зи ганчаш дирам дод бояд ҳазор».

Дигар гуфт: «Анӯша бадӣ солу моҳ
Ба Марв-¹ андарун паҳлавони сипох,

Фаровон дирам гирд карду нах(в)ард,
Пароканда гаштанд аз он марз мард».

Чунин дод посух, ки «Он хоста,
Ки аз шаҳр мардум кунад коста,

3800 Аз он кас, ки бистад, бад-ӯ боздеҳ,
В-аз он пас ба Марв- андар овоз деҳ.

Бифармой доре задан бар дараш
Ба биноии лашкару кишвараш.

Ситамгораро зинда бар дор кун,
Ду пояш забар, сар нагунсор кун.

Бад-он то кас аз паҳлавонони мо
Напечад дилу чон зи паймони мо.

Чаро бояд аз хуни дарвеш ганҷ,
Ки ӯ шод бошад тану чон ба ранҷ».

3805 Дигар гуфт, к- «Эй шоҳи яздонпараст,
Ба дар-бар басте мардуми зердаст,

Ҳама доддеҳро² ситоиш кунанд,
Ҷаҳнофаринро ниёиш кунанд».

Чунин дод посух, ки «Яздон сипос,
Ки аз мо яке нест андар ҳарос.

Фузун кард бояд бад-эшон нигоҳ,
Агар бегуноҳанд, агар богуноҳ».

1. И –Балх

2. И – Ҳамае доди шаҳро; Л-Ҳамае доди ӯро

Дигар гуфт, к- «Эй шоҳи бофарру хуш,
Ҷаҳон шуд зи шодӣ пур аз¹ ною² нӯш.

3810 Тавонгар в-агар³ мардуми зердаст,
Шаб ояд, шавад сар зи овой⁴ маст».

Чунин дод посух, ки «Андар ҷаҳон,
Ба мо шод бодо, кехону меҳон!»

Дигар гуфт, к-«Эй шоҳи бартарманиш,
Ҳама айбҷӯят кунад сарзаниш,

Ки чандин⁵ газофа бубахшад зи ганҷ,
Зи гирд оваридаи надидаст ранҷ».

Чунин дод посух, ки «Он хоста,
К-аз ӯ ганҷи мо бошад ораста,

3815 Агар бозгирам зи арзониён,
Ҳама суд фарҷом гардад зиён».

Дигар гуфт, к- «Эй шаҳрёрӣ баланд,
Ки ҳаргиз ба ҷонат мабодо газанд.

Ҷухудону тарсо туро душмананд,
Дуруянду бо кеши Оҳармананд».

Чунин дод посух, ки «Шоҳи сутург
Абе зинҳорӣ набошад бузург».

3820 Дирам дод Мардуй дарवेशро,
Басе бурд вижа тани хешро».

Дигар гуфт, к- «Эй номвар шаҳрёр,
Зи ганҷи ту афзун зи сесаи ҳазор.

Чунин гуфт, к- «Он ҳам ба дармони мост,
Ба арзониён чиз бахшӣ, сазост».⁶

1. И – аз шодиву

2. Л – аз шодиву нозу

3. И – ҳама

4. И – Шабу рӯз шоданду афтода

5. И – чанде

6. Л – равост; И – бахшӣ чизе равост.

Дигар гуфт, к- «Эй шоҳ, нодида ранҷ,
Зи баҳшиш фаровон тӣҳӣ монд¹ ганҷ».

Чунин дод посух, ки «Дастӣ фароҳ
Ҳаме мардро нав кунад баргу шоҳ.

Ҷаҳондор чун гашт яздонпараст,
Бар ӯ баркушояд ҷаҳон, ҳар чӣ ҳаст.

3825 Ҷаҳон танг дидем бар тангхӯй,
Маро озу зуфтӣ накард орзуй».

Чунин гуфт мӯбад, ки «Эй² шаҳрёр,
Қарохони солор сесада ҳазор

Дирам бистада аз Балхи Бомӣ ба ранҷ,
Супурду ниҳодем яксар ба ганҷ».

Чунин дод посух, ки «Моро дирам
Набояд, ки гардада касе з-ӯ диҷам.

Аз он кас, ки бистада, ҳам ӯро диҳед,
Зи ганҷ он чи хоҳад, бар он сар ниҳед,

3830 Ки дарди дили мардуми зердаст
Нахоҳад ҷаҳондори яздонпараст.

Пайи коҳи ободи ӯ барканед,
Ба гил боми ӯро тавонгар кунед.

Шавада коҳ вайрон, варо ранҷ суд,
Бимонада пас аз ранҷ нафрину дуд.

Зи девони ман номи вай бистуред,
Ба дар-бар чу ӯро ба кас машмаред».

Дигар гуфт, к- «Эй шоҳи фарруҳнаҷод,
Басе гири аз Ҷамму Ковус ёд».

1. И – тӣҳӣ монда якбора

2. И – Дигар гуфт, к-эй номвар

3835 Чунин дод посух, ки «Оре, равост,
Чаҳон бар ниёкони мо-бар гувост.¹

Бад-он гӯям ин то паси марги ман
Нагардад ниҳон афсару тарги ман».

Дигар гуфт, к- «Аз Баҳмани сарфароз,
Чаро шоҳи Эрон бипӯшид роз?»

Чунин дод посух, ки «Ў аз² хирад
Бупечад³ ҳаме в-аз ҳаво бархӯрад».

Яке гуфт, к-«Эй шоҳи кехтарнавоз,
Чаро гаштӣ акнун чунин дерсоз?»

3840 Чунин дод посух: «Або⁴ бихрадон
Ҳамонему ҳам⁵ низ бо⁶ мӯбадон.

Чу овози Оҳарман ояд ба гӯш,
Намонад ба дил рою бо мағз хуш».

Бипурсид⁷ мӯбад зи шоҳи замин,
Сухан ронд⁸ аз подшоҳиву дин,

Ки «Бедин начӯяд бади подшо,
Хирадманд бошад бар ин бар гуво».⁹

Чунин дод посух, ки «Гуфтам ҳамин,¹⁰
Шунид аз ман ин¹¹ мардуми покдин.¹²

1. ИЛ – 6. 3835 нест;

ТПЗИЛ – Ба посух чунин гуфт Нӯширвон,*
Ки бодо зи дониш ҳамеша** чавон.

* Л – Нӯширвон. ** ИЛ – ҳамеша равонаш.

2. И – ўро

3. И – Бипӯшад

4. Л – ки бо; И – ки эй

5. Л – Ҳамону ҳамин

6. И – Чаҳондидаву покдил

7. И – Чаҳондида

8. И- Бипурсид

9. ИЛ-6. 3838 нест.

10. И – ман ин,

11. Л – Ин зи ман

12. И – Яке чуст нафрин, дигар офарин.

3845 Чаҳондори бедин чаҳонро надид,
В-агар ҳар касе дини дигар гузид.

Яке бутпарасту яке покдин,
Яке гуфт: «Нафрин беҳ аз офарин».¹

Зи гуфтор вайрон нагардад чаҳон,
Бигӯй, он чи роят бувад дар ниҳон.

Чу бедин бувад подшо ҳамчунин,
Наёбад ба гетӣ зи кас офарин.

Бувад дину шоҳӣ чу тан бо равон,
Бад-ин ҳар дувон пой дорад чаҳон».²

3850 Яке гуфт, к- «Эй шоҳи хуррамниҳон,
Сухан рондӣ³ чанд пеши меҳон.

Яке он ки гуфтӣ замона манам,
Баду неки ўро баҳона манам.

Касе, к-ў кунад офарин бар чаҳон,
Ба мо бозгардад дурудаш⁴ ниҳон».

Чунин дод посух, ки, «Оре, равост,
Ки тоҷи замона сари подшост.

Чаҳон чун тану шаҳрёрон саранд,
Азеро чунон бар сарон афсаранд».

3855 Дигар гуфт, к-«Эй шоҳи кехтарнавоз,
Туро подшоҳиву умри дароз.

Бувад рӯз панҷ, эй чароғи равон,
Ки номат барат мӯбади мӯбадон».

Бигуфто: «Бад-ин нест озори ман,
Ки ў ҳаст машғул дар кори ман».

1. И –б. 3845, 3846 нест.

2. ИЛ – б. 3848, 3849 нест;

ТПЗИЛ – Ҳар он ғаҳ ки шуд тахт беточдор,
Хирадмандиву дин наёяд ба кор.

3. И – гуфтаӣ

4. ИЛ – зи дуда

Яке гуфт, к- «Эй шоҳи хуршедфар,
Ки чун ту замона наёрад дигар.

Яке мард бинем чӯяндадод,
Ки ояд ба даргоҳ ҳар бомдод.

- 3860 Ба як раҳ намегардад аз кори ӯй,
Надонам, ки аз чист озори ӯй.¹

Чунин дод посух, ки «Андар Ҳичоз
Варо дузд бурдаст бемар ҷиҳоз.

Бад-ӯ додаам ҳамчунон ман зи ганҷ,
Бад-он то равонаш набошад ба ранҷ.

Ман аз баҳри ин дорам ӯро бадар,
Ки дузде биёяд, шиносад магар».

Дигар гуфт, к-«Эй шоҳи фаррухнажод,
Худованди бахшиш, Худованди дод.

- 3865 Зн гоҳи Каюмарс то ин замон
Чу ту шоҳ наспард гоҳи каён.

Бигуфто: «Сипосам бад-ин аз Худой,
Ки чунон бувад чиз, к-ӯрост рой.

Гузаштам зи тавқеи Нӯшинравон,
Ҷаҳон пиру андешаи мо ҷавон.

Маро табъ нашкуфт, агар тез гашт,
Ба пирӣ чунин оташомез гашт.

Ҳама гуфтам ин номаро чанд гоҳ,
Ниҳон буд зи кайвону хуршеду моҳ.²

- 3870 Чу тоҷи суҳан номи Маҳмуд гашт,
Ситоиш ба офоқ мавҷуд гашт.

Замона ба номи вай обод бод,
Сипеҳр аз сари тоҷи вай шод бод!

1. ИЛ –6. 3859–3860 нест.

2. ТПМ – Накардӣ касе ёди ӯ дар ҷаҳон
На дар ошқору на андар ниҳон.

Зи минбар чу Маҳмуд гӯяд хатиб,
Ба дини Муҳаммад гарояд салиб.

Ҷаҳон¹ бистад аз бутпарастони Ҳинд,
Ба² теге, ки дорад чу вашӣи³ паринд.

Кунун номаи шоҳ Нӯшинравон,⁴
Бихону ниғаҳ кун ба равшан равон.

ПАНД ДОДАНИ НҶОШИНРАВОН ПИСАРИ ХУД ҲУРМУЗДРО

3875 Бифармуд Кисро, ки ояд дабир,
Нависад яке номаи дилпазир.⁵

Зи шоҳи сарафрозу хуршедчехр
Маҳ асту ба комаш гироён сипехр.

Ҷаҳондори бододи некӯкуниш,
Фишонандаи ганҷ бе сарзаниш.

Физояндаи ному тахти Қубод,
Гирояндаи тоҷу шамшери⁶ дод,

Ки бо фарру бурз асту фарҳангу ном,
Зи тоҷи бузургӣ расида ба ком.

3880 Сӯи пок Ҳурмузд фарзанди⁷ мо
Пазируфта аз дил ҳама панди мо.⁸

Зи Яздон бадӣ шоду пирӯзбахт,
Ҳамеша ҷаҳондори боточу тахт.

1. И – Замин

2. Л – Зи

3. И – равшан

4. И – Нӯширвон

5. Л – 6. 3864, 3875 нест;

ТПЗИ – Чунин гуфт, к-ин номаи дилписанд
Ҳама ҳикмату донишу рамзу панд.

6. И – авранди

7. ИЛ – Ҳурмуз он покфарзанди

8. ТПМ – Сазо дидам ин номаи б-офарин
Ба фарзанди пурдониши покдин.

Ба моҳи хучаста, ба хурдодрӯз,
Ба некаhtarу фоли гетифурӯз,

Ниҳодем бар сар туро тоҷи зар,
Чунон ҳам, ки мо ёфтем аз падар.

Ҳамон офарин низ кардем ёд,
Ки бар тоҷи мо кард фаррух Кубод.

3885 Ту бедор бошу ҷаҳондор бош,
Хирадманду роду беозор бош.

Ба дониш физою ба Яздон гарой,
Ки ӯ бод¹ чони туро раҳнамой.

Бипурсидам аз марди некӯсухан,
Касе, к-ӯ ба солу хирад буд куҳан,

Ки «Аз мо ба Яздон кӣ наздиктар,
Киро назди ӯ роҳ бориқтар?»

Чунин дод посух, ки «Дониш гузин,
Чу хоҳӣ зи Парвардгор² офарин,

3890 Ки нодон фузунӣ надорад зи хок,
Ба дониш писандида кун чони пок.

Ба дониш бувад шох зебои тахт,
Ки донанда бодиву пирӯзбахт.

Мабодо, ки бошӣ ту паймоншикан,
Ки хок аст паймоншиканро кафан.

Ба бодафраи бегуноҳон макӯш,
Ба гуфтори бадгӯй маспор гӯш³

Ба ҳар кор фармон макун ҷуз ба дод,
Ки аз дод бошад равони ту шод.

3895 Забонро магардон ба гирди дурӯғ,
Чу хоҳӣ, ки тахт аз ту гирад фурӯғ.

1. ИЛ – ӯяст

2. Л – ки бар мо кунанд

3. Л – хуш.

В-агар зердасте бувад ганчдор,
Ту ўро аз ин ганч беранч дор,

Ки чизи касон душмани ганчи туст,
Бад-он ганч шав шод, к-аз ранчи туст.¹

Ҳама дар паноҳи ту ёбад² нашта,
Агар пурманиш бошад, ар³ зердаст.

Кӣ⁴ неки кунад бо⁵ ту, подош кун,
Або душмани дӯст⁶ пархош кун.

3900 В-агар гарди андар ҷаҳон арҷманд,
Зи ранчи тан андешу дарду⁷ газанд.

Сарои сипанҷ аст ҳар чун ки ҳаст,
Бад-ӯ -андар эман нашоҷад ништа.

Ҳунар ҷӯю бо пири⁸ доно нишин,
Чу хоҳӣ, ки ёбӣ зи бахт⁹ офарин.

Ба дониш гарою бад-ӯ шав баланд,¹⁰
Чу хоҳӣ, ки аз бад наёбӣ газанд.

Гиромӣ кун онро, ки дар пешу ту
Сипар кард ҷони бадандеши ту.

3905 Чу бар сар ниҳӣ тоҷи шоханшаҳӣ,
Раҳи беҳтарӣ бозҷӯӣ аз беҳӣ.

Ҳамеша яке донишӣ пеш дор,
Варо чун равону тани ҳеш дор.

1. ИЛ – б. 3896, 3897 нест;
ТПИЛМ – Агар зердасте шавад моядор,
Ҳамон шаҳрёраш бувад поядор.

2. ИЛ – бояд

3. Л – покрой аст, агар; И – Забардастхоҳе, агар

4. И – Чу

5. И – кас

6. И – В-агар бад кунад низ

7. И – дур аз

8. Л – марди

9. И – ба дод

10. ИЛ – б. 3903 нест.

Бузургону бозоргонони шаҳр,
Ҳам аз дод бояд, ки ёбанд баҳр.

Касе, к-ӯ надорад хунар бо нажод,
Макун з-ӯ ба низ аз каму беш ёд.

Мадех марди беарзро сози чанг,
Ки чун боз чӯй, наёяд ба чанг.

3910 Ба душман супорад варо дӯстдор,
Ду кор оядат пеш душвору хор.

Силеҳи ту дар корзор оварад,
Ҳамон бар ту рӯзе ба кор оварад.

Бубахшой бар мардуми мустаманд,
Зи бад дур бошу битарс аз газанд.

Ҳамеша ниҳони дили хеш чӯй,
Макун родиву дод ҳаргиз ба рӯй.

Ҳамон низ некӣ ба андоза кун,
Зи марди ҷаҳондида бишнавад сухун.

3915 Ба дине гарову ба дин дор чашм,
Ки аз дин бувад мардро рашку хашм.

Ҳазина ба андозаи ганҷ кун,
Дил аз бешии ганҷ¹ беранҷ кун.

Ба кирдори шоҳони пешин нигар,
Набояд, ки бошӣ ҷуз аз додгар.

Ба нафрин бувад баҳри бедод шоҳ,
Ту ҷуз дод мапсанду нафрин маҳоҳ.

Куҷо он сари² тоҷи шоҳаншаҳон,
Куҷо он бузургону фаррухмехон?

3915 Аз эшон сухан ёдгор асту бас,
Сарои сипанҷӣ намонад ба кас.

1. Л – Ҳама таҷа бар марди

2. Л – сару

Газофа мафармой хун рехтан,
В-агар чангро лашкар овехтан,

Нигаҳ кун бад-ин номаи пандманд,
Дил андар сарои сипанҷӣ мабанд.

Бад-ин мо туро некуй хостем,
Ба дониш дилатро биёростем.

Ба роҳи Худованди хуршеду мох
Бирав,¹ дур кун девро дастгоҳ.

3925 Ба рӯзу шаб ин номаро пеш дор,
Хирадро ба дил довари хеш дор.

Агар ёдгоре кунӣ дар чаҳон,
Зи номат бузургӣ нагардад² ниҳон,

Худованди некӣ³ паноҳи ту бод,
Замону замин некхоҳи ту бод!

Ба коми ту гарданда чархи баланд,
Зи кирдори⁴ бад дуру дур аз газанд». ⁵

Чу бинвишт, биспурд онро ба ганҷ,
Ҳаросон буд андар сарои сипанҷ. ⁶

3930 Шаҳаншоҳи борою доду хирад,
Бикӯшад, ки бо шарм гирд оварад

Далерӣ ба разм андару зӯри даст,
Ҳамон⁷ покдиниву яздонпараст,

1. Л – Бидав,

2. Л – намонад

3. Л – гетӣ

4. Л – тимори

5. ТПМ – На ғамро ҳаме бар дилат роҳ бод,
На шодитро даст кӯтоҳ бод!
Замона туро ҷовидон банда бод,
Сари бадсиголонат афканда бод!
Ба чархи нухум ахтари бахти ту
Маҳу муштарӣ сояи тахти ту.
Зи тоҷи ту рахшанда гашта чаҳон
Ба хидматгарӣ пеши гоҳат шаҳон.

6. Л –б. 3929 нест; И – б. 3913–3929 нест.

7. Л – Бувад

Ба гетӣ нигар, к-ин ҳунарҳо кирост,
Чу дидӣ, ситоиш мар ўро сазост.

Бичӯй он, ки чун муштарӣ равшан аст,
Ҷаҳонҷӯй бо теғу бо ҷавшан аст.

Ҷаҳон бистад аз мардуми бутпараст,
Зи дебои дин бар дил озин бубаст.¹

3935 Кунун лочарам ҷуд мавҷуд гашт,
Чу шоҳи ҷаҳондор Маҳмуд гашт.

Агар базм ҷӯяд ҳаме, гар² набард,
Ҷаҳонбахшро³ ин бувад коркард.

Абулқосим он шоҳи пирӯзу⁴ род,⁵
Замона ба дидори⁶ ў шод бод.

ПУРСИШИ МЎБАД АЗ НЎШИНРАВОН ВА ПОСУХИ Ў

Яке пир буд паҳлавонисухан,⁷
Ба гуфтору кирдор гашта куҳан.

Чунин гӯяд аз дафтари паҳлавон,
Ки пурсид мӯбад зи Нӯшинравон,

3940 Ки «Он чист, к-аз Кирдгори ҷаҳон
Бихоҳад парастанда андар ниҳон?

Бад-он орзу низ посух диҳад,
Бад-он посухаш баҳти фаррух ниҳад.

Яке даст бардошта б-осмон,
Ҳаме хоҳад аз Кирдгори ҷаҳон.

1. И – б. 3928, 3929 нест.
2. ИЛ – ё.
3. И – Ҷаҳонгӯйро.
4. И – пирӯзи.
5. Л – дод.
6. Л – кирдори.
7. ИЛ – паҳлавони суҳан.

Биёбад ба хоҳиш ҳаме орзу,¹
Ду чашмаш пуроб асту пурчин бурӯ?»²

Ба мӯбад чунин гуфт пирӯз³ шох,
Ки «Хоҳиш ба⁴ Яздон ба андоза хоҳ.

- 3945 Чу хоҳиш зи андоза берун шавад,
Аз он орзу дил пур аз хун бувад».⁵

Бипурсид: «Некӣ киро дарх(в)ар аст,
Ба номи бузургӣ кӣ зеботар аст?»

Чунин дод посух, ки «Ҳар кас, ки ганҷ
Биёбад пароканда, нобурда ранҷ,

Набахшад, набошад сазовори тахт,
Замон то замон тира гардад-ш бахт.

Ба ҳастиву бахшиш бувад мард меҳ,
Ту гар ганҷ дорӣ, бубахшу манеҳ».⁶

- 3950 Бипурсид: «Хирадро, ки бунёд чист,
Ба баргу ба бори хирад шод кист?»

Чунин дод посух, ки «Доноост шод,
Дигар он ки шармаш бувад бо нажод».

Бипурсид: «Дониш киро судманд,
Кадам аст бедонишу бегазанд?»

Чунин дод посух, ки «Ҳар к-ӯ хирад
Бипарвард, ҷонро ҳаме парварад».⁷

Зи бешӣ хирадро бувад судманд,
Зи каммиш тимору дарду газанд».⁸

1. И – орзуй,

2. И – бурӯй.

3. И – Ба посух чунин гуфт бедор

4. ИЛ – зи

5. ИЛМ – шавад.

6. И – б. 3949 нест.

7. И – б. 3953 нест.

8. Л – б. 3953, 3954 нест.

3955 Бипурсид: «Дониш беҳ аз фарри шох
Ки фарру бузургист зебои гоҳ?»

Чунин дод посух, ки «Дониш ба фар
Бигирад ҷаҳон сарбасар зери пар,

Хирад бояду ному фарру наҷод,
Бад-ин чор гирад сипеҳр аз ту ёд».

«Зи шоҳон,— бипурсид,— зебои тахт
Кадам асту аз кист ношодбахт?»

Чунин дод посух, ки «Ёрӣ нахуст
Бибояд зи шоҳи ҷаҳондор ҷуст.

3960 Дигар баҳшишу донишу расму роҳ,
Диле пур зи баҳшоиши додхоҳ.

Шашум¹ он касеро диҳад меҳтарӣ,
Ки бошад сазовор аз беҳтарӣ.

Ба ҳафтум,² ки аз неку бад дар ҷаҳон
Суханҳо бар ӯ-бар намонад ниҳон.

Ба ҳаштум,³ ки душман надонад зи дӯст,
Беозорӣ аз шаҳрёрон накӯст.

Чу фарру хирад дораду дину бахт,
Сазовори тоҷ асту зебои тахт.

3965 В-агар з-ин суханҳо наёбӣ дар ӯй,
Ҳамоно, ки ёбиш беобрӯй.⁴

Бимонад пас аз марги ӯ номи зишт,
Наёбад ба фарҷом хуррамбиҳишт».

Бипурсидаш аз роду хурдакманиш,
Зи некикуниш мардуму бадкуниш.

1. Л—дувум

2. Л—Сеюм он

3. Л—Ҷаҳорум

4. И-6. 3965 нест.

Чунин дод посух, ки «Озу ниёз,
Ду деванд бадгавҳару¹ дерсоз.

Ҳар он кас, ки бешӣ кунад орзу,²
Бад-он деви бад бозгардад ба хӯ.³

3970 Дигар сифлагӣ баргузиниву ранҷ,⁴
Гузинӣ⁵ бар ин⁶ хок⁷ оганда ганҷ,⁸

Чу бечора деве бувад пурниёз,⁹
Ки ҳар ду ба як хӯ гароянд¹⁰ боз».

Бипурсид: «Гуфтор чанд асту чист,¹¹
Ки баҳре¹² ҳаме 3-ӯ бибояд¹³ гирист?

Дигар баҳра ганҷ асту тоҷ асту ном,
Аз он мустамандем, аз ин шодком».

Чунин дод посух, ки «Доно сухун
Бубахшиду андеша афканд бун.

3975 Нахустин сухан гуфтани судманд
Хушовоз хонад варо бегазанд.

Дигар он ки паймонсухан хонияш,
Сухангӯву бедордил донияш.

Ки чандон сар ояд, ки ояд ба кор
В-аз ӯ монад андар ҷаҳон ёдгор.

Се дигар сухангӯи ҳангомҷуй
Бимонад ҳамасола бообрӯй.

1. Л – бадгавҳари

2. И – орзуй,

3. И – хӯй,

4. И – баргузинад зи ганҷ; Л – В-агар сифлагӣ баргузид ӯ зи ганҷ,

5. Л – Гузинад

6. Л – он,

7. И – Гузинад бар он ганҷи

8. И – ранҷ.

9. И – бонийёз,

10. И – якдигар оянд.

11. Л – чанд аст гуфтор чист: И – чанд асту гуфтор чист.

12. И – шаҳре

13. Л – шаҳре аз ӯ мебибояд

Чахорум, ки доно дилорой хонд,
Сарояндаро марди борой хонд.

- 3980 Ки пайваста гӯяд саросар сухан,
Агар нав бувад дoston, гар куҳан.¹

Ба панҷум, ки бошад сухангӯи гарм,
Ба ширин забон ҳам ба овои нарма.

Сухан чун як андар дигар бофтӣ,
Аз ӯ бегумон коми дил ёфтӣ».

Бад-ӯ гуфт: «Чанде ки омӯхтӣ,
Равонро ба дониш барафрӯхтӣ.

Бипурсӣ ҳам аз носазоён сухун,
Чӣ гӯӣ, ки дониш кай ояд ба бун?»

- 3985 Чунин гуфт: «Аз ҳар кӣ омӯхтам
Ҳама номи ҷону хирад тӯхтам.

Ба дониш нигар, дур бош аз гуноҳ,
Ки дониш гиromитар аз тоҷгоҳ».

Бад-ӯ гуфт: «Касро зи омӯхтан,
Ситоиш надидему афрӯхтан.

Нагӯяд касе, к-ӯ ба ҷое расид,
Ки низаш зи доно набояд шунид».²

Чунин дод посух, ки «Аз ганҷ сер
Ки ояд, магар хокаш орад ба зер?

- 3990 Дари дониш аз ганҷ номитар аст,
Ҳамон назди доно гиromитар аст.

Сухан монад аз мо ҳама ёдгор,
Ту бо ганҷ дониш баробар мадор».

Бад-ӯ гуфт доно: «Шавад марди пир,
Ки³ омӯзишӣ бошаду ёдгир?»

1. И – б. 3979–3980 нест.

2. Л – аз ӯ

3. Л – Гар

Чунин дод посух, ки «Донои пир
Зи дониш чавоне бувад ногузир».¹

Бар аблаҳ чавоне гузинӣ, равост,
Ки бе гӯри ӯ хоки ӯ бенавост».

3995 Бипурсид, к-«Аз бахти шоҳаншаҳон
Бикардӣ ҳаме ёд пеши меҳон,

Кунун номашон беш ёд оварӣ,
Ба ёд² аз чигар сардбод оварӣ»?

Чунин дод посух, ки «Дар дил набуд,
Ки ин расмро худ биёрам ситуд.

Ба шамшери дод ин ҷаҳон доштан,
Чунин рафтани хор бигзоштан».

Бад-ӯ гуфт: «Бо ҳар касе пеш аз ин
Сухан рондӣ номвар беш аз ин.

4000 Сабук дорӣ акнун нагӯӣ сухан,
На аз нав, на аз рӯзгори куҳан».

Чунин дод посух, ки «Гуфтор бас,
Ба кирдор ҷӯям ҳаме³ дастрас.

Чунин⁴ гуфт: «Ҳангоми пешин намоз
Набудӣ чунин пеши оташ дароз.

Шуморо ситоиш фузун аст аз он,
Хурӯши ниёиш бурун аст аз он».

Чунин дод посух, ки «Яздони пок
Парастандаро сар барорад зи хок.

4005 Фалакро гарояндаи худ⁵ кунад,
Ҷаҳонро ҳама бандаи худ⁶ кунад.

1. ИЛ – б. 3993 нест.

2. Л – Ҳаме

3. И – кунун

4. И – Бад-ӯ

5. ИЛ – ӯ

6. И – ӯ

Гар ин банда онро наднад баҳо,
Мабодо зи дарду зи сахтӣ раҳо».

Бад-ӯ гуфт: «То ту шудӣ шаҳрёр,
Сипосат фузун чист аз Кирдгор,

К-аз он мар туро ромиш афзунтар аст,¹
Дили бадсиголон пуразхунтар аст»²?

Чунин дод посух, ки «Аз Кирдгор
Сипос он ки гаштем беҳрӯзгор.

4010 Касе пеши ман- бар фузунӣ начуст,
Аз овози ман даст бадро бишуст.

Забун буд бадхоҳ дар ҷанги ман,
Чу кӯполи ман диду оҳанги ман».

Бад-ӯ гуфт: «Дар ҷанги Ховар будӣ,
Чунон тезчангу диловар будӣ.

Чу дар Бохтар сохтӣ боз ҷанг,
Шикебой ороштӣ бо диранг».

Чунин дод посух, ки «Марди ҷавон
Наяндешад аз дарду ранчи равон.

4015 Ҳар он кӣ ба³ сол- андар омад ба шаст,
Ба пеши мадоро бибояд нишаст.

Сипос аз ҷаҳондори⁴ парвардгор,
К-аз ӯяст неку бади рӯзгор,

Ки рӯзи ҷавонӣ ҳунар доштем,
Баду некро хор бугзоштем.

Кунун рӯзи пирӣ ба донандагӣ,
Ба рою ба ганчу фишонандагӣ

1. ИЛ – бартарӣ ромиш афзун шудааст,

2. ИЛ – хун шудааст.

3. И – гаҳ, ки

4. Л – Худованди

Чаҳон зери оҳангу фарҳанги¹ мост,
Сипехри равон ҷавшани ҷанги² мост».

- 4020 Бад-ӯ гуфт: «Шоҳони пешин дароз
Сухан хостанд ошкорову роз,

Шуморо сухан камтару роз беш,
Фузунед аз номдорони пеш»,

Чунин дод посух, ки «Ҳар шаҳрёр,
Ки бошад варо дини парвардгор,

Надорад тани хеш дар ранчу дард,
Чаҳонро ниғаҳбон ҳамон кас ки кард».

Бипурсид³ шодон: «Дили шаҳрёр
Пурандеша бинам бад-ин рӯзгор».

- 4025 Чунин дод посух, ки «Гарди газанд
Надорад ба дил мардуми хушманд».

Бипурсид, ки⁴ шоҳони пешин зи базм
Набурданд ҷонро ба⁵ андӯхи⁶ разм».

Чунин дод посух, ки «Эшон зи ҷом
Накарданд ҳаргиз ба дил ёди ном.

Маро ном бар ҷом чира шудааст,
Равонам замонро пазира шудааст».

Бипурсид, к- «Онҳо, ки шоҳон буданд,
Тани хештанро ниғаҳбон буданд.

- 4030 Ба доруву дармону кори пизишк
Бад-он то наёлуд бояд сиришк».

Чунин дод посух, ки «Танро замон
Кӣ пеш ояд аз гардиши осмон

1. Л – фарҳангу оини

2. Л – дини

3. ИЛ – Бад-ӯ гуфт

4. ИЛ – Бад-ӯ гуфт,

5. Л – зи

6. И – зи андӯху

Ба пой аст, дору наёяд ба кор,
Нигаҳ дорадаш гардиши рӯзгор.

Чу хангомаи рафтан ояд фароз,
Замона нагардад ба парҳез боз».

Бад-ӯ гуфт: «Чандин ситоиш кунем,
Ҷаҳонафаринро ниёиш кунем.

4035 Замоне набошӣ бад-он шодмон,
Пурандеша дорӣ ҳамеша равон».

Чунин дод посух, ки «Андеша нест,
Дили шоҳ бо чархи гардон якест.

Битарсам, ки ҳар к-ӯ ситоиш кунад,
Магар бими моро ниёиш кунад.

Ситоиш набояд фузун з-он ки ҳаст,
Начӯем рози дили зердаст».

Бад-ӯ гуфт: «Шодӣ зи фарзанд чист?
Ҷамон орзуҳои¹ пайванд чист?»

4040 Чунин дод посух, ки «Ҳар к-ӯ ҷаҳон
Ба фарзанд монад, нагардад ниҳон.

Чу фарзанд бошад, биёбад маза,
Зи баҳри маза дур гардад база.

В-агар бугзарад, кам бувад дарди ӯй,²
Ки фарзанд бинад руҳи зарди ӯй.³

Бад-ӯ гуфт: «Гетӣ таносон кирост?
Зи кирдори некӣ⁴ пушаймон кирост?»

Чунин дод посух, ки «Яздонпараст
Нагирад инони замонро ба даст.

1. ИЛ – орзуҳо ба

2. Л–доварӣ,

3. Л – бад-он дилбарӣ.

4. И – некӯ

4045 Фузунӣ наҷӯяд, таносон шавад,
Чу бешӣ сиголад, харосон шавад».

Дигар он ки гуфтӣ зи кирдори нек,
Ниҳонӣ дилу ҷон ба бозори¹ нек,

Зи² гетӣ забунтар кас ӯро³ шинос,
Ки некӣ сиголад або носипос»

Бипурсид, к- «Он кас, ки бад карду мурд,
Зи девон ҷаҳон номи ӯро сутурд.

Ҳамон⁴ кас, ки некӣ кунад, бигзарад,
Замона нафасро ҳаме бишмарад.⁵

4050 Чӣ бояд ҳаме некуиро ситуд,
Чу марг омаду неку бадро дуруд?»⁶

Чунин дод посух, ки «Кирдори нек
Биёбад ба ҳар ҷой бозори нек.

Намурд он ки ӯ неккирдор мурд,
Биёсуду ҷонро ба Яздон супурд.⁷

Наёсуд он кас, к-аз ӯ бозмонд.
В-аз ӯ дар замона бад овоз монд».

Дигар⁸ гуфт: «Бад нест, бадтар зи марг,
Агар бошад, онро ҷӣ созем барг?»

4055 Чунин дод посух, к- «Аз ин тирахок
Агар бугзарӣ, ёфти ҷои пок.

Ҳар он кас, ки дар биму андӯх зист,
Бар он зиндагонӣ бибояд гирист.

1. ИЛ – ҷони мо кори

2. Л – Ба

3. ИЛ – онро

4. Л – Ҳар он

5. Л – неқӯихо

6. И – бисуд.

7. ТПЗ – В-аз он кас, ки монад ҳаме номи бад,
Ба оғоз бад буду фарҷом бад.

8. ИЛ – Бад-ӯ

Агар шох бошӣ, агар кехтарӣ,
Зи биму зи дарди ҷаҳон бугзарӣ».¹

Бад-ӯ гуфт: «Аз ин ҳар ду бадтар кадом,
К-аз ӯем пурдарду ношодком?»

Чунин дод посух, ки «Ҳам санги кӯх
Ҷуз андӯх машмар, ки гардад гурӯх.

4060 Чӣ бим аст, агар бими андӯх нест,
Ба гетӣ ҷуз андӯх настӯх нест».

Бипурсид: «Растан аз инҳо ба чист,
Ки бар кори гетӣ бибояд гирист?»

Чунин дод посух, ки «Дониш бувад,
Ки донанда доим ба ромиш бувад».²

Бипурсид, к- «Аз мо кӣ боғанҷтар?»
Чунин гуфт, к- «Он кас, ки беранҷтар».

Бипурсид, к-«Оҳу кадом аст зишт,
Ки аз арҷ дур асту дур аз биҳишт?»

4065 Чунин дод посух, ки «Занро,³ ки шарм
Набошад сиришту на⁴ овози нарм.

Зи мардон батар он ки нодон бувад,
Ҳама зиндагонӣ ба зиндон бувад».

Бад-ӯ гуфт: «Мардум кӣ настӯхтар?»
Чунин гуфт, к- «Он, к-ӯ беандӯхтар».

Шавад пеши Яздон тани пургуноҳ,
Зи бадҳо дили хеш карда сиёҳ».

Бад-ӯ гуфт: «Мардум кадом аст рост,
Ки ҷону хирад бар дили ӯ гувост?»

1. ИЛ – 6. 4057 нест.

2. ИЛ – 6. 4061, 4062 нест.

3. И – онро

4. И – ҳамон низ

4070 Чунин гуфт, к- «Он, к-ӯ ба суду зиён
Бикӯшад, набандад бади́ро миён».

Бипурсид: «Мардум кӣ некӯтар аст,
Ки он бар сари мардумон афсар аст?»

Чунин дод посух, ки «Гар бурдубор
Бувад мардум, афсун-ш н-ояд ба кор.

На он к-аз бадӣ судмандӣ кунад,¹
Дигар² низ ройи баландӣ кунад.

Чу роде, ки подоши родӣ начуст,
Бубахшиду торикӣ аз дил бишуст.

4075 Се дигар чу кӯшоии эзадӣ,
Ки аз чони пок ояду бихрадӣ».

Бад-ӯ гуфт: «Дар дил ҳарос аз чӣ беш?»
Чунин гуфт, к- «Аз ранчи кирдори хеш».³

Бад-ӯ гуфт: «Бахшиш кадом аст бех,
Ки бахшанда гардад сарафрозу меҳ?»

Чунин дод посух, к- «Аз арзониён
Мадоред боз эч суду зиён».

Бипурсид мӯбад: «Зи кори ҷаҳон
Сухан баркушой ошкору ниҳон,

4080 Ки оин гузинем аз ӯ гар писанд,
Агар гардиши кори носудманд».

Чунин дод посух, ки «Ин ҷархи пир
Агар ҳаст бодонишу ёдгир,

Бузург асту дорандаву бартар аст,
Ки бар доварони ҷаҳон довар аст».⁴

1. Л – пайи судмандӣ бувад,

2. Л–В-агар

3. И – б. 4075, 4076 нест.

4. И – б. 4081, 4082 нест.

Ба оин машав, дур бош аз писанд,
Мабин эч аз ӯ суду носудманд.¹

Баду нек аз он дон, к-аш анбоз нест,
Ба кореш фарчому оғоз нест.

4085 Чу гӯяд бибош, ончи гӯяд² бад аст
Ҳам ӯ буд, то буду то ҳаст, ҳаст».

Бипурсид, к- «Аз дард бар кист ранҷ,
Ки тан чун сарой аст ҷонро³ сипанҷ?»

Чунин дод посух, ки «Ин гирдпӯст,
Бувад ранча чандон, ки мағз андар ӯст.

Чу полуд аз он ҷон, надорад хирад,
Ки ҷон з-ӯ бибоист, агар бугзарад».

Бипурсид мӯбад зи пархезу гуфт,
Ки «Озу ниёз аз кӣ⁴ битвон нухуфт?»

4085 Чунин дод посух, ки «Озу ниёз
Сазад, гар надорад хирадманд боз.

Ту аз оз бошӣ ҳамеша ба ранҷ,
Ки ҳамвора серӣ наёбӣ⁵ зи ганҷ».

Бипурсид, к- «Аз шаҳрёрони пеш
Ба хушу ба рою ба оину кеш⁶

Киро донӣ, эй шаҳрёри замин,
Пас аз марг бар кӣ кунем офарин?»

Чунин дод посух, ки «Он подшо,
Ки бошад парастандаву порсо,

4095 Зи додори доранда дорад сипос,
Набошад кас аз ранчи ӯ дар ҳарос.⁷

1. Л – б. 4081–4083 нест.

2. Л – хоҳад

3. И – асту ҷон чун

4. И – чӣ

5. И – наёяд

6. Л – ба дину ба

7. И – б. 4095 нест.

Пуруммед дорад дили некмард,
Дили бадкунишро пур аз биму дард.

Сипахро биёрояд аз ганчи хеш,
Сӯи бадсигол афканад ранчи хеш.

Сухан пурсад аз бихрадони ҷаҳон,
Баду нек дорад зи душман¹ ниҳон».

Бипурсид:² «Кори парастии ба чист?
Ба некии Яздон гароянда кист?»

4100 Чунин дод посух, ки «Торикҷӯй,
Равон андарорад ба борик мӯй.

Нахуст он ки донад, ки ҳасту якест,
Туро з-ин нишон раҳнамои андакест.³

В-аз ӯ дорад аз кори неки сипос,
Бад-ӯ бошад эмин в-аз ӯ дар ҳарос.

Ҳаросӣ, ту он гаҳ, ки ҷӯй газанд,
В-аз ӯ эманӣ, чун буви судманд.

Агар некил бошиву рохҷӯй,
Бувад назди ҳар кас туро обрӯй.

4105 В-агар бадкуниш бошиву бадтана,
Ба дӯзах фиристи саросар⁴ буна.

Мабош эҷ густох бо ин ҷаҳон,
Ки ӯ рози хеш аз ту дорад⁵ ниҳон.

Гироянда бошӣ ба кирдори⁶ дин,
Надонӣ бар ин рӯзгорат⁷ гузин.

Хирадро кунӣ бар дил омӯзгор,
Бикӯшӣ, ки нафреби аз рӯзгор.

1. Л – мардум

2. Л – Бад-ӯ гуфт

3. ИЛ – 6,4101 нест.

4. И – фиристода бошӣ

5. Л – ўро хира дорад андар

6. И – Ба кирдори неку гарову ба

7. И – Бар ин ҳеҷ коре маёвар

Ҳамон низ боре гунаҳгор мард,
Набошӣ ба бозори нангу набард.

- 4110 Ғами он ҷаҳон аз пайи ин ҷаҳон
Набояд, ки дорӣ ба дил-дар ниҳон.

Нишинӣ ту ҳамроҳ бо бихрадон,
Гироянда бо ромиши ҷовидон,

Ки ин ромиш андар ҷаҳон бугзарад,
Ҳуш инро ба ромиш ҳаме нашмарад.

Гироянда бо вай¹ ба фарҳангу рой,
Ба Яздон хирад боядат раҳнамой.

Зи андоза барнағзаронӣ сухан,
Ки ту нав нигориву гетӣ куҳан.

- 4115 Нағардонадат гардиши² рӯз маст,
Набошад-т бо мардуми бад нишаст.

Бупечӣ дил, аз ҳарчи нобуданист,
Бубахшой онро, ки бахшуданист.

Надорӣ дарег, он чи дорӣ,³ зи дӯст,
Агар дида хоҳад, агар мағзу⁴ пӯст.

Агар дӯст бо дӯст гирад шумор,
Набояд, ки бошад миёнчӣ ба кор.

Чу бо марди бадхоҳ бояд⁵ нишаст,
Чунон кун, ки накшояд ӯ бар ту⁶ даст.

- 4120 Чу ҷӯяд касе роҳи пайвастагӣ,
Ҳунар бояду шарму оҳистагӣ.

Набояд забон аз ҳунар чиратар,⁷
Дуруғ аз ҳунар нашмарад додгар.

1. И – бодӣ
2. И – ромиши
3. И – Нағирӣ ба чизе ҷудой
4. И – в-агар мағзи
5. И-бошад.
6. И-аз бар ду
7. И – бештар,

Надорад бузургї касеро¹ ба чиз,
На хорї ба ночиз дорад ба² низ.

Агар бадгумоне кушояд забон,
Ту тезї макун ҳеч бо бадгумон.

В-аз он пас, ки³ сустї гумоне барад,
В-аз андоза гуфтори ӯ бугзарад,

4125 Ту посух мар ӯро баандоза гӯй,
Суханҳои хуб оварад,⁴ тоза гӯй.

Ба озарм агар бифканї сӯи хеш,
Пушаймонї ояд ба фарҷом пеш.

Чу бекор бошї, машав ромишї,
Фигор аст⁵ бекор, агар бохушї.

Ба ҳар кор кӯшо бибояд будан,⁶
Ба дониш ниюшо бибояд шудан.

Ба коре наёзї,⁷ ки фарҷоми ӯй,
Пушаймониву тундї орад ба рӯй.

4130 Бубахшой бар мардуми мустаманд,
Нанозад дилат сӯи дарду газанд.

Хирадманд гар дил кунад бурдбор,
Набошад ба чашми ҷаҳондор хор.

Бидонад, ки чанд аст бо ӯ ҳунар,
Ба андоза орад⁸ ба ҳар кор сар

Ки афзунї аз дӯст бистоядаш,
Баландиву кашшї биафзоядаш.

1. И – Набошад касеро бузургї

2. И – Ҳунар бояду ақлу парҳез

3. И – чу

4. Л – чарб овару

5. ИЛ – На кор аст

6. Л – шудан,

7. ИЛ – мабодї,

8. И – бояд

Ҳамон мард Эзад надорад ба ранҷ,
Агарчанд гардад пароканда ганҷ.

4135 Парастииш кунад пешаву ростӣ,
Бупечад зи бироҳиву¹ кистӣ.²

Ҳамин аст рою ҳамин аст роҳ,
Ба Яздон гирою ба Яздон паноҳ.

Агар додгар бошӣ, эй³ шаҳрёр,
Зи ту⁴ монадӣ дар ҷаҳон⁵ ёдгор.

Чунон ҳам, ки аз шоҳ Нӯшинравон,⁶
Ки ӯ хок шуд, ном дорад ҷавон.⁷

Ба кирдори некӯ бувад бегумон,
Чунин номи ӯ зинда дар ҳар замон.

4140 Бувад то ба чон аст чарху замин,
Абар ҷонаш аз бихрадон офарин.⁸

НОМА НАВИШТАНИ НҶШИНРАВОН НАЗДИКИ ПИСАРИ ҚАЙСАР ВА ПОСУХ ФИРИСТОДАНИ ОН

Чунин дидам аз номаи бостон,
Зи гуфтори он донишӣ ростон,

Ки огоҳӣ омад зи ободбум
Ба назди ҷаҳондор Кисро зи Рум,

Ки ту зинда бодӣ, ки Қайсар бимурд,
Замонаш⁹ замин дигареро супурд.

1. И – ҳар каживу

2. ТПЗИЛ – Бад-ин зуд ин шохҳо ёфт даст,
Ҳунарманди диниву эзадпараст.

3. Л – бошадӣ

4. Л – Аз ӯ

5. И – Нақӯ монад аз ту ҳаме

6. И-Нӯширвон

7. ТПЗ – Шуд андар ниҳон номи ӯ ошкор,
Аз ӯ монда гуфтори ӯ ёдгор.

8. ИЛ –б. 4138, 4140 нест.

9. ИЛ – Замону,

Пурандеша шуд чони Кисро зи марг,
Шудаш лаълрухсор¹ чун зардбарг.

- 4145 Гузин кард аз Эрон фиристодае,
Ҷаҳондида мардеву озодае.

Фиристод наздики фарзанди ӯй,
Бад-он сабзшоҳи барӯманди ӯй.

Сухан гуфт бо ӯ ба хубӣ² басе,
К-аз ин бад раҳой наёбад касе.

Яке нома бинвишт бо сӯгу³ дард,
Пур аз об дида ду⁴ рухсора зард,

Ки «Яздон туро зиндагонӣ диҳод,
Пас аз марги ӯ комронӣ⁵ диҳод.

- 4150 Назояд ба чуз⁶ хокро ҷонвар,
Сарои сипанҷ асту мо баргузар.

Агар тоҷ соем, агар хӯду тарг,
Раҳой набошад ҳам аз ҷанги марг,

Чи Қайсар, чи Хоқон, чу омад замон,
Ба хок андарорад сараш бегумон.

Зи Қайсар туро мужда бисёр бод,
Масеҳо равони варо ёр бод!

Шунидам, ки бар номвар тахти ӯй
Нишастӣ, биёристӣ бахти ӯй.

- 4155 Зи мо ҳарчи бояд зи нерӯ, бихоҳ,
Зи аспу силеҳу зи ганҷу сипоҳ».

Фиристода аз пеши Кисро бирафт,
Ба наздики Қайсар хиромид тафт.

1. И–лаълрухсора

2. Л–ҷарбӣ

3. Л – пурсӯгу

4. ИЛ – ду

5. Л – меҳрубонӣ

6. ИЛ – чуз аз

Чу омад ба даргах, кушоданд рох,
Фиристодаи шоҳ шуд пеши гоҳ.

Чу Қайсар ниғаҳ карду унвон бидид,
Зи бешии Кисро дилаш бардамид.

Чавон хирасар буду ҳам навнишаст,
Фиристодаро тез бинмуд даст.

4160 Бипурсид ноком пурсиданӣ,
Ниғаҳ карданӣ пасту гарвиданӣ.

Яке чои дураш фуруд оварид,
Бад-он номаи подшо нангарид.

Ба як ҳафта ҳар кас, ки буд ройзан,
Ба наздики Қайсар шуданд анчуман,

Чунин гуфт Қайсар або ройзан,
Ки «Ин посухи номаро рой зан.

Чунон чун ту донӣ, ки бояд навишт,
Навису падидор кун хубу зишт».¹

4165 Чунин гуфт мӯбад, ки «Ман кехтарам,²
Зи фармони шоҳи чаҳон нагзарам.³

Ҳама ускуфу мӯбаду ройзан
Ба як сӯ шуданд андар он анчуман.

Навиштанд пас посухи нома зуд,
Бад-он сон, ки Қайсар бифармуда буд.⁴

Сазо худ зи шаҳ ҳамчунин нома буд,
На бо ком боисти худкома буд.

Дигар он ки Қайсар чавон асту нав,
Ба гавҳар бар ин марзи мо пешрав.

1. ИЛ –б. 4163, 5164 нест.

2. ИЛ – Саранҷом гуфтанд: «Мо кехтарем,

3. ИЛ –нагзарем.

4. ИЛ – б. 4166, 4167 нест;

ТПЗ – Нахуст аз чаҳонофарин ёд кард,
Хирадро бар он ёд бунёд кард.

- 4170 Як имсол бо марди барно матов,
Ба унвони бешиву ҳам божу сов.

Ба ҳар кордореву худкомае,
Набиштаст бар носазо номае.

Ба унвон зи Қайсар сарафрози Рум,
Худованди марзу худованди бум,

Фиристодаи шоҳи Эрон расид.
Бигӯяд, зи бозори мо ҳар чӣ¹ дид.

Аз андӯху шодӣ сухан ҳар чӣ гуфт,
Ғаму шодмонӣ намонад нухуфт.
- 4175 Бишуд Қайсару тоза шуд Қайсаре,
Ки сар барфарозад зи ҳар меҳтаре.

Надорад зи шоҳон касеро ба кас,
Чу² кехтар бувад³ шоҳи фарёдрас.

Чу киртоси румӣ⁴ биёростанд,
Ба дар-бар фиристодаро хостанд.

Чу бишнид доно, ки шуд рой рост,
Биёмад ба дар, посухи нома хост.

Варо носазо хилъате сохтанд,
Зи бегона айвон бипардохтанд.
- 4180 Бад-ӯ гуфт Қайсар: «На ман чокарам,
На аз Чину ҳайтолиён кехтарам,

Зи меҳтар сабук дошта носазост,
Агар шоҳи ту бар ҷаҳон подшост,

Бузург он ки ўро басте душман аст,
Маро душману дўст бар доман аст.

1. И – мо пеши шоҳ он чӣ

2. ИЛ – Чӣ

3. ИЛ – чи аз

4. Л – чинӣ

Чӣ дорӣ ту аз ман бузургӣ дарег,
Ҳама офтоб андарорӣ ба меғ.¹

Чу кор оядам, шаҳрерам туй,
Ҳамон аз падар ёдгорам туй.

4185 Сухан ҳар чӣ дидӣ, ба ҳубӣ бигӯй,
В-аз ин посухи нома зиштӣ маҷӯй,

Варо носазо хилъат оростанд,²
Ба дар бораи марзбон хостанд.

Фиристода баргашту омад дамон,
Ба манзил замоне наҷустӣ замон,

Биёмад, ба наздики Кисро расид,
Бигуфт, он кучо рафту диду шунид.

Зи гуфтори ӯ тангдил гашт шоҳ,
Бад-ӯ гуфт: «Бархӯрдӣ аз ранчи роҳ.

4190 Шунидам, ки ҳар к-ӯ ҳаво парварад,
Наяндешад аз кор, кайфар барад.

Киро дӯсту душман надонад ҳама,
Чунин рози дил бар ту³ хонад ҳама.

Гумонад, ки моро чуз ӯ дӯст нест,
В-агар хуну мағзу паю пӯст нест.

Агар низ як тан зи руминаҷод
Бимонам, ки бошад бари⁴ тахт шод,

Ҳама сар фарозад, ки ман Қайсарам,
Гар аз номдорон яке меҳтарам.

4195 Наям аз наҷоди диловар Қубод,
Макун пеши мардон зи ман боз ёд.⁵

1. ТП – На аз озмоиш ҳама кам шавад,
В-агар хун ҷаконӣ бар ӯ, ям шавад.
2. Л – Танашро ба хилъат биёростанд,
3. Л – ки
4. Л – бар он
5. ИЛ – 6. 4195 нест.

Кунам 3-ин сипас Румро ном Шум,
Барангезам оташ зи ободбум.

Ба Яздони поку ба хуршеду моҳ,
Ба Озаргушаспу ба тахту кулоҳ.

Дигар¹ ҳар чӣ дар подшоҳии ўст,
Зи ганчи куҳан баркунад² гов пўст.

Насояд сари теғи моро наём,
Магар дил зи румӣ расонам ба ком.

4200 Бифармуд, то бар дараш карраной
Дамиданд бо санчу ҳиндидарой.

Хамон³ кӯс бар кӯҳаи жандапил
Бубастанду шуд рӯи⁴ гетӣ чу нил.

Сипоҳӣ гузашт аз Мадоин ба дашт,
Ки дарёи Сабз андар ў хира гашт.

Зи нолидани бўку ранги дирафш,
Зи чӯши саворони зарринакафш,

Ситора, ту гуфтӣ, ба об андар аст,
Сипехри раванда ба хоб андар аст.

ЛАШКАР КАШИДАНИ КИСРО БА РУМ ВА ВОМ ГИРИФТАН АЗ БОЗОРГОНОН

4205 Чу огоҳӣ омад ба Қайсар зи шоҳ,
Ки пурхашм аз Эрон бишуд бо сипоҳ.

Биёмад зи Аммурия то Ҳалаб,
Ҷаҳон шуд пурошӯбу бонгу чалаб.⁵

Саворони румӣ чу сесад ҳазор,
Ҳалабро гирифтанд яксар ҳисор.

1. Л – Ки гар
2. Л-ганчу гуҳар пур кунад
3. И – Чихил
4. Л – Бубасту шуд аз гард
5. И – Пур аз чангу шӯру шағаб.

Савор андаромад зи ҳар сӯ ба ҷанг,
Набуд ҷангашонро фаровон диранг.

Биёрист бар ҳар дарё¹ манҷаник,
Зи гурдони Рум он, ки буд ҷосалик.

4210 Ҳисори Сакило бипардохтанд,
К-аз он сӯ ҳаме тохтан сохтанд.

Ҷалаб шуд ба кирдори дарёи хун,
Ба зинҳор шуд лашкари Ботрун.

Беандоза куштанд аз эшон ба тир,
Ба разм- андарун чанд шуд дастгир.

Ба ду ҳафта аз румиён сӣ ҳазор
Гирифтанду бурданд зӣ шаҳрёр.²

Ба пеши сипаҳ кандае сохтанд,
Ба шабгир об андарандохтанд.

4215 Ба канда бубастанд бар шоҳ роҳ,
Фурӯ монд аз ҷанг шоҳу сипоҳ.

Сипаҳдор рӯзидиҳонро бихонд,
В-аз он ҷанг чанде суҳанҳо биронд.³

Ки ин кор бо ранҷ бисёр гашт,
Ба⁴ обу ба канда нашоҷд гузашт.

Силаҳро дирам бояду дастгоҳ,
Ҳамон аспу ҳафтону румикулоҳ,

Сӯи ганҷ рафтанд рӯзидиҳон,
Дабируну дастури⁵ шоҳи ҷаҳон-

4220 Аз андозаи лашкари шаҳрёр
Кам омад зи динор⁶ сесаҷ ҳазор.

1. ИЛ – бар ҳар сӯе

2. И – Гирифтанд гурдони ханчаргузор.

3. ТПМ – Баромад бар ин рӯзгоре дароз,
Ба симу зар омад сипаҳро ниёз.

4. Л – Бар

5. Л – ганҷури

6. Л – дирам танг

Биёмад бари шоҳ мӯбад чу гард,
Ба ганҷ он чи буд, аз дирам ёд кард.

Дижам кард шоҳ андар он кор чехр,
Бифармуд, то рафт Бузарчмехр.

Бад-ӯ гуфт: «Агар бадра монад тихй,
Чӣ бояд маро номи шоҳаншахй.

Бирав ҳам кунун сорвонро бихоҳ,
Ҳаюнон ба хатте барафкан ба роҳ.

4225 Сад аз ганҷи Мозандарон бор кун,
В-аз ӯ бештар бор динор кун».

Ба шоҳи чаҳон гуфт Бузарчмехр,
Ки «Эй шоҳи бододу борою мехр,

Сӯи ганҷи Эрон дароз аст роҳ,
Тихидасту бекор монад сипоҳ.¹

Бад-ин шаҳрҳо гирди мо-дар кас аст,
Ки сад як зи молаш сипахро бас аст.

Зи бозоргонону деҳқон дирам
Агар вом хоҳй, нагардад дижам».

4230 Бад-он кор шуд шоҳ ҳамдостон,
Ки донои Эрон бизад достон.

Фиристодае чувт Бузарчмехр,
Хирадманди шодондилу хубчехр.

Бад-ӯ гуфт: «Аз эдар дуаспа бирав,
Гузин кун яке номбардори нав.²

Зи бозоргонону деҳқони шаҳр,
Касеро кучо ёбад³ аз ном баҳр.

Зи баҳри сипоҳ ин дирам вом хоҳ,
Ба зудӣ бифармояд аз ганҷ шоҳ.

1. И –б. 4226, 4227 нест.

2. Л - номбардор гав.

3. Л – бояд

4235 Биёмад фиристодаи хушсухан,
Ки нав буд ба солу ба дониш куҳан.

Паямбар ба андеша борик буд,
Биёмад ба шаҳре, ки торик¹ буд.

Дирам хост вом аз пайи шаҳрёр,
Бар ӯ анчуман шуд бaсе моядор.

Яке кафшгар буд мӯзафурӯш,
Ба гуфтори ӯ паҳн бикшод гӯш.

«Дирам чанд бояд?»- бад-ӯ гуфт мард,
Диловар² шумори дирам ёд кард.

4240 Чунин³ гуфт, к-«Эй пурхирад моядор,
Чиҳил мар дирам ҳар маре⁴ сад ҳазор».

Бад-ӯ кафшгар гуфт, к- «Ин ман диҳам,
Сипосе зи ганҷур бар сар⁵ ниҳам».

Биёвард каббону⁶ сангу дирам,
Набуд ҳеҷ дафтар ба кори⁷ қалам.

Чу бозоргонро дирам сахта шуд,
Фиристода аз кор пардахта шуд.

Бад-ӯ кафшгар гуфт, к- «Эй хубчеҳр,
Наранҷӣ, бигӯӣ ба Бузарҷмеҳр,

4245 Ки андар замона маро кӯдакест,
Ки бозори ӯ бар дилам хор нест.

Бигӯӣ магар шаҳрёри ҷаҳон
Маро шод гардонад андар ниҳон

1. ИЛ – наздик

2. И – Фаришта

3. И – Бад-ӯ.

4. Л – марру ҳар мар аз ӯ

5. Л – худ

6. И – каббону; Л – қаппону

7. ИЛ – кору

Ки ўро супорам ба фарҳангиён,
Ки дорад сари¹ мояву ҳанги он».

Фиристода гуфт: «Ин надорам ба ранҷ,
Ки кӯтоҳ кардӣ маро раҳ ба ганҷ».²

Биёмад бари шоҳ Бузарчмехр,
Бар он хоста шод букшод чехр.

4250 Чунин гуфт: «Аз он пас, ки Яздон сипос,
Ки ҳастам чунин³ поку яздоншинос,

Ки дар кишвари ман⁴ яке мӯзадӯз
Бад-ин гуна шод асту гетифурӯз,

Ки чандин ниҳода дирам бошадаш,
Мабодо, ки аз мо ситам бошадаш.

Нигар, то чи дорад кунун орзуй,⁵
Бимонод бар мо⁶ ҳамин рою ҳӯй.⁷

Чу вомаш битӯзӣ, дирам сад ҳазор
Бидех, то бидорад зи мо ёдгор.

4255 Ҳама зердастон тавонгар шаванд,
Ҷаҳонҷӯву ботахту афсар шаванд.

Мабод эҷ⁸ бедодгар шаҳрёр,
Дурафшон бувад шоху⁹ беҳрӯзгор!»

Ба шоҳи ҷаҳон гуфт Бузарчмехр,
Ки «Эй шоҳи некахтари хубчехр,

Яке орзу кард мӯзафурӯш,
Агар шоҳ дорад ба гуфтор гӯш».¹⁰

1. И – сару

2. ТПЗ – Биёмад бари шоҳи Эрон ба шаб,
В-аз он кафшгар низ букшод лаб.

3. Л – Мабодам, магар

4. Л – мо

5. Л – орзу,

6. Л – Бимонад ба мо-бар

7. Л – ҳӯ.

8. Л – Мабодо, ки

9. Л – Бувад шоду бар тахту

10. И – 6. 4248–4258 нест.

Фиристода гуфто, ки «Ин мард гуфт,
Ки шоҳи ҷаҳон бо хирад бод чуфт.

4260 Яке пур дорам расида ба чой,
Ба фарҳанг ҷӯяд ҳаме раҳнамой.

Агар шоҳ бошад бад-ин дастгир,
Ки ин покфарзанд гардад дабир,

Ба Яздон бихоҳам ҳаме ҷони шоҳ
Ки ҷовид бод ин сазовори гоҳ».¹

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Эй хирадманд мард,
Чаро дев чашми туро хира кард.

Бар ӯ ҳамчунон бозгардон шутур,
Мабодо, к-аз ӯ сим хоҳему дур.

4265 Чу бозоргонбачча² гардад дабир,
Хунарманду бодонишу ёдгир,

Чу фарзанди мо барнишинад ба тахт,
Дабире бибояд-ш пирӯзбахт.

Хунар ёбад аз марди мӯзафурӯш,
Супорад бад-ӯ чашми бинову гӯш.

Ба дасти хирадманд марди наҷод
Намонад ҷуз аз³ ҳасрату сардбод.

Шавад пеши ӯ хор мардумшинос,
Чу посух диҳад, зуд ёбад сипос.⁴

4270 Ба мо-бар пас аз марг нафрин бувад,
Чу оини ин рӯзгор ин бувад.

Нахоҳем рӯзӣ бад-он ганҷ дод,
Дирам з-ӯ маҳоҳу макун ранҷ ёд.

1. Л – б. 4262 нест.

2. И – Ки чун кафшгарзода

3. ИЛ – ба ҷуз

4. И – б. 4269 нест.

Ҳам акнун шутур бозгардон зи роҳ,
Дирам хоҳу аз мӯзадӯзон маҳоҳ».

Фиристода баргашту шуд бодирам,
Дили кафшгар з-он дирам пур зи ғам.

ОМАДАНИ ФИРИСТОДАГОНИ ҚАЙСАР НАЗДИ НҶШИНРАВОН БО ПҶЗИШ ВА НИСОР

Шаб омад, диҷам¹ шуд зи гуфтор шоҳ,
Хурӯши чарас хост аз боргоҳ.

4275 Талоя пароканд бар гирди дашт,
Ҳама шаб ҳаме гирди лашкар бигашт.

Зи моҳӣ чу хуршед бинмуд тоҷ,
Барафганд хилъат заминро зи оч.

Талоя чу гашт аз лаби канда боз,
Биёмад бари шоҳи гарданфароз.

Ки пайғоме аз Қайсар омад ба шоҳ,
Пур аз дарду пӯзишқунон аз гуноҳ.²

Фиристода омад ҳамон гаҳ давон
Ситоишқунон пеши Нӯшинравон.³

4280 Чу румӣ сару тоҷи Кисро бидид,
Яке боди сард аз чигар баркашид.

Ба дил гуфт, к-инат сазовор шоҳ
Ба шоҳиву мардиву чандин сипоҳ.

В-аз он файласуфони румӣ чиҳил,
Забон пур зи гуфтору пурбод⁴ дил.

Зи динор бо ҳар яке сӣ ҳазор
Нисор овариданд зӣ⁵ шаҳрёр.

1. ИЛ – ғамӣ.

2. Л – 6. 4278 нест.

3. И – 6. 4279 нест.

4. И – баркушоданд хушёр

5. И – бар

Чу диданд ранги рухи¹ шаҳрёр,
Бирафтанд гирёну² печон чу мор.

4285 Шаҳаншоҳ чун дид, бинвохтшон,
Ба оин яке пойгаҳ сохтшон.

Сухан гуфт гӯяндаи пешрав,
Ки «Эй шоҳ, Қайсар чавон асту нав.

Падар мурдаву носипарда ҷаҳон,
Надонад ҳама ошкору ниҳон.

Ҳама сарбасар бождори туем,
Парастору дар зинҳори туем.

Туро³ Рум Эрону Эрон чу Рум,
Чудой чаро бояд ин марзу бум.

4290 Чи хоқони чинӣ, чи дар Ҳинд шоҳ,
Ҳама аз ту доранд тахту кулоҳ.⁴

Хирад дар замона шаҳаншоҳрост,
К-аз ӯ дошт Қайсар ҳама пушт рост.

Агар кӯдаке норасида ба чой,
Сухан гуфт бедонишу раҳнамой.

Надорад шаҳаншоҳ аз ӯ кину дард,
Ки шод аст аз ӯ гунбади ложвард.

Ҳама⁵ божи Рум, он чи буд аз нахуст,
Супорему аҳде биёяд дуруст».

4295 Бихандид Нӯшинравон 3-он сухун,
Ки марди фиристода афканд бун.

Бад-ӯ гуфт: «Гар номвар кӯдак аст,
Хирад бо сухан назди ӯ андак аст.

1. И – тоҷу сари; Л – тозарухи

2. И – бар хок

3. И – ки шуд

4. Л – Яқояк парастанд ин тоҷу гоҳ.

5. ИЛ – Ҳамон

Чи Қайсар, чи он беҳирад Ботрун,
Замонаш равонро гирифта забун.

Ҳама хушмандони искандарӣ
Гирифтанд пирӯзиву бартарӣ.¹

Касе, к-ӯ бигардад зи фармони мо,
Бупечад дил аз рою паймони мо,

4300 Аз ободбумаш барорем хок,
Зи ганчу зи лашкар надорем бок».

Фиристодагон хок доданд² бўс,
Чунон чун бувад мардуми чоплус,

Ки «Эй шоҳи пирӯзи бартарманиш.
Зи кори гузашта макун сарзаниш.

Ҳама сарбасар хоки ранчи туем,
Ҳама посбонони ганчи туем.

Чу хушнуд гардад зи мо шаҳрёр,
Набошем нокому бадрӯзгор.³

4305 Зи ранче, ки эдар шаҳаншоҳ бурд,
Ҳама румиён он надоранд хурд.

Зи динор пур карда даҳ чарми гов,
Ба ганчи ту орем аз баҳри⁴ сов.

Ба каммиву бешиш фармон равост,
Пазири зи мо, гарчи ин носазост».⁵

Чунин дод посух, ки «Аз кори ганч
Ҷаҳондида⁶ дастур бошад ба ранч».

Ҳама румиён пеши мӯбад шуданд,
Хурӯшону бо ахтари бад шуданд.

1. И – Сутургӣ гирифтанду кундоварӣ.

2. ИЛ – доданд

3. И – Ҳама шод гардему беҳрӯзгор.

4. Л – ганч оварем аз дари божу

5. И – б. 4307 нест.

6. И – Сарафроз

4310 Фаровон зи ҳар дар сухан ронданд,
Ҳама рози Қайсар бар ӯ хонданд.

Зи диноар гуфтанду аз гову пӯст,
Зи коре, ки ороми Рум андар ӯст.

Чунин гуфт мӯбад: «Агар зар диҳед,
Зи дебо чӣ моя бар он сар ниҳед?

Ба хангоми баргаштани шаҳрёр
Зи зебои зарбафт бояд ҳазор,

Ки хилъат бувад шоҳро ҳар замон,
Чи бо кехтарону чи бо меҳтарон».

4315 Бар ин барниҳоданду гаштанд боз,
Ҳама пок бурданд пешаш намоз.

Бибуд шоҳ чанде бад-ин размгоҳ,
Чу осуда шуд шаҳрёру сипоҳ.

Зи лашкар яке мард бугзид гурд,
Ки донад шумору навишту сутурд.¹

Сипоҳӣ бад-ӯ дод то божи Рум
Бихоҳад,² супорад ба ободбум.

В-аз он чо биёмад сӯи Тайсафун,
Сипоҳӣ паси пушту пеш- андарун.

4320 Ҳама яксар обод бо симу зар,
Ба симин ситому ба заррин камар.

Зи бас парниёнӣ дирафши сарон,
Ту гуфтӣ ҳаво шуд магар парниён.

Дару дашт, гуфтӣ, ки заррин шудааст,
Камарҳои³ гавҳар чу Парвин шудааст.

1. ТП – Ба паймон бидонад дирам хоستان,
Чу ҷанг уфтад, лашкар ороستان.

2. ИЛ – Ситонад,

3. ИЛ – Камарҳо зи

Чу наздики шахр андаромад зи рох,
Пазира шудандаш фаровон¹ сипоҳ.

Хама пеши Кисро пиёда шуданд,
Камар баставу дил кушода буданд.

4325 Ҳар он кас, ки паймуд бо шоҳ рох,²
Пиёда бишуд³ то дари боргоҳ.

Хама меҳтарон хонданд офарин
Бад-он шоҳи бедори боофарин.

Ҳар он, к-ӯ буд аз мӯбадон номдор,
Бар ӯ кард ёкуту гавҳар нисор⁴.

Чу танг андаромад ба ҷои нишаст,
Ба ҳар меҳтаре⁵ шоҳ бинмуд даст.

Бирафтанд гурдон ба ороми хеш,
Барафрохта дар ҷаҳон номи хеш.⁶

ГУФТОРИ НҶШИНРАВОН АНДАР ВАЛИАҲД КАРДАН ПИСАРИ ХУД ҲУРМУЗДРО

4330 Ҷаҳонҷӯй деҳқони омӯзгор
Ҷӣ гуфт андар ин гардиши рӯзгор,⁷

Ки рӯзе фароз асту рӯзе нишеб,
Гаҳе бо хиромему гаҳ бо ниҳеб.

Саранҷом бистар бувад тира хок,
Якero фарозу якero мағок.

Нишоне надорем аз ин рафтагон,
Ки бедору шоданд, агар хуфтагон.

1. И – саросар

2. И – Пиёда бирафтанд дар пеши шоҳ.

3. И – Бузургон ҳама

4. ИЛ – б. 4327 нест.

5. И – Бад-он меҳтарон

6. Л – б. 4329 нест;

ТПЛМ – Сар омад сухан гуфтани мӯзадӯз,

Зи мохи муҳаррам гузашта се рӯз.

7. ТПЗИ – Ки ҷону дил андар сипанҷӣ сарой,

Набандад хирадёфта некрой.

Бад-ин гетї арчандашон барг нест.
Ҳамон орзумандии марг нест.

- 4335 Агар сол сад бошад, ар бисту панҷ,
Яке шуд, чу ёд ояд аз рӯзи ранҷ.¹

Чи он кас, ки гӯяд хиром асту ноз,
Чӣ гӯяд, ки дард асту ранҷу ниёз.

Касеро надидам ба марг орзуй,
Зи бироху аз мардуми неххӯй.

Чи динӣ, чи Оҳармани бутпараст,
Зи марганд бар сар ниҳода ду даст.

Чу солат шуд, эй пир, бар шасту як,
Маю ҷому ором шуд бенамак.²

- 4340 Ба гоҳи басечидани марг май
Чу перохани шаър бошад ба дай.

Фасурда тан андар миёни гуноҳ,
Равон сӯи фирдавс гум карда роҳ.

Зи ёрон бисе монду чанде гузашт,
Ту бо ҷом ҳамоҳ монда ба дашт.

Ба оғоз агар кори худ нангарӣ,
Ба фарҷом ночор кайфар барӣ.³

Машав шодмон, ар бадӣ кардай,
Ки озурда гардӣ, гар озурдай.

- 4345 Ба охир туро рафтани ояд, бидон,
Агарчанд эдар бӯвӣ солиён.

Бияфзой неки ту, то эдарӣ,
Ки гардӣ аз он шод, чун бугзарӣ.

1. И – 6. 4331–4335 нест.

2. ТПМ – Набандад дил андар сипанҷи сарой
Хирадфта мардуми покрой.

3. ТПЗ – Зи бад кардан ояд ба ҳосил зиён,
Агар бад кунӣ, ғам барӣ аз ҷаҳон.

Зи гуфтору кирдор ин рӯзгор
Зи мо монад андар ҷаҳон ёдгор.¹

Замон хоҳам аз кирдгори замон,
Ки чандон² бимонад дили³ шодмон,

Ки ин дostonҳову чандин суҳан
Гузашта бар ӯ солу гашта куҳан,

4350 Зи ҳангоми Гулшоҳ⁴ то Яздгирд
Зи гуфти ман ояд пароканда гирд.

Бипайвандаму боғ беҳав кунам,
Суҳанҳои шоҳаншаҳон нав кунам,

Ҳамоно, ки дилро надорам ба ранҷ,
Агар бугзарам з-ин сарои сипанҷ.

Чӣ гӯяд кунун марди равшанравон,
Зи ройи ҷаҳондор Нӯшинравон.⁵

Чу сол андаромад ба ҳафтоду чор,
Пурандешаи марг шуд шаҳрёр.

4355 Ҷаҳонро ҳаме кадхудое бичуст,
Ки пирохани дод ҷӯяд⁶ нахуст.

Дигар, к-ӯ ба дарвеш-бар меҳрубон
Бувад низ беранҷу равшанравон.

Писар буд мар ӯро⁷ гаронмоя шаш,
Ҳама роду бинодилу шоҳваш.⁸

Ба мардиву парҳезу фарҳангу рой,
Ҷавонони⁹ бодонишу дилкушой.

1. ИЛ – б. 4343–4347 нест.

2. Л – чанде

3. ИЛ – дилам

4. Л – Кайшоҳ; И – гоҳи Каюмарс

5. И – ҷаҳонҷӯи Нӯширвон.

6. ИЛ – пӯшад

7. Л – буд ӯро

8. Л – шоҳфаш.

9. И – Ҳама пок

Аз эшон хирадманду меҳтар ба сол,
Гаронмоя Хурмузд буд беҳамол.

- 4360 Сарафрозу бодонишу хубчеҳр,
Бар озодагон-бар бигустурда меҳр.

Бифармуд Кисро ба корогаҳон,
Ки чӯянд рози вай андар ниҳон.

Нигаҳ доштандӣ ба рӯзу ба шаб,
Агар дostonро кушодӣ ду лаб.

Зи коре, ки кардӣ бадӣ, ё беҳӣ,
Расидӣ ба шоҳи чаҳон огаҳӣ.

Ба Бузарҷмеҳр он замон шоҳ гуфт,
Ки «Коре ҳаме доштам дар нухуфт,

- 4365 Зи ҳафтод чун солиён баргузашт,
Сару риши мушкин чу кофур гашт.

Чу ман бугзарам з-ин сипанҷӣ сарой,
Чаҳонро бибояд яке кадхудой,

Ки бахшоиш орад ба дарвеш- бар,
Ба бегонаву мардumi хеш- бар.

Бубахшад, бипарҳезад аз меҳри ганҷ,
Набандад дил андар сарои сипанҷ.¹

Сипосам ба Яздон, ки фарзанд ҳаст
Хирадманду донову эзадпараस्त.

- 4370 В-аз эшон ба Хурмузд нозонтарам,
Ба рою ба ҳушаш фурузонтарам.

Зи бахшоишу бахшишу ростӣ
Набинам ҳаме бар дилаш костӣ.

Ҳамеша ба некӣ бувад ройи ӯй,
Абар гоҳи шоҳон сазад ҷойи ӯй.²

1. ТПМ – Наронад суҳан чуз ба рою ба дод,
Ҳамеша хирадманду некӯниҳод.

2. ИЛ – 6. 4372 нест.

Кунун мӯбадону радонро бихоҳ,
Касе, к-ӯ кунад сӯи дониш нигоҳ.

Ба дониш варо озмоиш кунед,
Ҳунар бар ҳунар-бар физиош кунед.

ПҮРСИШИ МҮБАДОН АЗ ҲУРМУЗД ВА ПОСУХ ДОДАНИ Ӯ

- 4375 Шуданд андар он мӯбадон анчуман,¹
Зи ҳар дар пажӯҳандаву ройзан.²

Ҷаҳонҷӯй Ҳурмуздро хонданд,
Бари номдорон-ш биншонданд.

Нахустин суҳан гуфт Бузарҷмеҳр,
Ки «Эй шоҳи некаhtarу³ хубчеҳр,

Чӣ донӣ, к-аз ӯ пок ҷону хирад
Шавад равшану колбад бар хӯрад?»

Чунин дод посух, ки «Дониш беҳ аст,
Ки доно бари меҳтарон - бар меҳ аст.

- 4380 Ба дониш бувад мардро эманӣ,
Бубандад зи бад дасти оҳарманӣ.

Дигар бурдбориву бахшоиш аст,
Ки танро бад-ӯ ному ороиш аст».⁴

Бипурсид, к- «Он чӣ бувад судманд,
Кадам асту мард аз чӣ гардад баланд?»⁵

Чунин дод посух, ки «Он, к-аз нахуст
Ба неку бад озарми ҳар кас бичуст,

1. И – анчуман мӯбадон,

2. И – бихрадон.

3. Л – некаhtarи

4. ТПИМ – Фурутан се дигар касу додгар
Шикобову ҷӯи дину ҳунар.

5. и – б. 4382 нест;

Л – Бипурсид аз ӯ, гуфт: «Мард арчманд
Бигӯ, аз чӣ гардад, чу гардад баланд?»

Бикӯшид¹ то бар дили ҳар касе
Аз ӯ ранҷ бурдан² набошад басе.

4385 Се дигар ба гетӣ ҳар он³ кас, ки дод
Бидод, аз тани худ ҳам ӯ буд шод».

Нигаҳ кард пурсанда⁴ Бузарҷмеҳр
Бад-он меҳтари покдил,⁵ хубчеҳр.

Бад-ӯ гуфт: «Аз гуфтани ҳарчӣ ҳаст
Бигӯям, ту бишмар якояк ба даст.

Саросар ҳама пурсишам ёд гир,
Ба посух ҳама дод бунёд гир.⁶

Суханро магардон пасу пеш ҳеч,
Ҷавонмардиву дод додан басеч.

4390 Агар ёд гирӣ чунон бегумон,
Кушодаст бар ту дари осмон,

Ки чандин ба гуфтор биштофтам,
Зи гӯянда посух фузун ёфтам.

Ҷаҳондор омӯзгори ту бод,
Хирад равшану бахт ёри ту бод!

Кунун ҳар чӣ донам, бипурсам зи дод,
Ту посух кунам, з-он чи ояд-т ёд.

Ба посух хирадманд пайдо шавад,
Ба ҳар орзу-бар тавоно бувад.

4395 Сухан ҳамчу қуфл асту посух калид,
Ба посух бад аз нек ояд падида.⁷

Зи фарзанд, гӯ, бар падар арҷманд
Кадам аст шоиставу бегазанд?

1. И – Аз он кӯш

2. И – Зи ту ранҷу андӯх

3. Л – Чунин дод посух, ки ҳар

4. И – гӯянда

5. И – покдил меҳтари

6. И – б. 4388 нест.

7. ИЛ – б. 4394, 4395 нест.

Ба бахшоиши дил сазовор кист,
Ки бар дарди ӯ- бар бибояд гирист?

Зи кирдори некӣ пушаймон кирост,
Ки дил бар пушаймонии ӯ гувост?

Сазо кист, к-ӯро накӯҳиш кунем,
Зи кирдори ӯ чун пажӯҳиш кунем?

4400 Зи гетӣ кучо беҳтар ояд гурез,
Ки хезад аз ороми ӯ растахез?

Бад-ин рӯзгор аз кӣ бошем шод,
Гузашта чӣ беҳтар, ки гирем ёд?

Замона, ки онро бибояд ситуд,
Кадам асту мо бар¹ чӣ дорем суд?

Гаронмоятар кист аз дӯстон,
К-аз овози ӯ дил бувад² бўстон?

Киро бештар дӯстон дар³ ҷаҳон,
Ки шоданд аз ӯ⁴ ошкору ниҳон?⁵

4405 Ҳамон низ душман киро бештар,
Ки бошанд бар вай⁶ бадандештар?

Сазовори ором чустан кучост,
Ки дорад ҷаҳондор з-ӯ пушт рост?

Зи гетӣ зиёнкортар кор чист,
Ки бар кардаи худ бибояд гирист?

Зи чизе, ки мардум ҳама парварад,
Чӣ чиз аст, к-он зудтар бугзарад?

Ситамгора, к-аш назди ӯ шарм нест,
Кадам аст, к-аш меҳру озарм нест?

1. И – аз

2. Л – шавад

3. Л – дӯст андар

4. Л – ки бояд бад-ӯ

5. И – б. 4403, 4404 нест.

6. ИЛ – бошад бар ӯ-бар

4410 Табоҳӣ ба гетӣ зи гуфтори кист,
Дили дӯстон пур зи озори кист?

Чӣ чиз аст, к-он нанг пеш оварад,
Ҳамон бад зи гуфтори хеш оварад?»¹

Ба як рӯз то шаб баромад зи кӯҳ,
Зи гуфтор доно наёмад сутӯҳ.

Чу ҳангоми шамъ омад аз тирагӣ,
Сари меҳтарон тира аз хирагӣ.²

Зи гуфтори ӯ чун ғамӣ гашт шоҳ
Ҳама кард хомуш ба посух нигоҳ.

4415 Гаронмоя Ҳурмузд бар пой хост,
Яке офарин кард бар шоҳ³ рост,

Ки аз шоҳ гетӣ мабодо тихӣ,
Ҳама бод бар тахти шоҳаншаҳӣ!

Мабодо, ки бе ту бубинем тоҷ,
Гар оини шоҳиву гар тахти оҷ.

Сиришти чаҳон пеши ту хок бод,
Газанди туро чарх тарёк бод!

Сухан ҳарчи ӯ гуфт, посух диҳам,
Бад-ин орзу ройи фаррух ниҳам.

4420 Зи фарзанд пурсид доно сухун,
Аз ӯ боядам посух афканд бун.

Зи фарзанд бошад падар шоддил,
Зи ғамҳо бад-ӯ дорад озод дил.

Агар меҳрубон бошад ӯ бар падар,
Ба неқӣ гирояндаву додгар,

Дигар он ки бар ҷои бахшоиш аст,
Бар ӯ муждари ҷои полоиш аст.

1. И – б. 4410, 4411 нест.

2. И – б. 4413 нест.

3. Л – Биёрост бо шоҳ гуфтори

Бузурге, ки бахташ пароканда гашт,
Ба пеши яке носазо банда гашт,

- 4425 Зи кори вай, ар хун хурӯшӣ, равост,
Ки нопорсое бар ӯ подшост.

Дигар ҳар кӣ бо мардumi носипос
Кунад некуй, монад андар ҳарос.

Ҳар он кас, ки некӣ фаромуш кунад,
Хирадро бикӯшад, ки беҳуш кунад.¹

Дигар гуфт, к- «Орому роҳи гурез
Гирифтан, кучо хубтар аз ситез.

Ба шахре, ки бедод шуд подшо,
Надорад хирадманд будан раво.

- 4430 Зи бедодгар шоҳ бояд гурез,
К-аз ӯ хезад андар ҷаҳон растахез.²

Чу гӯяд, ки донӣ, ки шодӣ бад-ӯст,
Бародар бувад ё дилором дӯст.

Дигар он ки пурсад ки кори замон,
Замоне, к-аз ӯ гум шавад бадгумон.

Раво бошад, арчанд бистоияш,
Ҳам андар ситоиш бияфзоияш».³

Дигар он ки пурсид аз марди дӯст,
Зи ҳар дӯсте ёрмандӣ накуст.

- 4435 Тавонгар бувад, ҷодари ӯ бипӯш,
Чу дарвеш бошад, ту бо ӯ бикӯш.⁴

Касе, ки фурӯтантару родтар,
Дили дӯстонаш бад-ӯ шодтар.

1. Л – 6. 4427 нест.

2. Л – 6. 4429, 4430 нест.

3. И – 6. 4432, 4433 нест.

4. И – 4435 нест.

Дигар он ки пурсад, ки «Душман кирост,
К-аз \bar{u} дил ҳамеша ба дарду балост?

Ки¹ густох бошад забонаш ба бад,
Зи гуфтор \bar{u} душман ояд, сазад».

Дигар он ки пурсад, ки «Душхор чист,
Ба озор² дилро пурозор чист?

4440 Чу бадгӯву бадсоз бо \bar{u} нашта,
Яке зиндагонӣ бувад чун кабасти».

Дигар он ки гӯяд: «Гуво кист рост,
Ки чону хирад бар гувоаш³ гувост?»

Беҳ аз озмоиш набошад⁴ гуво,
Гувои сухангӯву фармонраво.

«Зиёнкортар чиз, – гуфто, ки-чист,
Ки фарҷом аз он бад бибояд гирист?»

Чу чира шавад бар дилат-бар ҳаво,
Ҳаво бугзарад ҳамчу боди ҳаво.⁵

4445 Пушаймонӣ ояд ба фарҷом зуд,
Гули орзуро нашоҷад пасуд.

Дигар он ки гӯяд, ки «Гардонтар аст,
Ки гар⁶ пой чӯям, ба дастам сар аст?»

«Чунин дӯсте марди нодон бувад,
Сиришташ баду рой гардон⁷ бувад».

Дигар он ки гуфто:⁸ «Ситамгора кист,
Бурида дил аз шарму бечора кист?»

-
1. И – Чу
 2. М – Бе озор
 3. Л – гувобар
 4. Л – надидам
 5. Л – б. 4453, 4454 нест.
 6. Л – чун
 7. Л – Сиришти бадорои кайҳон.
 8. Л – гӯяд; И – гуфти:

«Чу кажжӣ кунад мард, бечора хон,
Чу бешармӣ¹ орад, ситамгора хон.

- 4450 Ҳар он кас, ки ӯ пеша гирад дурӯғ,
Ситамгорае хонамаш бефурӯғ.

«Табоҳӣ, –ки гуфтӣ,²–зи гуфтори кист,
Беозору пурдарду озор³ кист?»

«Суханчину дурӯя бекор мард,
Дили хушёрон кунад пур зи дард».

Бипурсид доно, ки «Айб аз чӣ беш,
Ки бошад пушаймон зи гуфтори хеш?»

«Ҳар он кас, ки ронад сухан аз⁴ газоф,
Бувад бар сари анчуман марди лоф.

- 4455 Ба гоҳе ки танҳо бувад дар нуҳуфт,
Пушаймон шавад з-он суханҳо, ки гуфт.

Ҳам андар замон чун кушояд сухан,
Ба пеш орад он лофҳои куҳан.

Ҳунарманд бо мардуми беҳунар,
Кас аз озмоиш наёбад гузар».⁵

Ҳама пурсиш ин буду посух ҳамин,
Ки бар шоҳ бод аз ҷаҳон офарин.⁶

Забонҳо ба фармон-ш гӯянда бод,
Дили роди ӯ шоду ҷӯянда бод!

- 4460 Шаҳаншоҳ Кисро бад-ӯ хира монд,
Басе офарини каёнӣ бихонд.

Зи гуфтори ӯ анчуман шод гашт,
Дили шаҳрёр аз ғам озод гашт.

1. И –бекорӣ

2. Л – Табоҳии гетӣ

3. Л – Беозортар дардозор

4. ИЛ – бар

5. Л – офариниш нагирад қадар.

6. И – бодо ҳазор офарин.

Набиштанд аҳде ба фармони шох,
Ки Хурмуздро дод тахту кулоҳ.

Чу Қиртоси чинӣ шуд аз бод хушк,
Ниҳоданд мӯҳре бар ӯ-бар зи мушк.

Ба мӯбад супурд он ба пеши радон
Сарафрози¹ бедордил бихрадон.

4465 Бипайвандам ин аҳди Нӯшинравон
Ба пирӯзии шахрӯри ҷаҳон.²

АҲД НАВИШТАНИ НҶШИНРАВОН ПИСАРИ ХУД ХУРМУЗДРО

Ҷаҳонро намоиш чу кирдор нест,
Ниҳонаш ба ҷуз³ ранчу тимор нест.

Агар тоҷ дориву гар гурму⁴ ранҷ,
Ҷамон бугзарӣ з-ин сарои сипанҷ.⁵

Яке номаи шахрӯри ҷаҳон,⁶
Нигар, то ки бошад чу Нӯшинравон.

Ба доду ба рою ба базму ба ҷанг,
Чу рӯзаш сар омад, набудаш диранг.

4470 Ту, эй пири ғартут, бетавба мард,
Хирад гиру аз базму шодӣ бигард.

Ҷаҳон тоза шуд, чун қадах ёфтӣ,
Равон аз дари⁷ тавба бартофтӣ.⁸

Агар бихрадӣ, сӯи тавба гирой,
Ҷамеша бувад покдин, покрой.

1. ИЛ – Сарафрозу

2. Л – ҷавон.

3. Л – ҷуз аз

4. Л – дорӣ, агар дарду

5. ТП – Ҷаҳонро вафо нест андар сиришт,
Ба зудӣ бихоҳад дуруд, он чи кишт.

6. ЗИЛ – шахрӯрон бихон,

7. И – раҳи

8. Л – Равонро зи тавба чаро тофтӣ?

Пас аз пирият рӯзгорон намонд,
Тамузу харифу баҳорон намонд.

Аз он пас, ки тан ҷой гирад ба хок,
Нигар, то кучо бошад ин ҷони пок.¹

4475 Чӣ гуфт он сарояндаи солх(в)ард,
Чу андарзи² Нӯшинравон ёд кард.

Суханҳои Ҳурмузд чун шуд ба бун,
Яке нав пай³ афканд мӯбад сухун.

Ҳамовоз⁴ шуд⁵ ройзан бо дабир,
Набиштанд пас номае бар ҳарир.

Дилорой аҳде зи⁶ Нӯшинравон
Ба Ҳурмузди носолхӯрда ҷавон.

Сари нома аз додгар кард ёд,
Дигар гуфт, к- «Ин панди пури Қубод.⁷

4480 Бидон, эй писар, к-ин ҷаҳон бевафост,
Пур аз ранҷу тимору дарду балост.⁸

Ҳар он гаҳ ки бошӣ бад-ӯ шодтар,
Зи ранҷи замона дил⁹ озодтар.¹⁰

Ҳама¹¹ шодмонӣ намонад¹² ба ҷой,
Бибояд шудан з-ин сипанҷӣ сарой.

1. ИЛ – б. 4472, 4474 нест.

2. Л – Ҳам эдар зи

3. Л – навбун

4. Л – Ҳамовой

5. И – Ба фармони шах

6. Л – бо аҳди

7. ТПЗ – Нақӯ бишнаву бар дилат нақш кун,
Магар зинда монад дилат з-ин сухун.

8. ТПМ – Ба хун- бар диҳад, ҳар киро парварад,
Бипарҳезад аз кори ӯ пурхирад.

9. И – ранҷу зи ғам бод

10. Л – беозодтар.

11. И – Ҳамон

12. Л – бимонӣ

Чахон чун супорам туру ман ба дод,
Ҳамон дигареро бибояд-т дод.¹

Чу андешаи рафтан ояд² фароз,
Ба рахшандарӯзу шаби дербоз.

4485 Бичустем тоҷи кайиро саре,
Ки бар ҳар саре бошад ӯ³ афсаре.

Хирадманд шаш буд моро писар,
Дилафрӯзу бахшандаву додгар.

Туру баргузидам, ки меҳтар будӣ,
Хирадманду зебои афсар будӣ.

Ба ҳаштод-бар буд соли⁴ Қубод,
Ки дар подшоҳӣ маро кард ёд.

Кунун ман расидам ба ҳафтаду⁵ чор,
Туру кардам андар ҷаҳон ёдгор.⁶

4490 Ҷуз орому ҳубӣ начустам бад-ин,
Ки бошад пас аз марғи ман офарин.

Умедам ҷунон аст, к-аз кирдгор
Ки бошӣ ҳаме⁷ шоду беҳрӯзгор.

Ғар эмин кунӣ дудмонро ба дод,
Худ эмин бихуспиву аз дод шод.

Ба подоши неқӣ биёбӣ биҳишт,
Бузург он ки ҷуз тухми неқӣ нақишт!⁸

Нигар, то набошӣ ба ҷуз бурдбор,
Ки тезӣ на ҳуб ояд аз шаҳрёр.

1. ИЛ – б. 4483 нест.

2. ИЛ – омад

3. Л – он

4. Л – пойи

5. Л – ҳаштоду.

6. ИЛ – шаҳрёр.

7. ИЛ – набошӣ ҷуз аз

8. Л – ӯ тухми неқӣ биқишт.

4495 Ҷаҳондори бедори фарҳангҷӯй
Бимонад ҳамасола бообрӯй.

Ба гирди дурӯғ эҷ гуна магард,
Ҷу гардӣ, бувад¹ бахтро рӯй зард.

Дилу мағзро дур дор аз шитоб,
Хирад бо шитоб андарояд ба хоб.

Ба некӣ² горою ба некӣ бикӯш,
Ба ҳар неку бад панди доно ниюш.

Набояд, ки гардад ба гирди ту бад,
Ки аз бад туро бегумон бад расад.

4500 Ҳама пок пӯшу ҳама пок х(в)ар,
Ҳама пандҳо ёд гир аз падар.

Ба Яздон паноҳу³ ба Яздон гирой,⁴
Ҷу хоҳӣ, ки бошад туро раҳнамоӣ.

Ҷаҳонро ҷу обод дорӣ ба дод,
Бувад ганҷат ободу тахти⁵ ту шод.

Ҷу некӣ намоянд, подош кун,
Ҳамон то шавад ранҷи некӣ⁶ кӯхун.

Ҳунармандро шоду наздик дор,
Ҷаҳон бар бадандеш торик дор.

4505 Ҳама⁷ кор бо марди доно сигол,
Ба ранҷи тан аз подшоҳӣ манол.

Ҷу ёбад хирадманд назди ту роҳ,
Бимонад ба ту тахту ганҷу сипоҳ.⁸

1. Л – гӯй, шавад

2. Л – некон

3. ИЛ – гарою

4. ИЛ – кушой,

5. Л – тахт аз

6. Л - Мамон, то шавад ранҷи гетӣ

7. Л – Ба ҳар

8. И – кулоҳ.

Ҳар он кас, ки бошад туро зердаст,
Мафармой дар бенавой нишаст.

Бузургону озодагонро ба шаҳр
Зи неки ту бояд, ки ёбанд баҳр.

Зи неки фурӯмоёро дур дор,
Ба бедодгар мард магзор кор.

4510 Ҳама гӯшу дил сӯи дарвеш дор,
Ғами кори ӯ чун ғами хеш дор.

Чу аз хештан номвар дод дод,
Чаҳон гашт аз ӯ шоду ӯ низ шод.

Бар арзониён ганҷ баста мадор,
Бубахшой бар марди парҳезгор.¹

В-ар эдун ки душман шавад дӯстдор,
Ба шӯразамин тухми неки макор.

Агар панди моро шавӣ корбанд,
Ҳамеша бимонад кулоҳат баланд,

4515 Ки некидихиш неkhoҳи ту бод,
Хирад тахту давлат кулоҳи ту бод!

Мабодат фаромӯш гуфтори ман,
Агар дур монӣ зи дидори ман.

Сарат сабз боду дилат шодмон,
Танат поку дур аз бади бадгумон.

Ҳамеша хирад посбони ту бод,
Ҳама неки андар гумони ту бод!

Чу ман бугзарам з-ин чаҳони фарох,
Баровард бояд маро хуб² кох.

4520 Ба чое, к-аз ӯ дур бошад гузар,
Напаррад бар ӯ каргаси тезпар.

1. Л –б. 4510–4513 нест.

2. ИЛ – баробар ду

Даре дур бар чарх, айвон баланд,
Ба боло бароварда чун даҳ каманд.

Набишта бар ӯ боргоҳи маро,
Бузургону чангӣ¹ сипоҳи маро.

Фаровон зи ҳар гуна афканданӣ,
Ҳам аз рангу бӯю пароканданӣ.

Ба кофур танро тавонгар кунед,
Зи мушк аз бари торак афсар кунед.

4525 Ҳамон чомаи пок зарбафта² панҷ
Биёред нокордида зи ганҷ³

Бипӯшед бар мо ба расми каён,
Бар оини шоҳони Сосониён.⁴

Бисозед ҳам з-ин нишон⁵ тахти оҷ,
Биёвехта аз⁶ бари оҷ тоҷ.

Ҳама⁷ ҳар чӣ заррин ба пеш андар аст,
Агар тосу ҷом аст, агар⁸ миҷмар аст.

Гулобу маю заъфарон ҷом⁹ бист,
Зи мушку зи кофуру анбар дувист,

4530 Ниҳода ба дасти чапу дасти рост,
Зи фармон фузунӣ набояд, на кост.

Зи хун кард бояд тигроҳ хушк,
Бад-ӯ- андар оганда кофуру мушк.

В-аз¹⁰ он пас бароред даргоҳро,
Набояд, ки бинад касе шоҳро.

1. Л – Бузургиву доду

2. Л – зарбафт

3. Л – ранҷ.

4. Л – Мабандед ҳаргиз бадири миён; И – некону арзониён.

5. Л – аз ин ҳам нишон

6. Л – Биёвези андар

7. Л – Ҳамон

8. Л – ҷом асту агар

9. Л – чома

10. Л – Аз

Дигаргун бувад кори он боргоҳ,
Наёбад касе назди мо боз роҳ.

Зи фарзанду аз дудаи арҷманд,
Касе, к-аш зи марги ман ояд газанд,

4535 Биёсояд аз базму шодӣ ду моҳ,
Ки ин бошад оин пас аз марги шоҳ.

Сазад, гар ҳар он, к-ӯ бувад порсо,
Бигирияд бар ин номаи подшо,

Зи фармони Ҳурмузд бармагзаред,
Дами хеш бе ройи ӯ машмаред.

Фаровон бар он нома¹ ҳар кас гирист,
Пас аз аҳд як сол Кисро бизист².

1. И –Бад-он панду андарз

2. ТПЗ –

Дар ин сол як шаб ниёишкунон,
Ба хоб- андарун шуд ситоишкунон.
Чунон дид равшанравонаш ба хоб,
Ки дар шаб даромад яке офтоб.
Чихил пояи нардбон аз бараш,
Ки мерафт то авчи кайвон сараш.
Баромад бар ин нардбон аз Ҳичоз,
Хиромон-хиромон ба кашшиву ноз.
Чахон коф то коф пурнур кард,
Ба ҳар ҷо, ки буд мотаме, сур кард.
Дар офок ҳар ҷо зи наздику дур
Набуд, к-он на аз фарри ӯ ёфт нур.
Ба ҳар ҷо, ки буд нур, наздик ронд,
Ќуз айвони Кисро, ки торик монд.
Бичаст он гаҳ аз хоб шаҳ ними шаб,
Ба кас-ба аз ин кор накшод лаб.
Ќу буркаъ барафканд аз чеҳр меҳр,
Бихондаш бари хеш Бузарҷмеҳр.
Ба доно шаҳаншоҳ андар нухуфт,
Зи хоёе кучо дида буд, бозгуфт.
Ќу бишнид Бузарҷмеҳр он сухун,
Ниғаҳ кард он хоб сар то ба бун.
Ќунин гуфт, к- «Эй хусрави комрон,
Ҳамоно, ки розест андар ниҳон».
Бад-ӯ гуфт Ҳусрав, ки «Баргӯй рост,
К-аз андешагонам зи тан ҷон бикост».
Аз он пас ҷунин гуфт Бузарҷмеҳр,
Ки «Эй, ройи ту бартар аз моҳу меҳр,
Ниғаҳ кардам ин хобро сарбасар
Ту андар ҷавобаш шигифти нигар.
Аз ин рӯз- дар то чихил солу беш
Ниҳад марде аз тозиён пой пеш,

Бирафту бимонд ин сухан ёдгор,
Ту ин ёдгораш ба зинҳор дор.

Ки дар пеш гирад раҳи ростӣ,
Бупечад зи ҳар кажживу костӣ,
Ба ҳам барзанад дини Зардуштро,
Ба маҳ чун намояд сарангуштро.
Ба ду нима гардад зи ангушти ӯ,
Ба кӯшиш набинад касе пушти ӯ.
Чухуду Масехо намонад ба чой,
Дарорад ҳаме дини пешин зи пой.
Ба тахти сепоя барояд баланд,
Дихад мар ҷаҳонро ба гуфтор панд
Чу ӯ бугзарад з-ин сарои сипанҷ,
Аз ӯ бозмонад ба гуфтор ганҷ.
Шавад з-ӯ ҷаҳон қарн то қарн шод,
Чуз айвони шаҳ к-он барояд ба бод.
Пас аз вай зи ту як набера бувад,
Ки бо пилу кӯсу табира бувад.
Сипоҳе битозад бар ӯ аз Ҳичоз,
Агарчи надорад силеху чихоз.
Зи тахт андарорад мар ӯро ба хок,
Зи гурдон қунад мар ҷаҳон ҷумла пок.
Бияфтад ҳама расми ҷашни Сада,
Шавад хокдон ҷумла Оташқада.
На оташ парастанду не офтоб,
Сари бахти гурдон дарояд ба хоб.
Ба Гуштосп, Ҷомосп худ гуфтааст,
Аз ин розу ин роҳ ӯ рафтааст».
Чу бишнид Кисро зи Бузарҷмехр,
Аз ин сон бигардидаш аз ранг чехр.
Ҳама рӯз бо дарду ғам буд ҷуфт,
Зи андеша чун шаб даромад, бихуфт.
Чунон шуд, ки аз шаб гузашта се пос,
Як овоз омад чунон пурҳарос,
Ки гуфти ҷаҳон сарбасар гашт паст,
Пас он ғах яке гуфт, к-«Айвон шикаст.
Баромад ҳаме шоҳро дил зи чой,
Надонист он корро сар зи пой.
Ба Бузарҷмехр он ғах овоз қард,
Зи тоқи шикаста пас оғоз қард,
Чу он дид доно, ҳам андар замон
Чунин гуфт, к-«Эй шоҳ, Нӯшинравон,
Ба хоб- андарун ҳарчӣ дидӣ ту дӯш,
Аз он мӯҳр имшаб баромад хуруш.
Чунон дон, ки айвонат овоз дод,
Ки он моҳпайкар зи модар бизод.
Саворе расад ҳам кунун бо ду асп,
Ки барбод шуд кори Озаргушасп».
Дар ин буд, к-омад саворе чу гард,
Ки Озаргушасп ин замон гашт сард.

4540 Чу бо ӯ чафо кард гардонсипеҳр,
Набояд, ки чӯй аз ӯ доду¹ меҳр.

Кунун тоҷу авранги Хурмуздшоҳ
Биёрояму барнишонам ба гоҳ.

Аз ин кор дил танг шуд шоҳро,
Ҳама ҳар замон баркашид оҳро.
Бад-ӯ гуфт Бузарҷмеҳр он замон,
К-«Аз ин кор, шоҳо, чӣ бошӣ навои?
Замон чун туро аз ҷаҳон кард дур,
Пас аз ту ҷаҳонро чи мотам, чи сур?!»
Паси ин суҳан шоҳ дере назист,
Бимурду бар ӯ-бар ҷаҳоне гирист,
Пас аз шах ба як моҳ Бузарҷмеҳр
Бипӯшид дар пардаи хок чеҳр.

1. И-дорӣ ту з-ӯ гӯшу

ПОДШОҲИИ ҲУРМУЗД

Чордаҳ сол буд

ОҒОЗИ ДОСТОН

Бихандид таммуз бо сурхсеб,
Ҳама кард бо бору баргаш итеб,

Ки он дастаи гул ба вақти баҳор,
Ба мастӣ ҳама дошtii дар канор.

Ҳама боди шарм омад аз ранги ўй,
Ҳама бўи меҳр омад аз чанги ўй.

Чи кардӣ, ки будат харидори он,
Кучо ёфтӣ тез бозори он?

- 5 Ақику забарчад, ки додат ба ҳам,
Зи бори гарон шохи ту ҳам бахам¹

Ҳамоно, ки гулро баҳо хостӣ,
Бад-он ранг рухро биёростӣ.

Ҳама ранги шарм ояд аз гарданат,
Ҳама мушк бўяд зи пероханат.

Магар чома аз муштарӣ бистадӣ,
Ба лӯлӯ-бар аз хун нуқат барзадӣ?

Забарчад-т баргашту чармат бунафш,
Сарат бартар аз коваёни дирафш.

- 10 Ба перояи зарду сурху сафед
Маро кардӣ аз барги гул ноумед.

Нигоро, баҳоро, кучо рафтаӣ,
Ки ороиши боғ бинхуфтаӣ?!

Ҳама меҳргон бўяд аз боди ту,
Ҳам аз қоми май нав кунам ёди ту.

1. М – ба кам

Чу рангат шавад зард, бистоямат,
Чу дайхими Ҳурмуз биёроямат.

Гар имрӯз тез аст бозори ман,
Бубинӣ пас аз марг осори ман.

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ ҲУРМУЗДШОҲ ВА АНДАРЗ КАРДАН БА САРДОРОН

- 15 Яке пир буд марзбони Ҳарӣ,
Писандидаву дида аз ҳар даре.

Чаҳондидае номи ӯ буд Мох,
Сухандону бо фарру бо баргу шох.¹

Бипурсидамаш, то чӣ дорад ба ёд
Зи Ҳурмуз, ки биншаст бар тахти дод.

Чунин гуфт пири Хуросон, ки «Шох
Чу биншаст бар номвар пешгоҳ,

Нахуст офарин кард бар кирдгор,
Тавонову донандаи рӯзгор».

- 20 Дигар гуфт: «Мо тахт номӣ кунем,
Гаронмоягонро гиромӣ кунем.

Чаҳонро бидорем дар зери пар,
Чунон чун падар дошт б-оину фар.

Гунаҳкардагонро ҳаросон кунем,
Ситамдидагонро таносон кунем.

Касе бад кунад, бурдборӣ кунем,
Чу ранҷ оядаш беш, ёрӣ кунем.

Сутуни бузургист оҳистагӣ,
Ҳамон баҳшишу доду шоистагӣ.

- 25 Бидонед, к-аз кирдгори чаҳон
Баду нек ҳаргиз намонад нихон.

1. Л – б. 16 нест.

Нийкони мо точдорони дахр,
Ки аз додашон офарин буд бахр,

Начустанд чуз доду охистагӣ,
Бузургиву гурдиву шоистагӣ.¹

Зн кехтар парастииш, зи меҳтар навоз,
Бадандешро доштан дар гудоз.

Ба ҳар кишваре дасту фармон марост,²
Тавоноиву рою бурҳон марост.³

- 30 Касеро, ки Яздон кунад подшо,
Бинозад бад-ӯ мардуми порсо.

Сари мояи шоҳ бахшоииш аст,
Замона зи бахшииш пурроииш аст.

Ба дарвеш-бар меҳрубонӣ кунем,
Ба пурмоя-бар посбонӣ кунем.

Ҳар он кас, ки эмин шуд аз кори хеш,
Бари мо барафрохт бозори хеш.

Шуморо ба мо ҳар чӣ ҳаст орзу,
Мадоред роз аз дили нехӯ.

- 35 Зи чизе, ки дилтон ҳаросон бувад,
Маро доди он додан осон бувад.

Ҳар он кас, ки ҳаст аз шумо некбахт,
Ҳама шод бошад аз ин тоҷу тахт.

Миёни бузургон дурахшиш марост,
Чу бахшоишу доду бахшиш марост.

Шумо меҳрубонӣ ба афзун кунед,
Зи дил кинаву оз берун кунед.

1. И – б. 26, 27 нест.

2. И – рою фармони мост,

3. И – Тавоноиву ганҷу паймони мост.

Ҳар он кас, ки парҳез кард аз ду кор,
Набинад ду чашмаш бади рӯзгор.

- 40 Ба хушнудии кирдгори¹ ҷаҳон
Бикӯшед яксар кеҳону меҳон.

Дигар он ки мағзаш бувад пурхирад,
Сӯи носипосӣ² дилаш нангарад.

Чу некӣ физой ба рӯи касон,
Бувад музди он сӯи ту норасон.³

Маёмез бо мардуми кажжгӯй,
Ки ўро набошад суҳан ҷуз ба рӯй.

В-агар шаҳрёрат бувад додгар,
Ту бар вай ба сустӣ гумоне мабар.

- 45 Гар эдун, ки гӯй, надонад ҳама,
Суҳанҳои шоҳон бихонад ҳама.

Чу бахшоиш аз дил кунад шаҳрёр,
Ту андар замин тухми кажжӣ макор.

Ҳар он кас, ки ў панди⁴ мо дошт хор,
Бишӯяд дил аз ҳубии шаҳрёр.

Чу шоҳ аз ту хушнуд шуд, ростист,
В-агар⁵ сар бупечӣ, дари костист.

Дуруштисту нармист дар банди ту,
Начӯяд чу шуд гарм пайванди ту.

- 50 Зи некӣ мапарҳез ҳаргиз ба ранҷ,
Макун шодмон дил ба бедоду⁶ ганҷ.

Чу андар ҷаҳон коми дил ёфтӣ,
Расидӣ ба ҷое, ки биштофтӣ.

1. ИЛ – шаҳрёри

2. И – носипосон

3. И – б. 42 нест.

4. Л – таҳдиди

5. ИЛ – В-аз ў

6. И – бисёр

Чу дайҳим ҳафтод¹ бар сар нихӣ,
Ҳама гирдкарда ба душман диҳӣ.

Ҳама кори² дарвеш дорад дилам,
Наҳоҳам, ки андеша з-ӯ бугсилам.

Ҳама хоҳам аз пок парвардгор,
Ки чандон маро бар диҳад рӯзгор,

55 Ки дарвешро шод дорам ба ганҷ,
Наёрам дили порсоро³ ба ранҷ.

Ҳар он кас, ки шуд дар ҷаҳон шоҳваш,
Сараш гардад аз ганҷи⁴ динор каш,

Сарашро бупечам зи кундоварӣ,
Наҳоҳам, ки ҷӯяд касе меҳтарӣ.⁵

Ҳамин аст фарҷому оғози мо,
Сухан гуфтани фошу ҳама⁶ рози⁷ мо.

Дуруди⁸ ҷаҳонофарин бар шумо,
Ҳама чарх бодо⁹ замин бар¹⁰ шумо!»

60 Чу бишнид гуфтори ӯ анҷуман,
Пурандеша гаштанд аз он¹¹ тан ба тан.

Сари ганҷдорон пур аз бим гашт,
Ситамгораро дил ба ду ним гашт.

Хирадманду дарвеш з-он ҳар кӣ¹² буд,
Ба дил-ш- андарун шодмонӣ¹³ фузуд.

1. И-Агар ҳафт дайҳим

2. Л – Ба ҳар кор

3. И – зердастон

4. ИЛ – ганҷу

5. И – доварӣ.

6. И – аз

7. Л – овози

8. И – Дуруд аз

9. И – чархи гардон

10. Л – замини

11. И – ӯ

12. И – ҳар кас, ки

13. И – рӯшноӣ

КУШТАНИ ҲУРМУЗД ЭЗАДГУШАСПРО ВА ЗАҲР ДОДАНИ ЗАРДУҲИШТ МЎБАДИ МЎБАДОНРО

Чунин буд, то шуд бузургиш рост,
Бад-он чиз бар подшо шуд, ки хост.

Барошuftу хӯи бад овард пеш,
Ба як сӯ шуд аз роҳи оину кеш.¹

65 Ҳар он кас, ки назди падар-ш² арчманд
Будӣ³ шоду эмин зи бими газанд,

Якояк табаҳ кардашон бегуноҳ,
Бад-ин гуна буд роҳу⁴ оини шоҳ.

Се мард аз дабирони Нӯшинравон,
Яке пири доно, ду дигар ҷавон.

Чу Эзадгушаспу дигар Бурзмехр,
Дабири хирадманд, бо фарру мехр.⁵

Се дигар, ки Моҳозараш буд ном,
Хирадманду⁶ равшандилу шодком.

70 Бари тахти Нӯшинравон он се пир
Чу дастур буданду ҳамчун вазир.

Ҳаме хост Ҳурмуз, к-аз ин ҳар⁷ се мард
Барорад якояк зи⁸ ногоҳ гард.

Ҳаме буд аз эшон дилаш пурҳарос,⁹
Ки рӯзе шаванд андар ӯ носипос.

Ба Эзадгушасп он замон даст охт,
Ба беҳуда-бар банду зиндон-ш сохт.¹⁰

1. Л – роҳу оини хеш.

2. И – буд бар дарах

3. И – Бибуд

4. Л – рою

5. И – Дабири хирадманди бозебу чехр.

6. И – Хирадманди

7. Л – Ҳаме сохт пинҳон, ки то 3-ин

8. Л – Якояк барорад ба

9. И – дил андар ҳарос,

10. И – Бар Эзадгушасп он ғаҳе даст ёфт,
Бар андеша зӣ банду зиндон шитофт.

Дили мӯбади мӯбадон танг шуд,
Рухонаш зи андеша беранг¹ шуд,

- 75 Ки мӯбад буду² пок будаш сиришт,
Ба хурди варо³ ном буд Зардуҳишт.

Аз он банд Эзадгушаспи дабир,
Чунон шуд, ки дил⁴ хаста гардад ба тир.

Чу рӯзе⁵ баромад, набудаш завор,⁶
На хӯрду на пӯшиш, на андӯхгусор.⁷

Зи зиндон паёме⁸ фиристод дӯст,
Ба мӯбад, ки «Эй мар маро⁹ мағзу пӯст,

Манам безаворӣ ба зиндони шоҳ,
Касеро ба наздики ман нест роҳ.

- 80 Ҳаме хӯрданӣ орзу оядам,
Шикам гурсуна ранҷ бифзоядам,

Бари ман кунун пок чизе фирист,
Чу мурдам, кафан дӯзу баззе фирист».

Дили мӯбад аз дарди пайғоми ӯ
Ғамӣ гашт в-аз ҷои ороми ӯ.¹⁰

Чунин дод посух, ки «Аз кори банд
Манол, ар наёяд ба ҷонат газанд.¹¹

Зи кирдори Ҳурмуз бинолид мард,
Аз андеша ранги рухаш гашт зард.¹²

1. Л – Бупечиду рӯяш пурожанг

2. Л – зи бад

3. Л – Мар он пирро

4. И – куҷо

5. И – Чу чанде

6. И – қарор,

7. И – набудаш завор.

8. Л – паёмаш

9. ИЛ – бандаро.

10. И – б. 82 нест.

11. ИЛ-Пас аз б. 83 ин б. омада:

Зи пайғоми ӯ шуд дилаш пуршикан,

Пурандеша шуд мағзаш аз хештан.

12. ИЛ – б. 84 нест.

- 85 Ҳама гуфт: «Акнун шавад огаҳӣ
 Бад-он ночавонмарди бефарраҳӣ,
 Ки мӯбад ба зиндон фиристод чиз,
 Найрзад тани мо бараш¹ як пашиз.
 Газанд оядам з-ин чаҳондор² мард,
 Кунад бар ман аз хашм ў рӯй³ зард».
 Ҳам аз меҳри Эзадгушаспи дабир
 Дилаш буд печону рух чун зарир.
 Бифармуд, то пок холигараш
 Ба зиндон кашад⁴ хӯрданиҳо бараш.
- 90 В-аз он пас нишаст аз бари тозиасп,
 Биёмад ба наздики Эзадгушасп.
 Ниғаҳбони зиндон чу ўро бидид,
 Шуд аз бим ранги рухаш нопадид.⁵
 Наёраст гуфтан, ба зиндон марав,
 Ки ин шаҳрёрест⁶ ҷӯшону⁷ нав.
 Фуруд омад ин⁸ пир гирён зи асп,
 Биёмад⁹ ба зиндони Эзадгушасп.
 Гирифтанд мар якдигарро канор,
 Пур аз дарду¹⁰ мижгон чу абри баҳор.
- 95 Зи хӯи бади шоҳ чандин¹¹ сухан
 Ҳама рафт, то шуд суханҳо¹² куҳан.

1. И – бараш ҷони ман; Л – бари мо танаш
 2. И – з-он ҷафочӯй
 3. Л – рухсор; И – рухсора
 4. ИЛ – барад
 5. И – б. 90, 91 нест.
 6. И – шаҳриёр аст.
 7. Л – шаҳриёре ҷавон аст,
 8. Л – он
 9. ЛМ – Даромад
 10. И – дард,
 11. Л – чанде
 12. Л – суханшон

Ниходанд хон пеши яздонпараст,¹
Гирифтанд пас божу барсам ба даст.

Пас Эзадгушасп, он чи андарз буд,
Ба замзам ҳаме гуфту мӯбад шунуд.

Зи динору аз ганчи ороста,
Ҳам аз коху айвону аз хоста,²

Ба мӯбад чунин гуфт, к-«Эй номчӯй,
Чу рафтӣ зи эдар, ба Ҳурмуз бигӯй,

100 Ки гар сар бупечӣ зи гуфтори ман,
Барандеш³ аз ранчу тимори ман,

Ки пеши падар-т андарун бардаам,
Туро низ дар бар бипарвардаам.

Бад-он ранҷ подош банд омадаст,
Пас аз банд бими газанд омадаст.

Диле бегунаҳ пурғами шахриёр
Ба Яздон намоям ба рӯзи шумор.»⁴

Чу мӯбад сӯи хона шуд, дар замон
Зи корогаҳон рафт марде дамон,

105 Шунида якояк ба Ҳурмуз бигуфт,
Дили шоҳ бо ройи бад гашт чуфт.

Зи Эзадгушасп он замон шуд дурушт,
Ба зиндон фиристоду ўро бикӯшт.

Суханҳои мӯбад фаровон шунид,
Бад-ӯ барнакард эҷ гуна падид.

Ҳаме ронд андеша бар хубу зишт,
Сӯи чораи куштани Зардуҳишт.

1. ЛМ – эзадпараст,

2. И – б. 98 нест.

3. ИЛ – Бар андешӣ

4. ТПМ – Чу бар бегунаҳ – бар бубахшӣ, равост,
Ки бахшоиш аз зинати подшост.

Бифармуд, то захр холигараш,
Ниҳонӣ биёмехт андар х(в)раш.

- 110 Чу мӯбад биёмад ба ҳангоми бор
Ба пурсидани номвар шаҳрёр,

Бад ӯ гуфт: «Имрӯз аз эдар марав,
Ки холигаре ёфтастем нав».

Чу биншаст мӯбад, ниҳоданд хон,
Зи мӯбад биполуд ранги рухон.

Бидонист, к-он хон замони вай аст,
Ҳамон¹ ростӣ дар гумони вай аст.

Ҳӯришҳо бибурданд холигарон,
Ҳаме хӯрд шоҳ аз карон то карон.

- 115 Чу он косаи захр пеш оварид,
Ниғаҳ кард мӯбад, бад-он бингарид.

Бад-он бегумон шуд дили поки ӯй,²
Ки захр аст бар коса³ тарёки ӯй.⁴

Чу Ҳурмуз ниғаҳ кард, лабро бубаст,
Бад-он косаи захр ёзид даст.

Бад-он сон, ки шоҳон навозиш кунанд,
Бад-он бандагон низ нозиш кунанд.

Чу ёзид дасти гиромӣ ба хон,
Аз он коса бардошт мағзустухон.⁵

- 120 Ба мӯбад чунин гуфт, к-«Эй покмағз,
Туро кардам ин луқмаи хубу нағз.

Даҳон боз кун, то хӯрӣ з-ин хӯриш,
Аз⁶ ин пас чунин боядат парвариш».

1. И – Ҳама

2. И – ӯ,

3. ИЛ – хон.

4. И – ӯ.

5. И – Ъ. 118, 119 нест.

6. Л – В-аз

Бад-ӯ гуфт мӯбад: «Ба чону сарат,
Ки ҷовид бодо сару афсарат,

К-аз ин нӯша хӯрдан нафармоиям,
Ба серӣ расидам, наяфзоиям».

Бад-ӯ гуфт Ҳурмуз: «Ба хуршеду мох,
Ба покиравони ҷаҳондор шох,

- 125 Ки бистонӣ ин нӯша 3-ангушти ман,
Бад-ин орзу нашканӣ пушти ман».

Бад-ӯ гуфт мӯбад, ки «Фармони шох,
Биёмад, намонад маро рою рох».

Бихӯрду зи хон зору печон бирафт.
Ҷаме ронд то хонаи хеш тафт.

Аз он хӯрдани заҳр бо кас нагуфт,
Яке ҷома афканду нолон бихуфт.

Бифармуд, то пойзаҳр оваранд,
Зи ганҷи куҳан, ё зи шаҳр оваранд.

- 130 Бад-он заҳр тарёк н-омад ба кор,
Зи Ҳурмуз ба Яздон бинолид зор.

Яке устуворе фиристод шох
Бад-он, то кунад кори мӯбад нигоҳ,

Ки он заҳр шуд бар танаш коргар,
Гар андешаи мо наёмад ба бар.¹

Фиристодаро чашми мӯбад бидид,
Сиришкаш зи мижгон ба рух барчакид.

Бад-ӯ гуфт: «Рав пеши Ҳурмуз бигӯй,
Ки бахтат ба баргаштан овард рӯй.²

1. И –б. 132 нест.

2. ТПЗ – Саранҷом 3-андешаи нобакор
Шавӣ дар ҷаҳон кӯру бечоравор.
Ба ту ёфта душманон коми дил,
Равонат аз ин бад бимонад хичил.
Наёбӣ ба гетӣ- дарун бас диранг,
Пас аз ту ба номи ту-бар монда нанг.

135 Бад-ин доварӣ пеши довар шавем,
Ба чое, ки ҳар ду баробар шавем.

Аз ин пас ту эмин махусп аз бадӣ,
Ки подош пеш оядат эзадӣ.

Ту падруд бош, эй барандеш мард,
Бад ояд ба рӯят зи бадкоркард!»

Чу бишнид, гирён бирафт устувор,
Биёвард посух бари шахрёр.

Сипаҳбад пушаймон шуд аз кори ӯй,
Бупечид аз он рост гуфтори ӯй.

140 Мар он дардро роҳи чора надид,
Басе охи¹ сард аз чигар баркашид.

Бимурд он замон мӯбади мӯбадон,
Бар ӯ зор гирён ҳама бихрадон,

Чунин аст кайҳон пур аз дарду ранҷ,
Чӣ нозӣ ба тоҷу чӣ ёзӣ ба ганҷ?

Ки ин рӯзгори хушӣ бугзарад,
Замона дами мо ҳама² бишмарад.

КУШТАНИ ҲУРМУЗД СИМОҲБАРЗИН ВА БАҲРОМИ ОЗАРМЕҲОНРО

Чу шуд кори мӯбад ба зорӣ ба сар,
Ҳама кишвар аз дард зеру забар,

145 Ҷаҳондори хунрези носозгор
Накард эҷ ёд аз бади рӯзгор.

Миён танг хун рехтанро бубаст,
Ба Баҳроми Озармеҳон охт даст.

Чу шаб тиратар шуд, мар ӯро бихонд,
Ба пеши худ- андар ба зону нишонд.

1. Л – Яке боди

2. Л – Нафас марди доно ҳама

Бад-ӯ гуфт: «Хоҳӣ, ки эмин шавӣ,
Набинӣ зи ман зиштиву бадхувӣ,

Чу хуршед бар чарх равшан шавад,
Сари кӯҳ чун пушти ҷавшан шавад.

- 150 Ту бо номдори Эрон биёӣ,
Ҳама бош бар пеши тахтам ба пой.

Зи Симоҳбарзин-т пурсам сухун,
Чу посух гузорӣ, ту дил бад макун.

Бипурсам, ки ин дӯстдори ту кист,
Бад аст, ар парастандаи эзадист.

Ту посух чунин деҳ, ки ин бадтан аст,
Бадандеш в-аз тухми Оҳарман аст.

В-аз он пас зи ман ҳар чӣ хоҳӣ, бихоҳ,
Парастандаву мӯҳру тахту кулоҳ».

- 155 Бад-ӯ гуфт Баҳром, к- «Эдун кунам,
В-аз ин бад, ки¹ гуфтӣ, сад афзун кунам.

Ба Симоҳбарзин, ки буд аз меҳон,
Гузини падар он чароғи ҷаҳон,

Ҳама сохт, то чорае чун кунад,
Ки пирохани меҳр берун кунад.²

Чу пайдо шуд он чодари очгун,
Хур аз баҳши ду пайкар омад бурун,³

Ҷаҳондор биншаст бар тахти оч,
Биёвехтанд он баҳогир тоҷ.

- 160 Бузургони Эрон бар он боргоҳ
Шуданд анҷуман, то биёяд сипоҳ,

1. И – к-аз ин ҳар чӣ

2. ТПМ – Шуд аз ростӣ, сӯи чора шитофт,
Гилеми сияхбаҳти худро бибофт.

3. И –б. 157, 158 нест.

Зи дар парда бардошт солори бор,
Бирафтанд яксар бари шаҳрёр.

Чу Баҳроми Озармеҳон пешрав,
Чу Симоҳбарзину гурдони нав

Нишастанд ҳар як бар он чои хеш,
Гурӯҳе бибуданд бар пой пеш.

Ба Баҳроми Озармеҳон гуфт шох,
Ки «Симоҳбарзин бар ин боргоҳ

165 Сазовори ганҷ аст, агар марди ранҷ,
Ки бадхоҳ зебо набошад ба ганҷ?»

Бидонист Баҳроми Озармеҳон,
Ки ин¹ пурсиши шаҳрёри ҷаҳон

Чӣ гунасту инро паю бех чист,
К-аз ин бех моро бибояд гирист.

Саранҷом ҷуз даҳмаи бекафан
Наёбем аз ин меҳтари анҷуман».

Чунин гуфт Баҳром, к- «Эй родшоҳ,²
Зи Симоҳбарзин ту неқӣ маҳоҳ,³

170 Ки вайронии буми Эрон аз ўст,
Ки на мағз бодаш ба тан - дар, на пўст!

Нағўяд суҳан ҷуз ҳама баттарӣ,
Бар он баттарӣ-бар кунад доварӣ».

Чу Симоҳбарзин шунид ин суҳан,
Бад-ӯ гуфт, к- «Эй неқёри куҳан,

Ба бад- бар тани ман гувой мадеҳ,
Чунин девро ошноӣ мадеҳ.

Чӣ дидӣ зи ман, то ту ёри манӣ,
Зи кирдору гуфтори Оҳарманӣ?!»

1. И – он

2. ИЛ – шохзод,

3. ИЛ – макун ҳеҷ ёд.

- 175 Бад-ӯ гуфт Баҳроми Озармехон,
Ки «Тухме парокандӣ андар чахон,

Ки он- бар нахустин ту хоҳӣ дуруд,
В-аз оташ наёбӣ магар тирадуд,

Ки Кисро марову туро пеш хонд,
Бари тахти шоҳӣ ба зону нишонд.

Або мӯбадон низ Бузарҷмехр,
Чу Эзадгушасп он маҳи хубчеҳр

Бипурсид, к- «Ин тахти шоҳаншаҳӣ
Киро зебаду кист бо фарраҳӣ?!
- 180 Ба кехтар диҳам, ё ба меҳтар писар,
Ки бошад ба шоҳӣ сазовортар?»

Ҳама яксар аз чой бархостем,
Забон посухашро биёростем,

Ки ин туркзода сазовор нест,
Кас ӯро ба шоҳӣ харидор нест.

Ки ҳоконнажод асту бадгавҳар аст,
Ба болову дидор чун модар аст.

Ту гуфтӣ, ки Ҳурмуз ба шоҳӣ сазост,
Кунун з-ин сазо мар туро ин ҷазост.
- 185 Гувоҳӣ ман аз баҳри ин додамат,
Чунин лаб ба дашном букшодамат»

Зи ташвир Ҳурмуз фурӯ пажмурид,
Ки ин ростгуфтори мардон шунид.

Ба зиндон фиристодашон тирашаб,
В-аз эшон ду шаб¹ низ накшод лаб.

Севум шаб чу барзад сар аз кӯҳ моҳ,
Зи Симоҳбарзин бипардаҳт шоҳ.

1. ИЛ –ба бад

Ба зиндон чу дуздон мар ўро бикушт,
Набудааш чуз аз ранчу нафрин ба мушт.

- 190 Чу Баҳроми Озармеҳон он шунид,
Ки он покдил мард шуд нопадид,

Паёме фиристод наздики шох,
Ки, «Эй тоҷи ту бартар аз чархи¹ мох,

Ту донӣ, ки ман чанд кӯшидаам,
Ки то розҳои ту пӯшидаам.

Ба пеши падар-т- он сазовор шох
Набудам туро чуз ҳама некроҳ.

Яке панд гӯям, чу хонӣ маро,
Бари тахти шоҳӣ нишонӣ маро.

- 195 Туро судмандист аз панди ман,
Ба зиндон мамон як замон банди ман.

Ба Эрон аз он судмандӣ бувад,
Хирадмандро бегазандӣ бувад.²

Паёмаш чу наздики Хурмуз расид,
Яке роздор аз миён баргузид,

Ки Баҳромро назди шох оварад,
Бад-он номвар боргоҳ оварад.

Шаби тира Баҳромро пеш хонд,
Ба чарбӣ сухан чанд бо ў³ биронд.

- 200 Бад-ў гуфт: «Баргӯй, к-он панд чист,
Ки моро бад-он рӯзгори беҳист?»

Чунин дод посух, ки «Дар ганчи шох
Яке сода сандук дидам сиёх.

Ниҳода ба сандук-дар ҳуққае,
Ба ҳуққа -дарун порсӣ руқбае.

1. Л – чарху

2. ИЛ – б. 195 нест.

3. И – хубӣ фаровон суханҳо

Набиштаст бар парниёни сапед,
Бад-он бошад эрониёро умед.

Ба хатти падар-т он чаҳондор¹ шоҳ,
Туро андар он кард бояд нигоҳ».

- 205 Чу Ҳурмуз шунид он, фиристод кас
Ба назднки дастури фарёдрас,

Ки дар ганҷҳои куҳан бозҷӯй
Яке содасандуқ мӯҳре бар ӯй.

Бар он мӯҳр-бар номи Нӯшинравон,
Ки ҷовид бодо равонаш ҷавон!

Ҳам акнун шаби тира пешам биёр,²
Фаровон ба ҷустан мабар рӯзгор.

Шитобид ганҷур, сандуқ ҷуст,
Биёвард пешаш³ ба мӯҳре дуруст.

- 210 Чаҳондор сандуқро баркушод,
Фаровон зи Нӯшинравон кард ёд.

Ба сандуқ- дар ҳуққа бо мӯҳр дид,
Шитобиду он⁴ парниён баркашид.

Нигоҳ кард дар⁵ хатти Нӯшинравон,
Набишта бар он руқъаи парниён,

Ки Ҳурмуз ба даҳ солу бар сар ду сол,
Яке шаҳрёре бувад⁶ беҳамол.

В-аз он пас пурушӯб гардад чаҳон,
Равад⁷ ному овозп ӯ дар ниҳон.

1. И – чаҳонгир

2. ИЛ– пеши ман ор,

3. ИЛ – айвон

4. Л – аз; И – з-ӯ

5. Л – бас

6. Л – шавад

7. ИЛ – Шавад

- 215 Падид ояд аз ҳар сӯе душмане,
Яке баднажоде чу¹ Оҳармане.²

Пароканда гардад ба³ ҳар сӯ сипоҳ,
Фуруд⁴ афканад душман ўро зи гоҳ.

Ду чашмаш кунад доғ он бадкунаш,⁵
В-аз он пас бароранд ҳуш аз танаш.

Ба хатти падар Ҳурмуз он рукъа дид,
Ҳаросон шуду парниён бардарид.⁶

Чу чашмаш пур аз хун шуду рӯй зард,
Ба Баҳром гуфт: «Эй чафопеша мард,

- 220 Чӣ чустӣ бад-ин рукъа- андар ҳаме,
Бихоҳӣ рабудан зи ман сар ҳаме?»

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к- «Эй туркзод,
Ба хун рехтан то набошӣ ту шод.

Ту ҳоконнажодӣ, на аз Кайкубод,
Ки Кисро туро тоҷ бар сар ниҳод».

Бидонист Ҳурмуз, ки ӯ дасти⁷ хун
Биёзад ҳаме зинда бо⁸ раҳнамун.

Шунид ин суҳанҳои нокомро,
Ба зиндон фиристод Баҳромро.

- 225 Дигар шаб чу барзад сар аз кӯҳ моҳ,
Ба зиндон диҷогоҳ кардаш табоҳ.

Намонд он замон бар дараш бихраде,
Ҳамон раҳнамоеву гар⁹ мӯбаде.

1. И – баднажодеву

2. Л – Аҳримане.

3. ИЛ–зи

4. Л – Фуру

5. ИЛ–кӯр хеши занаш,

6. И –И – б. 218 нест.

7. И – к-он мард

8. И–Ҳаме бинаду несташ

9. И – ҳам; Л–раҳнамову ҳамон

Зи хӯи бад ояд ҳама бадтарӣ,
Нигар, то сӯи хӯи бад нангарӣ.

БАРГАШТАНИ ҲУРМУЗД АЗ БЕДОД БА ДОДГУСТАРӢ

В-аз он пас набуд зиндагонии хеш,¹
Зи тимор зад бар дили хеш неш.²

Зи соли ба Истаҳр будӣ се³ моҳ,
Ки кӯтоҳ будӣ шабони сиёҳ.

230 Ки шаҳре⁴ хунук буду равшан ҳаво,
Аз он ҷо гузаштан набудӣ раво.

Се моҳи ҳарифон⁵ будӣ б-Исфаҳон,
Ҳавои хушу ҷойгоҳи меҳон.

Зимистон будӣ ҷои ӯ Тайсафун
Або лашкару мӯбаду⁶ раҳнамун.

Баҳорон будӣ ӯ ба Арванддашт,
Бар ин гуна чанде бар ӯ баргузашт.

Аз он рукъа будӣ дилаш⁷ пурҳарос,
Ниёишкунон буд дар⁸ шаб се пос.

235 На хун рехт аз он пас, на бедод кард,
На аз бад равонаш ҳаме ёд кард.⁹

Чу пинҳон шудӣ чодари ложвард,
Падид омадӣ кӯҳи¹⁰ ёкути зард,

Мунодигаре баркашидӣ хурӯш,
Ки эй номдорони бофарру хуш,

1. ИЛ – зиндагониш хуш,

2. ИЛ – нуш.

3. Л – ду

4. И – шаҳри

5. И – маҳ бо ҳарифон

6. И – мӯбади

7. И – будаш дил андар

8. И – то

9. Л – б. 231–235 нест.

10. И – Шудӣ кӯҳ монанди

Агар киштманде шавад кӯфта,
В-аз он ранҷ коранда ошуфта,

В-агар асп дар киштзоре шавад,
Касе низ дар мевадоре шавад,

240 Думи аспу гӯшаш бибояд бурид,
Сари дузд¹ бар дор бояд кашид.

Маҳу сол гардон будӣ дар ҷаҳон,
Баду некувӣ з-ӯ набудӣ ниҳон.

Ба ҳар кишваре дод кардӣ чунин,
Зи деҳқон² ҳаме ёфтӣ офарин.

Писар буд мар ӯро гиромӣ яке,
Ки аз моҳ пайдо набуд андаке.

Мар ӯро падар карда³ Парвиз ном,
Гаҳаш хондӣ Хусрави хешком.⁴

245 Набудӣ чудо як замон аз падар,
Падар низ нашкефтӣ аз писар.

Чунон буд, ки аспе зи охур бичаст,
Ки буд шоҳ Парвезро⁵ бар нишаст.

Сӯи киштманд омад аспи ҷавон,
Ниғаҳбони асп аз пас- андар⁶ давон.

Биёмад худованди он киштзор,
Ба пеши ниғаҳбон⁷ бинолид зор.

Худованди кишта бигуфт: «Аспи кист,
Ки бар думму гӯшаш бибояд гирист?!»

1. И – мард

2. И – ҳар кас

3. ИЛ – кард

4. Л – шодком.

5. И – будӣ- бар шоҳро

6. И – омад

7. ИЛ – муваккал

250 Нигаҳбон¹ гуфт: «Аспи Парвешшоҳ,
Надорад ҳаме кехтар онро нигоҳ».²

Биёмад нигаҳбон бари шаҳрёр,
Бигуфт, он чи бишнид аз он киштзор.

Бад-ӯ гуфт Хурмузд: «Боз ор хуш,³
Бибур дар замон аспро думму гӯш.

Зиёне, ки омад бар он кишtmанд,
Шумораш бибояд гирифттан, ки чанд.

Зи Хусрав зиён боз бояд ситад,
Агар сад зиён аст, агар ҳафтсад.⁴

255 Дирамҳои ганҷи дар он киштзор
Бирезед⁵ пеши худованди кор⁶.

Чу бишнид Парвеш, пӯзишгарон⁷
Барангехт аз ҳар сӯе меҳтарон⁸

Ба назди падар то бубахшад гуноҳ,
Набуррад думу гӯши аспи сиёҳ.⁹

Барошуфт аз он аспи ӯ¹⁰ шаҳрёр,
Ҷаҳондидагонро ҳама кард хор.

Нигаҳбон¹¹ шуд аз бими Хусрав¹² давон,
Бад-он кишта¹³ наздики аспи ҷавон.¹⁴

1. Л – Худованд; И – Нигаҳбон-ш

2. И – Худованди дайҳиму ганҷу сипоҳ.

3. ИЛ – ба рафтан бикӯш,

4. Л – шуд зиёнаш дусад бор сад; И – се бор сад.

5. Л – Бирезанд

6. И – б. 255 нест.

7. Л – аз кехтарон,

8. И – пурмоя хоҳишгарон.

9. Л – Ки бошед хоҳишкунон пеши шоҳ,
Набуррад магар думму гӯши сиёҳ.

10. И – гуфтаҳо

11. ИЛ – Муваккал

12. И – Парвеш; Л – аспаш

13. Л – кишт

14. Л – аспаш равон.

260 Ба ханчар чудо кард аз ӯ гӯшу дум,
Бад-он киштзоре, ки оварда¹ сум.

Ҳамон низ товон ба фармони шоҳ
Расонид Ҳусрав бад-он додхоҳ.

В-аз он пас ба нахчир шуд шаҳрёр,
Биёвард ҳар кас фаровон шикор.

Саворе разе дид бороваре,
Сипаҳбаднажоде баландахтаре.

Саросар ҳама раз пур аз ғӯра буд,
Бифармуд то кехтар онро дуруд,

265 Аз он хӯшае чанд бибриду бурд,
Ба айвону холигарашро супурд.

Биёмад худованди раз дар замон,
Бад-он мард гуфт, к- «Эй бади бадгумон,

Ниғаҳбони он раз набудӣ ба ранҷ,
На диноҳ додӣ баҳоро, на ганҷ.

Чаро ранҷ нобурда кардӣ табоҳ?
Бинолам кунун аз ту ман² пешӣ³ шоҳ».

Савори диловар зи бими зиён
Ба зудӣ камар боз кард аз миён.

270 Бад-ӯ дод пурмоя зарринкамар,
Ба ҳар мӯҳрае дарнишонда гуҳар.

Худованди раз чун камар дид, гуфт,
Ки «Кирдори бад чанд бояд нухуфт?!

Ту бо шаҳрёр ошноӣ макун,
Харанда надорӣ, баҳое макун,

1. ИЛ – овард

2. Л – дар

3. И – дар пешгоҳ.

Сипосе ниҳам бар ту худ¹ з-ин камар,
Ту бечонӣ ар² бишнавад додгар.^{3»}

Яке мард буд Хурмузи шаҳриёр
Ба пирӯзӣ андар шуда номдор.⁴

275 Ба мардӣ сутуда ба ҳар анҷуман,
Ки рамзи варо кас надидӣ шикан,

Ки ҳам доддеҳ буду ҳам додхоҳ,
Кулоҳи кайӣ баргузашта⁵ ба моҳ.

Накардӣ ба шаҳри Мадоин диранг,
Диловарсаре⁶ буд боному нанг.⁷

Баҳору тамузу зимистону⁸ тир,
Наёсуд ҳаргиз яли шаҳргир.⁹

Ҳама гашт гирди ҷаҳон сар ба сар,
Ҳама ҷуст бо подшоҳӣ хунар.

ЛАШКАР КАШИДАНИ СОВАШОҲ БА ҶАНГИ ХУРМУЗД

280 Чу даҳсола шуд подшоҳиш рост,
Зи ҳар кишвар овози бадхоҳ хост,

Биёмад зи роҳи Ҳарӣ Совашоҳ,
Або кӯсу пилону ганчи сипоҳ,

Гар аз лашкари Сова гирӣ шумор,
Бирав чорсад бор бишмар ҳазор.

1. И – кунам бар ту-бар; Л – ниҳам бар ту-бар

2. И – Бупечӣ агар,

3. И – Пас аз б. 273 ин б. омада:

Бузургон ба хоҳишгарӣ пеши ӯй,
Бирафтанду доданд бар бӯса рӯй.
Ба хоҳиш бидоданд ўро камар,
Басе бӯса доданд бар чашму сар.

4. И – комгор.

5. Л – баркашида

6. Л – Диловар шаҳе

7. И – б.277 нест.

8. И – зимистону даймоху

9. И – наёсудӣ он хусрави гурдгир.

Зи пилони чангӣ ҳазору дувист,
Ту гуфтӣ, магар дар замин роҳ нест.

Зи дашти Ҳарӣ то лаби Марврӯд,
Сипаҳ буд оганда чун тору пуд.

285 В-аз ин рӯй то Марв лашкар кашид,
Шуд аз гарди лашкар¹ замин нопадид.

Ба Ҳурмуз яке нома бинвишт шоҳ,
Ки наздики худ хон зи ҳар сӯ сипоҳ.

Пулу роҳи ин лашкар обод кун,
Алаф созу аз теги мо ёд кун.

Бад-ин подшоҳӣ бихоҳам гузашт,
Ба дарё сипоҳ асту дар кӯҳу дашт.

Чу бархонд он номаро шаҳрёр,
Бипажмурд аз он лашкари бешумор.

290 В-аз он рӯй Қайсар биёмад зи Рум,
Зи лашкар ба зер-андар овард² ӯм.

Сипаҳ буд аз румиён³ сад⁴ ҳазор
Саворони чанговару⁵ номдор.

Зи шаҳре, ки бигрифт Нӯшинравон,
Ки аз номи ӯ буд Қайсар наwon.⁶

Ба шамшер бигрифт яксар ҳама,
Даромад ба фармони Қайсар ҳама.⁷

Биёмад зи ҳар кишваре лашкаре,
Ба пеш- андарун номвар меҳтаре.

1. И-гард рӯи

2. И – Биёвард лашкар ба обод

3. И – Саворони румӣ се раҳ

4. Л – румӣ адад сӣ

5. И – Далерони чанговари; Л – чанговари

6. И-Пас аз б. 292 ин б. омада:

Бад-он шаҳрҳо шоҳ лашкар кашид,

Сари рост аз моҳ бартар кашид.

7. ИЛ – б. 293 нест.

295 Сипоҳе биёмад зи роҳи Хазар,
К-аз эшон сияҳ шуд ҳама буму бар.

Чаҳондидаи гурд дар пеш буд,
Або ганҷу бо лашкари хеш буд.

Аз¹ Армения то дари Ардабил,
Пароканда шуд лашкараш² хел-хел,

Зи дашти саворони найзагузор
Сипоҳе биёмад фузун аз шумор.

Чу Аббосу чун Амрашон пешрав,
Саворону гарданфарозони нав.

300 Зи тороч вайрон шуд он буму руст,
Ки Ҳурмуз ҳаме бож аз эшон³ бичуст.

Биёмад сипаҳ⁴ то ба рӯди Фурот,
Набуд андар он бум чое набот⁵.

Чу торик шуд рӯзгори беҳӣ,
Зи лашкар ба Ҳурмуз расид оғаҳӣ.

Чу бишнид гуфтори корогаҳон,
Бипажмурд шодоб шоҳи чаҳон.

Пушаймон шуд аз куштани мӯбадон,
Зи даргоҳ гум гаштани бихрадон.

305 Надид ӯ ҳаме мардumi ройзан,
Бупечид Ҳурмуз бари хештан.⁶

Фиристоду эронийро бихонд,
Саросар ҳама кох мардум нишонд,

Баровард розе, ки буд аз нухуфт,
Бад-он номдорони Эрон бигуфт,

1. И – В-аз

2. И–Сипоҳи пароканда буд; Л – лашкарӣ

3. Л-божи Эрон

4. И – Аз Армения

5. И – Намонд андар он подшоҳӣ субот.

6. Л – б. 304, 305 нест.

Ки чандин сипаҳ сар бар Эрон ниҳод,
Ки кас¹ дар ҷаҳон ин² надорад ба ёд.

Ҳама марзбонон фурӯ монданд,
Зи ҳар гуна андешаҳо ронданд.

- 310 Бигуфтанд, к- «Эй шоҳи борою хуш,
Яке андар ин кор бикшой гӯш.³

Хирадманд шоҳиву мо камтарем,
Ҳама хештан мӯбаде нашмарем.

Ҳама мӯбадону дабирони хеш
Бикуштиву гаштӣ зи оину кеш.⁴

Барандеш, то чораи кор чист,
Бару буми моро ниғаҳдор кист?».

Чунин гуфт мӯбад, ки будаш вазир,
Ки «Эй шоҳи донову донишпазир,

- 315 Сипоҳи Хазар гар биёяд ба ҷанг,
Наёбанд ҷангӣ замоне диранг.

Або румиён дostonҳо занем,
Зи бун пояи⁵ тозиён⁶ барканем.

Туро Совашоҳ аст наздиктар,
В-аз ӯ кори мо низ ториктар.

Зи роҳи Хуросон бувад ранҷи мо,
Ки вайрон кунад лашкару ганҷи мо.

Чу турк андаромад зи Ҷайхун ба ҷанг,
Набояд бад-ин кор кардан диранг».

- 320 Ба мӯбад чунин гуфт ҷўяндароҳ,
Ки «Акнун ҷӣ созем бо Совашоҳ?»

1. Л – Касе

2. И – Кас аз рӯзгорон

3. ИЛ – б. 310 нест.

4. ИЛ – б. 312 нест.

5. Л – беҳи ин

6. И – Зи дил кину пайкорашон

Бад-ӯ гуфт мӯбад, ки «Лашкар бисоз,
Ки хусрав ба лашкар бувад сарфароз.

Аразро бихон, то биёрад шумор,
Ки чанд аст мардум, ки ояд ба кор».¹

Араз бо чарида ба наздики шох
Биёмад, биёвард марри² сипоҳ.

Шумори сипоҳ омадаш сад ҳазор,
Пиёда базе дар миёни савор.

325 Бад-ӯ гуфт мӯбад, ки «Бо ин сипоҳ,
Сазад гар бишӯрем бо Совашоҳ.

Магар мардумӣ ҷӯиву ростӣ,
Бурун афканӣ кажживу костӣ.

Раҳонӣ сари кеҳтаронро³ зи бад,
Чунон ки раҳи⁴ шаҳрёрон сазад.

Шунидастӣ он достони бузург,
Ки Арҷосп он пурзиён пиргург

Ба Гуштоспу Лӯҳросп аз баҳри дин
Чӣ бад кард худ бо саворони Чин?

330 Чӣ омад зи тимор бар шаҳри Балх,
Ки шуд зиндагонӣ бар он бум⁵ талх.

Чунин то кушода шуд Исфандёр,
Ҳама кард ҳар гунае корзор.

Агар нашнавад панд шоҳи замин,
Базе ранҷ бинад зи туркони Чин.

1. И – мард аз дари корзор.

2. И – бемар

3. И – мӯбадонро

4. И – кардани

5. И – шаҳр

Зи меҳтар¹ ба сол арчи ман меҳтарам,²
Аз ӯ ҳам ба андеша барнагзарам,³

Ба мӯбад чунин гуфт пас шаҳрёр,
Ки Қайсар наҷӯяд ба мо корзор.⁴

335 Ҳамон шаҳрхоро, ки бигрифт шох,
Супорам бад-ӯ, бозгардад зи роҳ.

Фиристодае чуст гурду⁵ дабир,
Хирадманду донову ҳам ёдгир.⁶

Ба Қайсар чунин гуфт, к- «Аз Румшаҳр
Наҳоҳам, туро бод аз он бум баҳр.

Ту ҳам пой дар марзи Эрон манех,
Чу хоҳӣ, ки меҳ бошиву рӯзбех.⁷

Фиристода чун пеши⁸ Қайсар расид,
Бигуфт он чи аз шоҳи Эрон шунид,

340 Зи раҳ бозгашт он замон шоҳи Рум,
Наёзурд хок андар он марзу бум.

Шаҳаншоҳ Хурмуз сипах⁹ баргузид,
Ки аз гардашон рӯз¹⁰ шуд нопадид.

Фиристодашон то бад-он буму бар,¹¹
Ба пой андароранд кӯҳи¹² Ҳазар.

Сипаҳдорашон пеш¹³ Харрод буд,
Ки бофарру аврангу бодод буд.

1. И – хусрав

2. И – мо меҳтарем,

3. И – бар нагзарем.

4. Л – б. 332–334 нест,

5. И – чуст карду

6. И – Хирадманди донову гӯёву пир.

7. И – бошад маху рӯз бех,

8. И – наздики

9. ИЛ – Сипоҳе зи эронийён

10. И – меҳр

11. Л – зуд з-Эрон ба дар,

12. Л – марзи

13. И – Сари он сипах гурд

Чу омад ба Армения- дар сипох,
Сипоҳи Хазар баргирифтанд роҳ.

- 345 В-аз эшон фаровон бикиштанд низ,
Гирифтанд аз он марз бисёр чиз.¹

Чу огоҳӣ омад ба наздики шоҳ,
Ки Харрод пирӯз буд² бо сипох.

Ба чуз кинаи Совашоҳаш намонд,
Хирадро ба андеша- андар нишонд.

НИШОН ДОДАНИ МЕҲРОНСИТОД АЗ БАҲРОМИ ЧҮБИНА БА ҲУРМУЗДШОҲ ВА ХОСТАНАШ ҲУРМУЗД

Яке банда буд шоҳро шодком,
Хирадманду бедору Настӯҳ ном.

Ба шоҳи чаҳон гуфт: «Анӯша бадӣ,
Ҳамеша зи ту дур чашми бадӣ.

- 350 Падар-м он хирадманд Меҳронситод,
Ки чун ӯ замона надорад ба ёд,

Ба кунче нишастаст бо Занду Уст,
Аз уммеди гетӣ шуда пиру суст.

Бад-ин рӯзгорон³ бари ӯ шудам,
Яке рӯзу як шаб⁴ бари ӯ будам.

Ҳаме гуфтам ўро ҳам аз Совашоҳ,
Зи пилони чангиву чандин сипох».

Чунин дод посух, ки «Омад сухан
Аз он гуфтаи рӯзгори куҳан».

1. ИЛ – шуд.

2. ТПЗ – Араб чун шуниданд, баста шуданд,
Бирафтанд аз он ҷойгаҳ, к-омаданд.

3. И – Дар ин чаидрӯза

4. И – Шабу рӯз яксар

355 Бипурсидам аз пир Меҳронситод,
К- «Аз он рӯзгорон чӣ дорӣ¹ ба ёд»?

Чунин дод посух, ки «Шоҳи ҷаҳон,
Агар пурсадам, бозгӯям ниҳон».

Шаҳаншоҳ фармуд, то дар замон
Бишуд назди ӯ номдоре дамон.

Мар он пирро зуд² бардоштанд,
Ба маҳд- андарун тез бугзоштанд.

Чу омад бари шоҳ марди куҳан,
Диле пур зи дониш, саре пурсухан,

360 Бипурсид меҳтар³ зи Меҳронситод,
Ки «Аз кори мо ту⁴ чӣ дорӣ ба ёд?»

Чунин дод посух бад-ӯ марди пир,
Ки «Эй шоҳи гӯяндаву ёдгир,

Бад-он гаҳ кучо модаратро зи Чин
Фиристод хоқон ба Эронзамин,

Ба хоҳандагӣ ман будам пешрав,
Саду шаст мард аз далерони нав.⁵

Падар-т он шаҳаншоҳи донову рост,
Зи хоқон парасторзода нахост.⁶

365 Маро гуфт, чуз духти хотун маҳоҳ
Назебад парастор ҳамчуфти шоҳ.⁷

Бирафтем наздики хоқони Чин,
Ба шоҳӣ бар ӯ хондем офарин.

1. Л – дорад
2. Л – Тани пир аз он коҳ
3. И – Хурмуз
4. И – рӯзгорон
5. И – 6. 363 нест.
6. Л – 6. 364 нест.
7. – дар пешгоҳ,

Варо панҷ духтар буд андар ниҳон,
Ҳама ҳубу зебои тахти шаҳон.¹

Ба рафтан тазарву ба дидан баҳор,
Саросар пур аз бӯю рангу нигор.²

Маро дар шабистон фиристод шох,
Бирафтам дар он номвар пешгоҳ.

370 Руҳи духтаронро биёростанд,
Сари зулф бар гул биперостанд.

Магар модарат бар сар³ афсар надошт,
Ҳамон ёраву тавқу гавҳар надошт,

Нишаста сарафканда бегуфтугӯй,
Зи шарм остинро гирифта ба рӯй.⁴

Аз эшон чуз ӯ духти Хотун набуд,
Бад-ӯ раҳ маро рой равшан намуд,

Ки хотуни чинӣ зи Фағфур буд,
Ба гавҳар зи кирдори бад дур буд.

375 Ҳама модарашро чигар з-ӯ бихаст,
Ки фарзанд чое шавад дурдаст.

Дижам буд⁵ аз он духтари порсо,
Гусӣ кардан аз хонаи подшо.

Ман ӯро гузин кардам аз духтарон,
Ниғаҳ доштам чашм аз⁶ дигарон.

Маро гуфт хоқон, ки дигар гузин,
Ки ҳар панҷ хубанду боофарин.

Маро посух ин⁷ буд, к- «Ин боядам,
Чу дигар гузинам, газанд оядам».

1. И – меҳон.

2. И – б. 368 нест.

3. И – модари ту, ки

4. ИЛ – б. 372 нест.

5. Л – шуд

6. И – аз он

7. И – он

- 380 **Фиристонд, пас мӯбадонро¹ бихонд,
Бари тахти шоҳӣ ба зону нишонд.**
- Ба пурсиш гирифт ахтари духтараш,
Ки то чун бувад гардиши² ахтараш.
- Ситорашумар гуфт: «Чуз некувӣ
Набиниву чуз ростӣ нашнави.
- Аз ин духту аз³ шоҳи эронӣён
Яке пур зояд⁴ чу шерӣ жаён.
- Ба боло баланду ба бозу ситабр,
Ба мардӣ чу шеру ба бахшиш чу абр.
- 385 **Сияхчашму пурхашму нобурдбор,
Падар бугзарад, ӯ бувад шаҳрёр.**
- Фаровон зи ганчи падар бар хӯрад,
Басе⁵ рӯзгорон ба бад наспарад.
- В-аз он пас яке шоҳ хезад⁶ сутург,
Зи туркон сипоҳе биёрад⁷ бузург.
- Бисозад, ки Эронӯ шаҳри Яман
Саросар бигирад бад-он⁸ анҷуман.
- Аз ӯ шоҳи Эрон шавад дардманд,
Битарсад зи пирӯзбахти баланд.⁹
- 390 **Яке кехтаре бошадаш зӯрдаст,¹⁰
Саворе сарафрози¹¹ меҳтарпараст,**

1. И – Ҳамон гоҳ кундоваронро; Л – Фиристонду кундоваронро
2. Л – духтару
3. Л – духт в-аз
4. Л – кӯдак ояд
5. И – Пас аз
6. И – меҳтар ояд
7. И – Диловар сипоҳе
8. И – Бигирад, барорад сар аз
9. И – б. 389 нест.
10. Л – дурдаст,
11. Л – сарафрозу

Ба боло дарозу¹ ба андом хушк,
Ба гирди сараш чаъдмӯе чу мушк.

Қавӣ устухонҳову бинӣ бузург,
Сияҳчардаву² тундгӯву³ сутург.

Ҷаҳонҷӯй Чӯбина дорад лақаб,
Ҳам аз паҳлавонон-ш бошад насаб.

Зи чое биёяд ба даргоҳи шоҳ,
Чунин марди чокар⁴ ба андак сипоҳ.

395 Мар он туркро ногаҳон бишканад,
Ҳама лашкарашро ба ҳам барзанад.

Чу бишнид гуфти ситорашумар,
Надидам зи хоқон касе шодтар.

Ба Нӯшинравон дод пас духтараш,
Ки аз духтарон ӯ будӣ афсараш.

Пазируфтам ўро ман аз баҳри шоҳ,
Чу ин карда шуд, бозгаштам ба роҳ.

Баровард чандон гуҳарҳо зи ганҷ,
Ки мо ёфтем аз кашидан-ш ранҷ.

400 Сипаҳ то лаби рӯди Ҷайхун биронд,
Ҷаҳонбини худро ба киштӣ нишонд.

Зи Ҷайхун дили пур зи хун бозгашт,
Зи фарзанд бо дард ҳамбоз гашт.⁵

Кунун он чи дидам, бигуфтам ҳама,
Ба пеши ту, эй шаҳрӯри рама.

Аз ин кишвар ин мардро бозҷӯй,
Ба пӯянда шояд, ки гуй, бипӯй,

1. И – баланду

2. ИМ – Сияҳчеҳраву

3. Л – Сияҳчарда гурду далеру

4. И–Чу ин марди чобук

5. ИЛ – б. 399–401 нест.

Ки пирӯзии шох бар дасти ӯст,
Ба душман мамон ин сухан ё ба дӯст».

- 405 Бигуфт ину чонаш баромад зи тан,
Бар ӯ зор гирён буданд¹ анҷуман.

Шаҳаншоҳ 3-ӯ дар шигифтӣ бимонд,
Ба мижгон ҳаме хуни дил барфишонд.

Ба эронӣён гуфт: «Меҳронситод,
Ҳаме дошт ин дostonҳо² ба ёд.

Чу бо мо якояк бигуфт ин,³ бимурд,
Писандида чонаш ба Яздон супурд.

Сипосам ба⁴ Яздон, к-аз ин марди пир
Баромад чунин гуфтани⁵ ногузир.⁶

- 410 Нишон ҷуст бояд зи⁷ ҳар кишваре,
Агар меҳтаре бошад, ар кехтаре.⁸

Бучӯед то ин⁹ ба ҷой оваред,
Ҳама ранҷҳо¹⁰ зери¹¹ пой оваред».

Яке меҳтаре номбардор буд,
Ки бар охури асп солор буд.

Куҷо Зодфаррух будӣ номи ӯй,
Ҳама шодии шох буд коми ӯй.

Биёмад бари шоҳу гуфт ин нишон,
Ки дод ин ситуда ба гарданкашон,

1. И – зору гирён шуданд

2. И – он гуфтаҳоро

3. И – ӯ,

4. И – зи

5. И – Биёмад чунин гуфтае.

6. ТПЗ – Агар соате дигар овардаме,
Бимурдиву бисёр ғам хӯрдаме.

7. И – ба

8. И – Зи ҳар номдору зп ҳар меҳтаре. Л. – б. 408–410 нест.

9. И – Бичӯеду инро

10. Мар ин гуфтаҳо

11. Л – 3-ӯ ба

- 415 Зи Бахроми Баҳром пури Гушасп,
Саворе сарафрози¹ печанда асп,

Аз андешаи ман нахоҳад гузашт
В-агар бугзарад, бозмонад ба дашт,

Ки додӣ бад-ӯ Бардау Ардабил,
Яке марзбон гашт бо кӯсу пил.

Ҳаюне таковар барафканд шоҳ
Ба Баҳром, то сар нахорад² ба роҳ.

Сӯи боргоҳ ояд аз Ардабил,
Ба танҳо тани хеш бекӯсу хел.
- 420 Фиристода Баҳромро мужда дод,³
Суханҳои Меҳрон бар он кард ёд.⁴

ОМАДАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА БА НАЗДИКИ ҲУРМУЗДШОҲ

- Чаҳонҷӯй пӯён зи Бардаъ биронд,
Зи гурдони лашкар касеро нахонд.

Чу Баҳром танг андаромад зи роҳ,
Бифармуд, то бор доданд шоҳ.

Чаҳондида рӯи шаҳаншоҳ дид,
Бар он номдор офарин густарид.

Ниғаҳ кард шоҳ андар ӯ як замон,
Набурдаш бад-ӯ⁵ чуз ба неқӣ гумон.
- 425 Нишонҳои Меҳронситод андар ӯй
Бидиду бихандиду шуд тозарӯй.

В-аз он пас бипурсиду бинвохташ,
Яке номвар ҷойгаҳ сохташ.

1. И – сарафрозу
2. И – напечат
3. И – бурд.
4. И – Ҳурмуз бар ӯ баршумурд.
5. Л – Набудах бар ӯ

Шаби тира чун чодари мушкбӯй
Бияфканду бинмуд хуршед рӯй,

Ба даргоҳ шуд марзбон назди шох,
Гаронмоягон баркушоданд роҳ.

Ҷаҳондор Баҳромро пеш хонд,
Ба тахт аз бари номдорон нишонд.¹

- 430 Бипурсид аз он пас, ки «Бо Совашоҳ
Кунам оштӣ ё фиристам сипоҳ?»

Чунин дод посух бад-ӯ чангчӯй,
Ки «Бо Совашоҳ оштӣ нест рӯй.

Агар чангро хоҳад оростан,
Ҳазимат бувад оштӣ хоستان.

Ва дигар, ки бадхоҳ гардад далер,
Чу бинад, ки коми ту ояд ба зер.

Гаҳи разм чун базм пеш оварӣ,
Ба фармонбарӣ монад он доварӣ»².

- 435 Бад-ӯ гуфт Ҳурмуз, ки «Пас чист рой,
Диранг оварам,³ ар начунбам зи ҷой?»

Чунин дод посух, ки «Гар бадсигол
Бупечад сар аз дод, беҳтар ба фол.

Чӣ гуфт он гаронмояи⁴ некрой,⁵
Ки бедодро нест бо дод ҷой»⁶.

Ту бо душмани бадкуниш разм ҷӯй,
На бо оташ об андарояд ба ҷӯй.

В-агар худ дигаргуна бошад сухан,
Шаҳи нав гузинад сипехри куҳан.

1. ТПЗ— Суханҳои Эрон бар ӯ кард ёд
Ҳамон низ гуфтори Меҳронситод.
2. И – б: 427–434 нест.
3. И – Диранг оварад,
4. Л – фиристодаи
5. И – покрой,
6. ИЛ – пой.

440 Чу нерӯ ба бозуи хеш оварем,
Хунар ҳарчи дорем, пеш оварем.

На аз покяздон накӯҳиш¹ бувад,
На шарм аз ялон чун пажӯҳиш² бувад.

Чу нокушта з-эронӣён даҳ ҳазор³,
Битобем⁴ хира сар аз корзор,

Чӣ гӯяд туро душмани айбчӯй,
Ки беҷанг печӣ зи бадхох рӯй?!

Чу бар душманон тирборон кунем,
Камонро чу абри баҳорон кунем,

445 Ҳамон теғу кӯпол чун сад ҳазор
Кашида шавад дар сафи корзор.

Чу пирӯзии мо⁵ наёяд падид,
Дил аз некбахтӣ бибояд кашид⁶.

Аз он пас ба фармони душман шавем,
Ки беҷону бетӯшу бетан шавем.

Бикӯшем⁷, то гардиши осмон
Чӣ пеш оварадмон зи суду зиён».

Чу гуфтори Баҳром бишнид шох,
Бихандиду рахшанда шуд пешгоҳ.

450 Зи пеши ҷаҳондор берун шуданд,
Ҷаҳондидагон дил пур аз хун шуданд.

Ба Баҳром гуфтанд, к- «Андар сухун
Чу пурсад туро, бас далерӣ макун.

1. И – пажӯҳиш

2. И – аз шермардон накӯҳиш

3. И – Ба нерӯи Яздони парвардгор.

4. И – Натобем

5. И – пирӯзие з-он

6. И – бурид.

7. И – Бубинем,

Сипоҳ аст чандон або Совашоҳ,
Ки бар мӯру бар пашша бастаст¹ роҳ.

Чунон чун ту гуфтӣ ҳамае пеши шоҳ,
Ки ёрад будан паҳлавони сипоҳ?»

Чунин гуфт Баҳром бо меҳтарон,
Ки «Эй номдорону кундоварон,

455 Чу фармон диҳад номбардор шоҳ,
Манам сохта паҳлавони сипоҳ»².

Бирафтанд бедор корогаҳон
Ҳамон гаҳ бари шаҳрёрӣ чаҳон,

Суханҳои Баҳром чандон³, ки буд,
Ба ҳар як сароянда даҳ барфузуд.

ПАҲЛАВОНӢ ДОДАНИ ҲУРМУЗД БАҲРОМИ ЧӢБИНАРО

Шаҳаншоҳи Эрон аз он шод гашт⁴,
Зи тимори⁵ он лашкар озод гашт⁶.

Варо кард солор бар лашкараш,
Ба абр- андар овард ҷангӣ сараш.

460 Ҳар он кас, ки ҷуст аз ялон номро,
Сипаҳбад ҳамае хонд Баҳромро.

Сипаҳбад биёмад бари шаҳрёр
Камарбаста бо олати корзор,

Ки дастур бошад маро шаҳрёр,
Ки хонам аразро зи баҳри шумор,

1. И – банданд

2. И – Манам сохта кинаву ҷангро,
Кашида ба кин танги шабрангро.

3. ИЛ – з-он сон

4. И – шуд,

5. И – андӯхи

6. И – шуд.

Бубинам зи лашкар, ки чангӣ кианд,
Гаҳи ном чустан дирангӣ кианд?»

Бад-ӯ гуфт: «Солори лашкар туй,
Ба ту бозгардад баду некуй»¹.

- 465 Сипаҳбад бишуд то аразгоҳи шоҳ,
Бифармуд, то пеши ӯ шуд сипоҳ.

Гузин кард аз эронӣ лашкаре,
Ҳар он кас, ки будаш саворон саре.

Набиштанд номи даҳу ду ҳазор
Зирехдору баргустувонвар савор.

Чихилсолагонро набиштанд ном,
В-агар з-ин каму беш буд, шуд ҳаром.

Сипаҳдор Баҳроми Баҳром буд,
Ки дар чанг чустан варо ном буд,

- 470 Якеро, ки номаш Ялонсина буд,
Кучо синаи ӯ пур аз² кина буд,

Сари номдорони чангиш кард,
Ки³ пеши саф ояд⁴ ба рӯзи набард.

Бигардонад аспу бигӯяд нажод,
Кунад бар дили чангиён чанг ёд⁵.

Дигар он ки номаш буд Эзадгушасп,
К-аз оташ набаргоштӣ дар тағ асп,

Бифармуд, то гӯш дорад буна,
Кунад майсара рост бо маймана.

- 475 Ба пушти сипаҳ буд Нардогушасп,
Кучо думми шерон гирифтӣ зи асп.

1. И –ки меҳтар туй.

2. И – Ки дар синаи ӯ хама

3. И –Ба

4. И –андар

5. И-б. 472 нест.

Ба лашкар чунин гуфт пас паҳлавон,
Ки «Эй номдори равшанравон,

Чу хоҳед, к-Эзад бувад ёратон,
Кунад равшан ин тира бозоратон,

Камозор бошеду ҳам камзиён,
Бадиро мабандед ҳаргиз миён.

Шаби тира чун нолаи каррной
Барояд, бичунбед яксар зи ҷой.

480 Бар он гуна ронед яксар сутур,
Ки бархезад андар шаби тира шӯр.

Зи нерӯву осудагӣ аспу мард
Наяндешад аз рӯзгори набард¹.

Чу огоҳӣ омад сӯи шаҳрёр,
Ки донанда Баҳром чун сохт² кор,

Зи гуфтору кирдори ӯ гашт шод,
Дари ганҷ бикшоду рӯзӣ бидод.

Ҳамон³ ганҷҳои силеҳи набард,
Бидодаш ба Баҳрому дар⁴ боз кард.

485 Аз аспони ҷанг он чи будаи⁵ яла,
Ба шаҳр андаровард чанде⁶ гала.

Бифармуд, то паҳлавони сипоҳ
Бихоҳад, ҳар он ҷ-аш бибояд зи шоҳ.

Чунин гуфт Баҳромро шаҳрёр,
Ки «Аз ҳар даре дидаи корзор.

Шунидӣ, ки бо номвар Совашоҳ
Чӣ моя силеҳ асту чандин сипоҳ.

1. Л – 6. 480, 481 нест.

2. Л – барсохт

3. Л – Ҳама

4. Л – Биёварду дар пеши ӯ

5. Л – Зи аспон-ш чандон ки будӣ

6. Л – яксар

Ҳам аз чанги туркони ӯ рӯзи кин
Ба овардгах-бар биларзад замин.

- 490 Гузидӣ зи лашкар даҳу ду ҳазор
Зирехдору баргустувонвар савор.

Бад-ин моя мардум ба рӯзи набард,
Надонам, ки чун бошад ин коркард?!

Ба ҷои ҷавонони шамшерзан
Чиҳилсолагон хостӣ з-анҷуман».

Сипаҳбад чунин дод посух бад-ӯй,
Ки «Эй шоҳи некаҳтару чарбгӯй,

Шунидастӣ он достони меҳон,
К-аз ин¹ пеш буданд шоҳи ҷаҳон.

- 495 Аз ин² дoston низ дорам гуво,
Агар бишнавад шоҳи фармонраво,

Ки чун бахти пирӯз ёвар бувад,
Раво буд, агар ёр камтар бувад.

Ки Ковуси Кайро ба Ҳомоварон
Бубастанд бо лашкари бекарон,

Гузин кард Рустам даҳу ду ҳазор
Зи шоистамардони гурду савор.

Биёвард Ковуси Кайро зи банд,
Бад-он номдорон наёмад газанд.

- 500 Ҳамон низ Гударзи Кашводагон,
Сари номдорону озодагон³

Ба кини Сиёвуш даҳу ду ҳазор
Биёвард баргустувонвар савор.

Ҳамон низ пурмоя Исфандёр
Биёвард чангӣ даҳу ду ҳазор

1. ИЛ – Ки дар
2. ИЛ – Бад-ин
3. И – б. 500 нест.

Ба Арчаспу аз¹ чора кард, он чи кард,
В-аз он лашкару диж баровард гард.

Аз ин моя гар лашкар афзун бувад,
Зи мардиву аз рой берун бувад.

505 Сипахбад, ки лашкар фузун аз шумор
Ба чанг оварад, печад аз корзор.

Дигар он ки гуфтӣ, ки чилсола мард
Зи барно фузунтар начӯяд набард,

Чихилсола боозмоиш бувад,
Ба мардонагӣ дар физиош бувад.

Ба ёд оядаш меҳри нону намак,
Бар ӯ гашта бошад фаровон фалак.

Зи гуфтори бадгӯй в-аз ному нанг
Ҳаросон бувад, сар напечад зи чанг.

510 Зи баҳри зану зодаву дударо
Напечад равон марди фарсударо.

Ҷавон чиз бинад, пазирад фиреб,
Ба гоҳи дирангаш набошад² шикеб.

Надорад зану зодаву кишту варз,
Ба чизе надонад зи ноарз арз.

Чу беозмоиш наёбад хирад,
Сари мояи корҳо нангарад.

Гар эдун, ки пирӯз гардад ба чанг,
Шавад шоду хандону созад диранг.

515 В-агар ҳеҷ пирӯз шуд бар танаш,
Набинад ҷуз аз³ пушти ӯ душманаш».

Чу бишнид гуфтори ӯ шаҳрёр,
Чунон тоза шуд чун гул андар баҳор.

1. ИЛ – Арчосп-дар

2. И – наёяд

3. И – ба ҷуз

Бад-ӯ гуфт: «Рав, чавшани корзор
Бипӯшу зи айвон ба майдон гузор».

Сипаҳбад биёмад зи наздики шох,
Камар хосту хафтону румикулох.

Барафканд баргустувон бар саманд,
Ба фитрок барбаст печон каманд.

520 Чаҳондор бо гӯю чавгону тир
Ба майдон хиромид худ бо вазир.

Сипаҳбад биёмад ба майдони шох
Або чавшану гурзу румикулох.¹

Чу дидаш чаҳондор, кард офарин,
Сипаҳбад бибӯсид рӯи замин,

Биёвард пас шаҳрёрӣ дирафш,
Кучо пайкариаждаҳо² буд бунафш,

Ки дар пеши Рустам будӣ пеши³ чанг,
Сабук шоҳи Эрон гирифта⁴ ба чанг.

525 Чу бибсуд, хандон ба Баҳром дод,
Фаровон бар ӯ офарин кард ёд.

Ба Баҳром гуфт: «Он ки шоҳони⁵ ман
Ҳаме хондандаш сари анҷуман,

Ки буд номи ӯ Рустами паҳлавон,
Чаҳонгиру пирӯзу равшанравон.

Дирафши вай аст он чи дорӣ ба даст,
Ки пирӯз бодиву хусравпараст.

Гумонам, ки ту Рустами⁶ дигарӣ
Ба мардиву гурдиву фармонбарӣ».

1. ТПЗ – Намудаш ҳунароҳои неқӯгумон
Ба гурзу ба чавгону тир камон.

2. ИЛМ – пайкараш аждаҳо

3. ИЛ – рӯзи

4. ИЛ – гирифт он

5. И – чаддони; Л – ачдоди

6. Л – Рустама

530 Бар ӯ офарин кард пас паҳлавон,
Ки пирӯз бодиву¹ равшанравон.

Зи майдон биёмад ба ҷои нишаст
Сипаҳбад дирафши Таҳамтан ба даст.

Пароканда гаштанд гурдони шоҳ,
Ҳамон шодмон паҳлавони сипоҳ.

РАФТАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА БА ҶАНГИ СОВАШОҲ

Сапеда чу барзад сар аз кӯҳсар,
Падид омад аз дур рахшон сипар.

Сипаҳбад биёмад ба айвони шоҳ,
Биғалтид бар хок пеши сипоҳ.²

535 Чунин³ гуфт: «Ман бебаҳона шудам,
Ба фарри ту тоҷи замона шудам.

Яке орзу хоҳам аз шаҳрёр,
Ки бо ман фириштад яке устувор,

Ки то ҳар касе, к-ӯ набард оварад,
Сари душмане зери гард оварад,

Нависад ба нома- дарун номи ӯй,
Раванда шавад дар ҷаҳон коми ӯй»

Чунин гуфт Ҳурмуз, ки «Меҳрони пир
Бузург асту гӯяндаву ёдгир».

540 Бифармуд то бо сипаҳбад бирафт,
Аз айвон сӯи ҷанг ёзид⁴ тафт.

Бишуд лашкар аз кишвари Тайсафун,
Сипаҳбад чу Баҳром пеш- андарун.

1. Л – пирӯзгар бошу

2. И – б. 533, 534 нест.

3. Л – Бад-ӯ

4. И – тозид

Сипохӣ¹ хирадманду гурду далер,
Сипахбад сарафроз² чун наррашер.

Чу ӯ рафт, шоҳи чаҳон бозгашт,
Або мӯбади хеш ҳамроз гашт³.

Ба мӯбад чунин гуфт Ҳурмуз, ки «Мард
Шавад шоду хандон⁴ ба рӯзи набард.

545 Аз ин пас чӣ гӯӣ, чӣ шояд будан,
Ҳамон⁵ дostonҳо бибояд задан».

Бад-ӯ гуфт мӯбад, ки «Ҷовид зӣ,
Ки худ ҷовидон зиндагиро сазӣ.

Бад-ин бурзболои ин паҳлавон,
Бад-ин тезгуфтор равшанравон

Набошад магар шоду пирӯзгар,
Ҷаҳоне, ки шуд бебар, орад ба бар.

Битарсам, ки ӯ ҳам ба фарҷоми кор
Бипечад сар аз шоҳи⁶ парвардгор.

550 Ҳаме дар суҳан бас далерӣ намуд,
Ба гуфтор бо шоҳ шерӣ намуд.

Бад-ӯ гуфт Ҳурмуз, ки «Дар пойзаҳр
Маёлой заҳри⁷ бадандеш даҳр.

Чун ӯ гашт пирӯз бар Совашоҳ,
Сазад, гар супорам бад-ӯ тоҷу гоҳ.

Чунин боду ҳаргиз мабодо ҷуз ин,
Ки ӯ шаҳрёре шавад б-офарин⁸».

1. ИЛ–Сипоҳе

2. ИЛ – Сипахдори бедор

3. ИЛ –б. 543 нест,

4. И – Дилаш ҳаст шодон

5. Л- Ҳама

6. Л – шоҳу

7. ИЛ – заҳр, эй

8. Л – бар замин.

Чу мӯбад зи шоҳ ин суханҳо шунид,
Бипажмурду лабро ба дандон газид.

- 555 Ҳама дошт андар дил ин шаҳрёр,
Чунин то баромад бад-ин рӯзгор.

Зи даргаҳ яке¹ роздоре бичуст,
Ки то ин сухан боздонад² дуруст.

Бад-ӯ гуфт: «Тез аз паси паҳлавон
Бирав, то чӣ бинӣ, ба ман барбихон».

Биёмад суханчӯй пӯён зи пас,
Набуд огаҳ аз ройи ӯ ҳеҷ кас,

Ки ҳам роҳбар буду ҳам фолгӯй,
Саранҷоми ҳар кор гуфти бад-ӯй.

- 560 Чу Баҳром берун шуд аз Тайсафун,
Ҳама ронд бо найза пеш- андарун³.

Яке покчаббини пӯшида дошт,
Басе сар бар ӯ-бар ҳама даргузошт.

Сипаҳбад барангехт асп, эй шигифт,
Ба нӯки синон з-он саре баргирифт.

Ҳама ронд, то найзаро кард рост,
Бияндохт он сар аз он сӯ, ки хост.

- 565 Яке ахтаре кард аз он сар ба роҳ,
К-аз ин сон бибурам сари Совашоҳ,

Ба пеши сипоҳаш ба роҳ афканам,
Ҳама лашкарашро ба ҳам барзанам.

Фиристодаи шоҳ чун он бидид,
Бияфканд⁴ фоле, чунон чун сазид.

1. И – даргоҳ шах; Л – даргоҳ як

2. ИЛ – бозчӯяд

3. И – Або лашкару мардуми раҳнамун.

4. Л – Пай афканд

Чунин гуфт, к- «Ин марди пирӯзбахт
Аз ин ранҷ ёбад саранҷом тахт.

Аз¹ он пас чу коми дил орад ба мушт,
Бупечад сар аз шоҳу гардад дурушт».

- 570 Биёмад бари шоҳу ин ҳам бигуфт,
Ҷаҳондор бо дарду ғам гашт чуфт.

Варо он суҳан бадтар омад зи марғ,
Бипажмурду тира шуд он² сабзбарғ.

Фиристодае хост аз дар ҷавон,
Фиристод тозон бари³ паҳлавон.

Бад-ӯ гуфт: «Рав, бар сипаҳбад бигӯй,
Ки имшаб аз ин ҷо⁴, ки ҳастӣ, мапӯй.

Ба шабгир баргарду пеши ман ой,
Тихӣ кард хоҳам зи бегона ҷой.

- 575 Бигӯям ба ту, ҳарчи бояд зи панд,
Суҳан чанд ёд омадам судманд».

Фиристода омад сӯи паҳлавон,
Бигуфт, он чи бишнид марди ҷавон.

Чунин дод посух, ки «Лашкар зи роҳ
Нахонанд боз, эй хирадманд шоҳ,

Зи раҳ бозгаштан бад ояд ба фол,
Ба нерӯ шавад з-он суҳан бадсигол.

Чу пирӯз гардам, биёям барат,
Дурафшон шавад⁵ кишвару лашкарат».

- 580 Фиристода омад ба наздики шоҳ,
Бигуфт, он чи бишнид аз он неқхоҳ.

1. Л – В-аз

2. Л – Фуру монду пажмурд чун

3. И –паси

4. И–зи ҷое

5. И –кунам

Зи гуфтори ӯ шоҳ хушнуд гашт,
Ҳама ранчи пӯянда бесуд гашт.

Сипаҳбад ба шабгир лашкар биронд,
Бар эшон ҳаме номи Яздон бихонд.

Ҳаме рафт то кишвари ҳузиён,
Зи лашкар касеро наёмад зиён.

Зане бо ҳувале миён пур зи коҳ
Ҳаме бурд пӯён миёни сипоҳ¹.

585 Саворе биёмад, харид он ҳувол,
Надодаш баҳову бупечид ёл.

Хурӯшон зан омад, ба Баҳром гуфт,
Ки «Коҳ аст лаҳте маро дар нухуфт.

Баҳои ҳувале ҳаме доштам,
Ба пеши сипоҳи ту бугзоштам.

Кунун бистад аз ман саворе ба роҳ,
Ки дорад ба сар-бар зи оҳан кулоҳ».

Бичустанд он мардро дар замон,
Кашиданд пеши сипаҳбад дамон.

590 Ситонандаро гуфт Баҳроми гурд,
Ки «Ин кор чандин шумурдӣ ту хурд»?

Равонаш² ба пеши саропарда бурд,
Сару пою дасташ шикастанд хурд.

Миёнаш ба ханчар ба ду ним кард,
Дили марди бадсоз пурбим кард.

Хурӯше баромад зи пардасарой,
Ки «Эй номдорони покизарой,

Ҳар он кас, ки ӯ барги коҳе зи кас
Ситонад, набошад-ш фарёдрас,

1. И –б. 581–584 нест.

2. ИЛ – Давонаш

595 Миёнаш ба ханчар кунам бар ду ним,
Бихарред, чизе ки бояд, ба сим.

Ҳама ронд бо дод бар раҳ сипоҳ,
Ҳама роҳу бериҳ аз ӯ дар паноҳ.¹

**ФИРИСТОДАНИ ҲУРМУЗДШОҲ ХАРРОДИ
БАРЗИНО НАЗДИКИ СОВАШОҲ БА
ПАЙҒОМИ ФИРЕБАНДА**

Аз он лашкари Соваву пилу ганҷ
Ҳама буд з-андеша Ҳурмуз ба ранҷ.

Ба дил бар-ш андеша бисёр гашт,
Зи Баҳром пурдарду² тимор гашт.

Равонаш пур аз ғам, дилаш бар ду ним,
Ҳама дошти з-он ба дил тарсу бим.

600 Шаби тира барзад сар аз бурҷ моҳ,
Ба Харроди Барзин чунин гуфт шох,

Ки «Барсоз, то сӯи душман шавӣ,
Бикӯшиву аз тоҳтан нағнавӣ.

Сипоҳаш ниғаҳ кун, ки чанду чианд,
Сипаҳбад кадом асту гурдон кианд?»

Бифармуд, то номаи пандманд
Набиштанд наздики он пургазанд.

Яке нома бо ҳадяи шохвор³,
Чу онро нашоёд гирифташ шумор.

605 Фиристодаро гуфт: «Сӯи Ҳарӣ
Ҳама рав, чу пайдо шавад лашкаре.

Чунон дон, ки Бахроми чанговар аст,
Мапиндор, к-он лашкари дигар аст.

1. ИЛ–б. 596 нест.

2. ИЛ – Дилаш з-он сухан пур зи

3. Л – шаҳриёр,

Аз он роҳ наздики Баҳром пӯй,
Сухан ҳарчи бишнидӣ аз ман, бигӯй.

Бигӯяш, ки ман бо навиду хиром,
Бигустурда¹ хоҳам яке тоза дом²,

Набояд, ки пайдо шавад рози ту,
Агар бишнавад ному овози ту.

610 Мар ўро ба домат фароз оварам,
Суханҳои чарбу дароз оварам».

Баророст Харроди Барзин ба роҳ,
Биёмад бар он сон, ки фармуд шох.

Чу Баҳромро дид, бо ӯ бигуфт,
Суханҳо куҷо дошт андар нухуфт.

В-аз он ҷойгаҳ шуд сӯи Совашоҳ,
Ба ҷое ки буд пилу ганҷу сипоҳ.

Варо диду бистуду кардаш³ намоз,
Шунида ҳаме гуфт бо ӯ ба роз.

615 Бияфзуд пайғомаш аз ҳар даре,
Бад-он то шавад лашкар андар Ҳарӣ.

Чу омад ба дашти Ҳарӣ номдор,
Саропарда зад бар лаби рӯдбор.

Талоя биёмад зи туркон ба роҳ,
Бидиданд Баҳромро бо сипоҳ.

Пас он гаҳ чу дид он диловар сипоҳ,
Биёмад дамон то дари Совашоҳ.

Бигуфт, он ки бо номвар меҳтаре
Яке лашкар омад ба дашти Ҳарӣ⁴.

1. Л – Бигустурд

2. ТП – Фаровон зи мо офаринаш расон,
Ки пируз бодиву равшанравон.

3. Л – Чу дидаш, ситуду бибурдаш

4. Л – 6. 616–619 нест.

620 Суханҳо чу бишнид аз ӯ Совашоҳ,
Пурандеша шуд марди чӯянदारоҳ.

Зи хайма фиристодаро бозхонд,
Ба тундӣ суханҳо фаровон биронд.

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй римани пурфиреб,
Магар з-ин¹ фарозӣ бубинӣ² нишеб.

Бирафтӣ зи даргоҳи Хурмуздшоҳ³,
Бад-он то магар дом⁴ сози ба роҳ.

Ба чанг⁵ оварӣ порсӣ лашкаре,
Занӣ хайма бар марғзори Ҳарӣ?»

625 Чунин гуфт Харроди Барзин ба шоҳ,
Ки «Пеши сипоҳи ту андак сипоҳ

Гар ояд, ба зиштӣ гумоне мабар,
Ки ин марзбоне бувад баргузар.

В-агар зинҳорӣ яке номчӯй
Зи кишвар⁶ сӯи шоҳ бинҳод рӯй.

Вар эдун, ки бозоргоне сипоҳ
Биёвард, то бошад эмин ба роҳ.

Кӣ бошад, ки орад ба рӯи ту рӯй,
Агар кӯҳу дарё шавад киначӯй!»⁷

630 Зи гуфтори ӯ шод шуд Совашоҳ,
Бад-ӯ гуфт: «Моно, ки ин аст роҳ»⁸.

Чу Харроди Барзин сӯи хайма рафт,
Баромад шаби тира аз кӯҳ тафт.

-
1. Л – к-аз
 2. Л – надидӣ
 3. Л – он хоршоҳ,
 4. Л – маро ром
 5. Л – чанг
 6. Л – лашкар
 7. ТПИЛ – Фиристам яке мард наздики ӯй,
Бубинад, ки то кист он марзчӯй.
 8. ТПЗ – Фиристем як мард, то даррасад,
Ки ӯ некхоҳ аст, агар марди бад.

Басечиду барсохт рохи гурез,
Бад-он то наёяд бад-ӯ растахез.

Бад-он гаҳ ки шаб тиратар гашт, шох
Ба Фағфур фармуд, то бо сипоҳ

Зи пеши падар то бари паҳлавон
Биёяд хирадманд марди чавон.

635 Чу омад ба наздики эронсипоҳ,
Саворе барафканд фарзанди шох,

Ки пурсад, ки ин чангчӯён кианд,
В-аз он тохтан- сохтан бар чианд?

Зи туркон биёмад саворе чу гард,
Хурушид, к- «Эй номдорони мард.

Сипаҳбад кадом асту солор кист,
Ба разм- андарун номбардор кист?

Ки Фағфур чашму дили Совашоҳ,
Варо дид хоҳад ҳаме бесипоҳ.

640 Зи лашкар биёмад яке размчӯй,
Ба Баҳром гуфт, он чи бишнид аз ӯй.

Сипаҳбад биёмад зи пардасарой,
Дирафши дурафшон ба сар-бар ба пой.

Чу Фағфури чинӣ бидидаш, битохт,
Саманди чаҳанда¹ ба хай дарнишохт.

Бипурсиду гуфт: «Аз кучо рондаӣ,
Кунун истода чаро мондаӣ?

Шунидам, ки аз Порс бугрехтӣ,
Ки озурда гаштиву хун рехтӣ?»

645 Чунин гуфт Баҳром, к- «Ин худ мабод,
Ки бо шоҳи Эрон кунам кина ёд.

1. Л – чамонаш

Ман эдар ба разм омадам бо сипох,
Зи Бағдод рафтам ба фармони шоҳ.

Чу аз лашкари Совашоҳ оғаҳӣ
Биёмад бад-он боргоҳи меҳӣ,

Маро гуфт: «Рав роҳи эшон бигир
Ба гурзу синону ба шамшеру тир».

Чу бишнид Фағфур, баргашт зуд,
Ба пеши падар шуд, бигуфт, он чи буд.

650 Шунид ин суҳан, шоҳ шуд бадгумон,
Фиристодаро ҷуст ҳам дар замон.

Касе гуфт: «Харроди Барзин гурехт,
Ҳаме з-омадан хун зи мижгон бирехт».

Чунин гуфт пас бо писар Совашоҳ,
Ки «Ин бадгумонмард чун ёфт¹ роҳ?

Шаби тираву лашкаре бешумор,
Талоя чаро шуд чунин хоркор?»

ПАЙҒОМ ФИРИСТОДАНИ СОВАШОҲ НАЗДИ БАҲРОМИ ЧҮБИНА

Аз² он пас фиристод марди куҳан
Ба наздики Баҳроми чирасуҳан³,

655 Бад-ӯ гуфт: «Рав порсиро бигӯй,
Ки эдар ба хира марез обрӯй.

Ҳамоно, ки ин моя донӣ дуруст,
Ки он подшоҳи ту марги ту ҷуст.

Ба ҷанге⁴ фиристод назди касе,
Ки ҳамто надорад ба гетӣ басе.

1. Л – рафт
2. Л – В-аз
3. ИЛ – хирасуҳан.
4. ИЛ – ҷангат

Туро гуфт, рав, роҳ бар вай бигир,
Шунидӣ ту гуфтори нодилпазир.

Агар кӯҳ пеши ман ояд ба роҳ,
Ба пой андарорам ба пилу сипоҳ».

- 660 Чу бишнид Баҳром гуфтори ӯй,
Бихандид аз он тирабозори¹ ӯй.

Чунин дод посух, ки «шоҳи ҷаҳон
Агар марги ман ҷӯяд андар ниҳон,

Чу хушнуд бошад зи ман, шоядам,
Агар хок боло бипаймоядам».

Фиристода омад бари Совашоҳ,
Бигуфт он чи бишнид аз он размҳоҳ.

Бад-ӯ гуфт: «Рав, бозгарду² бигӯй,
Ки чандин чаро боядат гуфтугӯй,

- 665 Ки чун омадастӣ бад-ин размҳоҳ,
Зи мо орзу ҳар чи хоҳӣ, бихоҳ»³.

Фиристода омад, ба Баҳром гуфт,
Ки «Розе, ки дорӣ, барор аз нухуфт.

Ки ин шаҳрёрест некахтаре,
Бичӯяд ҳаме чун⁴ ту фармонбаре».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к- «Ҷӯро бигӯй,⁵
Ки гар⁶ дод ҷӯй⁷, баҳона мачӯй.

Гар эдун, ки аз шаҳрёри ҷаҳон
Ҳаме ошгӣ ҷӯй андар ниҳон.

1. Л – тезбозори

2. ИЛ – порсиро

3. ТПМ – Ба хорит гардонам аз роҳ боз,
Намонам, ки монӣ дар эдар дароз.

4. Л – аз

5. Л – онро

6. И – чун

7. л – хоҳӣ,

670 Туро андар ин марз меҳмон кунам,
Ба чизе ки гӯй ту, фармон кунам.

Бубахшам сипоҳи туро симу зар,
Киро дархур ояд кулоху камар,

Саворе фиристам ба наздики шоҳ,
Бад-он то ба пеш оядат нимароҳ.

Ба сони ҳамолон алаф созадат,
Агар дӯстӣ, шоҳ бинвозадат.

В-ар эдун, ки эдар ба чанг омадӣ,
Ба дарё ба чанги наҳанг омадӣ.

675 Чунон бозгаштӣ¹ зи дашти Ҳарӣ,
Ки бар ту бигиранд ҳар меҳтаре.

Ба баргаштанат пеш-дар чоҳ бод,
Пасат боду борон-т ҳамроҳ бод!

Наёвардат эдар, магар бахти бад,
Ҳама хост, то бар сарат бад расад».

Фиристода баргашту омад чу бод,
Паёми ҷаҳонҷӯй як-як бидод.

Чу бишнид пайғоми ӯ Совашоҳ,
Барошуфт аз он шердил² размҳоҳ³.

680 Фиристодаро гуфт: «Рав, бозгард,
Паёме бибар назди он девмард.

Бигӯяш, ки дар чанги ту нест ном,
На аз куштанат низ ёбем ком.

Чу шоҳи ту бар дар маро кехтар аст,
Туро кехтарӣ з-ин ҳама меҳтар аст.

1. Л – бозгардӣ

2. И – нанг дар; Л – некдил

3. Л – Пас аз 6.679 ин б. омада:

Аз он сард гуфтан дилаш танг шуд,

Рухонаш зи андеша беранг шуд.

Гар эдун, ки зинҳор хоҳӣ зи ман,
Сарат баргузорам аз ин анҷуман.

Фаровон биёбӣ зи ман хоста,
Шавад лашкарат яксар ораста.

685 Ба гуфтори бесуду девонагӣ
Начӯяд ҷаҳонҷӯӣ мардонагӣ.

Фиристода он марди гарданфароз,
Биёмад ба наздики Баҳром боз.

Бигуфт он газоянда пайғоми ӯй,
Ҳамоно, ки буд 3-он сухан коми ӯй.

Чу бишнид, бо мард пайғом гуфт,
Ки «Посух зи меҳтар набояд нухуфт.

Бигӯяш, ки гар ман чунин кехтарам,
Ки нанг ояд аз кехтаре¹ бар сарам.

690 Шаҳаншоҳ бо лашкар аз нанги ту
Ба тундӣ начӯяд ҳаме ҷанги ту.

Ман аз хурдагӣ рондаам бо сипоҳ,
Ки вайрон кунам дудай Совашоҳ.

Бибуррам сарашро, фиристам ба шоҳ,
Наярзад, ки бар найза созам ба роҳ.

Чу ман зинҳорӣ бувад нанги ту,
Бад-ин хурдагӣ кардан оҳанги ту.²

Набинӣ маро ҷуз ба рӯзи набард,
Дирафше паси пушти ман ложвард,

695 Ки дидори он аждаҳо марги туст,
Наёми синонам сару тарги туст.

1. Л – кехтарон

2. Л – С. 693 нест.

САФ КАШИДАНИ СОВАШОҲ ВА БАҲРОМИ ЧЎБИНА БА ЧАНГИ ЯКДИГАР

Чу бишнид гуфторҳои дурушт,
Фиристодаи шоҳ бинмуд пушт.

Баёмад, бигуфт, он чи диду шунид,
Сари шоҳи туркон зи кин бардамид.

Бифармуд, то кӯс берун баранд,
Сарафроз пилон ба ҳомун баранд.

Сияҳ шуд ҳама кишвар аз гарди сум,
Баромад хурӯшидани говдум.

700 Чу бишнид Баҳром, к-омад сипоҳ,
Дару дашт зард асту сурху сиёҳ,

Сипахро бифармуд, то барнишаст,
Биёмад зиреҳдор гурзе ба даст,

Паси пушт буд шорсони Ҳарӣ,
Ба пеш- андарун тегзан лашкаре,

Биёрист бо майсара, маймана,
Сипоҳӣ ҳама якдилу яктана¹.

Ту гуфтӣ, ҷаҳон яксар аз ҷавшан аст,
Ситора зи нӯки синон равшан аст.

705 Нигаҳ кард аз он размгаҳ Совашоҳ
Ба ороишу созу он дастгоҳ,

Ҳарӣ аз паси пушти Баҳром дид,
Ҳама ҷои худ тангу ноком дид.

Чунин гуфт пас бо саворони хеш,
Ҷаҳондидаву ғамгусорони хеш,

Ки омад фиребандае назди ман,
Аз он порсӣ меҳтари анҷуман.

1. Л – 6. 700–703 нест.

Ҳама буд, то ин сипаҳ шорсон
Гирифтанду шуд ҷои мо¹ хорсон».

- 710 Бад-он ҷои тангӣ сафе баркашид,
Ҳаво нилгун шуд, замин нопадид.

Сипаҳ буд бар маймана чил ҳазор,
Саворони ҷўпинзану найзодор.²

Абар майсара чил ҳазори дигар,
Чи найзагузору чи ханчаргузар.³

Ҳамон чил ҳазор аз далерони мард
Паси пушти лашкар-ш бар⁴ пой кард.

Зи лашкар басте низ бекор буд,
Бад-он тангӣ- андар гирифтор буд.

- 715 Чу девор пилон ба пеши сипоҳ
Фароз оваридаанду бастанд роҳ.

Пас- андар ғамӣ шуд дили Совашоҳ,
Ки танг оядаш ҷойгоҳи сипоҳ.

Ту гуфтӣ, бигӯяд⁵ ҳама бахти ӯй,
Ки бекор хоҳад будан⁶ тахти ӯй.

ФИРИСТОДАНИ СОВАШОҲ ПАИҒОМИ ДИГАР БА БАҲРОМИ ЧҮБИНА

Дигарбора гурде забоноваре,
Фиребанда марде зи дашти Ҳарӣ

Фиристода шуд назди⁷ Баҳрому гуфт,
Ки «Бахти сипеҳри туро нест чуфт.

1. Л – ман

2. И – ҷўпинвари кинадор.

3. Л – Ҳама новакандозу пархошхар.

И – Ҳама найзодорони.

ТПЗЛ – Ба қалб- андарун номвар чил ҳазор,
Чи найзагузору чи ханчаргузор;

4. Л–лашкар абар

5. Л – бигиряд

6. ИЛ – шудан

7. Л – фиристод наздики

720 Ҳама нашнавай панду чандин сухун,
Хирад ёр кун, чашми дил боз кун.

Ду тан ёфтастӣ, ки андар ҷаҳон
Чу эшон набуд аз нажоди меҳон.

Чу хуршед бар осмон равшананд,¹
Зи мардӣ ҳамасола дар ҷавшананд.²

Яке ман, ки шоҳи ҷаҳонам ба дод,
Дигар пури Пармуда фаррухнажод.

Сипоҳам фузунтар зи барги дарахт,
Агар бишмарӣ³ мардуми некбахт.

725 Гар аз пиру лашкар бигирам шумор,
Бихандӣ зи борони⁴ абри баҳор,

Силеҳ асту хиргоҳу пардасарой,
Фузун з-он ки андеша орий⁵ ба ҷой.

Зи аспону мардон биёбону кӯҳ,
Агар бишмарӣ, низ гардӣ сутӯҳ,

Ҳама шаҳрёрон маро кехтаранд,
Агар кехтариро худ андарх(в)аранд.

Агар ёбадӣ оби дарё равон,⁶
В-агар кӯҳро пой будӣ⁷ давон,

730 Набардорад аз ҷой ганчи маро,
Силеҳи маро, сози ранчи маро.

Ҷуз аз порсимеҳтарат дар ҷаҳон
Маро шоҳ хонанд фаррухмеҳон.

Туро худ замон ҳам ба дасти ман аст,
Ба пеши равони ман ин равшан аст.

1. Л – равшан аст,

2. Л – ҷавшан аст.

3. Л – бишмарад

4. ИЛ – борону

5. И – орад

6. Л – забон,

7. Л – бошад

Агар ман зи чой андарорам сипох,
Бубанданд бар мӯру бар пашша рох.

Ҳамон пили баргустувонкаш¹ ҳазор,
Ки бугрезад аз бўи эшон савор.

- 735 Ба Эрону Тӯрон, ки пеш оядам,
К-аз он омадан ранҷ бифзоядам.

Аз эдар маро то дари Тайсафун
Сипоҳ асту бошад, к-ам ояд фузун.

Киат, эй бадандеш, бифрефтаст,
Фиребандаи ту магар шефтаст.

Туро бар тани хештан меҳр нест,
В-агар ҳаст, меҳри туρο чехр нест,

Ки нашносад ин² чашми ту неку бад,
Газоф аз хирадѐфта кай сазад.

- 740 Бипарҳез аз ин ҷангу назди³ ман ой,
Намонам, ки бошӣ замоне ба пой.

Туро кадхудоиву духтар диҳам,
Ҳамон арҷмандиву афсар диҳам.

Биѐбӣ ба наздики мо меҳтарӣ,
Шавӣ бениѐз аз бади кеҳтарӣ.

Чу кушта шавад шоҳи Эрон ба ҷанг,
Маро бошад⁴ он⁵ тоҷу тахташ ба ҷанг.

Супорам ба ту тоҷу тахти варо,
Ҳамон афсару ганҷу рахти варо.

- 745 В-аз он ҷойгаҳ ман шавам сӯи Рум,
Туро монад он лашкару ганҷу бум.

1. И – баргустувонвар

2. Л – нашносадӣ; И – он

3. ИЛ–пеши

4. Л – Туро ояд

5. И – Туро бошад ин

Аз он гуфтам ин,¹ к-ам писанд омадӣ,
Бад-ин корҳо фарҳаманд омадӣ.

Сипаҳ сохтан дониву кимиё,
Сипаҳбад будастат падарру ниё.

Зи мо ин на гуфтори ороиш аст,
Маро бар ту-бар чоӣ бахшоиш аст.

Бад-ин рӯз бо хормоя сипоҳ
Баробар яке сохтӣ размгоҳ.

- 750 Наёбӣ чуз ин низ пайгоми ман,
Агар сар бупечонӣ аз коми ман».

ПОСУХ ДОДАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА СОВАШОҲРО

Фиристода гуфту сипаҳбад шунид,
Ба посух сухан тира омад падида.

Чунин дод посух, ки «ӣ баднишон,
Миёни бузургону гарданкашон.

Ҷаҳондори бесуди бисёрғӯй
Намонад-т² назди касе обрӯй,

Ба пешин³ сухан в-он чи гуфтӣ зи пас,⁴
Ба гуфтор дидам⁵ ту ро дастрас.

- 755 Касеро, ки ояд замонаш ба сар,
Зи мардӣ ба гуфтор чӯяд ҳунар.

Шунидам суханҳои носудманд,
Дилам гашт тарсон зи бими газанд.

Яке он, ки гуфтӣ, кушам шоҳро,
Супорам ба ту кишвару гоҳро.

1. И – гуфтаам
2. И – Намонад-ш
3. Л – бешӣ
4. Л – бас,
5. Л-бинам

Яке достон зад бар ин марди мех,
Ки дарвешро чун битозӣ зи дех,

Ба ҳар ҷой гӯяд, ки меҳтар¹ будам,
Ҳама банда буданду ман сар² будам.

760 Бад-ин кор хур³ барнаёяд ду рӯз,
Ки бифрӯзад аз чарх гетифурӯз,

Ки бар найзае-бар сарат⁴ з-ин нишон
Фириستم⁵ наздики шоҳи ҷаҳон.

Дигар он, ки гуфтӣ, ту аз духтарат,
Ҳам аз ганҷу аз лашкару кишварат,

Маро аз ту он гоҳ будӣ сипос,
Туро хондаме⁶ шоҳи гетишинос,⁷

Ки духтар маро додаӣ он замон,
Ки аз тахти Эрон набурдӣ гумон.

765 Фиристондӣ аз кохи⁸ ораста,
Ба наздики ман духтаре хоста.

Чу ман дӯст будӣ ба Эрон туро,
На разм омадӣ бо далерон туро.

Кунун найзаи ман ба гӯшат расид,
Саратро ба ханҷар бихоҳам бурид.

Чу рафтӣ, сару тоҷу ганҷат марост,
Ҳамон духтару бурда ранҷат марост.

Дигар он чи гуфтӣ бурун аз шумор,
Маро тоҷу тахт асту пили савор.

1. Л–Нагӯяд, ки ҷуз меҳтари дех

2. Л – меҳ; И – бартар

3. И – худ; Л – Бар ин рӯзи мо

4. Л – найза-бар сар-тро

5. Л – Фиристам ба

6. Л – гуфтаме

7. Л – мардумшинос; И – мардумшинос.

8. И – Фиристодиву гоҳи

- 770 Ҳамон достон зад яке номдор,
Ки печон шуд андар сафи корзор
- Ки чандон кунад саг ба тезӣ шитоб,
Ки аз коми ӯ дуртар монад об.¹
- Бибурданд девон дилатро зи роҳ,
Чу² наздики шоҳ омадӣ размхоҳ.
- Бупечӣ зи бодафраи эзадӣ,
Ҳам аз кардаи корҳои бадӣ.
- Дигар он ки гуфтӣ, маро кехтаранд,
Бузургон, ки боточу боафсаранд,
- 775 Ҳама шорсонҳои гетӣ марост,
Замона бар ин-бар, ки гуфтам, гувост,
- Сӯи шорсонҳо кушодаст роҳ,
Чи кехтар бад-он роҳ пӯяд, чи шоҳ.
- Агар ту бикӯбӣ дари шорсон,
Ба шоҳӣ наёбӣ магар хорсон.
- Дигар он ки бахшуданӣ хондӣ,³
Зи мардӣ маро дур биншондӣ.⁴
- Чу бинӣ синонам, набахшоиям,
Ҳамон зердастӣ нафармоиям.
- 780 Сипоҳи туро, боргоҳи⁵ туро,
Ҳамон жандапилону гоҳи туро,
- Чу саф баркашидам, надорам ба чиз,
Наяндешам аз лашкарат⁶ як пашиз.

1. ИЛ – чоми
2. ИЛ – Ки
3. ИЛ – хондай,
4. ИЛ – биншондай.
5. ИЛ – кому роҳи
6. И – лашкаре

Агар шаҳрёрӣ ту, чандин дурӯғ
Бигӯӣ, нагирӣ ба гетӣ фурӯғ.¹

Замон додаам шоҳро то се рӯз,
Чу пайдо шавад тоҷи гетифурӯз,

Баранд он саратро ба Эронсипоҳ,
Бубинанд бар найза бар пешгоҳ».²

785 Фиристода омад ба рух чун зарир,
Шуда борвар бахти барнош пир.

Ҳама гуфт пайғом бо Совашоҳ,
Чу бишнид, шуд рӯи меҳтар сиёҳ.

Бад-ӯ гуфт Фағфур, к- «Ин лоба чист,
Бар он моя лашкар бибояд гирист».

Биёмад ба даҳлези пардасарой,
Бифармуд, то санчу ҳиндидарой

Биёранд бо жандапилону кӯс,
Кунанд осмонро ба ранг обнӯс.

790 Чу ин номвар ҷангро кард соз,
Пурандеша шуд шоҳи гарданфароз.³

Ба фарзанд гуфт: «Эй, гузини сипоҳ,
Макун ҷанг то бомдоди пагоҳ».

Шуданд он ду рӯи сипаҳ боз ҷой,
Талоя биёмад зи пардасарой.

Барафрӯхтанд оташ аз ҳар ду рӯй,
Ҷаҳон гашт аз ин роз пургуфтугӯй.⁴

1. ТПЗ – Дигар гуфта будӣ писандидамат,
Ба испаҳбадӣ низ бугзидамат.
Писандидаам, то баланд омадам,
Ҷаҳондори худро писанд омадам.

2. Л – дар пеши шоҳ.

3. ТПМ – Битарсид аз ҷанги Баҳром сахт,
Бипажмурд шодоб барги дарахт.

4. Л – шуд аз овоз пургуфтугӯй; И – аз роз богуфтугӯй.

ХОБ ДИДАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА ВА ЛАШКАР ОРОСТАН

Чу Баҳром дар хайма танҳо бимонд,
Фиристоду эронӣро бихонд.

- 795 Ҳама рой зад ҷангро бо сипоҳ,
Бар ин гуна то ғашт гетӣ сиёҳ.

Бихуфтанд туркону озодагон,
Ҷаҳон шуд ҷаҳонҷӯро ройгон.

Чу Баҳроми ҷангӣ ба хайма бихуфт,
Ҳама шаб дилаш буд бо дард¹ ҷуфт.

Чунон дид дар хоб Баҳроми шер,
Ки туркон шудандӣ ба ҷангаш далер,

Сипоҳаш саросар шикаста шудӣ,
Бар ӯ роҳи даргоҳ баста шудӣ.

- 800 Ҳама хостӣ аз ялон зинҳор,
Пиёда бимондӣ, набудиш ёр.

Ғамӣ шуд, чу аз хоб бедор шуд,
Сари пурҳунар пур зи тимор шуд.

Шаби тира бо дарду ғам ғашт ҷуфт,
Бипӯшиду он хоб бо кас нагуфт.

Ҳамон гоҳ Харроди Барзин зи роҳ
Биёмад, ки бугреҳт аз Совашоҳ.²

Ба Баҳром гуфт: «Аз чӣ саҳт эманӣ?
Ниғаҳ кун бад-ин доми оҳарманӣ.

- 805 Мадеҳ ҷони эронӣро ба бод,
Ниғаҳ кун бад-ин номдорон ба дод.

1. Л – ҷанг

2. ТПЗМ – Ҳама гуфт аз он чора андар гурез,
В-аз он лашкари ғашну он растаҳез,
Ки кас дар ҷаҳон з-он фузунтар сипоҳ
Набинад, ки ҳастанд бо Совашоҳ.

Ба мардӣ бубахшой бар чони хеш,
Ки ҳаргиз-т н-ояд чунин кор пеш».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к- «Аз шаҳри ту,
Зи мардӣ наёмад чуз ин баҳри ту,

Ки моҳӣ фурӯшанд яксар¹ ҳама
Ба таммуз то рӯзгори дама.

Туро пеша дом асту ҷой² обгир,
На марди синониву кӯполу тир.

810 Чу хур барзанад сар³ зи кӯҳи сиёҳ,
Наоям туро ҷанги шоҳу сипоҳ».⁴

Чу сар барзад аз чашмаи шер шед,
Ҷаҳон гашт чун рӯи румӣ сапед.

Бизад нойи рӯину барзад хурӯш,
Замин омад аз наъли аспон ба ҷӯш.

Сипахро биёросту худ барнишаст
Яке гурзи пархошдида ба даст.

Шумурданд бар маймана се ҳазор
Зирехдори корозмуда савор.

Фиристонд бар майсара ҳамчунин,
Саворони ҷангиву мардони кин.

815 Ба як даст-бар буд⁵ Эзадгушасп,
Ки бугзоштӣ оби дарё бар асп.

Ба дасти чапаш буд Кундогушасп,
Парастандаи фаррух Озаргушасп.

Паси пушти эшон Ялонсина буд,
Сипоҳе, ки дар ҷанг дерина буд.

1. Л – моҳе

2. И – дом аст; ё Л – дом аст бо

3. Л – сар барорад

4. ТПЗ – Бубинӣ ту он пилу он лашкараш,
Ба хок- андар афканда бо пайкараш.

5. Л – Биёрост бар қалб

Ба қалб¹ -андарун буд Ҳамдонгушасп,
Ки дар най задӣ оташ аз наъли асп.

Або ҳар яке шуд² ҳазор аз ялон,
Саворони ҷангиву сангиндилон.³

820 Хурӯше баромад зи пеши сипоҳ,
Ки «Эй гурздорони зарринкулоҳ,

Зи лашкар касе, к-ӯ гурезад зи ҷанг,
Агар шер пеш оядаш, гар⁴ паланг,

Ба Яздон, ки аз тан бибурам сараш,
Бар оташ бисӯзам тани бебараш!»

Ба ду сӯи лашкар-ш ду роҳ буд,
Ки бугрехтан роҳ кӯтоҳ буд.

Баровард даҳ раш ба гил ҳар ду роҳ,
Ҳаме буд худ дар миёни сипоҳ.

825 Дабири бузурги ҷаҳондоршоҳ
Биёмад бари паҳлавони сипоҳ.

Бад-ӯ гуфт, к- «Инро худ андоза нест,
Агар бишмарӣ, ин суҳан тоза нест.

Зи лашкар ниғаҳ кун бад-ин размгоҳ,
Ки мӯи сапедему гови⁵ сиёҳ.⁶

На хок аст пайдо, на дарё, на кӯҳ
Зи бас теғдорони тӯронгурӯҳ».

Яке бархурӯшид Баҳром саҳт,
Бад-ӯ гуфт, к- «Эй баддили шӯрбаҳт,

1. ИЛ –пеш

2. ИЛ–се

3. ИЛ – сангиндилон.

4. ИЛ – ё

5. Л –сапедем миёни

6. ТПИЛМ – Бад-ин ҷанг Эрон чу найрон шавад,
Бару буми мо пок вайрон шавад.

830 Туро аз давот асту киртос кор¹,
Зи лашкар кӣ гуфтат, ки мардум шумор?!»²

Биёмад, ба Харроди Барзин бигуфт,
Ки «Бахромо нест чуз дев чуфт.

Бичустанд ду пир³ роҳи гурез,
Бад-он то набинанд ин⁴ растахез.

Зи бими шаҳаншоҳу борони тир
Ҳама лаб газиданд ҳар ду дабир.

835 Яке тундболо буд аз разм дур
Ба як сӯ зи роҳи саворони Тӯр.

Бирафтанд ҳар ду бар он- бар зи роҳ,
Ки шоист кардан ба лашкар нигоҳ.⁵

Ниҳоданд бар турку Баҳром чашм,
Ки то чун кунад ҷанг ҷангоми ҳашм.

Чу Бахроми ҷангӣ сипаҳ рост кард,
Хурӯшон баромад зи ҷои набард.

Биғалтид дар пеши Яздон ба хок,
Ҳама гуфт, к- «Эй довари доду пок,

840 Гар ин ҷанг бедод бинӣ ҳама,
Зи ман Соваро баргузинӣ ҳама,

Ҳам ўро ба ҷанг⁶ -андар ором дех,
Бар эронӣён – бар варо⁷ ком дех.

В-агар ман зи баҳри ту кӯшам ҳама,
Ба разм- андарун сар фурушам ҳама,

Марову сипоҳи маро шод кун,
В-аз ин ҷанги мо гетӣ обод кун».

1. ИЛ –бар,

2. ИЛ – шумар.

3. Л –Дабирон бичустанд

4. ИЛ –набинад касе.

5. Л – б. 836 нест.

6. Л – Диламро ба разм

7. Л –ўро.

Хурӯшон аз ин чойгаҳ барнишаст
Яке гурзаи говпайкар ба даст.¹

РАЗМ КАРДАНИ БАҲРОМИ ЧҮБИНА БО СОВАШОҲ

845 Чунин гуфт пас бо сипаҳ² Совашоҳ,
Ки «Аз ҷодуй андароред роҳ,

Бад-он то дилу чашми эрониён
Бупечад, наёяд шуморо зиён».

Ҳама ҷодувон ҷодуй сохтанд,
Ҳама дар ҳаво оташ андохтанд.³

Баромад яке боду абри сиёҳ,
Ҳама тир борид аз ӯ бар сипоҳ.

Хурӯшид Баҳром, к- «Эй меҳтарон,
Бузургони Эрону кундоварон,

850 Аз ин ҷодуиҳо бихобед чашм,
Ба ҷанг андароред лашкар ба хашм,

Ки он сарбасар тунбалу ҷодуист,
Зи чора бар эшон бибояд гирист».

Хурӯше баромад зи эрониён,
Бубастанд хун рехтанро миён.

Нигаҳ кард аз он размгаҳ Совашоҳ,
Ки он ҷодуиро надоданд роҳ.⁴

1. ТПЗ – Чу Рустам, ки дар ҷанги Комус буд,
Дили шермардон пур аз бўс буд.
Буд ӯ Рустами он замона ба ҷанг,
Паланге ба зераш, наҳанге ба ҷанг.

2. Л – бо лашкараш

3. ТПЗ – Яке ҷодуе барнишаста ба шер,
Ба боло баланду ситабру далер.
Ба як даст будиш мори бузург,
Ба дасти дигар аждаҳои сутург.
Намуд ончунон, к-аспу марду сипоҳ
Ҳама оташ афрухт дар размгоҳ.

4. ТПЗ – Ҳама дид, к-омад-ш бадхоҳ беш,
Сипоҳ аз пасу гурд Баҳром пеш.

Биёвард лашкар сӯи майсара,
Чу гург андаромад ба пеши бара.

- 855 Чу як рӯй лашкар ба ҳам баршикаст,
Сӯи қалб Баҳром ёзид даст.

Нигаҳ кард Баҳром аз он қалбгоҳ,
Гурезон сипаҳ дид пеши сипоҳ.

Биёмад,¹ ба найза се танро зи зин
Нагунсор барзад ба рӯи замин.

Ҳама гуфт: «Аз ин сон бувад корзор,
Ҳамин буд расму ҳамин аст² кор.

Надоред шарм аз Худои ҷаҳон,
На аз номдорони фаррухмеҳон».

- 860 Ваз он пас биёмад сӯи маймана,
Чу шери жаён, к-ӯ бувад³ гурсуна.

Чунон лашкареро зи ҳам бардарид,
Дирафши сипаҳдор шуд нопадид.

В-аз он ҷойгаҳ шуд сӯи қалбгоҳ,
Бад-он сӯ, ки солор буд⁴ бо сипоҳ.

Бад-ӯ гуфт: «Баргашта бод ин сухан,
Гар эдун, ки ин разм гардад куҳан.

Пароканда гардад ба ҷанг ин⁵ сипоҳ,
Нигаҳ кун кунун то кадом аст роҳ.

- 865 Бирафтанду чустанду роҳе набуд,
К-аз он роҳ шоист боло намуд».

Чунин гуфт бо лашкаророни хеш,
Ки девори мо оҳанин аст пеш.⁶

1. Л – Баромад,

2. ИЛ – буд

3. Л – жиёну дамон

4. Л – шуд

5. Л – он

6. И – б. 865, 866 нест.

Ҳар он кас, ки ӯ раҳна донад задан,
Зи девор берун тавонад шудан.

Шавад эмину ҷон ба Эрон барад,
Ба наздики шоҳи далерон барад.

Ҳама дил ба хун рехтан барниҳед,
Сипар бар сар ореду ханҷар диҳед.¹

870 Агар баҳти бедорамон бар диҳад,
Бад-ин ранҷо тахту афсар диҳад.

Зи Яздон набошад касе ноумед,
Магар тира бинед рӯзи сапед».

Чунин гуфт бо меҳтарон Совашоҳ,
Ки «Пилон биёред пеши сипоҳ.

Ба анбӯҳ лашкар ба ҷанг оваред,
Бар эшон ҷаҳон тору танг оваред».

Чу аз дур Баҳром пилон бидид,
Ғамӣ гашту тег аз миён баркашид.²

875 В-аз он пас чунин гуфт бо меҳтарон,
Ки «Эй номдорону ҷанговарон,³

Камонҳои ҷочӣ ба зеҳ барниҳед,
Ҳама яксара тарг бар сар ниҳед.

Ба ҷону сари шаҳрҳои ҷаҳон,
Гузини бузургону тоҷи беҳон,⁴

Ки ҳар кас, ки ӯро камон асту тир,
Камонро ба зеҳ барниҳад ногузир.

Хаданге, ки пайкон-ш ёзад ба хун,
Сечӯба ба хартуми пил- андарун,

1. Л – Ҳама яксара тарг бар сар ниҳед.

2. Л – б. 874 нест.

3. Л –Пас аз б. 875 ин б. омада:
Бикӯшед, то ному нанг оваред,
Сари душманон зери ҷанг оваред.

4. ИЛ – меҳон.

- 880 Нишонеду пас гурзҳо баркашед,
Ба чанг андароеду душман кушед.
- Сипаҳбад камонро ба зех барниҳод,
Яке ҳӯдпӯлод бар сар ниҳод.
- Ба пеш- андарун тирборон гирифт,
Камонро чу абри баҳорон гирифт.
- Паси пушти ӯ андаромад сипоҳ,
Ситора шуд аз парру пайкон сиёҳ.
- Бисуфтанд хартуми пилон ба тир,
Зи хун шуд дару дашт чун обгир.
- 885 Чу пил ончунон захми пайкон бидид,
Ҳама лашкари хешро биспарид.
- Аз он хастагӣ пушт баргоштанд,
Дару дашти пайкор бугзоштанд.¹
- Сипоҳ андаромад паси пушти пил,
Замин шуд ба кирдори дарёи Нил.
- Сипаҳ барҳам афтоду чанде бимурд,
Ҳамон бахти бад комгорӣ бибурд.
- Тале буд хуррам бад-он ҷойгоҳ,
Паси пушти он ранҷдида сипоҳ.²
- 890 Яке тахти заррин ниҳода бад- ӯй,
Нишаста бар ӯ Соваи размҷӯй,
- Сипаҳ буд чун кӯҳи оҳан равон,
Ҳама сар пур аз гарду тира равон.
- Паси пушташон жандапилони маст,
Ҳама кӯфтанд он сипахро ба даст.
- Пур аз об шуд дидаи Совашоҳ,
Бад-он то чаро шуд ҳазимат сипоҳ.

1. Л – б. 886 нест.

2. Л – б. 889 нест.

Нишаст аз бари тозиаспи саманд,
Ҳама тохт тарсон зи бими газанд.

- 895 Паси Сова Баҳром чун пили маст,
Каманде ба бозу камоне ба даст.

Ба лашкар чунин гуфт: к-эй саркашон,
Зи бахти бад омад бар эшон нишон.

На ҳангоми роз асту рӯзи сухан,
Битозед бо тегҳои куҳан.

Бар эшон яке тирборон кунед,
Бикӯшеду кори саворон кунед!»

Бар он тал баромад куҷо Совашоҳ,
Ҳама буд бо тахту зарринкулоҳ.

- 900 Варо дид бар тозие чун ҳизабр,
Ҳама тохт бар дашт бар сони бабр¹,

Хаданге гузин карду пайкон чу об,
Ниҳода бар ӯ чор парри уқоб.

Бимолид чочикамонро ба даст,
Ба чарми гавазн андаровард шаст.

Чу чап рост карду ҳам овард рост,
Хурӯш аз хама чархи чочӣ бихост.²

Чу бугзашт пайкон бар³ ангушти ӯ,⁴
Гузар кард бар мӯҳраи пушти ӯ.⁵

- 905 Сари Сова омад ба хок- андарун,
Ба зер -андараш қой шуд қӯи хун.

Шуд он тоҷвар шоҳ чандон сипоҳ,
Ҳамон тахти заррину заррин кулоҳ.

1. ИЛ – абр.

2. ИЛ – б. 903 нест.

3. И – пайкон бибӯсид

4. И – ӯй,

5. И – мӯҳра бар пушти ӯй.

Чунин аст кирдори гардонсипехр,
На бо меҳрубониш ёбӣ ту чехр.¹

Нигар, то нанозӣ ба тахти баланд,
Чу эмин шавӣ, сахт тарс аз газанд,

Чу Баҳроми чангӣ расид андар ўй,
Кашидаш бар он хоки тира ба рўй.

910 Бурид он сари шоҳвор² аз танаш,
Наёмад яке хеш пероманаш.

Чу туркон расиданд наздики шоҳ,
Фиканда тане буд пурхун ба роҳ.³

Ҳама баргирифтанд яксар хурӯш,
Замин пурхурӯшу ҳаво пур зи ҷӯш.

Писар гуфт, к- «Ин эзадӣ кор буд,
Ки Баҳромро бахт бедор буд».

Зи тангӣ кучо роҳ буд бар сипоҳ,
Фаровон бимурд андар он тангроҳ.

915 Басе пил биспард мардум ба пой,
Нашуд⁴ з-он сипаҳ даҳяке боз ҷой.

Чи зери пайи пил гашта табоҳ,
Чи сарҳо бурида ба овардгоҳ.

КУШТАНИ БАҲРОМИ ЧЌБИНА ЧОДУЙРО

Чу бугзашт аз он рӯзи беҳ нӯҳ замон,
Надиданд зинда яке бадгумон.

Магар он ки буданд баста асир,
Равонҳо зи ғам хаставу тан ба тир.

1. Л – на меҳр.
2. И – тоҷдор
3. Л – б. 911 нест.
4. И - турк.

Ҳама роҳ баргустувон буду тарг,
Саронро зи тарг¹ омад он рӯзи марг.

- 920 Ҳамон теғи ҳиндиву тиру камон,
Зи ҳар сӯ, ки афканда буд бадгумон.²

Зи кушта чу дарёи хун буд замин,
Ба ҳар гӯшае монда аспе ба зин.

Ҳамае гашт Баҳром гирди сипоҳ,
Ки то кист кушта зи Эрон, табоҳ.

В-аз он пас ба Харроди Барзин бигуфт:
«Як имрӯз бо ранчи мо бош³ чуфт.

Нигаҳ кун, к-аз эронӣён кушта кист,
К-аз он дард моро бибояд гирист».

- 925 Ба ҳар ҷой Харроди Барзин бигашт,
Ба ҳар пардаву хаймае баргузашт.

Кам омад зи лашкар яке номвар,
Ки Баҳром буд номи он пурхунар.

Зи тухми Сиёвуш гаве, меҳтаре,
Сипаҳбаднажоде зи⁴ Эрон саре⁵

Ҳамае рафт ҷӯянда чун беҳушон,
Магар з-ӯ биёбад ба ҷое нишон.

Тани хаставу кушта чанде кашид,
Зи Баҳром ҷое нишоне надид.⁶

- 930 Сипаҳдор аз он кор шуд дардманд,
Ҳамае гуфт зор: «Эй гави ҳушманд!»⁷

Замоне бимонду падида омад ӯй,
Дари бастаро чун калида омад ӯй,

1. Л – бишуд

2. Л – б. 917–920 нест.

3. Л – Ки як рӯз бо ранч бошед

4. Л – Сипаҳбаднажодеву

5. И – Сипаҳбаднажодеву кундоваре

6. И – б. 929, 930 нест.

7. И – судманд.

Або сурх¹ турке, баде гурбачашм,
Ки гуфтї дил озурда дорад ба хашм.

Чу Баҳром Баҳромро дид гуфт,
Ки «Ҳаргиз мабодї ту бо хок чуфт!»

В-аз он пас бипурсид аз он турки зишт,
Ки «Эй дӯзахирӯи дур аз бихишт,

935 Чӣ мардиву зоду нажоди ту чист,
Ки зояндаро бар ту бояд гирист».

Чунин дод посух, ки «Ҷоду будам,
Аз озодмардї ба як сӯ будам.

Ҳар он гах² ки солор бошад ба чанг,
Ба кор оядаш рӯзгори диранг.

Ба шаб чизҳое намоям ба хоб,
Ки оҳистагонро³ кунам пурширеб.

Туро ман намудам шаб он хоби бад,
Бад-он гуна то бар сарат бад расад.⁴

940 Маро чора з-он беш боист чувт,
Чу найрангҳоро накардам дуруст.

Ба мо ахтари бад чунин бозгашт,
Ҳама ранҷ бо бод анбоз гашт.

Агар ёбам аз ту ба чон зинҳор,
Яке пурхунар ёфтї дӯстдор».

Чу бишнид Баҳрому андеша кард,
Дилаш гашт пурдарду рухсора зард.

Замоне ҳаме гуфт, к- «Ин рӯзи чанг
Ба кор оядам, чун шавад кор танг».

1. И – сурха

2. Л – Ту. ИЛ – кас.

3. Л – оҳистагиро

4. И – б. 938, 939 нест

945 Замоне ҳамае гуфт бар Совашоҳ,
Чӣ суд омад аз Ҷодуи тирароҳ?

Ҳама неқӯиҳо зи Яздон шинос,¹
Касеро, ки дорад зи Яздон сипос.²

Бифармуд аз он пас буридан сараш,
Ҷудо кард ҷон аз тани бебараш.

Чу ўро бидуштанд, бар пой хост,
Чунин гуфт, к- «Эй довари доду рост,

Бузургиву пирӯзиву фарраҳӣ,
Баландиву дайҳими шоҳаншаҳӣ,

950 Наҷандиву ҳам шодмонӣ зи туст,
Анӯша далере, ки роҳи ту ҷуст».

В-аз он пас биёмад дабири бузург,
Чунин гуфт, к-«Эй паҳлавони сутург,

Фаридуни ял чун ту як паҳлавон
Надиду на Бахрому Нӯшинравон,

Ҳамат шермардӣ, ҳам авранду банд,
Замона паноҳӣ, замона газанд.

Ҳама шаҳри Эрон ба ту зиндаанд,
Ҳама паҳлавонон туро бандаанд.

955 Ба ту гашта тахти баландӣ баланд,
Ба ту зердастон шуда бегазанд.

Сипаҳбад туй, ҳам сипаҳбаднаҷод,
Хунук мом, к-ӯ чун ту фарзанд зод!

Ки фаррухнаҷодиву фаррухпайӣ,
Зи ҳар гуна бо фарру бихрад³ кайӣ».

Пароканда гаштанд аз он ҷойгоҳ
Бузургону ҳам паҳлавонони шоҳ.

1. Л – бувад,

2. Л – куҷо бахт хандон бувад

3. Л – Ба ҳар борае тоҷварфаш

**ФИРИСТОДАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА
ФИРҶЗНОМАРО БО САРИ СОВАШОҲ
НАЗДИ ҲУРМУЗД**

Шаби тира чун зулфро тоб дод,
Ҳамон тоби ӯ чашмро хоб дод.

- 960 Падида омада он пардаи обнӯс,
Баросуда гетӣ зи овози кӯс.

Ҳама гашт гардун, шитоб омадаш,
Шаби тира ро дерёб омадаш.

Баромада яке зардиштан аз об,
Бибалида ранҷу биполуд хоб.

Сипахбада биемада, фиришода кас
Ба наздики ёрони фарёдрас,

Ки то ҳар кӣ шуд кушта аз меҳтарон,
Бузургони туркону ҷангисарон,

- 965 Сароншон бибурранда яксар зи тан,
Касеро, ки буд меҳтари анҷуман.

Дирафши дурафшон паси ҳар саре,
Ки буданда аз он ҷангииён афсаре,

Асирону сарҳо ҳама гирда карда,
Бибурданда аз овардгоҳи набарда.

Дабири нависандаро пеш хонда,
Зи ҳар дар фаровон суҳанҳо биронда.

Аз он лашкари номвар бешумора
В-аз он ҷунбишу гардиши рӯзгор

- 970 В-аз он ҷангу он чора аз ҳар даре,
Куча рафта буд бо ҷунон лашкаре,

В-аз он кӯшишу ҷанги эронииён,
Ки нақшода рӯзе саворе миён.

Чу он нома биништан наздики шох,
Гузир карда пӯяндае аз сипоҳ.

Нахустин сари Сова бар найза кард,
Дирафше, ки ӯ дошти дар набард.

Сарони бузургони Тўронзамин,
Чунон ҳам дирафши саворони Чин,

- 975 Бифармуд, то бар сутури наванд
Ба зудӣ бари шоҳи Эрон баранд.

Асирону он хоста, ҳар чӣ буд,
Ҳама дошт андар Ҳарӣ нобисуд.

Бад-он то чӣ фармон диҳад шаҳрёр,
Фиристод бо сар саворони кор.

Ҳамон, то бувад низ дастури шоҳ
Сӯи ҷанги Пармуда бурдан сипоҳ.

Сутури наванд андаромад зи ҷой,
Ба пеши саворон яке раҳнамоӣ.¹

- 980 В-аз он рӯй туркон ҳама барҳана
Бирафтанд бесозу аспу буна.²

Расиданд яксар ба Тўронзамин
Саворони турку саворони Чин.

Чу омад ба Пармуда он оғаҳӣ,
Бияндохт аз сар кулоҳи меҳӣ».

Хурӯше баромад зи туркон ба зор,
Бар он меҳтарон талх шуд рӯзгор.

Ҳама сар пур аз гарду дида пуроб,
Касеро набуд хӯрду орому хоб.

- 985 В-аз он пас гавонро бари хеш хонд,
Зи миҷгон ҳама хуни дил барфишонд.

1. И – б. 979 нест:

ТПЗЛ – Кашиданд ранчу сипарданд роҳ,
Бад-он то ба зудӣ бубинанд шоҳ.
Бибурданд наздики шоҳи ҷаҳон
Дуруде ҳам аз пахлавону меҳон.*

* Л – Танҳо б. дуюм мавҷуд аст.

2. Л-б. 975–980 нест.

Бипурсид, к-«Ин лашкари бешумор
Гаҳи разм чустан накарданд кор?»

Чунин дод посух яке раҳнамун,
Ки «Мо доштем он сипахро забун.

Чу Бахроми чангӣ ба ҳангоми кор
Набинад кас андар ҷаҳон як савор.

Набуд лашкараш з-они мо садяке,
Нахаст аз далерони ӯ кӯдаке.

990 Ҷаҳондор Яздон варо баркашид,
Чу з-ин¹ беш гӯям, набояд² шунид».

Чу Пармуда бишнид гуфтори ӯ,
Пурандеша гашташ дил аз кори ӯ.

Бичӯшиду рухсорагон зард кард,
Ба дарди дил оҳанги овард кард.

Сипаҳбад аз он чангиён сад ҳазор,
Ҳама номдор аз дари қорзор.

Зи даргоҳ³ лашкар ба ҳомун кашид,
Ба наздикии рӯди Ҷайхун кашид.⁴

995 В-аз он ҷо, қучо номаи паҳлавон
Биёмад бари пури Нӯшинравон.⁵

Нишаста ҷаҳондор бо меҳтарон,
Ҳама гуфт: «Бечора, эй сарварон!

Ду ҳафта бар ин боргоҳи меҳӣ
Наёмад зи Баҳром ҳеҷ оғаҳӣ.

Чӣ гӯеду з-ин пас чӣ шояд будан,
Бибояд бад-ин дostonҳо задан?».

1. Л – Аз ин

2. Л – бибояд

3. ИЛ – хиргоҳ

4. ТПЗ – Бад-он то ба кини падар сарфароз
Ба Бахроми Чӯбина орад гудоз.

5. Л – шоҳи равшанравон.

Ҳамон гаҳ ки гуфт ин сухан шаҳрёр,
Биёмад зи даргоҳ солори бор.

1000 Шаҳаншоҳро з-он сухан мужда дод,
Ки ҷовид бодо ҷаҳондор шод!

Ки Баҳром бар Сова пирӯз гашт,
Ба разм- андарун гетиафрӯз гашт.

Сабук марди Баҳромро пеш хонд,
В-аз он номдорон-ш бартар нишонд.¹

Фиристода гуфт: «Эй сарафроз шох,
Ба коми ту шуд кори он размгоҳ.

Анӯша бизӣ шоду ромиш пазир,
Ки бахти бадандеши ту гашт пир.

1005 Сари шох Сова ва кехтар писар,
Ки Фағфур хондӣ мар ўро падар,

Зада бар сари найзаҳо бар дар аст,
Ҳама шаҳр наззораи он сар аст.

Шаҳаншоҳ бишнид, бар пой хост,
Ба зудӣ ҳам овард болои рост.

Ҳаме буд бар пеши Яздон ба пой,
Ҳаме гуфт: «Эй довари раҳнамой,

Бадандеши моро ту кардӣ табоҳ,
Туй офаринандаи ҳуру моҳ.

1010 Чунон зору навмед будам зи бахт,
Ки гуфтам нагун андароям² зи тахт.

Сипахбад накард он, на ҷангӣ сипоҳ,
Ки Яздон буд ин бандаро некхоҳ».

1. ТПЗ – Бипурсидаш аз лашкару паҳлавон
В-аз он номдорону фаррух гавон.

2. И – душман нагун андар омад

Баровард¹ ганче, дирам сад хазор,
Зи ганче, ки буд аз падар ёдгор.

Сеяк² он дирамро³ ба дарвеш дод,
Парастандагонро дирам беш дод.

Ва дигар сеяк пеши оташкада,
Ҳамон меҳри Наврӯзу чашни Сада.

1015 Фиристод то ҳирбадро диҳанд,
Ки дар пеши оташкада барниҳанд.^{*4}

Севум баҳра чое, ки вайрон бувад,
Работе, ки андар биёбон бувад,

Кунад яксар обод, чӯяндамард,
Набошад ба роҳ- андарун биму дард.

Бубахшид пас чорсола хироч
Ба дарвешу онро, ки буд тахту тоҷ.

Набиштанд пас нома аз шаҳрёр
Ба ҳар кишваре назди ҳар номдор,

1020 Ки Баҳром пирӯз шуд бар сипох,
Буриданд бетан сари Совашоҳ.

Парастанда шуд шоҳ ду ҳафта рӯз,
Чу барзад сар аз чарх гетифурӯз,

Фиристодаи паҳлавонро бихонд,
Мар ўро⁵ бари номдорон нишонд.

Мар он номаро зуд посух навишт,
Дарахте ба боғи бузургӣ бикишт.

Яке тахти симин фиристод низ,
Чу наълайни заррину ҳар гуна чиз.

1. Л – Биёвард

2. И – Сабук

3. Л – з-он ду ганче

4. М – барниҳанд.

5. Л – Ба шодӣ

1025 Зи Ҳайтол то пеши рӯди бузург,
Бидодаш бад-он паҳлавони сутург.

Бифармуд, к-он хоста бар сипоҳ
Бубахш, он чи овардай ту зи роҳ.

Магар ганчи вижа тани Совашоҳ,
Ки овард бояд бад-ин боргоҳ.

В-аз он пас ту пайкори Пармуда соз,
Ҳамон то шавад шоҳ гарданфароз.

Ҳам эрониёро фиристод чиз
Набишта ба ҳар шаҳр маншур низ.

1030 Фиристодаро хилъат оростанд,
Пас аспи гусибандагон¹ хостанд.

Фиристода чун назди² Баҳром шуд,
Сипаҳдор аз ӯ шоду падром шуд.

Ғанимат бубахшид пас бар сипоҳ,
Ќуз аз ганчи нопокдил Совашоҳ.

Фиристод бо ӯ саворони хеш,
Ќаҳондидаву номдорони хеш.

Бибурданд³ яксар ба даргоҳи шоҳ,
Сипаҳбад сӯи ҷанг шуд бо сипоҳ.

РАЗМИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА БО ПАРМУДА, ПИСАРИ СОВАШОҲ ВА ГУРЕХТАНИ ПАРМУДА БА ОВОЗАДИЖ

1035 Аз ӯ чун ба Пармуда рафт огаҳӣ,
Ки ҷӯяд ҳаме тахти шоҳаншаҳӣ,

Диже дошт Пармуда, Овоза ном,
К-аз ин диж будӣ эману шодком.

1. И – гусипаҳлавон
2. ИЛ – пеши
3. И – Ба наздик

Ниход, он чи будаш, бад-ӯ-дар дирам,
Зи динору аз гавҳару беш кам.

Зи Чайхун гузар кард худ бо сипох,
Биёмад гурозон сӯи размгоҳ.

Ду лашкар чу танг андаромад ба чанг,
Ба раҳ-бар накарданд ҷое диранг.

1040 Ба ду манзил аз Балх ҳар ду сипох
Гузиданд шоиста як размгоҳ.

Миёни ду лашкар ду фарсанг буд,
Ки паҳнои дашт аз дари чанг буд.

Дигар рӯз Баҳроми чангӣ бирафт,
Ба дидори гурдони Пармуда тафт.

Нигаҳ кард Пармуда, ўро бидид,
Зи ҳомун яке тундболо гузид.

Сипахро саросар ҳама барнишонд,
Чунон шуд, ки дар дашт ҷое намонд.

1045 Сипаҳ дид Пармуда чандон, ки дашт
Ба дидори эшон ҳаме хира гашт.

Варо дид, к-аз пеши он лашкараш
Ба гардун баровард¹ чангӣ сараш.²

Рамӣ гашту бо лашкари хеш гуфт,
Ки «Бо пешрав Аҳриман гашт чуфт.

Шумори сипоҳаш падидор нест,
Ҳам ин разро кас харидор нест.

Сипаҳдори гарданкашу хашмнок,
Ҳама хун шавад зери ӯ тираҳок.

1050 Чу шаб тира гардад, шабехун кунем,
Зи дил тарсу андеша берун кунем».

1. И – ҳамебурд

2. ТПМ – Шигифтӣ бар ин бурзу ёлаш бимонд,
Фаровон ҳаме номи Яздон бихонд.

Чу Пармуда омад ба пардасарой,
Ҳаме зад зи ҳар гуна аз чанг рой.

Ҳаме гуфт, к-«Ин аз хунарҳо якест,
Агарчи сипахшон кунун андакест.

Саворону аспони пурмоянд,
Зи гарданкашон бартарин поянд.

Силех¹ асту Баҳромашон пешрав,
Ки гардад синон пеши ӯ хора хав.

1055 Ба пирӯзии Совашоҳ- андарун,
Гирифта дилу маст гашта ба хун.

Агар ёр бошад чаҳонофарин,
Ба хуни падар чӯям аз кӯч кин».

Бад-он гаҳ ки Баҳром буд² чангҷӯй,
Аз Эрон сӯи Турк бинҳод рӯй.

Ситорашумар гуфт Баҳромро,
Ки дар чоршанбе мазан гомро.

Агар з-ин бупечӣ, газанд оядат,
Ҳамон кори носудманд оядат.

1060 Яке боғ буд дар миёни сипоҳ,
Аз ин рӯю он рӯи овардгоҳ.³

Бишуд чоршанбе ҳам аз бомдод,
Бад-он боғ, к-имрӯз бошем шод.

Бибурданд пурмоя густурданӣ,
Май оварду ромишгару хӯрданӣ.

Биёмад дар он⁴ боғу май даркашид,
Чу посе зи тирашаб андаркашид,

1. Л – Салоҳ

2. ИЛ – шуд

3. И – сӯю он рӯи ӯ размгоҳ.

4. Л – бад-он; И – бар он

Талоя биёмад, ба Пармуда гуфт,
Ки «Баҳромро шуд маю чом чуфт».

- 1065 Сипаҳдор аз он чангиён шаш ҳазор,
Зи лашкар гузин кард гурду савор.

Фиристонд, то гирд бар гирди боғ
Бигиранд гарданкашон бечароғ.

Сипаҳбад чу оғаҳ шуд аз корашон,
Зи ройи чаҳонҷӯву бозорашон,

Ялонсинаро гуфт, к- «Эй сарфароз,
Ба девори боғ- андарун рахна соз!»

Пас он гоҳ Баҳрому Эзадгушасп
Нишастанд бо чангҷӯён бар асп.

- 1070 Бар¹ он рахнаи боғ берун шуданд,
Кӣ донист, к-он саркашон чун шуданд.

Баромад зи дар нолаи карраной,
Сипаҳбад ба чанг андаромад зи ҷой.

Сабук² рахнаи дигар андарзаданд,
Сипахро яқояк ба ҳам барзаданд.

Ҳаме тохт Баҳром хиште ба даст,
Чунон чун бувад мардуми ниммаст.

Начастанд чуз андак аз дасти ӯй,
Ба хун буд ёзон сари масти ӯй.

- 1075 Баромад чакочоки захми сарон
Чу пӯлод бо³ путки оҳангарон.

Аз он боғ то ҷои Пармудашоҳ
Тани бесарон буд фиканда ба роҳ.

Чу омад ба лашкаргаҳи хеш боз,
Шабехун сиголид гарданфароз.

1. Л – Аз
2. И – Бад-он
3. Л–пӯлодро

Чу ниме зи тирашаб андаргузашт,¹
Сипахдори чангӣ миёнро бубаст.²

Сипахбад бар он сӯй лашкар кашид,
Зи турконталоя кас ўро надид.

1080 Чу омад ба наздикии размгоҳ,
Дами нойи саргин баромад ба моҳ.

Чу дар шаб хурӯш омад аз карраной,
Бичастанд туркони чангӣ зи ҷой.³

Ба торикӣ- андар деҳодеҳ бихост
Зи дасти чапи лашкару дасти рост.

Яке мар дигарро надонист боз,
Шаби тираву найзаҳои дароз.

Зи⁴ ханчар ҳаме оташ афрӯхтанд,
Ҳавою заминро ҳаме сӯхтанд.

1085 Зи туркони чангӣ фаровон намонд,
Зи хун сангҳо ҷуз ба марҷон намонд.

Гурезон ҳаме рафт меҳтар чу гард,
Даҳон хушку лабҳо шуда ложвард.

Чунин то сапедадамон бардамид,
Шаби тирагун доман андаркашид.

Сипахдори Эрон ба туркон расид,
Хурӯше чу шери жаён баркашид.

Ба Пармуда гуфт: «Эй гурезанда мард,⁵
Ту гирди далерони чангӣ магард!

1090 На мардӣ ханӯз, эй писар, кӯдакӣ,
Раво бошад, ар шири модар макӣ!»

1. И – шикаст,

2. Л – биёмад ба дашт.

3. ТПЗЛ – Зи лашкар баромад бар он сон хурӯш,
Ки шери жаёро бидаррид гӯш.

4. И – Ба

5. Л – 6. 1086 нест.

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Эй газоянда шер.
Ба хун рехтан чанд бошӣ далер?!»

Зи хуни радон сер шуд рӯзи чанг
Ба дарё наҳангу ба хушкӣ паланг.

Нахоҳӣ шуд аз хуни мардон ту сер,
Бар онам, ки ҳастӣ ту даррандашер.

Буридӣ сари Совашоҳ он ки меҳр
Бар ӯ дошт, то буд гардонсипеҳр.¹

1095 Сипоҳе бар он гуна кардӣ табоҳ,
Ки бахшоиш орад ҳаме хуру моҳ.

Аз он шоҳи чангӣ манам ёдгор,
Маро ҳамчунон дон, ки куштӣ ба зор.

Зи модар ҳама маргро зодаем,
Гад эдун, ки туркем, ар озодаем.²

Гурезонаму ту ҳам³ андар дамон,
Наёбӣ маро, то наёяд замон.

Агар бозгардам силоҳам ба чанг,
Магар ман шавам кушта, гар ту ба чанг,

1100 Макун тезмағзиву оташсарӣ,
На з-ин сон бувад меҳтари лашкарӣ.

Ман акнун шавам сӯи даргоҳи⁴ хеш,
Яке бозҷӯям сари роҳи хеш.

Нависам яке нома зӣ шаҳрёр,
«Бар он сон, ки бояд бад-ин рӯзгор.

Гар эдун, ки ӯ дарпазирад маро,
Аз ин тохтан даргузирад маро.

1. Л – 6. 1094 нест.

2. И – 6. 1096, 1097 нест.

ТПЗ – Бимон, то бимонам ба даҳр андаке,
К-аз озодағони ту бошам яке.

3. ИЛ – пас

4. ИЛ – хиргоҳи

Ман он боргахро яке бандаам,
Дил аз меҳтари пок баркандаам.

- 1105 Зи сар кинаву чангро дур кун,
Ба хубиманиш-бар яке сур кун».

Чу бишнид Баҳром, аз ӯ бозгашт,
Чу бо вай ба шоҳӣ ҳамовоз гашт.

Чу аз ҷанг он лашкар осуда шуд,
Ба лашкарғаҳи шоҳ Пармуда шуд.

Ҳама гашт бар гирди дашти набард,
Сари саркашонро зи тан боз кард.

Чу барҳам ниҳоданду анбӯҳ гашт,
Ба болои сангин яке кӯҳ гашт.

- 1110 Ҳам он ҷомро номдорони ял
Ҳама хондандиш Баҳромтал.

Силеҳи саворону чизе, ки дид,
Зи¹ ҷое, ки буд, сӯи он тал кашид.

Яке нома бинвишт зӣ шаҳрёр
Зи Пармудаву лашкари бешумор.

Бигуфт, он ки ӯро ҷӣ омад ба рӯй
Зи туркону аз шоҳи пархошҷӯй.

Дил аз бими теғ, ӯ сӯи чора шуд,
В-аз он ҷойғаҳ хору овора шуд.²

- 1115 Ваз он рӯй хоқон дари диҷ бубаст,
Ба анбӯҳи андешагон барнишаст.³

Бигаштанд гирди диҷ- андар басте,
Надонист сомони ҷангаш касе.

1. Л – Ба

2. И – б. 1114 нест.

3. ИЛ – дарнишаст.

ТПЗЛ – Биёмад пасаш лашкари бешумор,
Нишастанд ҷумла ба гирди ҳисор.

ПАНОҲ ХОСТАНИ ПАРМУДА АЗ БАҲРОМИ ЧҮБИНА

Чунин гуфт: «Аз он пас, ки¹ бар дашт чанг
Забунист бар кор² кардан диранг».

Ялонсинаро гуфт, то се ҳазор
Аз он размғаҳ баргузинад савор.

Чаҳор аз ялон низ Эзадгушасп
Аз он чангиён барнишонад ба асп.

1120 Бифармуд, то ҳар киро ёфтанд,
Ба гардан задан тез биштофтанд.

Магар шаҳрёр ояд аз диҷ бурун,
Чу бинад ҳама дашт чун рӯди³ хун.

Бибуд бар дари диҷ бар ин сон се рӯз,
Чаҳорум чу бифрӯхт гетифуруз,

Паёме фиристод Пармударо,
Мар он меҳтари кишвару дударо,

Ки «Эй меҳтару шоҳи туркону Чин,
Зи гетӣ чаро кардай⁴ диҷ гузин?

1125 Куҷо он чаҳон ҷустани Совашоҳ,
Куҷо он ҳама ганҷу он дастгоҳ?!

Куҷо он ҳама пилу баргустувон,
Куҷо он бузургони равшанравон?!⁵

Куҷо он ҳама тунбалу ҷодуй,
Ки акнун аз ин сон бар ин як сӯй?!

Ҳама шаҳри туркон варо бас набуд,
Чу боби ту андар чаҳон кас набуд.

1. Л – Ба лашкар чунин гуфт:

2. Л – Набояд ба бекор

3. Л – ҷӯи

4. Л – кардӣ ин

5. И – 6. 1126 нест.

Нишастӣ кунун дар диже чун занон,
Пур аз хун ду дастат ба рух-бар занон.

- 1130 Дари бор¹ букшову зинҳор хоҳ,
Бари шоҳи гетӣ² маро ёр³ хоҳ.

Зи диж ганчи динор берун фирист,
Ҳама бадраҳо сӯи ҳомун фирист.

Агар ганҷ дорӣ ту, кишвар мадор,
Ки динор хор аст бар шаҳрёр,

Ба даргоҳи шоҳат миёнҷӣ манам,
Ки дар шаҳри Эрон гавонҷӣ манам.

Туро бар ҳама меҳтарон меҳ кунам,
Аз андешаҳо ройи ту беҳ кунам.

- 1135 Ар эдун, ки рой аст наздики ту,
Ки равшан кунад кори торики ту,⁴

Кушода кун он розу бо ман бигӯй,
Чи корат чунин гашт, дерӣ маҷӯй.⁵

В-агар ҷангро ёд дорӣ касе,
Ҳамон ганчу динор дорӣ басе,

Бизан кӯсу ин кинаҳо бозҳоҳ,
Бувад хоста, танг н-ояд сипоҳ».

Фиристода омад, бигуфт⁶ ин паём,
Чу бишнид аз ӯ марди ҷӯяндаком.⁷

- 1140 Чунин дод посух, ки ўро бигӯй,
Ки рози ҷаҳон, то тавонӣ, маҷӯй.

1. И – Ту дар боз

2. И – кишвар

3. И – боз

4. Л – б. 1135 нест.

5. ТПЗ – Ту донӣ, ки зинҳор додам туро,
Раҳи ҷастанӣ баркушодам туро.
В-агарна ту бечон будӣ чун падар-т,
На дуда туро дидаву не писар-т.

6. ИЛ – Чу омад фиристода, гуфт:

7. Л – ҷӯянданом; И – Шунидаш паём он шаҳи неқном.

Ту густох гаштӣ ба гетӣ магар,
Ки ранче, ки бурдӣ, баромад ба бар.

Ба пирӯзӣ- андар ту кажжӣ макун,
Ки гар ту навӣ, ҳаст гетӣ куҳун.

Надонад касе рози гардонсипеҳр,
На ҳаргиз намояд ба мо низ чеҳр.

Зи меҳтар на хуб аст кардан фусӯс,
Маро ҳам сипаҳ буду ҳам пилу кӯс.

1145 Дурӯғозмояст чархи баланд,
Ту дилро ба густохӣ- андар мабанд.

Падар-м он чаҳондори бедормард,
Ки дидӣ варо рӯзгори набард.

Замин сумми аспӣ варо банда буд,
Барояш фалак низ пӯянда буд.

Бичуст, он ки ўро набоист ҳуст,
Бупечид аз андешаи нодуруст.

Зи афсун ҳунар пок пинҳон шавад,
Ҳамон душман аз дур хандон шавад.

1150 Яке он, ки гуфтӣ шумори сипоҳ
Фузунтар шуд аз тобиши хуру моҳ.

Сутурону пилон чу тухми гиё
Шуд андар дами парраи осӣё.

Бад-он гунагон ҳам чунин гашт рӯз,
Намонӣ ҳаме шоду гетифуруз.

Ҳаметарс аз ин, к-ин газоянда даҳр
Магар заҳр созад аз ин пойзаҳр.

Касеро, ки хун рехтан пеша гашт,
Дили душман аз вай пурандеша гашт.

1155 Бирезанд хунаш бар он ҳамнишон,
Ки ў рехт ҳуни сари саркашон.

Гар аз буми туркон барорӣ димор,
Ҳамон кин бихоҳанд фарҷоми кор.

Ба ҷангат наёям ҳамон бесипоҳ,
Ки девона хонад маро некхоҳ.

Наёям ҳаме пеши ту ногаҳон,
Натарсам,¹ ки бар ман сар орӣ замон.

Яке бандай, ман яке шаҳрёр,
Бари банда ман кай шавам хорсор?!

1160 Агар хоҳам аз шоҳи ту зинҳор,
Чу тангӣ ба рӯй оядам, нест ор.

Аз он пас дижу ганҷу мардум² турост,
Бар ин номвар бум комат равост».³

Фиристода омад, бигуфт ин паём,
Зи пайғом Баҳром шуд шодком.

ХОСТАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА МАНШУРИ ЗИНҲОРИИ ПАРМУДА АЗ ҲУРМУЗД

Набиштанд пас номаи судманд,
Ба наздики Ҳурмузд⁴ шоҳи баланд,

Ки «Ҳокони Чин зинҳорӣ шудааст,
Зи Баҳроми ҷангӣ ҳисорӣ шудааст.

1165 Яке мӯҳру маншур бояд ҳаме,
Бад-ин мужда-бар сур бояд ҳаме.

Чу ҳокон зи мо зинҳорӣ шавад,
Аз он бартарӣ сӯи хорӣ шавад,

Шаҳаншоҳ шояд, ки бахшад бар ӯй,
Чу якбора з-ӯ дур шуд рангу бӯй».⁵

1. ИЛ – Битарсам

2. Л – ҷатрам; И – дару буму ганҷам

3. И – ранҷам турост.

4. Л – пирӯз

5. И – 6. 1165–1167 нест. Л – 6. 1167 нест.

Чу нома биёмад ба наздики шох,
Ба абр- андар овард фаррух кулох.

Фиристову эрониёро бихонд,
Бари тахти шоҳаншаҳӣ¹ барнишонд.

1170 Бифармуд, то нома бархонданд,
Ба хонанда-бар гавҳар афшонданд.

Ба озодагон гуфт: «Яздон сипос,
Ниёиш кунам шаб ба пешаш се пос,

Ки хоқони Чин кехтари мо бувад,
Сипехри баланд афсари мо бувад.

Ҳаме сар ба чархи фалак барфарохт,
Ҳаме хештан шоҳи гетӣ шинохт.

Кунун пеши бартарманиш бандай,
Сипахбадсарӣ, марзҷӯяндай.

1175 Чунон шуд, ки бар мо кунад офарин,
Сипахдору солори туркону Чин.

Сипос аз Худованди хуршеду мох,
Ки ӯ дод бар бартарӣ дастгоҳ.²

Шумо ҳам ба Яздон ниёиш кунед,
Ҳама некуй дар физоиш кунед».

Фиристодаи паҳлавон³ пеш⁴ хонд,
Ба хубӣ суханҳо фаровон биронд.

Камар хост бо гавҳари шоҳвор,
Яке бораву ҷомаи шаҳрёр.

1180 Ситомӣ бар он борагӣ-бар ба зар,
Ба ҳар мӯҳрае барнишонда⁵ гуҳар.

1. И – Бар он номвар тахти шоҳӣ

2. ТПЗЛ – Ба дарвеш бахшем ганчи куҳан,
Чу пайдо шавад ростӣ з-ин суҳан.

3. И – туркро

4. Л – паҳлавонро

5. ИЛ – дарнишонда

Фиристодаро низ дино́р дод,
Яке бадрaву чизи бисё́р дод.

Чу хилъaт бaд-ин гуна ўро¹ супурд,
Варо меҳтaри паҳлaвонон шумурд.

Бифармуд пaс, то биёмад дабир,
Набиштaнд пaс² номае бар ҳарир,

Ки хоқони Пармуда ёри ман аст,
Бaд-он мaрз- дар зинҳори ман аст.

1185 Бар ин мўру маншур Яздон гувост,
Ки мо бaндагонему ў подшост.

Чаҳончўйро низ посух навишт
Пур аз орзу номае чун биҳишт.

Бaд-ў гуфт: «Пармударо бо сипоҳ
Гусй кун ба хубй бaд-ин боргоҳ».³

Ғанимaт, ки аз лaшкaрaш ёфтӣ,
Бaд-он бaндагӣ тез биштофтӣ.

Ба даргaҳ фирист, он чи aндaрх(в)ар аст,
Ту́ро кирдгори чаҳон ёвар аст.

1190 Нигaҳ кун ба чое, ки душмaн бувад,
Агaр душмaнepo нишемaн бувад,

Бигиру нигaҳ дору хонаш⁴ бисўз
Ба некахтару⁵ фоли гетифу́рўз.

Гар эдун, ки лaшкaр фузун боядат,
Фузунӣ бувад, ганҷ⁶ бифзоядат.

Ба як номаи дигар аз мо бихоҳ,
Фиристем чaндон, ки бояд сипоҳ.

1. Л –бад-он марди доно
2. Л – навиштанд аз ў
3. Л – дигар душманонро
4. ИЛ – чояш
5. Л – фаррухпаю
6. ИЛ –ранҷ

Аз эронийён ҳар кӣ наздики туст,
Ки кардӣ ба дил ростиро дуруст.

1195 Бад-ин нома-бар номи эшон бубар,
Зи ранҷе, ки диданд, ёбанд бар.

Сипоҳи туро марзбонӣ диҳам,
Туро афсарӣ, паҳлавонӣ диҳам.

ХАШМ ГИРИФТАНИ БАҲРОМИ ЧЌБИНА БАР ПАРМУДА

Чу нома биёмад бари паҳлавон,
Дили номвар паҳлавон шуд ҷавон.

Аз он¹ нома андар шигифтӣ бимонд,
Фиристуи эронийёро бихонд.

Ҳамон хилъати шоҳ пеш оварид,
Бар ӯ офарин кард, ҳар кас ки дид.

1200 Суханҳои эронийён ҳар чи буд,
Бад-он нома- андар бад-эшон намуд.

Аз айвон баромад яке офарин,
Ки² гуфтӣ, бичунбид рӯи замин.

Ҳамон номвар номаи зинҳор,
Ки Пармударо омад аз шаҳрёр,

Бад-он диҷ фиристод наздики ӯй,
Дурахшанда шуд ҷони торики ӯй.³

Фуруд омад аз бора он номдор,
Басе офарин хонд бар шаҳрёр!⁴

1. Л – Бад-ин

2. Л–Ту

3. Л –б. 1203 нест.

4. Л– Чу Пармуда огоҳ шуд 3-ин сухун,
Дигаргуна андеша афканд бун.

1205 Ҳама хоста ҳарчи буд дар ҳисор,
Ба Баҳром биспурду барсохт кор.¹

Фуруд омад аз диҷ сарафроз мард,
Ба аспӣ набард андаромад чу гард.

Ҳама рафт бо лашкар аз диҷ ба роҳ,
Накард эҷ Баҳроми ялро нигоҳ.

Чу бишнид Баҳром, нанг омадаш,
Агарчанд шоҳе ба чанг омадаш.

Фиристоду ӯро пиёда зи роҳ,
Биёвард пӯён ба пеши сипоҳ.²

1210 Чунин гуфт Пармуда ӯро, ки «ман
Сарафроз будам ба ҳар анҷуман,

Чунин пурманиш зинҳорӣ шудам,
Аз авҷи баландӣ ба хорӣ шудам.

Бад-ин рӯз ҳам нестӣ хушманиш,
Ки пеши ман овардӣ, эй бадкуниш.

Кунун ёфтам номаи зинҳор,
Ҳама рафт хоҳам бари шаҳрёр.

Магар бо ман ӯ чун бародар шавад,
Бади рӯз бар ман сабуктар шавад.³

1215 Туро бо ман акнун чӣ кор аст низ,
Супурдам туро тахту орому чиз.

Барошуфт Баҳрому шуд тезчашм,
Зи гуфтори Пармуда омад ба хашм.

-
1. ТПИЛ – Чу Баҳром бишнид, к-ӯ кард соз
Ба рафтан бари шоҳи гарданфароз,
Ниғахбон фиристод, то дар ҳисор
Нависанд чизе, ки ояд ба кор.
 2. ТПЗ – Пур аз хашм Баҳром гуфташ чунин:
«Шуморост оин ба Тӯрону Чин,
Ки бе хоҳиши ман сар андарниҳӣ,
Ба роҳ ин набошад, магар аблаҳӣ».
 3. Л – 6. 1214 нест.

Ба тезиш¹ як тозиёна бизад,
Бар он сон, ки аз носазоён сазад.

Бубастанд ҳам бар замон² пой ӯй,
Яке тангхиргоҳ шуд ҷои ӯй.

Чу Харроди Барзин чунон дид, гуфт,
Ки «Ин паҳлавонро хирад нест чуфт».

1220 Биёмад ба назди дабири бузург,
Бад-ӯ гуфт, к- «Ин паҳлавони сутург,

Ба як парри пашша надорад хирад,
Азеро касеро ба кас нашмарад.

Бибояд-ш гуфтан, к-аз ин чора нест,
Варо бадтар аз хашм патёра нест».

Ба наздики Баҳром рафт ин ду мард,
Забонҳо пур аз панду рух ложвард.

Бигуфтанд, к- «Ин ранҷ додӣ ба бод,
Сари номвар пур зи оташ мабод».

1225 Бидонист Баҳром, к-ин буд зишт,
Ба об-андар афканда шуд хушкхашт.

Пушаймон шуду банд аз ӯ баргирифт,
Зи кирдори худ даст бар сар гирифт.

Фиристодаш аспе ба заррин ситом,
Яке теги ҳиндӣ ба заррин ниём.

Ҳам андар замон шуд ба наздики ӯй,
Ки равшан кунад ҷони торики ӯй.

Ҳаме буд, то ӯ миёро бубаст,
Яке бораи тезтаг барнишаст.

1230 Сипаҳбад ҳаме ронд бо ӯ ба роҳ,
Бидид он ки тоза набуд рӯи шоҳ.

1. Л – тундиш
2. ИЛ – дарзамон

Ба хангоми падруд кардан-ш гуфт,
Ки «Озор дорӣ зи ман дар нухуфт.

Гарат ҳаст бо шоҳи Эрон, мағӯй,
Наёяд¹ туро з-ин сухан рангу бӯй».

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «Моро гила
Зи бахт асту кардам ба Яздон яла.

На ман з-он шуморам, ки бар ҳар касе
Суханҳо ҳаме ронд хоҳам басе.

- 1235 Агар шаҳрёрӣ ту з-ин оғаҳӣ
Наёбад, назебад бар ӯ-бар меҳӣ.

Маро банд гардуни гарданда кард,
Нагӯям, ки бо ман бад ин банда кард».

Зи гуфтори ӯ гашт Баҳром зард,
Бупечиду хашм аз далерӣ бих(в) ард.

Чунин дод посух, ки «Омад нишон
Зи гуфтори он номвар саркашон,

Ки тухми бадӣ, то тавонӣ, макор,
Чу корӣ, барат бар диҳад рӯзгор.

- 1240 Чаро ман ба ту дил биёростам,
Зи гетӣ туро некувӣ хостам.

Ҳаме² нома кардам ба шоҳи чаҳон,
Ҳама айби ту доштам дар ниҳон».

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «Он даргузашт,
Гузашта суханҳо ҳама бод гашт».³

Валекин чу дар чанг хорӣ бувад,
Гаҳи ошті бурдборӣ бувад.

1. ИЛ –Набояд

2. И – Ман ин

3. ТПЗ – Ба Яздон, ки аз ту маро кина нест,
Ба дил низ он кина дерина нест.
Бувад некии ту аз ин бад фузун,
Ту будӣ ба неки маро раҳнамун.

Туро хашм бо оштӣ гар якест,
Хирад бегумон назди ту андакест.

- 1245 Чу солор роҳи Худованди хеш
Нагирад, зи дониш бад ояд-ш пеш.

Ҳамон роҳи Яздон бибояд сипурд,
Зи дил тирагиҳо бибояд ситурд.

Сухан гар наҷфзоӣ акнун, равост,
Ки ин бад, ки шуд, гашт бо бод рост».

Зи хоқон чу бишнид Баҳром, гуфт,
Ки «Пиндоштам, к-ин бимонад нухуфт.

Кунун з-ин гирех¹ кам наёмад зиён,
Напӯшам бар ӯ чодари парниён.

- 1250 Ту он чо расӣ, ҳарчи хоҳӣ, бигӯӣ,
К-аз он ҳам нақоҳад² маро обрӯӣ».

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «Ҳар шаҳрёр,
Ки аз неку бад барнагирад шумор,

Ба бад кардани банда хомуш бувад,
Чунон дон, ки бемағзу³ беҳуш бувад.

Чу аз дур бинад туро бадсигол,
Агар неқхоҳе бувад, гар⁴ ҳамол,

Туро носазо хонаду сарсабук,
Варо шоҳи берой мағзе⁵ тунук».

- 1255 Чу бишнид Баҳром, шуд зардрӯӣ,
Нигаҳ кард Харроди Барзин бад-ӯӣ,

Битарсид аз он тез хунхора мард,
Ки ӯро зи бод андарорад ба гард.

1. ИЛ – гила

2. Л – На з-он кам шавад мар

3. И – ту ӯро, ки

4. Л – ё

5. ИЛ – Эрону мағзе

Ба Баҳром гуфт: «Эй сипаҳдори шох,
Бихӯр хашму сар бозгардон зи роҳ,

Ки ҳокон ҳаме рост гӯяд сухун,
Ту бинюшу андешаи бад макун.

Сухан гар нарафтӣ бад-ин гуна сард,
Варову туро нестӣ дил ба дард».

- 1260 Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«Ин бадхунар
Бичӯяд ҳаме ҷойгоҳи падар».

Варо гуфт ҳокон, ки «Ин бад макун,
Сазад бепадар гар нагардам¹ куҳун.

Зи гетӣ ҳар он кас, ки ӯ чун ту буд,
Сараш пур зи гарду дилаш пур зи дуд,

Ҳамон бад сиголиду бо кас насохт,
Ба кажживу номардумӣ сар фарохт.

Ҳаме аз шаҳаншоҳ тарсониям,
Сар аз буданиҳо бигардониям.²

- 1265 Зи гарданкашон, ӯ ҳамоли ман аст,
На чун бандаи бадсиголи ман аст.

Хушивору оҳиставу бонажод,
Басе номбардор дорад ба ёд.

Ба чону сари шоҳи эронсипоҳ,
К-аз эдар кунун бозгардӣ зи³ роҳ.

Ба посух наяфзой аз бадхувӣ,
Нагӯӣ сухан низ, то нашнавий».

Чу бишнид Баҳром, аз ӯ гашт боз,
Ба лашкарғаҳ омад, сари кинасоз.⁴

1. Л – бигардам

2. Л – Ҳама 3-ӯ бувад ранчу осониям.

3. И – ба

4. Л – гави чангсоз.

- 1270 Чунин гуфт Бахроми чангозмой
Ба назди бузургони покизарой,¹
- Ки «Харроди Барзину он бихрадон,
Дабиру бузургу дигар мӯбадон
- Нависанд нома ба шоҳи ҷаҳон,
Сухан ҳарчи рафт ошкору ниҳон».
- Сипаҳдор бо мӯбади мӯбадон
Ба ҳашм он замон гуфт, к-«Эй бихрадон,
- Ҳам акнун аз эдар ба диҷ-бар равед,
Бикӯшеду бо бод ҳамрах шавед.²
- 1275 Ба диҷ-дар бубинед то хоста,
Чӣ моя бувад ганҷи ороста».
- Дабирон бирафтанд дил пурҳарос,
Зи шабгир то шаб гузашта се пос.
- Сияҳ шуд ба се номҳо аз шумор,
Набишта нашуд ҳам ба фарҷоми кор.
- Ба диҷ-дар набуд роҳ аз ин хоста,
Гузашта барӯ солу нокоста.
- Зи ҳангоми Арҷоспу Афросиёб,
Зи динору гавҳар, ки хезад зи об³.
- 1280 Ҳамон низ чизе, ки конӣ бувад,
Куҷо растанаш осмонӣ бувад.
- Ҳамон ганҷҳо андар Овоза буд,
Куҷо⁴ номи ӯ дар ҷаҳон тоза буд.
- Зи чизи Сиёвуш нахустин камар,
Ба ҳар мӯҳрае дарнишонда⁵ гуҳар.

1. ИЛ – 6. 1270 нест.

2. И – 6. 1272–1274 нест.

3. Л – 6. 1276–1279 нест.

4. Л – Яке

5. Л – дар се бора

Ҳамон гӯшвораш, ки андар чаҳон
Касеро набуд аз кеҳону меҳон,

Ки Кайхусрав онро ба Лӯҳросп дод,
Ки Лӯҳросп з-он пас ба Гуштосп дод,

- 1285 Ки Арҷосп онро ба диҷ дарниҳод,
Ки хангоми он кас надорад ба ёд.

Набиштанд як-як ҳама хоста,
Ки буд андар он ганҷ ораста.¹

Фиристод Баҳром марде дабир,
Сухангӯву равшандилу ёдгир.

Биёмад, ҳама хоста гирд кард,
Ки буд дар диҷу ҳам ба дашти набард.

Аз он² хоста буд ду гӯшвор,
Ду мӯза бад-ӯ-дар зи³ гавҳар нигор.

- 1290 Ҳамон шӯшаи зар бар ӯ бофта,
Ба гавҳар сари шӯша⁴ бартофта.

Ду бурди ямонӣ ҳамон заррбафт,
Бисахтанд ҳар як ба ман буд ҳафт.

Сипаҳбад зи кажживу кундоварӣ
Набуд оғаҳ аз ҷустани доварӣ.

Ду бурди ямонӣ ба як сӯ ниҳод,
Ду мӯза ба нома накард эҷ ёд.

Бифармуд аз он пас ба Ӯзадгушасп,
Ки то бо саворон нишинад ба асп.

- 1295 Зи лашкар гузин кард марде ҳазор,
Ки бо ӯ шавад то дари шаҳрёр.⁵

1. ТПЗИЛ – Шумораш надонист кас дар чаҳон,
Ситорашиносону фаррухмехон,

2. Л – Або

3. Л – дурри

4. Л – шафша

5. ТПЗ – Далерон нишастанд яқсар ба асп,
Бибурд ончунон ганҷ Ӯзадгушасп.

Зи хоқон шутур хост сӣ корвон,
Шумурд он шутурвор бар сорвон.

Саворон бирафтанду хоқон зи пеш
Ҳама ронд бо номдорони хеш.

ОМАДАНИ ҲОҚОН БА НАЗДИКИ ҲУРМУЗДШОҲ

Чу хоқон биёмад ба наздики шоҳ
Або ганчи деринаву бо сипоҳ,

Чу бишнид шоҳи ҷаҳон, барнишаст
Ба сар-бар яке тоҷу гурзе ба даст.

1300 Биёмад чунин, то ба даргаҳ расид,
Зи даҳлез чун рӯи хоқон бидид,

Ҳама буд то чун-ш бинад ба роҳ,
Фуруд ояд ӯ ҳамчунин бо сипоҳ.

Бубинад-шу баргардад аз пеши ӯй,
Пурандеша буд з-он суҳан номҷӯй.

Пас он гоҳ хоқон чунон ҳам бар асп,
Биёмад або мӯбад Эзадгушасп.¹

Фуруд омад аз асп хоқон ҳамон,
Биёмад бари шоҳи Эрон дамон.

1305 Шаҳаншоҳ асп² тақовар биронд,
Ба даҳлез бо ӯ замоне намонд.³

Диранге бибуд,⁴ то ҷаҳондор шоҳ
Расидӣ ба айвон аз он боргоҳ.⁵

Чу хоқон бирафт аз паси⁶ шаҳрёр,
Инонаш гирифт он замон пардадор.

1. И – Озаргушасп;

ТПЗ – Чу танг андаромад ҷаҳондор шоҳ,
Бичунбид бар хештан бо сипоҳ.

2. Л – аспе

3. ИЛ – бимонд.

4. И – набуд

5. И – Нишаст аз бари тозиаспи сиёҳ.

6. И – аз дари

Пиёда шуд аз асп Пармуда зуд,
Бар он кехтарӣ чодуихо намуд.

Хиромон биёмад ба наздики тахт,
Мар ўро шаҳаншоҳ бинвохт сахт.

- 1310 Бипурсиду биншондаш пеши хеш,
Ғамӣ шуд зи чони бадандеши хеш.

Сазовори ў чойгаҳ сохтанд,
Яке хуррам айвон бипардохтанд.¹

Бибурданд чизе, ки шоиста буд,
Ҳамон пеши Пармуда боиста буд.

Сипахро ба наздики ў чой кард,
Дабире бар он кор барпой кард.

Чу огаҳ шуд аз кори он хоста,
Ки овард Пармуда ороста.

- 1315 Ба майдон фиристод, то ҳамчунон
Бувад бори пурмоя бо сорвон.

Чу осуд як ҳафта аз ранчи роҳ,
Ба ҳаштум яке сур фармуд шох.

Чу ҳокон ба пеши ҷаҳондор шох
Нишаст аз бари хон бар он пойгоҳ,²

Бифармуд, то бори он уштурон
Ба пушт андароранд пеши сарон.

Касе баргирифт аз кашанда шумор,
Ба як рӯз муздур шуд даҳ³ ҳазор.

- 1320 Дигар рӯз ҳам бомдоди пагоҳ
Ба хон-бар май оварду биншаст шох.

1. И –б. 1311 нест.

2. ИЛ – боргоҳ.

3. ИЛ – буд сад

Зи майдон бибурданд панчаҳ хазор,
Ҳамон танг бар пушт¹ мардони кор.

Аз Овоза сад ганҷ шуд сохта,
Дили шоҳ аз он кор пардохта.

Яке тахтчома бифармуд шоҳ,
Ки он ҷо биёранд пеши силоҳ.

Ҳамон пургуҳар гӯшвору камар,
Ки гуфти ҳама зарр буду гуҳар.²

1325 Яке офарин хост аз³ базмгоҳ,
Ки пирӯз бод ин ҷаҳондор шоҳ.

Ба Эзадгушасп он замон шоҳ гуфт,
Ки бо вай будаш ошкору нухуфт.

Ки «чун бинӣ ин кори Чӯбинаро,
Ба марди ба пой оварад кинаро?»

Чунин гуфт Эзадгушаспи⁴ дабир,
Ки «эй шоҳи равшандилу ёдгир,

Ба суре, ки дастон-ш Чӯбин бувад,
Чунон дон, ки хонаш навоин бувад».

1330 Зи гуфтори ӯ шоҳ шуд бадгумон,
Равонаш пурандеша шуд як замон.

ОГОҲӢ ЁҲТАНИ ҲУРМУЗД АЗ НОРОСТИИ БАҲРОМИ ЧӢБИНА ВА ПАЙМОН БАСТАН БО ҲОҚОН

Ҳаюне биёмад ҳам он гаҳ сутург
Або⁵ номае аз дабири бузург,

Ки шоҳи ҷаҳон ҷовидон шод бод,
Сару тоҷи ӯ бандаро ёд бод!

1. Л – Ҳама танг барбаста

2. ТПЗ – Фирисодаро доду кард офарин,
Фирисода бӯсид рӯи замин.

3. Л – бар

4. Л – Оингушаспи

5. ИЛ – Яке

Чунон дон, ки бурди ямонӣ ду буд,
Ҳамон мӯза аз гавҳари нобисуд.

Ҳамон гӯшвори Сиёвуши рад,
К-аз ӯ ёдгор аст моро хирад.

1335 Аз ин чойгаҳ паҳлавон¹ баргирифт,
Чу ӯ дид ранҷ, ин набояд² шигифт.

Зи Шоҳак бипурсид пас номчӯй,
К-аз ин ҳар чӣ дидӣ, яқояк бигӯй.

Сухан гуфт Шоҳак бар ин ҳамнишон,
Барошuft аз он шоҳи гарданкашон.

Ҳам андар замон гуфт: «Чӯбина роҳ
Ҳаме гум кунад, сар барорад ба моҳ.

Яке он ки хоқони Чинро бизад,
Бар он сон, ки аз гавҳари ӯ сазад.

1340 Дигар он ки чуз гӯшвораи ба кор
Наёмад,³ магар шуд яке шаҳрёр?

Ҳама ранҷи ӯ сарбасар бод гашт,
Ҳама дод додан-ш бедод гашт».

Бигуфт ину Пармударо пеш хонд,
Бар он номвар чойгоҳаш нишонд.

Бибурданду хӯрданд то шаб зи роҳ
Бияфшонд он тира зулфи сиёх.⁴

Ба хоқон чунин гуфт, к- «Аз баҳри⁵ ман⁶
Басе ранҷ дидӣ дар ин анҷуман.⁷

1. И – паҳлавӣ

2. ИЛ – ранҷ дид, ин набошад

3. Л – Биёмад,

4. И – б. 1342, 1343 нест.

5. Л – «Гар аҳди

6. И – меҳри ту.

7. Л- Пазири биёбӣ бад-он шаҳди ман;

И – Чу дидам, набуррам ман аз чехри ту.

1345 Нишаста биёзиду дасташ гирифт,
Аз ӯ монд Пармуда андар шигифт.

Бад-ӯ гуфт: «Савганди мо тоза кун,
Ҳама кор бар дигар андоза кун.

Ба Яздон, ки ӯ бартар аз бартарист,¹
Нигорандаи Зӯҳраву Муштарист,

Ки чун бозгардӣ, напечӣ зи ман,
На аз номдорони он анҷуман».

Бихӯрданд савгандҳои гарон
Ба Яздони поку ба чони сарон.

1350 Ба тоҷу ба гоҳу ба хуршеду моҳ,
Ба Озаргушаспу ба мӯҳру кулоҳ,²

Ки аз шоҳ хоқон напечад ба дил,
Набошад³ ба коре варо дилгусил.

Бигуфтанду аз чой бархостанд,
Сӯи хобгаҳ рафтан оростанд.

Чу барзад сар аз кӯҳ зард офтоб,
Сари тоҷдорон баромад зи хоб,

Яке⁴ хилъат орошт пурмоя шоҳ
Зи заррину симину аспу кулоҳ.

1355 Чу заррин камарҳои гавҳарнигор,
Чи аз ёраву тавқи богӯшвор.

Чи аспони тозӣ ба зарринситом,
Чи шамшери ҳиндӣ ба заррин ниём.

Ба наздики хоқон фиристод шоҳ,
Ду манзил ҳаме рафт⁵ бо ӯ ба роҳ.⁶

1. Л – ўро аз он бехтарист.

2. ИЛ – озарпаноҳ.

3. Л – Надорад

4. Л – Басе

5. Л – ҳаме ронд

6. И – б. 1357 нест.

Се дигар бипаймуд роҳи дароз,
Дурудаш фиристоду шах¹ гашт боз.

Чу огоҳӣ омад сӯи паҳлавон
Аз он хилъати шахрӯри ҷаҳон

- 1360 Зи хоқони чинӣ, ки омад ба роҳ,²
Чунон шод гашта ба наздики шоҳ.³

Пазира шудаш паҳлавони сипоҳ,⁴
Аз Эрон ҳар он кас, ки буд некхоҳ.⁵

Алаф сохт ҷое, ки вай⁶ баргузашт
Ба шахру деҳу манзили⁷ кӯху⁸ дашт.

Ҳама тохт пӯзишкунон пеши ӯ,
Пур аз шарм ҷони бадандеши ӯ.

Чу Пармударо дид, кард офарин,
Аз ӯ сар бупечид хоқони Чин.

- 1365 Напазруфт аз ӯ, ҳарчӣ оварда буд,
Алаф буд, агар бадраву барда буд.

Ҳама ронд Баҳром бо ӯ ба роҳ,
Накард эч хоқон бад-ӯ-дар нигоҳ.

Бар ин гуна шуд то се манзил биронд,
Ки якрӯза Пармуда ўро нахонд.

Чаҳорум фиристод хоқон касе,
Ки баргард чун ранҷ дидӣ басе.

Чу бишнид Баҳром, баргашт аз ўй,
Ба тундӣ сӯи Балх бинҳод рӯй.⁹

1. И – з-ӯ

2. ИЛ – аз назди шоҳ

3. Л – баргашту омад зи роҳ.

И – баргашту омад ба роҳ.

4. ИЛ – савор.

5. ИЛ – номдор.

6. ИЛ-ӯ

7. И – манзилу

8. Л – шахр андарун ҳам ба манзил, ба

9. ТПЗ – Ҳама буд дар Балх чанде диҷам,
Ки карда пушаймону дил пур зи ғам.

ФИРИСТОДАНИ ҲУРМУЗД ДУКДОН ВА ЧОМАИ ЗАНОН НАЗДИ БАҲРОМИ ЧЌБИНА

1370 Чаҳондор ҳам з-ӯ на хушнуд буд,
Зи тезӣ равонаш пур аз дуд буд.

Аз озори хоқони чинӣ нахуст,
Ки Баҳром аз озарми ӯ дил бишуст.

Дигар он ки чизе, ки фармон набуд,
Ба бардоштан худ далерӣ намуд.

Яке нома бинвишт пас шаҳрёр,
Ба Баҳром, к- «Эй деви носозкор»,¹

Ҳунархо зи Яздон набинӣ ҳама,
Ба чархи фалак барнишинӣ ҳама.²

1375 Наёяд ҳама ёдат аз ранчи ман,
Сипоҳи ману баҳшиши ганчи ман.

Раҳи паҳлавонон насозӣ ҳама,
Сарат б-осмон барфарозӣ ҳама.

Зи фармони ман сар бупечидай,
Дигаргуна коре басечидай.

Кунун хилъат омад сазовори ту,
Писандидаву дархури кори ту».

Чу бинҳод бар нома-бар мӯҳр шох,
Бифармуд, то дукдоне сиёҳ

1380 Биёранд бо дуку панба дар ӯй,
Ниҳода баса носазо рангу бўй.

Ҳам аз шаър пероҳане ложвард,
Яке сурху шалвору миқнои зард

Фиристодаи беманиш баргузид,
Ки он хилъати бебаҳоро сазид.

1. Л-мехтари нобакор;

ТПЗМ – Надонӣ ҳама хештанро ту боз,
Чунин аз бузургӣ шудӣ бениёз.

2. И –б. 1374 нест.

Бад ӯ гуфт, к- «Ин назди Баҳром бар,
Бигӯ, эй сабукмояи бегухар,

Ту хоқони чинӣ¹ бубандӣ ҳама,
Газанди бузургон писандӣ² ҳама.

1385 Зи тахте, ки ҳастӣ, фуруд орамат,
Аз ин пас ба кас низ нашморамат!»

Фиристода бо хилъат омад чу бод,
Шунида суханҳо ҳама кард ёд.

ПҶШИДАНИ БАҲРОМИ ЧҶБИНА ЧОМАИ ЗАНОН ВА ХУДРО ДАР ҲАМОН ЧОМА БА САРДОРНИ ЛАШКАР НАМУДАН

Чу Баҳром бо нома хилъат бидид,
Шикебоиву хомушӣ баргузид.

Ҳама гуфт: «Ин аст подоши ман,
Чунин аст аз ин шоҳ пархоши ман.

Чунин бад аз андешаи шоҳ нест,
Чуз аз носазо гуфти бадҳоҳ нест.

1390 Чаҳондор бар бандагон подшост,
Агар мар маро хор гирад, равост.

Гумоне набурдам, ки наздики шоҳ
Бадандешагон низ ёбанд роҳ.

Аз он пас, ки бо хормоя сипоҳ
Ба тезӣ бирафтам зи даргоҳи шоҳ.

Ҳама дидаанд он, ки ман кардаам,
Ғаму ранҷу сахтӣ, ки ман бурдаам.

Чу подоши ин ранҷ хорӣ бувад,
Гар аз бахт носозгорӣ бувад,

1. И – Чинро

2. И – Навозандаи мо газандӣ

1395 Ба Яздон бинолам зи гардонсипехр,
Ки аз ман чунин пок бугсист меҳр».

Зи додори некидиҳиш ёд кард,
Бипӯшид пас чомаи сурху зард.

Ба пеш- андарун дукдоне сиёҳ
Ниҳода ҳар он ч-аш фиристод шоҳ.

Бифармуд, то ҳар кӣ буд аз меҳон,
Аз он номдорони шоҳи ҷаҳон,

Зи лашкар бирафтанд наздики ӯй,
Пурандеша буд чони торики ӯй.

1400 Чу рафтанд, диданд пиру ҷавон,
Бар он гуна-бар пӯшиши паҳлавон.

Бимонданд аз он кор яксар шигифт,
Дили ҳар кас андешае баргирифт.

Чунин гуфт пас паҳлавони сипоҳ,
Ки «Хилъат бар ин сон фиристод шоҳ,¹

Ҷаҳондор шоҳ асту мо бандаем,
Дилу ҷон ба меҳри вай огандаем.

Чӣ бинед бинандагон андар ин,
Чӣ гӯем бо шаҳрӯри замин?»

1405 Ба посух кушоданд яксар забон,
Ки эй номвар, пурҳунар паҳлавон,

Чу арчи ту ин аст наздики шоҳ,
Сагонанд² бар боргоҳаш сипоҳ.

1. ТПЗ – Шунидеду дидед кирдори ман,
Ба жўпин задан ҷангу пайкори ман.
Зи тахти каён шоҳ буд ноумед,
Ҷаҳон тирагун буд, зи ман шуд сафед.
Бипӯшидам ин хилъати нописанд
Ба фармони он шаҳрӯри баланд.

2. И – Сагонем

Нигар, то чӣ гуфт ин хирадманди пир
Ба Рай, чун дилаш танг шуд з-Ардашер,¹

Ки безорам аз мӯбаду тахти шоҳ,
Чу неку бади ман надорад нигоҳ.

Касе, к-ӯ туро нест озармчӯй,
Чӣ чӯй, чӣ хоҳӣ аз ӯ обрӯй?!»²

1410 Чунин гуфт Баҳром, к- «Ин худ мағӯй,
Ки аз шоҳ гирад сипаҳ обрӯй.

Ҳама сарбасар бандагони ваем,
Дихандасту дорандагони ваем».

Чунин ёфт посух аз эрониён,
Ки «Мо худ набандем аз ин пас миён.

Ба Эрон кас ӯро нахоҳем шоҳ,
На Баҳромро паҳлавони сипоҳ».

Бигуфтанд в-аз пеш берун шуданд,
Зи кохи сипаҳбад³ ба ҳомун шуданд.

1415 Сипаҳбад сипахро ҳама дод панд,
Ҳама дошт бо панд лабро ба банд.

АНДАР ДИДАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА БАХТИ ХУДРО

Чунин то ду ҳафта бад-ин⁴ баргузашт,
Сипаҳбад зи айвон омад⁵ ба дашт.

Яке беша пеш омадаш пурдарахт,
Сазовори майхораи некбахт.

Яке гӯр дид андар он марғзор,
К-аз он нектар кас набинад шикор.⁶

1. Л – б. 1406, 1407 нест.

2. ИЛ – б. 1409 нест.

3. ИЛ – ҳумоюн

4. ИЛ – бар ӯ

5. И – Сипаҳдор аз айвон биёмад; Л – биёмад

6. И – хубтар кас набинад нигор.

Пас- андар ҳаме ронд Баҳром нарма,
Бар ӯ борагиро накард эҷ гарм.

- 1420 Бад-он беша дар ҷои нахчиргоҳ
Ба пеш- андар омад яке танг роҳ.

Зи тангӣ чу гӯри жаён баргузашт,
Биёбон падида омаду боғу дашт.¹

Аз ин дашт² Баҳром чун бингарид,
Яке кохи пурмоя омад падида.

Бад-он кох Баҳром бинҳод рӯй,
Ҳамон гӯр пеш- андарун роҳҷӯй.

Ҳаме ронд то пеши он кох асп,
Паси пушти ӯ буд Эзадгушасп.

- 1425 Инони таковар бад-ӯ доду гуфт,
Ки «бо ту ҳамеша хирад бод ҷуфт».

Пиёда ба даҳлезии кох- андарун
Ҳаме рафт Баҳром бе-рахнамун.

Замоне ҳаме буд Эзадгушасп,
Гирифта ба даст он гаронмоя асп.

Ялонсина омад паси ӯ давон,
Бар аспии таковар бубаста миён.³

Бад-ӯ гуфт Эзадгушаспи далер,⁴
«Ба кох- андарун рав, ту, эй наррашер!»⁵

- 1430 Бубин, то куҷо рафт солори мо,
Сипаҳдор, он номбардори⁶ мо».

1. ТПЗ – Гурозид Бахрому тозид гӯр,
Ба об- андарун гарқа шуд марду бўр.

2. Л – Гузоранда

3. ИЛ – б. 1428 нест.

4. ИЛ – Ялонсинаро гуфт: «Акнун яке

5. Л – Ба кох- андарун рон ту низ андаке;

И – Ба кох- андарун рон ту асп андаке.

6. И – Сипаҳбад дилу дастбардори;

И – Сипаҳбад яли дастбардори

Ялонсина дар боғ¹ бинход рӯй,
Диле пур зи андеша солорчӯй.

Яке коху айвони фархунда дид,
К-аз он сон ба Эрон надиду шунид.

Ба як² дасти айвон яке тоқ дид,
Зи дида сари чархи³ ӯ нопадид.

Ниҳода ба тоқ- андарун тахти зар,
Нишонда ба ҳар пора дурру⁴ гуҳар.

1435 Бар он тахт фарше зи дебои Рум,
Ҳама пайкараш гавҳару зарру бум.

Нишаста бар ӯ-бар зане тоҷдор,
Ба болой сарву ба рух чун баҳор.⁵

Фаровон парастанда бар гирди тахт
Бутони парирӯи бедорбахт.⁶

Чун он зан Ялонсинаро дид, гуфт
Парастандаеро, ки эй хубчуфт,

1440 Бирав тезу он шердилро бигӯй,
Ки эдар туро омадан нест рӯй.

Ҳама бош наздики ёрони хеш,
Вай акнун биёяд, ҳама рав ту пеш».⁷

1. Л – коҳ

2. И – Яке

3. И – баландии

4. Л – пояе дур.

5. ТПЗ – Фуру хишта бар сар ду мушкин каманд,
Ки қардӣ бад-он пурдилонро ба банд.
Зи дидори ӯ муштарӣ тира буд,
Хирад пеши рӯяш ҳамон хира буд.
Ба сони сутуне ба сим озада,
Рухаш рашки хуршеди тобон шуда.
Бари тахти заррин яке зергоҳ,
Нишаста бар ӯ паҳлавони сипоҳ.

6. ТПЗМ – Нихонӣ бигуфтанд бисёр чиз,
Чуз он ҳар ду тан кас надонист низ.

7. ТПЗЛ – Бад-ин сон паёмаш зи Баҳром деҳ,
Дилашро ба баргаштан ором деҳ.

Ҳам он гаҳ парастандагонро ба роҳ
Зи¹ айвон барафканд назди сипоҳ,

Ки то аспи гурдон ба охур баранд,
Барафкандаву зинҳо² бишмаранд.

Дари боғ букшод полезбон
Ба фармони он тозарух мизбон.

1445 Биёмад яке марди меҳтарпараст
Ба боғ аз пайи божу барсам ба даст.

Ниҳоданд хон гирди боғ-андарун,
Хуриш хостанд³ аз гумонӣ фузун.⁴

Чу нон хӯрда шуд, аспи гарданкашон
Бибурданд пӯён ба ҷои нишон.

Бад-ин зан чу баргашт, Баҳром гуфт,
Ки «Тоҷи туро Муштарӣ бод ҷуфт!»

Бад-ӯ гуфт: «Пирӯзгар бош, - зан, -
Ҳамеша шикебодилу ройзан».⁵

1450 Чу Баҳром аз он гулшан омад бурун,
Ту гуфти, ҳама борад аз ҷашм хун.

Маниш дигару гуфту посух дигар,
Ту гуфти, ба гардун баровард сар.

Биёмад ҳам андар замон наррагӯр,
Сипаҳбад пас- андар ҳама ронд бӯр.

1. ИЛ – Аз

2. Л – Пароканда зинҳо ҳама;

И – Аз афканданиҳо ҳама

3. ИЛ – сохтанд

4. И – бурун.

5. ТПЗ – Ки солори Тӯрону Эрон туй,
Шаҳаншохи гурдону шерон туй,
Бирав, тахту дайҳими Эрон турост,
Ҷаҳон аз ту дорад ҳама пушт рост.
Ба зӯр ин ҷаҳонро ба ханҷар бигир,
Зи хоки сияҳ то ба ахтар бигир.
Ниҳонӣ бигуфтанд бисёр чиз,
Ҷуз он ҳар ду тан кас надонист низ.

Чунин то аз он беша омад бурун,
Ҳама буд Баҳромо раҳнамун.

Ба шаҳр андаромад зи нахчиргоҳ,
Аз он кор нақшод лаб бар сипоҳ.¹

3455 Нигаҳ кард Харроди Барзин бар ӯй,
Чунин гуфт, к- «Эй меҳтари ростгӯй,

Ба нахчиргоҳ ин шигифтӣ чӣ буд,
Ки он кас надиду на ҳаргиз шунуд?»

Аз он² паҳлавон ҳеҷ посух надод
Дижам гашту сар сӯи Эрон ниҳод.³

ГИРИФТАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА ОИНИ ПОДШОҲӢ

Дигар рӯз чун симгун гашт роғ,
Падид омад он зардрахшон чароғ,

Бигустурд фарше зи дебои Чин,
Ки гуфтӣ, магар осмон шуд замин.

1460 Ҳама коҳ курсии заррин ниҳод,
Зи дебои зарбафт болин ниҳод.

Ниҳоданд заррин яке зергоҳ,
Нишаст аз бараш паҳлавони сипоҳ.

Нишасте биёрист шоҳаншаҳӣ,
Ниҳода ба сар-бар кулоҳи меҳӣ.

Нигаҳ кард кораш дабири бузург,
Бидонист, к-ӯ шуд далеру сутург.

Чу наздики Харроди Барзин расид,
Бигуфт он чи донисту диду шунид.

1. ИЛ – варо.

2. Л – Айвон.

3. ТПЗ – Дигар кас наёраст гуфтан бад-ӯй.
Ки ин кор худ чист в-ин рангу бӯй.

1465 Чу Харроди Барзин шунид ин сухан,
Бидонист, к-он ранҷо шуд куҳан.

Чунин гуфт пас, к- «Эй гиромӣ дабир,
Ту кори чунин бар дил осон магир.

Набояд кушодан бар ин кор лаб,
Бари шоҳ бояд будан тирашаб.¹

Шаҳаншоҳи мо хирасар шуд бад-он,
Ки хилъат фиристодаш аз дукдон.

Надонист, к-ин шери пархошхар
Зи фармон бупечад бад-ин гуна сар»,²

1470 Ки Баҳромро дил пур аз тоҷ гашт,
Ҳамон тахт зер -андараш оҷ гашт.

Заданд андар он кор ҳар гуна рой,
Ҳаме чора аз рафтан омад ба ҷой.

Чу ранги гурез андаромехтанд,
Шаби тира аз Балх бугрехтанд.

Сипаҳбад бидонист он корашон,
Зи равшан равонҳои бедорашон.

Ялонсинаро гуфт: «Бо сад савор
Битоз аз паи ин ду ноҳушвор».

1475 Ялонсина андар дабири бузург³
Расиду барошуфт бар сони гург.

Аз ӯ чиз бистад ҳама, ҳар ҷӣ дошт,
Ба банди гаронаш зи раҳ боздошт.

Ба наздики Баҳром бурдаш зи роҳ,
Бад-он то кунад бегунахро⁴ табоҳ.

1. Л – нимшаб.

2. ИЛ – б. 1468, 1469 нест.

3. ИЛ – чу оғаҳ шуд аз

4. Л – бегуноҳаш

Бад-ӯ паҳлавон гуфт, к-«Эй девсоз,
Чаро рафтӣ аз назди ман бе чавоз?».

Чунин дод посух, ки «Эй паҳлавон,
Маро кард Харроди Барзин навод.

1480 Маро гуфт, к-Эдар¹ будан рӯй нест,
Диранги ту чуз коми бадгӯй нест.

Чу Бахроми ял паҳлавони сипоҳ,
Ба шоҳӣ нишинад бар ин боргоҳ,

Марову туро бими куштан бувад,
Аз эдар магар бозгаштан бувад».

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Шояд будан,
Ба неку ба бад рой бояд задан».

Зиёне, ки будаш, ҳама боздод,
Ҳам аз ганчи хешаш яке² соз дод.

1485 Аз он пас бад-ӯ гуфт: «Рав, кори хеш
Ба жарфӣ ниғаҳ дору магрёз беш».

ОГАҲ ДОДАНИ ХАРРОДИ БАРЗИН ҲУРМУЗДРО АЗ КОРИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА

В-аз ин рӯй Харроди Барзин ниҳон
Ҳама тохт то назди шоҳи ҷаҳон.

Ҳама гуфтаниҳо бад-ӯ бозгуфт,
Ҳама розҳо баркушод аз нуҳуфт.

Чунин то аз он бешаву марғзор
Якҷояк ҳама гуфт бо шаҳрёр.

В-аз он рафтани гӯру он роҳи танг,
Аз ороми Баҳрому чандон диранг.

1. Л – Ҳама гуфт: эдар

2. ИЛ – босе

1490 В-аз он коху¹ он тахти гавҳарнигор,
Парастандагону аз он² тоҷдор.

Якояк бигуфт, он чи з-ӯ дида буд,
Дигар ҳарчи з-он кор бишнида буд.

Аз он тоҷвар монд андар шигифт,
Сухан ҳарчи бишнид, дар дил гирифт.

Чу гуфтори мӯбад ба ёд омадаш,
Зи дил-бар яке сард бод омадаш.

Ҳамон низ гуфтори он фолгӯ,
Ки гуфт ӯ бупечад сар аз тахт ӯ.

1495 Сабук мӯбади мӯбадонро бихонд,
Бад-он ҷой Харроди Барзин нишонд.

Ба Харроди Барзин чунин гуфт шоҳ,
Ки «Букшой лаб з-он, ки дидӣ ба роҳ»,

Ба фармони ӯ худ забон баркушод,
Суханҳо якояк ҳама кард ёд.

Бад-ӯ шоҳ гуфт: «Ин чӣ шояд будан,
Ҳама дostonҳо бибояд задан?

Ки дар беша гӯре бувад раҳнамой,
Миёни биёбон бубинӣ сарой.

1500 Абар тахти заррин зане тоҷдор
Парастанда пеш- андарун шохвор,

Ба кирдори хобест ин дoston,
Ки ёд ояд аз гуфтаи бoston».

Чунин гуфт мӯбад ба шоҳи ҷаҳон,
Ки «Ин³ гӯр деве бувад дар⁴ ниҳон.

1. Л – тоҷу
2. ИЛ – зани
3. ИЛ – Он
4. Л – буд андар

Чу Баҳромро хонд аз ростӣ,
Падид омад андар дилаш костӣ.

Ҳамон кох чун¹ гӯрситоне шинос,
Бар он тахт зан ҷодуе носипос,

1505 Ки Баҳромро он² сутургӣ фузуд,
Ҳамон³ тоҷу тахти бузургӣ намуд.

Чу баргашт аз ӯ, пурманиш гашту маст,
Чунон дон,⁴ ки ҳаргиз наёяд ба даст.

Ба дил доғаш аз дукдони ту буд,
Раҳи деви ҷоду бад-он барфузуд.

Набоист он хилъати носазо
Фиристонд наздики он пурчафо,

Ки эронӣён з-он бупечиданд,
Умед аз шаҳаншоҳ бубридаанд.⁵

1510 Кунун чора он кун, ки то он сипоҳ
Зи Балх оварӣ сӯи ин боргоҳ».

Пушаймон шуд аз карди худ шаҳрёр,
Аз он пунбаву ҷомаи пурнигор.

Зи Харроди Барзин бипурсид шоҳ:
«Чӣ гуфтанд аз он зан бад-он боргоҳ?»

Ба Ҳурмуз чунин гуфт, к- «Эй шаҳрёр, –
Сипаҳ яксара, – он зани номдор, –

Бигуфтанд, к-ин баҳти Баҳром буд,
Ки бас хуб бар тахту падром буд».

1515 Чу бишнид з-ӯ ин суҳан шаҳрёр,
Битарсид саҳт аз бади рӯзгор.

1. Л–кохро

2. Л – з-он; И –ин

3. Л – Чун он; И – Чун он тоҷу тахту

4. ИЛ– шуд

5. ИЛ –б. 1507–1509 нест.

Бад-ин барнаёмад бaсe рӯзгор,¹
Ки омад кaс аз паҳлавони савор.

Яке салла аз ханчар анбошта,²
Якояк сари теғ баргошта.

Биёварда, бинҳод дар пеши шоҳ,
Ҳама кард шоҳ андар оҳан нигоҳ.

Бифармуд, то теғҳо бишкананд,
Бад-он саллаи нобакор афкананд.

1520 Фиристод наздики Баҳром боз,
Нагуфта сухан, гашта пайдо зи³ роз.

Сари салла чун кард Баҳром боз,
Бидид он сари теғҳои дароз.⁴

Ба ду ним⁵ карда, ниҳода ба ҷой,
Пурандеша шуд марди⁶ баргаштарой,

Фиристоду эрониёнро бихонд,
Ҳама гирди он салла андарнишонд.

Чунин гуфт, к- «Ин ҳадяи шаҳрёр,
Бубинеду инро мадоред хор.

1525 Ҳама гӯяд ин лашкари бебаҳост,
Сари ханчар инро, ки гуфтам гувост».

Пурандеша шуд лашкар аз кори шоҳ,
Зи гуфтори он паҳлавони сипоҳ.

Ки як рӯзмон ҳадяи шаҳрёр,
Бувад дук бо ҷомаи пурнигор,

1. ИЛ – б. 1512–1516 нест.

2. Л – Яке салла ханчар барафрошта,

3. Л – Суханҳои бекору бемарди

4. Л – б. 1520 нест.

5. Л – нима

6. Л – буд марду

Шикаста дигар рӯз ханчар бувад,¹
Зи захму зи дашном бадтар бувад.

Агар низ Баҳром пури Гушасп
Бар он хоки даргоҳ бугзорад асп,

1530 Зи Баҳром на мағз боду на пӯст,
На он камбаҳоро, ки Баҳром аз ўст.

Сипаҳбад чу гуфтор аз эшон шунид,
Дили лашкар аз тоҷвар гашта² дид.

Ба лашкар чунин гуфт пас паҳлавон,
Ки «Бедор бошеду равшанравон,

Ки Харроди Барзин бари шаҳрёр
Суханҳои пӯшида кард ошкор.

Кунун як ба як чораи ҷон кунед,
Ҳама бо ман имрӯз паймон кунед.

1535 Магар кас фиристам зи лашкар ба роҳ,
Ки доранд моро зи душман нигоҳ.

В-агарна маро рӯз баргашта гир,
Сипахро яқояк ҳама кушта гир».

Бигуфт ину худ сози дигар гирифт,
Нигоҳ кун кунун, то бимонӣ шигифт.³

Пароканд бар гирди лашкар савор,
Бад-он то магар номаи шаҳрёр

Биёяд ба наздики эрониён,
Набанданд пайкори⁴ ўро миён.

1540 Бар ин низ бугашт як рӯзгор,
Нахонд эҷ кас номаи шаҳрёр.

1. ТПЗЛ – Чунин шоҳ бар гоҳ ҳаргиз мабод,
На он кас, ки гирад аз ў низ ёд.

2. ИЛ –хаста

3. ТП – Сипахро зи ҳар гунае озмуд,
Ки дар дил зи лашкар варо бим буд.

4. Л – Бубанданд бар кор

**СИГОЛИШ НАМУДАНИ БАҲРОМ БО
САРДОРОН АЗ ПОДШОҲИИ ХУД ВА ПАНД
ДОДАН ЁРО ГУРДИЯ ХОҲАРИ ХЕШ**

Аз он пас гаронмоягонро бихонд,
Басе розҳо пеши эшон биронд.

Чу Ҳамдонгушаспу дабири бузург,
Ялонсина он номдори сутург.

Чу Бахроми гурд он Сиёвушнажд,
Чу Кундогушасп он хирадманди род.

Ҳаме рой зад бо чунин меҳтарон,
Ки буданд шерону чанговарон.

1545 Чунин гуфт пас паҳлавони сипох
Бад-он лашкари тезу гумкардарох,

Ки «Эй номдорони гарданфароз,
Ба ройи шумо ҳар якеро ниёз.

Зи мо меҳтар озурда шуд бегуноҳ,
Чунин сар бупечид аз оину роҳ,¹

Чӣ созему² дармони ин кор чист,
Набояд, ки бар хаста бояд гирист?

Ҳар он кас, ки пӯшид дард аз пизишк,
Зи мижгон фуру рехт хунин сиришк.

1550 Зи донандагон гар бипӯшем роз,³
Шавад кори осон ба мо-бар дароз.

Кунун дардмандам, ман андар ниҳон
Бигӯям ба донандагони чаҳон.⁴

Бирафтам аз Эрон чунон кинаҳоҳ
Бад-он моя лашкар ба фармони шоҳ.

1. Л – б. 1546, 1547 нест.

2. Л – созеду; И – доред,

3. Л – В-агар даст аз ин кор дорем боз,

4. Л – б. 1551 нест;

ТПЗ – Шумо яксар аз корҳо оғаҳед,
Бар-ин-бар, ки гӯям, гувоҳӣ диҳед.

Аз он беш душман набинад касе,
В-агарчанд монад ба гетӣ басе.

Чу Пармудаи турк бо Совашоҳ
Агар сӯи Эрон кашидӣ сипоҳ,

1555 Наярзидӣ Эрон ба як мӯҳра мум,
В-аз он пас ҳаме дошт оҳанги Рум.

Ба Пармудаву Совашоҳ он расид,
Ки кас дар ҷаҳон он шигифтӣ надид.

Агарчи фаровон кашиданд ранҷ,
На-шон пил мондам аз он пас, на ганҷ.

Ба наввӣ яке ганҷ бинҳод шоҳ,
Тавонгар шуд, ошуфта буд¹ бар сипоҳ.²

Шумо ҳар касе чораи ҷон кунед,
Бад-ин хастагӣ то ҷӣ дармон кунед.

1560 Ман аз роз пардахта³ кардам дилам,
Аз он подшоҳӣ ҳаме бугсилам.⁴

Шумо чораҳо ҳар ҷӣ донед, зуд,
Зи ҳар неку бад бозронед⁵ зуд,⁶

Паси пардаи номвар паҳлавон,
Яке хоҳараш буд равшанравои.

Хирадмандро Гурдия ном буд,
Парирух, дилороми Баҳром буд.

Чу аз парда гуфти бародар шунид,
Барошугфту аз кин дилаш бардамид.

1. ИЛ – шуд

2. ТПЗИЛ – Кунун чора ин домро чун кунам,
Ки осон сар аз банд берун кунам.
Шаҳаншоҳро корҳо сохта-ст,
В-аз ин кори беранҷ пардохта-ст.*

* И–Танҳо байти аввал ҳаст.

3. Л – пардахт

4. Л – Бигӯед, ки бинҳам дилам,

5. Л – гӯед

6. ТПЗ – Сипахро бад-ин гуфтаҳо озмуд,
Ки дар дил зи лашкар варо бим буд.

1565 Аз он анчуман шуд диле пурсухан,
Лабон пур зи гуфторҳои куҳан.¹

Бародар чу овози хоҳар шунид,
Зи гуфтори посух фуру орамид.²

Чунон ҳам зи гуфтор эронӣён
Бимонданд яксар зи бими зиён.

Чунин гуфт пас Гурдия бо сипоҳ,
Ки «Эй номдорони ҷӯяндароҳ».³

Зи гуфтор хомуш чаро мондаед,
Чунин аз чигар ҷӯш биншондаед!

1570 Чӣ бинед яксар ба кор-андарун,
Чӣ бозӣ ниҳед андар ин дашти хун?!

Аз Эрон саронеду⁴ чанговарон,
Хирадманду бедордил меҳтарон».⁵

Чунин гуфт Эзадгушаспи савор,
Ки «Эй аз гаронмоягон ёдгор,

Забонҳои мо гар шавад теги тез,
Зи дарёи ройи ту гирад гурез.

Ҳама корҳои шумо эзадист,
Зи мардиву аз донишу бихрадист.

1575 Набояд, ки роҳи паланг оварем,
Ки бо ҳар касе роҳи ҷанг оварем.

Маҷӯед аз ин⁶ пас кас аз ман сухун,
К-аз ин бораам⁷ дониш омад ба бун.

1. И – б. 1565 нест;

ТП – Ду дида пур аз обу рух чун зарир
Забон тез карда чу пайкони тир.

2. Л – б. 1565, 1566 нест.

3. Л – номдорону гурдони шох.

4. Л – Зи эронсаворону

5. И – донову афсунгарон.

6. И – з-ин

7. И – чораам

Агар чанг созӣ ту, ёрӣ кунем,
Ба пеши саворон саворӣ кунем.

Чу хушнуд бошад зи ман паҳлавон,
Бар онам, ки ҷовид монам ҷавон».

Чу Баҳром бишнид гуфтори ӯй,
Миёнҷӣ ҳаме дид бозори ӯй.

- 1580 Аз он пас Ялонсинаро диду гуфт,
Ки «Акнун чӣ дорӣ ту андар нухуфт?»

Ялонсина гуфт: «Эй сипаҳдори гурд,
Ҳар он кас, ки ӯ роҳи Яздон сипурд,

Чу пирӯзиву фарраҳӣ ёбад ӯй,
Ба сӯи бадӣ ҳеҷ наштобад ӯй,

Ки он офарин низ¹ нафрин шавад,
Аз ӯ чархи гарданда пуркин² шавад.

Чу Яздон туро фарраҳӣ доду бахт,
Ҳамон лашкару ганҷ бо тоҷу³ тахт,

- 1585 Аз ӯ гар пазири, ба афзун шавад,
Дил аз носипосӣ пур аз хун шавад».

В-аз он пас ба Баҳроми Баҳром гуфт,
Ки «Эй бо хирад ёру бо рой ҷуфт,

Чӣ гӯӣ, к-аз ин ҷустани тахту ганҷ
Бузургист фарҷом, агар дарду ранҷ?»

Бихандид Баҳром аз ин доварӣ,
В-аз он пас барандохт ангуштарӣ.

Бад-ӯ гуфт: «Чандон, ки ин дар ҳаво
Бимонад, шавад бандаи подшо.

- 1590 Бузург аст, инро мапиндор хурд,
Ки дайҳимро хор натвон шумурд».

1. И – киро з-офарин кор
2. И – бар кин
3. Л – ганҷу ёрону

Чунин гуфт аз он пас ба Кундогушасп,
Ки «Эй теғзан шери тозандаасп,

Чӣ бинӣ, чӣ гӯӣ ту дар кори мо,
Бувад тахти шоҳӣ сазовори мо?»

Чунин гуфт Кундогушаспи¹ савор,
Ки «Эй дар ҷаҳон аз ялон ёдгор,

Яке мӯбаде достон зад ба Рай,
Ки ҳар кас, ки доно бувад неқпай,

1595 Агар подшоҳӣ кунад як замон,
Бипаррад равонаш сӯи осмон,

Беҳ аз банда будан ба соле дароз,
Ба фарри² ҷаҳондор бурдан³ ниёз».

Чунин гуфт пас бо дабири бузург,
Ки «Букшой лабро ту, эй пиргург»,

Дабири бузург он замон лаб бубаст,
Ба анбӯҳи андеша андарнишаст.

Аз он пас чунин гуфт Баҳромро,
Ки «Ҳар кас, ки чӯё бувад комро,⁴

1600 Чу дархӯрд чӯяд, биёбад ҳамон,
Дароз аст ёзанда дасти замон.

Зи чизе, ки баҳшиш кунад додгар,
Чунон дон, ки кӯшиш наёбад гузар».

Ба Ҳамдонгушасп он замон гуфт боз,
Ки «Эй гашта андар нишебу фароз,

Сухан ҳар чӣ гӯӣ ба рӯи касон,
Шавад боду кирдори ӯ норасон.

1. ИЛ – Эзадгушаспи

2. ИЛ - ганчи

3. ИЛ – бошад

4. ИЛ – номро,

Бигӯй, он чи бинӣ ба кор-андарун,
Ба¹ неку бади рӯзгор-андарун».

1605 Чунин гуфт Ҳамдонгушаспи баланд,
Ки «Эй назди пурмоягон арчманд,

Зи ноомада бад, чӣ тарсӣ ҳама,
Зи дайҳими шоҳӣ чӣ пурсӣ ҳама?

Бикун кору карда ба Яздон супор,
Ба хурмо чӣ ёзӣ, чу тарсӣ зи хор?²

Таносон нагардад сари анчуман,
Ҳама бими ҷон бошаду ранчи тан».

Зи гуфторашон хоҳари паҳлавон,
Ҳама буд печону тиравон.

1610 Бад-он доварӣ ҳеҷ накшод лаб,
Зи баргаштани шед то ними шаб.

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Аё³ некзан,
Чӣ бинӣ зи гуфтори ин анчуман?»

Варо Гурдия ҳеҷ посух надод,
На аз ройи он меҳтарон буд шод.

Чунин гуфт пас бо дабири бузург,
Ки «Эй марди бадсоз, чун деу гург!⁴

Гумонат чунин аст, к-ин тоҷу тахт,
Сипоҳу бузургиву фирӯзбахт

1615 Зи⁵ гетӣ касеро набуд орзуй,⁶
Аз он номдорони озодахӯй?!⁷

В-агар шоҳӣ осонтар аз бандагист,
Бар ин дониши ту бибояд гирист.

1. И – Зи

2. И –б. 1607 нест.

3. ИЛ –к-эй

4. И – бесози чун пиргург; И –б. 1613 нест,

5. Л –Ба

6. Л –орзу,

7. Л –озодахӯ.

Бар¹ оини шоҳони пешин равем,
Суханҳои он бартарон бишнавам.²

Басе буд, ки бекор буд тахти шоҳ,
Накард андар ӯ ҳеҷ кехтар нигоҳ.

Ҷаҳонро ба мардӣ ниғаҳ доштанд,
Яке чашм бар тахт нагмоштанд.³

1620 Набуданд ёрон ба тахти каён,
Ҷамон бандагиро камар бар миён.

Бубастанду з-эшон беҳӣ хоистанд,
Ҷама дил ба фармон биёристанд.

На бегона зебои афсар бувад,
Сазои бузургӣ ба гавҳар бувад.

Зи Ковусшоҳ андароям нахуст,
Куҷо рози Яздон ҳамехост чуст,

Ки бар осмон ахтарон бишмарад,
Ҷами чархи гардандаро бингарад.⁴

1625 Ба зориву хорӣ ба Сорӣ фитод
Аз андешаи кажҷу аз бадниҳод.

Чу Гударзу чун Рустами паҳлавон,
Накарданд ранча бад-ин-бар равон.

1. И – Ба

2. ТПЗ –

Чунин дод посух мар ӯро дабир,
Ки гар ройи ман нестӣ чойгир,
Ҷамон гӯю, он кун, ки рой оядат,
Бад-он рав, ки дил раҳнамой оядат.
Ҷамон хоҳараш низ Баҳромро,
Чунин гуфт он марди худкомро:

3. ТПИЛМ –

«На некӯст ин донишу ройи ту,
Ба кажҷӣ хиромад ҳаме пойи ту.
Ҷар он кас, ки доно бувад* покмағз,
Зи ҳар гуна андеша оварда** нағз,
Бидонад, ки шохӣ беҳ аз бандагист,
Ҷам он бартарӣ беҳ зи афкандагист.***

* И – буду ** И – карданд *** танҳо б. аввал ҳаст.

4. Л – б. 1624 нест.

В-аз он пас, ки ӯ шуд ба Ҳомоварон,
Бубастанд пояш ба банди гарон,

Кас оҳанги он тахти шоҳӣ¹ накард,
Ҷуз аз курм,² тимори эшон нах(в)ард.

Чу гуфтанд бо Рустам эрониён,
Ки ҳастӣ сазовори тахти каён,

1630 Яке бонг барзад бар он кас, ки гуфт,
Ки «Бо тухмаи дев бошед чуфт.

Маро тахти зар бояду баста шоҳ,
Мабод он бузургӣ, мабод он кулоҳ!»

Гузин кард аз Эрон даҳу ду ҳазор
Ҷаҳонгиру баргустувонвар савор.

Раҳо кард аз он банд Ковусро,
Ҳамон Геву Гударзу ҳам Тусро.

Ҳамон низ Пирӯз чун кушта шуд,
Бар³ эрониён рӯз⁴ баргашта шуд.

1635 Диловар шуд аз кори ӯ Хушнавоз,
Ба ором биншаст бар тахти ноз.

Зи фарзанд Қоран бишуд Суфарой,
Биёвард⁵ гоҳи⁶ меҳӣ боз ҷой.

Зи пирӯзии ӯ чу омад нишон,
Аз Эрон бирафтанд гарданкашон,

Ки бар вай ба шоҳӣ кунанд офарин,
Шавад кехтаре шаҳрёрӣ замин.

Ба эрониён гуфт: «Ин носазост,
Бузургиву тоҷ аз дари подшост.

1. И – гурму

2. ИЛ –ту зебои.

3. И – Аз

4. И – кор

5. Л – Ки овард

6. И – Ки овард бахти

1640 Қубод арчи хурд аст, гардад бузург,
Наёрем дар бешаи шер гург.

Ту хоҳӣ, ки шоҳӣ кунӣ бе нажод,
Ҳама¹ дударо² дод хоҳӣ ба бод.

Қубод он замон чун ба мардӣ расид,
Сари Суфарой аз бари³ тоҷ дид.

Ба гуфтори бадгавҳаронаш бикушт,
Ки ӯ буд дар подшоҳиш пушт.⁴

В-аз он пас бубастанд пой Қубод,
Савори диловар кайи⁵ кайнажод.⁶

1645 Ба Размеҳр додаш яке бадгӯҳар,⁷
Ки кини падар з-ӯ бихоҳад⁸ магар.

Нигаҳ кард Размеҳр, касро надид,
Ки бо тоҷ бар тахти⁹ шоҳӣ сазид.

Аз ӯ банд бардошт, то кори хеш
Бичӯяд, кунад тез бозори хеш.

Кас аз кехтарон тоҷи¹⁰ шоҳӣ наҷуст,
В-агарчанд будаш нажоди¹¹ дуруст:

Зу туркон яке номи ӯ Совашоҳ,
Биёмад, ки чӯяд нигину кулоҳ.

1650 Чунин хост равшан ҷаҳонофарин,
Ки ӯ нест гардад ба Эронзамин.¹²

1. И – Ҳаме

2. Л – Ҳамв хешро

3. ИЛ – дари

4. ТПМ – Чу лашкар барошуфт бар Кайқубод,
Нишонданд Ҷомосп бар тахти дод.

5. И – Диловарсаворе као

6. Л – Диловарсаворе, кас бонажод.

7. Л – беҳунар,

8. ИЛ – бичӯяд

9. И – ӯ тоҷу тахти

10. ИЛ – бандагон тахти

11. ИЛ – будӣ нажодаш

12. ТПЗ – Ба фарри ҷаҳондор бар дасти ту,
Чу омад чунин кор аз шасти ту.

Туро орзу тахти¹ шоханшаҳй,
Чаро кард аз он пас, ки будӣ раҳй.²

Ҳаме барчаҳонад Ялонсина асп,
Ки то ман зи Баҳроми пури Гушасп

Ба нав³ дар ҷаҳон шаҳрёрӣ кунам,
Тани хешро ёдгорӣ кунам.

Хирадманд шоҳе чу Нӯшинравон,
Ба Ҳурмуз будӣ рӯзи пирӣ ҷавон.

1655 Бузургони кишвар ҳама ёваранд,
Чи ёвар, ҳама бандаву чокаранд.

Ба Эрон савор аст сесад ҳазор,
Ҳама паҳлавону ҳама номдор.

Ҳама як ба як шоҳро бандаанд,
Ба фармону рояш сарафкандаанд.

Шаҳаншоҳи гетӣ туро баргузид,
Чунон, к-аз раҳи номдорон сазид.

Ниёкон туро ҳамчунон номдор,
Ба ҳар ҷой бар душманон комгор.

1660 Ту подоши ин некуй бад кунӣ,
Чунон дон, ки бад бо тани х(в)ад кунӣ.⁴

Макун озро бар хирад подшо,
Ки доно нахонад туро порсо.

Агар ман занам, панди мардон диҳам,
На⁵ бисёр сол аз бародар кеҳам.

Мадех коркарди ниёкон ба бод,
Мабодо, ки панди ман ояд-т ёд».

1. И – кард

2. И – Чунон дон, ки кардӣ ту аз ҷон тигӣ.

3. И- туй

4. ТПЗ – Мазан, эй бародар, ту ин рои бад,
К-аз ин ройи бад мар туро бад расад.

5. ИЛ –Ба

Сипахдор лабро ба дандон гирифт,
Ҳама анҷуман монд аз ӯ дар шигифт.

- 1665 Бидонист, к-ӯ рост гӯяд ҳаме,
Чуз аз роҳи хубӣ наҷӯяд ҳаме.

Ялонсина гуфт: «Эй гаронмоя зан,
Ту бар анҷуман ройи шоҳон мазан,

Ки Хурмуз бад-ин чанд гаҳ бугзарад,
Зи тахти меҳӣ паҳлавон бар х(в)рад.

Чу Хурмуз чунин бошад андар ҳунар,
Бародар-тро шоҳи Эрон шумар.

Ба тоҷи кайӣ ар бинозад ҳаме,
Чаро хилъат аз дук созад ҳаме.

- 1670 Яке паҳлавон шермарде чунин,
Ки аз бими теғаш биларзад замин,¹

Бад-ӯ дуку панба фиристад нисор,
Туфу бар чунон бевафо шаҳрёр!²

Сухан бас кун аз Ҳурмузи туркзод,
Ки андар замона мабод он нажод!

Гар аз Қайкубод андарорӣ шумор,
Бад-ин тухма-бар солиён шуд ҳазор,

Ки бо тоҷ буданд бар тахти зар,
Сар омад кунун, номи эшон мабар!

- 1675 Зи Парвизи Ҳусрав маяндеш низ,
К-аз ӯ ёд кардан наярзад ба чиз!

Ба даргоҳи ӯ ҳар кӣ вижатаранд,
Бародар-тро камтарин чокаранд.

Чу Баҳром гӯяд бад-он кехтарон,
Бубандед пояш ба банди гарон,

1. ТПЗ – Агар монадӣ теги ӯ дар ниём,
На Ҳурмуз бимондӣ, на Эрону Шом.
2. ИЛ –6. 1670–1671 нест.

Бубанданд ҳам бар замон пой ӯ
Нишинад бародар-т бар чои ӯ».¹

Бад ӯ Гурдия гуфт: «Девӣ сиёҳ
Ҳамон дом созад шуморо ба роҳ.

1680 Макун бар тану чони мо-бар ситам,
Ҳаме аз ту бинам ҳама боду дам.

Падар марзбон буд моро ба Рай,
Ту афкандӣ ин ҷустани тахт пай.

Чу Баҳромро дил ба ҷӯш оварӣ,
Табори маро дар хурӯш оварӣ,

Шавад ранҷи ин тухмаи мо ба бод,
Зи² гуфтори ту, кехтари баднаҷод.

Пурушӯб кун рӯзи оромро,
Кунун роҳбар бош Баҳромро!»

1685 Бигуфт ину гирён сӯи хона шуд,
Ба дил бо бародар чу бегона шуд.

Ҳаме гуфт ҳар кас, ки ин покзан
Чӣ некӯ суҳан гуфт бар анҷуман.³

Ту гуфти,⁴ ки гуфтораш аз дафтар аст,
Зи⁵ дониш ба⁶ Қомосп ӯ бартар⁷ аст.

Чу Баҳромро он наёмад писанд,
Ҳаме буд аз овози хоҳар наҷанд.

Дили тира з-андешаи дерёб
Ҳаме тахти шоҳӣ намудаш ба хоб.

1690 Чунин гуфт пас, к- «Ин сарои сипанҷ
Наёбанд ҷӯяндагон ҷуз ба ранҷ».

1. ИЛ –б. 1678 нест.

2. ИЛ –Ба

3. ИЛ–Суҳангӯву равшандилу ройзан.

4. ИЛ –гӯйӣ

5. ИЛ – Ба

6. ИЛ –зи

7. И – номитар

Бифармуд, то хон биёростанд,
Маю руду ромишгарон хостанд.

Ба ромишгаре гуфт, к- «Имрӯз руд
Биёрой бо паҳлавонӣ суруд.

Нахоҳам чуз аз номаи «Ҳафт хон,
Бар ин майгусорон лахте бихон,

Ки чун шуд ба рӯиндиҷ Исфандиёр,
Чӣ бозӣ намуд андар он рӯзгор».

1695 Бихӯрданд бо ёди ӯ чанд май,
Ки обод бодо бару буми Рай,

К-аз он бум хезад сипаҳбад чу ту,
Фузун офаринод Эзад чу ту.

Пароканда гаштанду шаб тира гашт,
Сари майгусорон зи¹ май хира гашт.

СИККА ЗАДАНИ БАҲРОМ БА НОМИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ

Чу барзад синон офтоби баланд,
Шаби тира гашт аз дурахшаш² нажанд.

Сипаҳдор Бахроми гурди сутург,
Бифармуд, то шуд дабири бузург.

1700 Ба ҳокон яке нома аржангвор
Навиштанд пурбӯю рангу нигор.

Ба пӯзиш, к-аз он карда ҳастам бадард,
Дилам пур³ пушаймониву⁴ боди сард.

1. И – ба

2. И – дирафшаш

3. И – Диле бар

4. Л – Диле пур пушаймону пур

Аз ин пас бару буму марзи туро¹
Наёзорам аз баҳри арзи туро.²

Агар бар ҷаҳон пок меҳтар шавам,
Туро ҳамчу кехтар бародар шавам.

Ту бояд, ки дилро бишӯй зи кин,
Надорӣ ҷудо марзи Эронзамин.^{*3}

1705 Ба дил ёдгори гузашта магир,
Ки Яздон зи банда-ст пӯзишпазир.

Ҳама офарин бод бар ройи ту,
Бар он номвар буму бар ҷойи ту.

Суханҳо ҷуз ин низ бисёр гуфт,
Фиристода бо бод дар роҳ ҷуфт.

Чу шуд назди хоқони Чин сарфароз,
Фаровон-ш бистуду бурдаш намоз.

Ҳамон номаи паҳлавонро бидод,
Ҷуз он ҳам суханҳо басе кард ёд.

1710 Сипахдори Чин шуд зи пайғом шод,
Фиристодаро чиз бисёр дод.

Ҳамон номаро зуд посух навишт,
Ба боғи бузургӣ дарахте бикишт.

Фиристод Баҳромро хоста,
Зи посух дилаш гашт ороста.⁴

Чу пардахта шуд з-он, дигар соз кард,
Дари ганҷи гирдомада боз кард.

Сипахро дирам доду аспу раҳӣ,
Ниҳонӣ ҳаме ҷуст ҷои меҳӣ.

1. И – ҳама марз яқсар турост,

2. И – Ки асли бузургиву гавҳар турост;
Л – Аз ин пас бару буму он марзи ту,
Наёзорам аз мардиву арзи ту

3. М – Эрон зи Чин.

4. ИЛ –б. 1705–1712 нест.

1715 Зи лашкар яке паҳлавон баргузид,
Ки солори марзи¹ Хуросон сазид.

Хуросон бад-ӯ дод бо лашкаре
Нишопур бо Балху Марву Ҳарӣ.

Пурандеша аз Балх шуд сӯи Рай,
Ба хурдоди фархунда дар моҳи дай².

Ҳама кард андеша дар бешу кам,
Бифармуд пас, то сарои дирам

Бисозанду ороиши нав кунанд,
Дирам мӯҳр бар номи Хусрав кунанд.

1720 Зи бозоргонон яке³ покмағз,
Сухангӯю андархури кори нағз.

Ба мӯҳр он дирамҳо ба бадра- арун
Биёварду гуфто, ки дар Тайсафун

Биёранд пурмоя дебои Рум,
Ки пайкар бирешим бувад, зар-ш бум.

Бихарранд, то он дирам назди шох
Баранду кунад мӯҳри ўро нигоҳ.

Фиристодае чуст борою хуш,
Диловар ба сони хучаста суруш.

НОМА НАВИШТАНИ БАҲРОМ НАЗДИ ҲУРМУЗД ВА ГУРЕХТАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ АЗ ПЕШИ ПАДАР

1725 Яке нома бинвишт пурбоду дам,
Сухан гуфт ҳар гуна аз бешу кам.

Зи Пармудаву лашкари Совашоҳ,
Зи разме, ки ӯ карда буд бо сипоҳ.

1. Л – буми

2. ИЛ – б. 1717 нест.

3. Л – бозоргон он ки буд

В-аз он хилъате, к-омад ўро зи шоҳ,
Зи микноу он дукдони сиёҳ.

Чунин гуфт аз он пас, ки «Ҳаргиз ба хоб
Набинӣ маро, шаст баркаш зи об.

Ҳар он гаҳ ки Хусрав нишинад ба тахт,
Писар-т он гаронмояи некбахт,

1730 Ба фармони ў роғ ҳомун кунам,
Биёбон зи душман чу Ҷайхун кунам.

Агар кӯдак аст, ў ба шоҳӣ сазост,
Вафодор ў, на чу ту бевафост.

Пазируфтам ўро ба шоҳаншаҳӣ,
Аз ин пас набошам чуз ўро раҳӣ.¹

Ҳаме хост то бар писар шаҳрёр,
Сар орад магар бегунаҳ рӯзгор,²

Ки ўро ҳама бими Парвиз буд,
Ки бар подшоҳ ў диловез буд».³

1735 Ҳама ёд кард ин ба нома-дарун,
Фиристода омад сӯи Тайсафун.

Ба бозоргон гуфт: «Меҳи дирам,
Чу Ҳурмуз бубинад, бупечад зи ғам,

Чу Хусрав набошад варо ёру пушт,
Бубинад зи ман рӯзгори дурушт.

Чу озармҳо бар замин барзанем,
Ҳама беҳи Сосон зи бун барканем,

На он тухмаро кард Яздон замин
Гаҳ омад, ки бархезад ин офарин».

1. ИЛ–6. 1731, 1732 нест.

2. ТПЗ – Падар гардад озурда з-ў дар ҷаҳон,
Ситонад равонаш яке дар ниҳон.

3. ИЛ–6. 1734 нест.

1740 Биёмад фиристодаи некпай
Ба Бағдод бо номдорони Рай.

Чу нома ба наздики Хурмуз расид,
Рухаш гашт аз он нома чун шанбалид.

Пас огоҳӣ омад зи меҳи дирам,
Якояк бар он ғам бияфзуд ғам.

Бупечиду шуд бар писар бадгумон,
Бигуфт ин ба Оингушасп он замон.

Ки «Хусрав ба мардӣ ба ҷое расид,
Ки аз мо ҳаме сар бихоҳад кашид,

1745 Дирамро ҳаме меҳ созид низ,
Сабук доштан бештар з-ин чӣ чиз?»

Ба посух чунин гуфташ Оингушасп,
Ки «Бе ту мабинод майдону асп.

Агарчанд Парвиз фарзанди туст,
Бад-ин кор зебад, ки дар банди туст».¹

Чунин гуфт Хурмуз, ки «Ман ногаҳон
Ҳамин² шӯхро гум кунам аз ҷаҳон!»

Чунин гуфт бо номвар номчуй,
Ки «Бе ту мабинод кас коми ӯй».

1750 Ниҳонӣ яке мардро хонданд,
Шаби тира бо шоҳ биншонданд.

Бад-ӯ гуфт Хурмуз, ки «Фармон гузин,
Зи Хусрав бипардоз рӯи замин».

Чунин дод посух, ки «Эдун кунам,
Ба афсун зи дил меҳр берун кунам.

Кунун заҳр фармояд аз ганҷ шоҳ,
Чун ӯ маст гардад шабони сиёҳ,

1. Л – б. 1745, 1747 нест; Л – б. 1747 нест.

2. ИЛ – Мар ин

Кунам захр бо май ба чом-андарун,
Аз он беҳ, ки дасте биёзӣ¹ ба хун».

- 1755 Набуд Хусрав огаҳ зи кори газанд,
Нишаста ба оромгоҳ арҷманд.²

Бути дилнавозу майи хушгубор,
Парастиду огаҳ набуд ӯ зи кор.³

Аз ин сохтан ҳочиб огоҳ шуд,
Бар ӯ кому ором кӯтоҳ шуд.

Биёмад дамон пеши Хусрав, бигуфт,
Ҳама розҳо баркушод аз нухуфт.

Чу бишнид Хусрав, ки шоҳи ҷаҳон
Ҳама куштани ӯ сиголад ниҳон,

- 1760 Шаби тира аз Тайсафун даркашид,
Ту гуфтӣ, ки гашт аз ҷаҳон нопадид.

Надод он сари пурбаҳо ройгон,
Ҳама тохт то Озарободагон.

Чу огоҳӣ омад ба ҳар меҳтаре,
Ки буд марзбон бар сари кишваре,

Ки Хусрав биёзурд аз шаҳрёр,
Бирафтаст бо хормоя савор.⁴

Ба пурсиш гирифтанд гарданкашон,
Ба ҷое, ки буд аз гиромӣ нишон.

- 1765 Чу бо доди Кисро буду зӯри пил,
Ба бахшиш чу дарёву чун рӯди Нил,⁵

1. Л – кучо даст ёзӣ

2. ТПМ. – Ҳама ромишу базму май кор буд,
Ба як ҳафта ду рӯз б-ишкор буд.

3. ИЛ – б. 1755, 1756 нест;
ТПМ – Чу Яздон чунон хост, к-аз чархи моҳ
Фарозад басте сол Хусрав кулоҳ.

4. Л – Гурезон шудааст аз бади рӯзгор.

5. ТПЗИ – Зи Гургон чу Устои яздонпараст,
Зи Уммон чу Ханҷ аст чун пили маст.

Зи Шероз чун Сом Исфандёр,
Зи Кирмон чу Пирӯз гурди савор,¹

Якояк ба Хусрав ниҳоданд рӯй,
Сипоҳу сипаҳбад ҳама шоҳчӯй.

Ҳамае гуфт ҳар кас, ки «Эй пури шоҳ,
Ту ро зебад ин тахту тоҷу қулоҳ.

Аз Эронӣ аз дашти найзаварон,
Зи ханҷаргузорону ҷангисарон

1770 Биёнд чандон, ки хоҳӣ барат,
Бувад фарри ту раҳбари лашкарат.²

Нигар, то надорӣ ҳарос аз газанд,
Бизӣ шоду хандондилу³ арҷманд.

Замоне ба нахчир тозем асп,
Замоне навон пеши Озаргушасп.

Ба кирдори некон ситоиш⁴ кунем,
Чу оташпарастон ниёиш⁵ кунем.

Гар аз шаҳри Эрон чу сесад ҳазор,
Газанди ту ро барнишинад савор,

1775 Ҳама пеши ту тан ба қуштан диҳем,
Сипосе бар он қуштагон барниҳем».

Бад-эшон чунин гуфт Хусрав, ки «ман
Пур аз бимам⁶ аз шоҳу аз⁷ анҷуман.

Агар пеши Озаргушасп ин сарон
Биёнду савгандҳои гарон

1. Л – б. 1765, 1766 нест.

2. ИЛ – б. 1770 нест.

3. Л – рому шодондилу; И – шод бо коми дил,

4. ИЛ – ниёиш

5. И – Зи оташ ба Яздон намоиш;

Л – Зи яздонпарастон намоиш

6. И – бим

7. Л – он.

Хӯранду маро яксар эмин кунанд,
Ки паймони ман 3-ин сипас нашкананд,

Бибошам бад-ин марз бо эманӣ,
Натарсам зи тимори оҳарманӣ.

1780 Ялон чун шуниданд гуфтори ӯй,
Ҳама сӯи Озар ниҳоданд рӯй.

Бихӯрданд савгандҳое, ки хост,
Ки меҳри ту бо дида дорем рост.

Чу эмин шуд аз номдорон ниҳон,
Зи ҳар сӯ барафканд корогаҳон,

Ки то аз гурезаш чӣ гӯяд падар,
Магар чораи нав бисозад дигар.

Чу бишнид Ҳурмуз, ки Хусрав бирафт,
Ҳам андар замон кас фиристод тафт.

1785 Чу Густаҳму Биндӯйро карда банд,
Ба зиндон барад марди носудманд,

Ки ин ҳар ду холони Хусрав буданд,
Ба мардонагӣ дар ҷаҳон нав буданд.¹

Чуз ин ҳар кӣ буданд хешони ӯй,
Ба зиндон кашиданд бо гуфтугӯй.

ФИРИСТОДАНИ ҲУРМУЗД ОИНГУШАПРО БА ҶАНГИ БАҲРОМ ВА КУШТА ШУДАНИ Ӯ

Ба² Оингушасп он гаҳе шоҳ гуфт,
Ки «Аз рой дурему³ бо дард ҷуфт.

1. И – Пас аз б. 1787 ин б. омада:

Чу рӯзи дигар гӯйи заррини меҳр
Равон гашт бар авчи сахни сипеҳр,
Бар андеша биншаст Ҳурмуз пагоҳ,
Чу марди саросема гумкардароҳ.

2. И – Бар

3. И–дурем,

Чӣ нав¹ шуд, чӣ созем Баҳромо,
Чунон бандаи хори худкомро?»

- 1790 Шуд Оингушасп андар он роҳчӯй,
Ки он ройро² чун диҳад рангу бӯй.

Бад-ӯ гуфт, к- «Эй шоҳи гарданфароз,
Суханҳои Чӯбин зи ман шуд дароз.

Ҳама хуни ман чӯяд андар ниҳон,
Нахустин зи ман гашт хаста равон.

Маро назди ӯ пой карда ба банд,
Фиристӣ, магар бошадат судманд».

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Ин на кори ман аст,
Ки ин роҳи бадгавҳар Оҳарман аст.

- 1795 Сипоҳӣ фиристам, ту солор бош,
Ба разм- андарун номбардор бош.

Нахустин фиристаш яке раҳнамун,
Бад-он то чӣ бинад³ ба сар-ш андарун.

Агар меҳтарӣ чуяду тоҷу тахт,
Ба фарҷом печад аз ӯ рӯй бахт.

В-агар ҳамчуни вижа кеҳтар бувад,
Ба фарҷом ором⁴ беҳтар бувад.

Зи гетӣ яке баҳра ӯро диҳам,
Кулоҳи ялонаш ба сар барниҳам.

- 1800 Зи гетӣ чу Баҳроми чангӣ кам аст,
Маро чокар аст, арчи чун Рустам аст.⁵

Маро яксар аз кораш огоҳ кун,
Дирангӣ марав, роҳ кӯтоҳ кун».

1. Л – Чу ӯ

2. И – онро ҳаме

3. И – Нигар, то чӣ бинӣ

4. Л – корон-ш

5. ИЛ – 6. 1800 нест.

Ҳама сохт Оингушасп ин сухун,
Кучо шоҳи фарзона афканд бун.

Яке мард буд баста аз шаҳри ӯй,
Ба зиндони шоҳ- андарун чораҷӯй.

Чу бишнид, к-Оингушасп ин савор
Ҳама рафт хоҳад сӯи корзор.¹

- 1805 Касеро зи зиндон ба наздики ӯй
Фиристонд, к- «Эй меҳтари роҳҷӯй,

Зи шаҳрат яке баста зиндониям,
Нагӯям ҳамоно, ки худ дониям.

Маро гар бихоҳӣ ту аз шаҳрёр,
Давон² бо ту оям дар ин корзор.

Ба пеши ту бо чон бикӯшам ба чанг,
Чу ёбам раҳой зи зиндони танг».

Фиристонд Оингушасп он замон
Касеро бари шоҳи гетӣ дамон,³

- 1810 Ки ҳамшаҳрии ман ба зиндон-дар аст,
Ба банду ба бими газанд-андар аст.

Ба ман бахшад ўро чаҳондор шоҳ,
Ҳам акнун ба ман андарояд ба роҳ».

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Ин бади нобакор
Ба пеши ту-дар кай кунад корзор!

Яке марди хунрезу бекору дузд
Бихоҳӣ зи ман, чашм дорӣ ба музд.

Валекин кунун з-ин сухан чора нест,
В-агар з-ӯ батар низ патёра нест».

- 1815 Бад-ӯ дод марди бадомезро,
Чунон бадкуниш дузди хунрезро.

1. Л – 6. 1804 нест.

2. Л – Равон

3. И – ба наздики шоҳи чаҳон,

Биёвард Оингушасп ин сипох,
Ҳама ронд чун бод лашкар ба роҳ.

Бад-ин гуна то шаҳри Ҳамдон расид,
Ба ҳо, ки лашкар фуруд оварид.

Бипурсид тозон гаронмоя шаҳр,
«Кӣ дорад ҳама з-ахтару фол баҳр?»

Бад ӯ ҳар касе гуфт: «Ахтаршинос
Ба назди ту ояд, пазирад сипос.¹

1820 Яке пирзан моядор эдар аст,
Кӣ гӯӣ магар дидаи ахтар аст.²

Сухан ҳарчӣ гӯяд, набошад ҷуз он,
Нагӯяд ба таммузу³ моҳи⁴ хазон».

Чу бишнид гуфтораш Оингушасп,
Ҳам андар замон кас фиристоду асп.

Чу омад, бипурсидаш аз кори шох,
В-аз он, к-ӯ биёвард лашкар ба роҳ.

Бад-ӯ гуфт: «Аз он пас, ки дар гӯши ман
Яке лаб бичунбон, ки то⁵ ҳуши ман

1825 Ба бистар барояд зи тира танам,
В-агар хаста аз ханчари душманам»

Ҳама гуфт бо пирзан рози хеш,
Ниҳон карда аз ҳар кас овози хеш.

Миён- андарун мард, к-ӯро зи шох
Раҳонида бо ӯ биёмад ба роҳ,

Ба пеши зани фолзан баргузашт,
Ба меҳтар ниғаҳ карду андаргузашт.

-
1. ТПЗ – Яке пир аз он шаҳр буд номчӯӣ,
Гурозон биёмад ба наздики ӯӣ.
 2. ТПМ – Аз ӯ фолзан беҳ набошад ҳама,
Набошанд гуфтан-ш бешу каме.
 3. И – Бигӯяд ба таммуз,
 4. Л – Бигӯяд ба таммуз ранги
 5. И – яке

Бад-ӯ пирзан гуфт, к- «Ин мард кист,
Ки аз захми ӯ бар ту бояд гирист?

- 1830 Писандида ҳуши ту бар дасти ӯст,
Ки на мағз бодаш ба гетӣ,¹ на пӯст».

Чу бишнид Оингушасп ин сухан,
Ба ёд омадаш гуфтугӯи куҳан,

Ки аз гуфти ахтаршиносон шунид,
Ҳама кард бар ҳештан нопадид,

Ки «Ҳуши ту бар дасти ҳамсоёе,
Яке пурниёзеву² бемояе

Барояд ба роҳи дароз-андарун,
Ту зорӣ кунӣ, ӯ бирезад-т хун.³

- 1835 Яке нома бинвишт наздики шоҳ,
Ки инро, ки бардоштам ман зи роҳ,

Набоист кардан зи зиндон раҳо,
Ки ин аст аз баччаи аждаҳо.

Ҳама ронд⁴ шоҳ ин сухан бо раҳӣ,
Рахиро набуд фарри шоханшаҳӣ.

Чу ояд, бифармой, то дарзамон
Бибуррад ба ханҷар сараш бадгумон».

Навишту⁵ ниҳод аз бараш мӯҳри ҳеш,
Чу шуд хушк, ҳамсоёро хонд пеш.

- 1840 Фаровон-ш бистуду бахшид чиз,
Басе барманиш офарин хонд низ.

Бад-ӯ гуфт, к- «Ин нома андар ниҳон,
Бубар зуд наздики шоҳи ҷаҳон.

1. Л – тан бар

2. Л – бониёзеву

3. ТПЗ – Варо ҳадя доду гусӣ кард зуд,
В-аз андешаҳо хобу хурдаш набуд.

4. ИЛ–Ҳама гуфт

5. И –Навишту

Чу посух кунад, зуд пеши ман ор,
Нигар, то набошӣ бари шаҳрёр».

Аз ӯ бистад он нома марди ҷавон,
Ба¹ рафтан пурандеша будаш равон.

Ҳама гуфт: «Зиндону банди гарон
Кашидам баса ночамону чарон.

1845 Раҳонид Яздон аз он сахтиям,
В-аз он гурму тимору бадбахтиям.²

Кунун бозгардам сӯи Тайсафун,
Ба ҷӯш ояд андар танам мағзу хун».

Замоне ҳама буд ба раҳ-бар³ нажанд,
Пас аз номаи шоҳ букшод банд.

Чу он номаи паҳлавон⁴ бихонд,
Зи кори ҷаҳон дар шигифтӣ бимонд,

Ки ин мард аз шоҳ⁵ ҷонам бихост,
Ҳама гуфт ин меҳтариро сазост.

1850 Ба хунам кунун худ шитоб омадаш,
Магар ёди ин бад ба хоб омадаш.

Бубинад кунун роҳи хун рехтан,
Биёсо⁶ аз ранҷу овехтан.

Пурандеша дил ӯ зи раҳ бозгашт,
Чунон шуд,⁷ ки бо бод ҳамбоз⁸ гашт.

Чу наздики он номвар шуд зи роҳ,
Касеро надид андар он боргоҳ.

1. ИЛ – Зи

2. Л – б. 1845 нест.

3. Л – Ҳама буд дар раҳ замоне; И – роҳи

4. Л – паҳлавонро

5. Л – марди ҳамсо

6. Л – Баросояд

7. И – буд

8. И – ҳамсоз

Нишаста ба хайма –дар Оингушасп,
На кехтар бари ӯ,¹ на шамшеру асп.

1855 Дилаш пур зи андешаи шаҳрёр,
Бад-он² то чӣ пеш оварад³ рӯзгор.

Чу ҳамсоя омад ба хайма-дарун,
Бидонист, к-ӯ даст ёзад ба хун.

Ба шамшер зад даст хунрез мард,
Ҷахонҷӯй чанде бад-ӯ лоба кард.

Ҳамае гуфт, к-«Эй марди гумкардароҳ,
На ман хостам рафта ҷонат зи шоҳ?»

Чунин гуфт бо вай, ки «Гар хостӣ,
Чӣ кардам, ки бад кардан ороистӣ?!⁴

1860 Бизад гардани меҳтари номдор,
Сар омад бар ӯ базму ҳам корзор.

Зи хайма баровард пурхун сараш,
Ки оғаҳ набуд 3-он суҳан лашкараш.

Мабодо, ки танҳо бувад номҷӯй,
Бавижа, ки дорад сӯи ҷанг рӯй.

Чу аз хуни он кушта бадном шуд,
Ҳамае тохт, то пеши Баҳром шуд,

Бад-ӯ гуфт: «Инак сари душманат,
Ки ӯ бад сиголида буд бар танат.

1865 Чу бо лашкар омад ҳамае пеши ту,
Набуд оғаҳ аз ройи кам, беши ту».

1. И – бо ҳамаш буд,

2. Л – Яке

3. Л–орадаш

4. И–пас аз б. 1859 ин омада:

Чу ояд касеро замона ба танг,
Насозад сипехраш замоне диранг.
Ба пеш оварад ҳар бадие, ки ҳаст,
Наёрад кашидан кас аз марг даст.
Кашида бар ӯ тег ҳамсоя тез,
Надонист бечора роҳи гурез.

Бипурсид¹ Баҳром, к- «Ин мард кист,
Бар ин сар ба гетӣ, кӣ хоҳад гирист?!

Чунин гуфт, к- «Оингушаспи савор,
Ки бо ту сиголида буд корзор».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к- «Ин порсо
Бад-он рафта буд аз дари подшо,

Ки бо шоҳ моро диҳад оштӣ,
Ба хоб-андарун сар-ш бардоштӣ.

1870 Ту бодафрае ёбӣ акнун зи ман,
Ки бар ту бигиряд ба зор анҷуман».

Бифармуд доре задан бар дараш,
Назора бар ӯ кишвару лашкараш.

Нагунбахтро зинда бар дор кард,
Дили марди бекор бедор кард.

Саворони Оингушаспи савор,
Ки оварда буд аз дари шаҳрёр,

Чу кори сипаҳбад ба фарҷом шуд,
Зи мардум басте пеши Баҳром шуд.

1875 Гурӯҳе сӯи Хусрав омад зи роҳ,
Тане чанд рафтанд наздики шоҳ.

Чунон шуд, ки аз бешубонӣ рама
Пароканда гардад ба рӯзи дама.

КЎР КАРДАНИ ГУСТАҲМ ВА БИНДУЙ ҲУРМУЗДРО

Чу огоҳӣ омад сӯи шаҳрёр
Зи Оингушасп, он гави номдор,

Аз андуҳ дари бор додан бубаст,
Надидаш касе низ бо май ба даст.

1. И –Бад-ӯ гуфт

Баромад аз орому аз хӯрду хоб,
Ҳама буд бо дидагон пур зи об.

- 1880 Ба дар-бар сухан рафт чанде зи шоҳ,
Ки парда фурӯ ҳишт аз боргоҳ.

Бимонданд аз он кор гурдон шигифт,
Ҳама ҳар касе ройи дигар гирифт.¹

Чу аз Тайсафун баршуд он гуфтугӯй,
Аз он подшоҳӣ бишуд рангу бӯй.

Сари бандагон шуд пур аз дарду кин,
Гузиданд нафрин пас аз² офарин.

Сипоҳ андаке шуд ба даргоҳ-бар,
Ҷаҳон танг шуд бар дили шоҳ- бар.

- 1885 Ба Биндую Густаҳм рафт огаҳӣ,
Ки тира шуд он тахти шоханшаҳӣ,

Ҳама бастагон банд бардоштанг,
Якero бад-он кор бигмоштанг,

Ки ин огаҳӣ бозчӯяд, ки чист,
Зи чанговарон бар дари шоҳ кист?

Зи кори замона чу огаҳ шуданд,
Зи фармон бигаштанду бераҳ шуданд.

Шикастанд зиндону баршуд хурӯш
Бар он сон, ки ҳомун баромад ба ҷӯш.

- 1890 Ба шаҳр-андарун ҳар кӣ буд лашкаре,
Бимонданд бечора аз ҳар даре.

Ҳама рафт Биндую Густаҳм пеш,
Зирехдору бо лашкару сози хеш.

1. ТПЗ – Яке гуфт: «Баҳром шуд чангчӯй,
Ба тахти бузургӣ ниҳодаст рӯй».
Дигар гуфт: «Хусрав зи озори шоҳ
Ҳама сӯи Эрон гузорад сипоҳ».

2. И – паси

Якояк зи дида бишустанд шарм,
Диловар¹ ба даргоҳ рафтанд гарм,

Ба бозор пеши сипоҳ омаданд,
Саворон² ба даргоҳи шоҳ омаданд.

Пас он гаҳ чунин гуфт Густаҳми гурд,
Ба лашкар, ки «Ин хор натвон шумурд»,³

1895 Ки гар⁴ гашт хоҳед бо мо яке,
Маҷӯед озарми шоҳ андаке.

В-агар баст хоҳед як-як миён
Ба кини бузургони эронӣ,⁵

Ки Хурмузд куштаст абар бегуноҳ,
Абар порсо аз дари тоҷу гоҳ.

Ҳар он кас, ки доред оину роҳ,
Аз ин пас мар ӯро махонед шоҳ.

Ба бодафраи он биёзед даст,
Бар ӯ- бар кунед оби Эрон кабаст.

1900 Шуморо бузем андар ин пешрав,
Нишонем бар гоҳи ӯ шоҳи нав.

В-агар ҳеҷ сустӣ кунед андар-ин,
Шуморо супорем Эронзамин.

Яке гӯшае бас кунем аз ҷаҳон,
Ба як сӯ раҳонем⁶ бо ҳамраҳон».

Ба гуфтори Густаҳм яксар сипоҳ
Гирифтанд нафрин бар ороми шоҳ,

Ки «Ҳаргиз мабодо чунин тоҷвар,
Ки ӯ даст ёзад ба ҳуни писар».

1. И – Саворон

2. И – Диловар

3. И – Бигуфтанд, к-«Эй сарварони сипоҳ,
Якояк суханро бичӯед роҳ».

4. И – Агар

5. И-б. 1896 нест.

6. И – хиромем

1905 Ба гуфтор чун шӯх шуд лашкараш,
Ҳамон гаҳ заданд оташ андар дараш.

Шуданд андар айвони шоҳаншаҳӣ,
Ба наздики он шоҳ бо фарраҳӣ.¹

Чу тоҷ аз сари шоҳ бардоштанд,
Зи тахташ нагунсор баргоштанд.

Ниҳоданд пас доғ бар чашми шоҳ,
Шуд он гоҳ чун шамъи рахшон сиёҳ.

Варо ҳамчунин зинда бугзоштанд,
Зи ганҷ ончи буд, пок бардоштанд.

1910 Чунин аст кирдори чархи баланд,
Дил андар сарои сипанҷӣ мабанд.

Гаҳе ганҷ ёбем аз ӯ, гоҳ ранҷ,
Намонӣ ба неку бад андар сипанҷ,

Агар сад бувад сол, агар сад ҳазор,
Гузашт он суҳан, к-омад андар шумор.

Касе, к-ӯ харидори неки шавад,
Нагӯяд баде, то баде нашнавад.²

1. И – 6. 1906 нест.

2. Л – 6. 1864–1913 нест.

ПОДШОҲИИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ

Сию ҳашиг сол буд

ОҒОЗИ ДОСТОН

Чу Густаҳму Биндӯй б-Озаргушасп
Барафканд марде сабук бо ду асп,

Ки дар шаб ба наздики Хусрав шавад,
Аз Эрон ба огоҳии нав шавад.

Фиристода омад бари шоҳи нав,
Гузашта шабе тира аз моҳи нав.¹

Зи ошӯби Бағдод гуфт, он чи дид,
Чавон шуд чу барги гули шанбалид.

5 Чунин гуфт, к-«Он, к-ӯ зи роҳи хирад
Ба тезиву бедонишӣ бугзарад,

Натарсад зи кирдори чархи баланд,
Шавад зиндагониш носудманд.

Гар ин бад, ки гуфтӣ, х(в)аш ояд маро,
Хуру хоб дар оташ ояд маро.

Валекин падар чун ба хун ёхт даст,
Дар Эрон накардам сарои нишаст.

Ҳам ўро кунун чун яке бандаам,
Сухан ҳар чи гӯяд, ниюшандаам».

10 Ҳам андар замон доғдил бо сипоҳ
Ба кирдори оташ биёмад зи роҳ.²

Сипоҳӣ буд аз Бардау Ардабил,
Ҳама рафт бо номвар хел-хел.

Аз Армения низ чанде сипоҳ
Ҳама тохт чун бод бо ў ба роҳ.

1. И - б. 3 нест.

2. ТПЗ – Битарсид, к-аз вай расад пештар
Ҷаҳонгир Бахроми ёзандасар.

Чу омад ба Бағдод аз ӯ огаҳӣ,
Ки омад харидори тахти меҳӣ,

Ҳама шаҳр аз огоҳӣ ором ёфт,
Ҷаҳонҷӯй аз оромашон¹ ком ёфт.

- 15 Пазира шудандаш бузургони шаҳр,
Касеро, ки аз меҳтарӣ буд баҳр.²

Ниҳоданд бар пешгаҳ тахти оч,
Ниҳоданд ҳам тавқу³ пурмоя тоҷ.⁴

Ба шаҳр-андарун рафт Хусрав бадард,
Ба назди падар рафт бо боди сард.⁵

Чӣ гӯям аз ин гунбади тезгард,
Ки ҳаргиз наёсояд аз коркард.

Якero ҳаме тоҷи шоҳӣ диҳад,
Якero ба дарё ба моҳӣ диҳад.

- 20 Якero бараҳна сару пову суфт,
На ором хобу на ҷои нуҳуфт.⁶

Якero диҳад тӯшай⁷ шахду шир,
Бипӯшад ба дебову хаззу ҳарир.

Саранҷом ҳар ду ба хок андаранд,
Ба торак ба доми ҳалок андаранд.

Агар худ назодӣ хирадманд мард,
Набудӣ варо рӯзи нангу набард.

Надидӣ ҷаҳон аз буна, беҳ будӣ,
Агар кеҳ будӣ мард, агар меҳ будӣ.

1. И – рояшон

2. ТПЗ – Зи раҳ сӯи айвони шоҳ омаданд,
Абар шоҳ-бар дostonҳо заданд.
Зи ҳар гуна гуфтанду Хусрав шунид,
Ба дил ройи он меҳтарон баргузид.

3. И – Ҳамон тавқи заррину

4. ТПЗ – Ки фарсуда буданд бисёр шоҳ,
Бидида бaсе шоҳ бар пешгоҳ.

5. ИМ –б. 17 нест.

6. И- 20 нест.

7. И – нӯшаву

- 25 Кунун ранҷ дар кори Хусрав барем,
Ба хонанда огоҳии нав барем.

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ ХУСРАВ ВА ПЎЗИШИ ПАДАР ХОСТАНИ Ё

Чу Хусрав нишаст аз бари тахти зар,
Бирафтанд ҳар кас, ки будаш ҳунар.

Гаронмоягонро ҳама хонданд,
Бар он тоҷи нав гавҳар афшонданд.

Ба мӯбад чунин гуфт, к-«Ин тоҷу тахт
Наёбад магар мардуми некбахт.

Мабодо маро пеша чуз ростӣ,
Ки бедодӣ орад ҳама костӣ.

- 30 Або ҳар касе ройи мо бар беҳист,¹
Зи бедод² кардан сари мо тижист.

Зи Яздон пазируфтам ин тахти нав,
Ҳама равшану моявар бахти нав.

Шумо низ дилҳо ба фармон ниҳед,
Ба ҳар кор бо мо се паймон ниҳед.

Аз озурдани мардуми порсо
Ва дигар, кашидан сар аз подшо.

Севум, дур будан зи чизи касон,
Ки дардаш бувад сӯи он кас расон,

- 35 Ки дар гоҳу бегах касеро бисӯхт,
Ба бемоя чизе дилаш барфурӯхт.

Кунун даст аз ин шуст бояд ҳама,
Раҳи ростӣ чуст бояд ҳама.³

Дигар ҳар чӣ бо мардуме бархӯрад,
Мар онро пазиранда бошад хирад.

1. И – ростист.

2. И – пайкор

3. И – б. 36 нест.

Набошад маро бо касе доварӣ,
Агар тоҷи ман чуст, ар¹ ангуштарӣ.

Киро гавҳари тан бувад бо нажод,
Нагӯяд сухан бо касе чуз ба дод.

- 40 Набошад шуморо чуз аз эманӣ,
Наёзам ба кирдори оҳарманӣ».

Ҳар он кас, ки бишнид гуфтори шох,
Ҳама офарин хонд бар тоҷу гоҳ.

Бирафтанд шодон аз ин тахти ӯй,
Басе офарин рафт бар бахти ӯй.

Сипаҳбад фуруд омад аз тахт шод,
Ҳама шаб зи Ҳурмуз ҳама кард ёд.

ОМАДАНИ ХУСРАВ ПЕШИ ПАДАР ВА ПҶҶЗИШ ХОСТАН

Чу пинҳон шуд он чодари обнӯс,
Ба гӯш омад аз дур бонги хурӯс.

- 45 Ҷаҳонгир шуд то ба назди падар,
Ниҳонаш пур аз дарду хаста чигар.²

Чу дидаш, бинолиду бурдаш намоз,
Ҳама буд пешаш замоне дароз.³

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй шоҳи нобахтёр,
Зи Нӯшинравон дар ҷаҳон ёдгор.

Ту донӣ, ки гар будаде пушти ту,
Ба сӯзан нахастӣ кас⁴ ангушти ту.

1. И – чусту

2. Л – 6. 1–44 нест.

3. ТПЗ – Чу рӯи падар дид Хусрав, бадард.
Баровард аз дил яке боди сард.
Бибӯсид чашму сару пой ӯй,
Дилаш пур зи хун буду пуроб рӯй.

4. Л – Як

Нигар, то чӣ фармой акнун маро,
Ғам омад туро, дил пур аз хун маро.¹

- 50 Ғар эдун, ки фармон диҳӣ, бар дарат
Яке бандаам, посбони сарат.

Наҷӯям кулоҳу нахоҳам сипоҳ,
Бибуррам сари хеш дар пеши шоҳ».

Бад-ӯ гуфт Ҳурмузд, к-«Эй камхирад,
Ҳамин рӯзи саҳтӣ зи ман бугзарад.

На он кас, ки ин кард, монад дароз,
Ба мо бугзарад, ҳар чӣ ранҷ асту оз.

Маро назди ту орзу буд² се чиз,
Бар ин-бар фузунӣ нахоҳем низ.

- 55 Яке, он ки шабгир ҳар бомдод
Кунӣ гӯши моро ба овоз шод.

Ва дигар, саворе зи гарданкашон,
Ки аз разми дерина дорад нишон,

Бари ман фиристӣ, ки аз корзор
Сухан гӯяду карда бошад шикор.

Ҳамон низ донанда марди куҳан,
Ки аз подшоҳон гузорад суҳан.

Набишта яке дафтар орад маро,
Бад-он дарду саҳтӣ сар орад маро.

- 60 Севум, орзу он ки холи туанд,
Парастандаву ноҳамоли туанд.

Набинанд аз ин пас ҷаҳонро ба ҷашм,
Бар эшон биронӣ бар ин сӯғ ҳашм».

Бад-ӯ гуфт Ҳусрав, ки «Эй шаҳрёр,
Мабод он ки бар ҷашми ту сӯғвор

1. Л – б. 49 нест.

2. Л – бар

Набошад в-агарчи бувад баднихон,
Ки бадхоҳи ту дур бод аз ҷаҳон.

Валекин ниғаҳ кун ба равшанравон,
Ки Баҳроми Ҷӯбина шуд паҳлавон.

- 65 Сипоҳ аст бо ӯ фузун аз шумор,
Саворону гурдони ханчаргузор.

Агар мо ба Густаҳм ёзем даст,
Ба гетӣ наёбем ҷои нишаст.

Мадон ту зи Густаҳм, к-ин эзадист,
Зи гуфтору кирдори нобихрадист.

Дигар он ки бошад дабири куҳан,
Ки бар шоҳ хонад гузашта суҳан.

Саворе, ки парварда бошад ба разм,
Бидонад ҳамон низ оини базм.

- 70 Аз ин ҳар замон нав фиристам яке,
Ту бо дард пажмон¹ мабош андаке.

Дили ту бад-ин дард хурсанд бод,
Ҳамон бо хирад сабру пайванд бод!²»

Бигуфт ину гирён биёмад зи пеш,
Накард³ ошкоро ба кас рози хеш.

Писар меҳрубонтар буд аз шаҳрёр,
Бар ин достон зад яке ҳушёр.

Чавони забончарбу⁴ ширинсуҳан,
На⁵ аз пири настӯҳ гашта куҳан.

1. Л – гирён

2. ТПЗ – Агар доди худ ёбам аз рӯзгор
Зи Густаҳму Биндуи носозгор.
Биҳоҳам ҳама кинаи хештан,
Ба ҳӯрди сагонаш диҳам бекафан,
Ту ҳуш бош, эй пури Нӯшинравон,
Ки ҷовид бодо равонат чавон!

3. ИЛ – Нагуфт

4. Л – Ки ёре чавон, чарбу

5. ЛМ – Беҳ

- 75 Ҳунарманду ҳам мардуми беҳунар
Ба фарҷом ҳам хок дорад ба сар.¹

**ОГОҲ ШУДАНИ БАҲРОМИ ЧҶУБИНА АЗ КҶР
ШУДАНИ ҲУРМУЗД ВА ЛАШКАР КАШИДАН
БА ЧАНГИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ**

Чу бишнид Баҳром, к-аз рӯзгор
Чӣ омад бар он номвар шаҳрёр,

Ниҳоданд бар чаши равшан-ш доғ,
Бимурд ин чароғи ду наргис ба боғ.

Писар барнишаст аз бари тахти ӯй,
Ба пой андаромад сари² бахти ӯй.

Аз он монд Баҳроми ял дар шигифт,
Бипажмурду андеша андаргирифт.³

- 80 Бифармуд, то кӯс берун баранд,
Дирафши бузургӣ ба ҳомун баранд.

Буна барниҳоду сипаҳ барнишаст,
Ба пайкори Хусрав миёро бубаст.

Сипоҳе ба кирдори кӯхи равон
Ҳаме рафт⁴ густох то Наҳравон.

Чу огоҳ шуд Хусрав аз кори ӯй,
Ҷамӣ гашт аз он тез бозори ӯй.

Ҷиристод бедор короғаҳон,
Ки то бозҷӯянд кори ҷаҳон.

-
1. ТПЗ – Валекин зи омӯхтан чора нест,
Кӣ гӯяд, ки донову нодон якест?
Ба дониш бувад нек фарҷоми ту,
Ба мину диҳад ҷарх ороми ту.
Чунон чун танатро ҳӯриш дастгир,
Зи дониш равонро бувад ногузир.
Ба ҳар кор Яздони пирӯзу пок
Бихону мадор аз каму беш бок.
2. Л – Сару
3. ТПЗ – Бигуфто, ки омад маро гоҳи ҷанг,
Бигирем гетӣ ба мардӣ ба ҷанг.
4. Л – Ҳаме ронд

- 85 Ба корогаҳон гуфт: «Роз аз нахуст
Зи лашкар ҳаме кард бояд дуруст,

Ки бо \bar{u} якеанд лашкар¹ ба ҷанг,
К-аз \bar{u}^2 гардад ин кори мо бо³ диранг.

Дигар он ки Баҳром дар қалбгоҳ
Бувад пештар, ё⁴ миёни сипоҳ,

Чигуна нишинад ба ҳангоми бор,
Ба рафтани кунад ҳеҷ рои шикор?»

Бирафтанд корогаҳон аз дараш,
Набуд оға аз кори \bar{u} лашкараш.
- 90 Бирафтанду диданду боз омаданд,
Ниҳонӣ бари \bar{u}^5 фароз омаданд,

Ки лашкар ба ҳар кор бо \bar{u} якест,
Агар номдоре, агар кӯдакест.

Ҳар он гаҳ ки лашкар биронад ба роҳ,
Бувад як замон дар миёни сипоҳ.

Замоне шавад бар сӯи маймана,
Гаҳе бар чапу гоҳ сӯи буна.

Ҳама мардуми хеш дорад ба роз,
Ба бегонагонаш наёяд ниёз.
- 95 Ба кирдори шоҳон нишинад ба бор,
Або юз дар дашт ҷӯяд шикор.

Яке дурбин марди ҷӯёи кор,
Набошад чун \bar{u} номдору савор.

Ҷуз аз разми шоҳон наронад ҳаме,
Ҳама дафтари «Димна» хонад ҳаме.

1. Л – яксар
2. ИЛ – В-агар
3. ИЛ – кор бо мо
4. И- гар
5. Л– ба наздаш

Чунин гуфт Хусрав ба дастури хеш,
Ки «Кори дароз аст моро ба пеш.

Чу Баҳром бар душман асп афканад,
Ба дарё дили аждаҳо бишканад.

- 100 Дигар, он ки оини шоҳаншаҳон
Биёмӯхт аз шаҳрёри ҷаҳон.

Севум, ка-ш Калила-ст, гӯй вазир
Чун ӯ ройзан кас надорад дабир».

В-аз он пас ба Биндую Густаҳм гуфт,
Ки «Мо бо ғаму ранҷ¹ гаштем чуфт.

Чу Гурдую Шопуру чун Андиён,
Сипаҳдори Армения Родмон,

Нишастанд бо шоҳи Эрон ба роз,
Бузургони фарзонаву размсоз.

- 105 Чунин гуфт Хусрав бад-он меҳтарон,
Ки «Эй сарфарозону ҷанговарон!

Ҳар он мағз, к-ӯро хирад равшан аст,
Зн дониш ба гирди танаш ҷавшан аст.

Кас онро набуррад, магар теги марг,
Шавад мум аз он захм пӯлоди тарг.

Кунун ман ба сол аз шумо кехтарам,
Ба ройи ҷавонӣ ҷаҳон наспарам.

Бигӯед, то чораи кор чист,
Бар ин хастагиҳо беозор кист?»

- 110 Бад-ӯ гуфт мӯбад, к-«Анӯша бадӣ,
Таҳимағзро фарру тӯша бадӣ!

Чу пайдо шуд ин рози гардандадаҳр,
Хирадро бибахшид бар чор баҳр.

1. И –дард

Чу ниме аз ӯ баҳраи подшост,
Ки фарру хирад подшоро сазост.

Дигар баҳраи мардуми порсо,
Се дигар парастандаи подшо.

Чу наздик бошад ба шоҳи ҷаҳон,
Хирад хештан 3-ӯ надорад ниҳон.

- 115 Кунун аз хирад порас монд хурд,
Ки доно варо баҳри деҳқон шумурд.

Хирад нест бо мардуми носипос,
На онро, ки ӯ нест яздоншинос.

Агар бишнавад шаҳрёр ин сухан,
Ки гуфтаст бедормарди куҳан,

Ба чашми дил андар сухан бингарад,
Аз ӯ бар хӯрад, чун ба дил бугзарад».¹

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Ин сухан гар ба зар
Нависам, ҷуз ин нест оину фар.

- 120 Сухан гуфтани мӯбадон гавҳар аст,
Маро дар дил андешаи дигар аст,

Ки чун ин ду лашкар баробар шавад,
Сари найзаҳо бар ду пайкар шавад.

Набошад маро нанг,² к-аз қалбгоҳ
Биронам, шавам пеши рӯи сипоҳ.

Бихонам ба овоз Баҳромро,
Сипаҳдори худкоми бадномро.

Яке 3-оштӣ рӯй бинмоямаш,
Навозам-ш бисёру бистоямаш.

- 125 Агар худ пазирад сухан, беҳ бувад,
Ки чун ӯ ба даргоҳ-бар³ кеҳ бувад.

1. Л – б. 118 нест.

2. ИЛ – айб

3. Л – даргоҳи ман

В-агар чанг чӯяд, манам чангчӯй,
Сипахро ба рӯй андарорем рӯй».

Бузургон бар ӯ офарин хонданд,
Варо шаҳрери замин хонданд.

Ҳама кордонон бар он достон
Ки ӯ гуфт, гаштанд ҳамдостон.

Ҳама гуфт ҳар кас, ки «Эй шаҳрёр,
Зи ту дур бодо бади рӯзгор!

- 130 Ту ро бод пирӯзиву фаррахӣ,
Бузургиву дайҳиму шоҳаншаҳӣ!»

Чунин гуфт Хусрав, ки «Ин боду бас,
Шикасту худой¹ мабинод кас».

Сипахро зи Бағдод берун кашид,
Саропардаи нав ба ҳомун кашид.

Ду лашкар чу танг андаромад зи² роҳ,
Аз он сӯ сипаҳбад, аз ин сӯй³ шоҳ.

Чу шамъи ҷаҳон шуд ба ҳам андарун,
Бияфшонд зулфи⁴ шаби тирагун,⁵

- 135 Талоя биёмад зи ҳар ду сипоҳ,
Ки дорад зи бадҳоҳ⁶ лашкар нигоҳ.

Чу аз ханҷари⁷ рӯз бугрехт шаб,
Ҳама тохт тарсондилу⁸ хушклаб.

Табира баромад зи ҳар ду сарой,
Бад-он разм хуршед буд раҳнамой.

1. Л – Шикасти худой

2. Л – ба

3. Л – в-аз ин рӯй

4. Л – зулф он

5. Л – киргун,

6. Л – бад роҳи

7. Л – чанбари.

8. Л – сӯзондилу

Ба Густахму Биндӯй фармуд шоҳ,
Ки то барниҳоданд аз оҳан кулоҳ.

Чунин бо бузургони равшанравон.
Ҳама ронд то чашмаи Наҳравон.

- 140 Талоя ба Баҳром шуд ногузир,
Ки омад сипаҳ бар ду партоб тир.

Чу бишнид Баҳром, лашкар биронд,
Ҷаҳондидагонро бари хеш хонд.

Нишаст аз бари аблақи мушқдум,
Ҷаҳанда, сарафрои рӯинасум.

Силеҳаш яке ҳиндувӣ тег буд,
Ки дар захм чун оташи меғ буд.

Чу барқи дурахшон ҳама ронд асп
Ба дасти чапаш риман Озаргушасп.

- 145 Чу Оингушаспу Ялонсина низ
Бирафтанд пуркину дил пурситез.

Се турки диловар зи ҳокониён
Бар он кини Баҳром баста миён.

Пазируфта ҳар се, ки чун рӯи шоҳ
Бубинем дур аз миёни сипоҳ.

Агар кушта, гар баста, ўро барат
Биёрем тозон бари лашкарат.

Зи як рӯй Хусрав, дигар паҳлавон,
Миён-андарун Наҳравони¹ равон.²

- 150 Назора бар он аз ду рӯя сипоҳ,
Ки то паҳлавон чун равад пеши шоҳ.

1. И – нахру оби

2. Л – чашмаи Наҳравон.

РАСИДАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ БО БАҲРОМИ ЧҶУБИНА БА ҲАМДИГАР

Расиданд Баҳрому Хусрав ба ҳам,
Кушода яке рӯю дигар диҷам.

Нишаста ҷаҳондор бар хинги¹ оч,
Зи зарру зи ёкут бар сар-ш тоҷ.

Зи дебои зарбафт чиниқабой,
Чу Гурдӯй пеш-андарун² раҳнамой.

Чу Биндую Густаҳм бар дасти шоҳ,
Чу Харроди Барзини зарринкулоҳ-

- 155 Ҳама ғарк³ дар оҳану симу зар,
На ёкут пайдо, на зарринкамар.

Чу Баҳром рӯи шаҳаншоҳ дид,
Шуд аз хашм рангу руҳаш нопадид.

В-аз он пас чунин гуфт бо саркашон,
Ки «Ин руспизодаи баднишон

Зи пастиву кундӣ ба мардӣ расид,
Тавонгар шуду гурдагах баркашид.

Падид омадаш мушк бар гирди оч,
Фаридуни шах⁴ гашт бо гурзу тоҷ.

- 160 Биёмӯхт оини шоҳаншаҳон,
Ба зудӣ сар ояд бар ӯ-бар ҷаҳон.

Сипахро ба оини Нӯшинравон
Ҳама ронад ин шоҳи⁵ тираравон.

Бубинед лашкар-шро сар ба сар,
Ки то кист з-эшон яке номвар?

1. Л – сипаҳдор бар таҳти

2. Л – андараш

3. М – ғарка

4. Л – Фаридуни ял

5. Л – синди

Саворон набинам ҳаме размчӯй,
Ки бо ман ба рӯй андароранд рӯй.

Бубинад кунун кори мардони мард,
Таки аспу шамшеру гарди¹ набард.

- 165 Ҳамон захми кӯполу борони тир,
Хурӯши ялону деху дору гир.

Надорад бар овардгаҳ пил пой,
Чу ман бо сипоҳ андароям зи ҷой.

Аз овози мо кӯҳ резон шавад,
Ҳизабри диловар гурезон шавад.

Ба ханчар ба дарё-бар афсун кунам,²
Биёбон саросар пур аз³ хун кунам».⁴

Бигуфту барангехт аблақ зи ҷой,
Ту гуфтӣ, шуд он бора парронхумой.

- 170 Яке танг овардгоҳе гирифт,
Бад-ӯ монда буд лашкар андар шигифт.⁵

Зи овардгаҳ шуд сӯи Наҳравон,
Ҳаме буд бар пеш фаррух чавон.

Тане чанд бо ӯ зи эрониён
Ҳама баста бар ҷанги Хусрав миён.

Чунин гуфт Хусрав, ки «Эй саркашон,
Зи Баҳроми Чӯбин кӣ дорад нишон?»

Бад-ӯ гуфт Гардуй, к-Эй шаҳрёр,
Нигаҳ кун бад-он гурди аблақсавор.

- 175 Қабояш сапеду ҳамоил сиёҳ,
Ҳаме ронад аблақ миёни сипоҳ.

1. И – гурзи: Л – Ману аспу шамшеру гурзи

2. ИЛ – кунем,

3. ИЛ – Ҳама обхо сар ба сар

4. ИЛ – кунем.

5. И – б. 170 нест.

Ҷаҳондор чун дид Баҳромро,
Бидонисташ оғозу фарҷомро.

Бад-ӯ гуфт, к-«Ин дудранги дароз,
Нишаста бар он аблақи сарфароз?».

Чунин гуфт Гардӯй, к-«Оре, ҳамон
Набурдаст ҳаргиз ба неки гумон».

Бад-ӯ гуфт, к-«Аз паҳлави¹ кӯжпушт
Бипурсӣ сухан, посух орад дурушт.

180 Ҳам он ҳуқл биниву хобидачашм,
Дил оганда дорад, ту гӯй, ба ҳашм.

Ба дида² бубинӣ мар ӯро, бад аст,
Ки ӯ дар ҷаҳон³ душмани Эзад аст.

Набинам ҳаме дар сараш кеҳтарӣ,
Наёяд касеро⁴ ба фармонбарӣ».

В-аз он пас ба Биндую Густаҳм гуфт,
Ки «Букшоям ин достон аз нухуфт,

Ки гар ҳар наёяд ба наздики бор,
Ту бори гарон сӯи пушти ҳар ор.

185 Чу бифрефт Чӯбинаро наррадев,
Куҷо бинад ӯ роҳи кайҳонхидев!

Ҳар он дил, ки аз оз шуд дардманд,
Наёяд-ш панди бузургон писанд.⁵

Чу дар ҷанг рафтӣ, ба сар шуд сухун,
Ниғаҳ кард бояд зи сар то ба бун.

Кӣ донад, ки дар ҷанг пирӯз кист,
Аз ону аз ин⁶ лашкарафрӯз кист.

1. Л – к-он бадтани

2. Л – Бидидам

3. Л – ниҳон

4. Л – кас ӯро: И – набояд кас ӯро

5. ТПИЛМ – Чуз аз ҷанг Чӯбинаро рой нест,
Ба дил-ш-андарун додро ҷой нест.

6. Л – Дилафрӯзу

Бад-ин гуна ороста лашкаре,
Чу Баҳром пархошчӯ меҳтаре.

- 190 Дижогоҳ марде чу деви сутург,
Сипоҳе ба кирдори ғурранда¹ гург.

Гар эдун, ки бошед ҳамдостон,
Набошад маро нанг аз ин достон.

Ба пурсиш яке пешдастӣ кунам,
Аз он беҳ, ки дар ҷанг сустӣ кунам.

Агар з-ӯ бар андоза ёбам суҳан,
Навоин бадихош гардад куҳан.

Зи гетӣ яке гӯша ӯро диҳам,
Сипосе ба додан бар ӯ² барниҳам.

- 195 Ҳама оштӣ гардад ин ҷанги мо
Бад-ин размгаҳ кардан оҳанги мо.

Маро з-оштӣ судмандӣ бувад,
Хирад бегумон бегазандӣ бувад.

Чу бозоргонӣ кунад подшо,
Аз ӯ шод гардад дили порсо».

Бад-ӯ гуфт, Густаҳм, к-«Эй шаҳрёр,
Анӯша бадӣ, то бувад рӯзгор!

Ҳама гавҳар афшонӣ андар суҳун,
Ту донотарӣ, ҳар чӣ хоҳӣ, бикун.

- 200 Ту пурдодиву³ банда⁴ бедодгар,
Ту пурмағзу ӯро пур аз бод сар».

Чу бишнид Ҳусрав, бипаймуд роҳ,
Хиромон биёмад ба пеши сипоҳ.

1. Л-арғунда

2. И – зи додан ба худ

3. И-бар додиву

4. Л – бар додиву ҳасм

Бипурсид Бахроми Ялро зи дур,
Ҳамае ҷуст ҳангомаи разм сур.

Ба Баҳром гуфт: «Эй сарфароз мард,
Чӣ гуна-ст корат ба дашти набард?

Ту даргоҳро ҳамчу пирояӣ,
Ҳамон тахту дайҳимро мояӣ.

- 205 Сутуни сипоҳӣ ба ҳангоми разм,
Чу шамъи дурафшон бувӣ рӯзи¹ базм.

Ҷаҳонҷӯй гурдиву яздонпараст,
Мадород доранда боз аз ту даст.²

Сиголидаам рӯзгори туро,
Ба хубӣ бисечида кори туро.

Туро бо сипоҳи ту меҳмон кунам,
Зи дидори ту ромиши ҷон кунам.

Сипаҳдори Эрон-т хонам ба дод,
Кунам офаринандаро бар ту ёд».

- 210 Суханхош бишнид Баҳроми гурд,
Инон аблақи мушкдумро супурд.

Ҳам аз пушти он бора бурдаш намоз,
Ҳамае буд пешаш замоне дароз.

Чунин дод посух пас³ аблақсавор,
Ки «Ман хуррамам шоду беҳрӯзгор.⁴

Туро рӯзгори бузургӣ мабод,
На бедод донӣ зи шоҳӣ, на дод.

Алоншоҳ чун шаҳрёрӣ кунад?
Варо марди бадбахт ёрӣ кунад.

1. Л – ба нозанда: И – дурахшон туй рӯзи

2. И – б. 206 нест.

3. Л – гуфт Баҳроми

4. И – Чунин гуфт, к-эй носазо шох

- 215 Туро рӯзгоре сиголидаам,
Ба наввӣ камандет молидаам.¹
- Ба зудӣ яке дор созам баланд,
Ду дастат бубандам ба хамми каманд.
- Биёвезамат з-он сазовор² дор,
Бубинӣ зи ман талхии рӯзгор».
- Чу Хусрав зи Баҳром посух шунид,
Рухаш гашт ҳамчун гули шанбалид.
- Бидонист, к-ӯ дил зи тахту кулоҳ
Ҳама нагсилонад ба оини шоҳ.
- 220 Чунин дод посух, ки «Эй носипос,
Нагӯяд чунин марди яздоншинос.
- Чу меҳмон ба хони ту ояд зи дур,
Ту дашном созӣ ба хангоми сур.³
- На оини шоҳон бувад з-ин нишон,
На они саворони гарданкашон.
- На тозӣ чунин карду на порсӣ,
Агар бишмарӣ сол сад бор сӣ.
- Аз ин нанг дорад хирадманд мард,
Ту гирди дари носипосӣ магард.
- 225 Чу меҳмонат овози фаррух диҳад,
Бар ин гуна - бар дев посух диҳад.
- Битарсам, ки рӯзи бад омад-т пеш,
Ки саргашта ронӣ ҳама ройи хеш.
- Туро чора бар дасти он подшост,
Ки зиндаст ҷовиду фармонравост.

1. Ба афсун ба шоҳӣ наёбӣ ту роҳ.

2. Л – сарафроз

3. ТПМ – Ту меҳмони худро ба дор афканӣ,
Аз ин сон ту бунёди кор афканӣ.

Гунаҳкори яздониву носипос,
Тан андар накӯҳиш, дил андар харос.

Маро чун Алоншоҳ хонӣ ҳама,
Зи гавҳар ба як сӯ нишонӣ ҳама.

230 Магар носазоям ба шоҳаншаҳӣ,
На зебост бар ман кулоҳи меҳӣ?

Чу Кисро ниёву чу Хурмуз падар,
Киро донӣ аз ман сазовортар?»

Варо гуфт Баҳром, к-«Эй баднишон,
Ба гуфтору кирдор чун беҳушон,

Нахустин зи меҳмон кушодӣ сухан,
Сириштат наву дostonҳо куҳан.

Туро бо суханҳои шоҳон чӣ кор,
На фарзонамардӣ, на чангисавор!

235 Алоншоҳ будӣ, кунун кехтарӣ,
Ҳам аз бандаи бандагон камтарӣ.

Гунаҳгори бебар туй дар ҷаҳон,
На шохӣ, на зебосарӣ аз меҳон.

Ба шохӣ маро хонданд офарин,
Намонам, ки пай барниҳӣ бар замин.

Дигар он ки гуфтам, ки бадахтарӣ,
Назебад туро шохиву меҳтарӣ,

Аз он гуфтам, эй носазовор шох,
Ки ҳаргиз мабодӣ ту дар пешгоҳ!

240 Ки эронӣён бар ту-бар душмананд,
Бикӯшанду беҳат зи бун баркананд.

Бидарранд бар танг-бар пӯсту раг,
Супоранд гӯштат ба юзу¹ ба саг!»

1. Л – гӯшту пайи ту: И –он устухонат

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «Эй бадкуниш,
Чаро гаштай тунду бартарманиш,

Ки охуст бар мард гуфтори зишт,
Туро андар¹ оғоз буд ин сиришт.

Зи мағзи ту бугсаст равшан хирад,
Хунук номвар, к-ӯ хирад парварад.

245 Ҳар он дев, к-ояд замонаш фароз,
Забонаш ба гуфтор гардад дароз.

Наҳоҳам, ки чун ту яке паҳлавон,
Ба тезӣ табаҳ гардаду нотагон.

Сазад, гар зи дил хашм берун кунӣ,
Наҷӯшиву бар тезӣ афсун кунӣ.

Зи дорандаи додгар ёд кун,
Хирадро бад-ин ёд бунёд кун.

Яке кӯҳ дорӣ ба пеш-андарун,
Ки гар бингарӣ, бартар аз Бесутун.

250 Гар аз ту яке шаҳрёр омадӣ,
Муғилони бебар ба бор омадӣ.

Туро дил пур² андешаи меҳтарист,
Бубинем, то ройи³ Яздон ба чист.

Надонам, кӣ-т омӯхт ин бадтанӣ⁴
Туро бо чунин кеши оҳарманӣ.⁵

Ҳар он, к-ин суҳан бо ту гӯяд ҳама,
Ба гуфтор марги ту ҷӯяд ҳама».

Бигуфту фуруд омад аз хинги оч,
Зи сар баргирифт он баҳогир тоҷ.

1. Л – худ зи

2. И – ба

3. Л – хостӣ

4. Л – Кӣ омӯхт ин пурфанӣ,

5. Л – то чунин гашти аҳриманӣ.

- 255 Бинолиду сар сӯи хуршед кард,
 Зи Яздон дилаш пур зи уммед кард.
 Чунин гуфт, к-«Эй равшани додгар,
 Дарахти умед аз ту ояд ба бар.
 Ту донӣ, ба пеши ман ин банда кист,
 К-аз ин нанг бар тоҷ бояд гирист.
 Гар ин подшоҳӣ зи тухми каён
 Бихоҳад шудан, то набандам миён.
 Парастанда бошам ба оташкада,
 Нахоҳам хӯриш чуз зи ширу тара.¹
- 260 Надорам ба ганҷ-андарун зарру сим,
 Ба гоҳи парастииш бипӯшам гилем.
 В-ар эдун, ки ин подшоҳӣ марост,
 Парастанда бошем бо доду рост,
 Ту пирӯз гардон сипоҳи маро,
 Ба банда мадеҳ тоҷу гоҳи маро.
 Агар коми дил ёбам, ин тоҷу асп
 Биёрам давон пеши Озаргушасп.
 Ҳам ин ёраву тавку ин гӯшвор,
 Ҳам ин чомаи зарру² гавҳарнигор,
- 265 Ҳамон низ даҳ бадра динори зард
 Фишонам бар ин гунбадн ложвард.
 Парастандагонро дирам сад ҳазор
 Фиристам, чу баргардам аз корзор.
 Зи баҳромӣён ҳар кӣ гардад асир,
 Ба пеши ман орад касаш дастгир,
 Парастандаи фаррух оташ кунам,
 Дили мӯбаду ҳирбад х(в)аш кунам.

1. Л – ба ширу дада.

2. И – зарри

Зи бедод шаҳре, ки вайрон шудааст,
Гузаргоҳи гӯрону шерон шудааст-

- 270 Бикӯшам, ки обод гардад зи нав,
Намонам, ки монад пур аз хору хав».¹

Бигуфт ину аз хок бар пой хост,
Ситамдида гӯяндае буд рост.

Зи ҷои ниёиш биёмад чу гард,
Ба Бахроми Чубина овоз кард,

Ки «Эй дӯзахӣ, бандаи деви нар,²
Хирад дуру дур аз ту оину фар!

Ситамгора девест бохашму зӯр,
К-аз ин гуна чашми туро кард кӯр.

- 275 Ба ҷои хирад хашму кин ёфтӣ,
Зи девон ҳаме офарин ёфтӣ.

Туро хорсон шорсоне намуд,
Яке дӯзахе бўстоне намуд.

Чароғи хирад пеши чашмат бимурд,
Зи ҷону дилат равшаной бибурд.

Набудааст чуз ҷодуи пурфиреб,
Ки андар баландӣ намудат нишеб.

Ба шохе ҳаме ёзӣ имрӯз даст,
Ки баргаш бувад захру бораиш кабасти.

- 280 Начустааст ҳаргиз табори ту ин,
Набошад ба ҷӯянда-бар офарин.

Туро Эзад ин бурзу оин³ надод,
Надорӣ зи Гургини Милод ёд,

1. И – б. 269, 270 нест:

ТПЛ – Бар он низ динои чун сад ҳазор
Фиристам, чу баргардам аз корзор.

2. И – девсар,

3. Л – фарру

Ки харчангро нест парри уқоб,
Напаррад уқоб аз бари офтоб.¹

Аё, марди бадбахту бедодгар,
Ба нобуданӣ-бар гумоне мабар!

Ба Яздони поку ба тахту кулоҳ,
Ки гар ман биёбам туро бесипоҳ,

285 Агар барзанам бар ту-бар боди сард,
Надидӣ маро зинда андар набард.

Суханҳо шунидем чанде дурушт,
Ба пирӯзгар бозҳиштем пушт.

Агар ман сазовори шоҳӣ наям,
Мабодо, ки дар зердастӣ зиям».

Чунин дод Баҳром посух-ш боз,
Ки «Эй беҳирад римани девсоз!

Падар-т, ин ҷаҳондори² диндӯст мард,
Ки ҳаргиз назад бар касе боди сард.

290 Чунин мардро арҷ нашнохтӣ,
Ба хорӣ зи тахт андарандохтӣ.

Паси ӯ ҷаҳондор хоҳӣ будан,
Хирадманду бедор хоҳӣ будан?

Ту нопокиву душмани Эзадӣ,
Набинӣ зи некидиҳиш ҷуз бадӣ.

Гар эдун ки Ҳурмуз на бар дод буд,
Замину замон з-ӯ ба фарёд буд.

Ту фарзанди ӯӣ, набошӣ сазо
Бар Эрону Нерон³ шуда подшо.

295 Туро зиндагонӣ набояд, на тахт,
Яке дахмае бас, ки дурӣ зи бахт.

1. ИЛ –6. 282 нест.

2. И – ҷаҳонгири

3. З – Турон

Ҳамон кини Ҳурмуз кунам хостор,
Агар к-андар Эрон манам шаҳрёр.

Кунун тоза кун бар ман ин достон,
Ки аз ростон кист хамдостон,

Ки ту доғ бар чашми шоҳон ниҳӣ,
Касе к-ӯ ниҳад, низ фармон диҳӣ.

Аз он пас биёбӣ, ки шоҳӣ марост,
Зи хуршед то пушти моҳӣ марост».

- 300 Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «Ҳаргиз мабод,
Ки бошад ба дарди падар банда шод.

Набишта чунин буду буд, ончи буд,
Сухан бар сухан чанд хоҳӣ фузуд?!

Ту шоҳе ҳамесозӣ аз хештан,
Ки гар маргат ояд, наёбӣ кафан.

Бар ин аспу баргустувони касон,
Яке хусравӣ б-орзу норасон.

На хону на мону на буму нажод,
Яке шаҳрёрӣ, миён пур зи бод.

- 305 Бад-ин лашкару¹ чизу номи дурӯғ
Нагирӣ бари тахти шоҳӣ фурӯғ.

Зи ту пеш буданд кундоварон,
Ҷаҳонҷӯй бо гурзҳои гарон.

Начустанд шоҳӣ, чу кехтар буданд,
На андархури тахту афсар буданд.

Ҳама ҳар замон сар фарозӣ² ба ҳашм,
Ҳама оби шармат биёяд³ ба чашм.

1. Л – хоста,

2. ИЛ – барфарозӣ

3. ИЛ – шарму обат наёяд

Замона ба хашм орадат ҳар замон,
Бичӯшад ҳаме бар бадат бад гумон.¹

- 310 Ҷаҳондор шохӣ зи дод офарид,
Агар аз ҳунар в-аз наҷод офарид.

Бад-он кас диҳад, к-ӯ сазовортар,
Хираддортар, ҳам беозортар.

Алоншоҳ моро падар карда буд,
Ки бар мо² зи доми³ ту озурда буд.

Кунун Эзадам дод шоханшаҳӣ,
Бузургиву тахту кулоҳи меҳӣ.

Пазируфтаи ин аз Худои ҷаҳон,
Шиносандаи ошкору ниҳон.

- 315 Ба дастурии Ҳурмузи шаҳрёр,
Ки ӯ дошт тоҷ аз падар ёдгор.

Аз он⁴ мӯбадонмӯбаду бихрадон,
Бузургону корозмуда радон.

Бад-он дин, ки оварда буд аз бихишт
Хирадёфта пирсар Зардуҳишт,

Ки⁵ пайғоми Эзад ба Лӯҳросп дод,
Пазируфту⁶ з-он пас ба Гуштосп дод.

Ҳар он кас, ки моро намудаст ранҷ,
Дигар он, ки з-ӯ ёфтастем ганҷ.

- 320 Ҳама яксар андар паноҳи мананд,
Агар душман, ар некроҳи мананд.⁷

1. Л – кажжӣ андар гумон.

2. И – мон

3. Л – аз дому банди

4. Л – Ҳам аз

5. Л – Чу

6. Л – Бипазруфту

7. ТПЛИМ – Ҳама барзану зода бар подшо,
Нахонем касро магар порсо.

Зи шахре, ки вайрон шуд андар ҷаҳон,
Ба ҷое, ки дарвеш бошад ниҳон

Тавонгар кунам марди дарвешро,
Парокандаву мардуми хешро.

Ҳама хорсонҳо кунам чун биҳишт
Пур аз мардуму ҷорпоёну кишт.¹

Намонем як хубӣ андар ниҳон
Ба подош то² 3-ин ҷаҳони ҷаҳон.

- 325 Биёему³ дилро тарозу кунем,
Бисанҷему неру ба бозу кунем.

Чу Ҳурмуз ҷаҳондори бодод буд,
Замину замона бад-ӯ шод буд.

Писар бегумон аз падар тахт ёфт,
Кулоҳу камар ёфту бахт ёфт.

Туй пургуноҳу фиребандамард,
Ки ҷустӣ зи Ҳурмуз нахустин набард!

Набуд ҳеч бад, ҷуз ба фармони ту
В-агар тунбалу макру дастони ту.

- 330 Гар ʻЭзад бихоҳад, ман аз кини шоҳ
Кунам бар ту хуршеди равшан сиёҳ.

Кунун тоҷро дархури кор кист,
Чу ман носазоям, сазовор кист?»

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«Эй марди гурд,
Сазо он бувад, к-аз ту шоҳӣ бибурд.

Чу аз духти Бобак бизод Ардашер,
На ашкониёнро буд он дору гир?

1. Л – ҷорпову куништ.

2. И – мо

3. ИЛ – Биёбем,

На чун Ардашер Ардавонро бикушт,
Ба неру шуду тахташ андар¹ ба мушт?

- 335 Кунун сол чун понсад андаргузашт,²
Сару точи сосониён сард гашт.

Кунун тахту дайҳимро рӯзи мост,
Сару кор бо бахти пирӯзи мост.

Чу бинем чеҳри туву бахти³ ту,
Сипоҳу кулоҳи туву тахти⁴ ту.

Биёзам бад-ин кор сосониён,
Чу ошуфта шере, ки гардад жиён.

Зи дафтар ҳама номашон бистурам,
Сари тахти Сосон ба пай биспарам.

- 340 Бузургӣ мар ашкониёнро сазост,
Агар бишнавай, марди донанда рост».

Чунин посух овард Хусрав бад-ӯй,
Ки «Эй беҳуда марди пайкорҷӯй!

Агар подшоҳӣ зи тухми каён
Бихоҳад шудан, ту кӣ з-ин миён?

Ҳама розиён аз буна худ кианд,
Дурӯянду аз мардумӣ бар чианд?⁵

Ҳамон⁶ аз Рай омад сипоҳ андаке,
Ки шуд бо сипоҳи Сикандар яке.

- 345 Миёнҳо бубастанд бо румиён,
Гирифтанд ногоҳ тахти каён.⁷

1. ИЛ – омад

2. Л – баргузашт: И – панҷсад баргузашт,

3. Л – тоҳти

4. Л – раҳти

5. ТПИЛ – Зи Рай буд нопокдил Моҳёр,
К-аз ӯ тира шуд тухми Исфандёр.

6. ИЛ – Нахуст

7. ТПИЛМ–Пас аз б. 345 ин б. омада:
Зи Рай буд нопокдил Моҳёр,
К-аз ӯ тира шуд тухми Исфандёр.

Наёмад чахонофаринро писанд,
Аз эшон бад-эшон расид он газанд.¹

Кулоҳи кайй бар сари Ардашер,
Ниҳод он замон довари дастгир.

Ба тоҷи каён ӯ сазовор буд,
Ки аз тухми шоҳи ҷаҳондор буд.

Кунун номи он номдорон гузашт,
Сухан гуфтани мо ҳама бод гашт.²

350 Кунун меҳтарино сазовор кист?
Ҷаҳони ҷаҳонро ҷаҳондор кист?³»

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Ҷангӣ манам,
Ки беҳи каёнро зи бун барканам!»

Чунин гуфт Хусрав, ки «Он достон,
Ки донанда ёд орад аз бостон,

Ки ҳаргиз ба нодону бироҳу хурд
Силеҳи бузургӣ набояд супурд,

Ки чун боззоҳӣ,⁴ наёяд ба даст,
Ки доранда аз чиз гаштаст маст.⁵

355 Ҷӣ гуфт ин⁶ хирадманди ширинсухун,
Ки гар бебунонро нишонӣ ба бун,

1. ТПИЛ – В-аз он пас бубастанд* эрониён
Ба кина яқояк магар - бар** миён.

* ИЛ – нишастанд. ** ИЛ – Бубастанд яқсар бадиро

2. ТПЗ – Чу Яздон мар ӯро ба шоҳӣ гузид,
Аз ӯ додгар чуз нақӯй надид.

3. ТПЗ – Ба чуз ростӣ посухи ман мағӯй,
Ту роҳи нақӯ гиру кажжӣ маҷӯй.
Чу бишнид Баҳром чунон сухун,
Яке посухи дигар афканд бун.

4. Л – Кунун боззоҳад

5. ТПЗ – Чу аз ту ситонад, таносон шавад,
В-агар боззоҳӣ, ҳаросон шавад.

6. ИЛ – он

Ба фарҷои кор оядат ранчу дард,¹
Ба гирди дари носипосон магард.²

Падар-м, он бадандешаи зудсоз,³
Ниҳон з-ошкорат⁴ надонист боз,⁵

Ки марди бузургаш басте буду хурд,
Силеҳи каён бебунонро супурд.

Туро кард солори гарданкашон,
Шудӣ меҳтар андар замини Кашон.⁶

360 Диловар шудӣ тезу баргарманиш,
Зи бадгавҳар омад туро бадкуниш.

Бад-он тахти симину он меҳри шоҳ
Сарат маст шуд, бозгаштӣ зи роҳ.

Кунун номи Чӯбина Баҳром гашт,
Ҳамон тахти симин туро дом гашт.

Бар он тахт-бар моҳ⁷ хоҳӣ шудан,
Сипаҳбад шудӣ, шоҳ хоҳӣ шудан?

Суҳан з-ин нишон марди доно нагуфт,
Бар онам, ки бо дев гаштӣ ту ҷуфт».

365 Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«Эй бадкуниш,
Назебад ҳаме бар ту ҷуз сарзаниш.

Ту паймони Яздон надорӣ нигоҳ,
Ҳаме носазо ҷӯй ин пешгоҳ.

Ниҳӣ доғ бар чашми шоҳи ҷаҳон,
Суҳан з-ин нишон кай бувад дар ниҳон?!

Ҳама дӯстон бар ту-бар душмананд,
Ба гуфтор бо ту, ба дил бо мананд.

1. И – дарду ранҷ,
2. И – маранҷ.
3. Л – беандешаи дерсоз.
4. Л – ошкоро
5. Л – роз.
6. И-б. 357–359 нест.
7. Л – тахти пурмоя

Бад-ин кор хоқон маро ёвар аст,
Ҳамон, к-андар Эрону Чин лашкар аст,

- 370 Ки бо доду меҳрему бо теғу даст,
Зи душман наёяд ба мо-бар шикаст.

Бузургӣ¹ ман аз Порс орам ба Рай,
Намонам к-аз ин пас бувад номи Кай.

Барафрозам андар ҷаҳон додро,
Кунам тоза оини Милодро.

Ман аз тухмаи номвар Орашам,
Чу ҷанг оварам, оташи саркашам.

Набери ҷаҳонҷӯй Гургин манам,
Ҳамон оташи тези Барзин манам.

- 375 Ба Эрон бар он рой буд Совашоҳ,
Ки на тахт монад, на мӯҳру қулоҳ.

Кунад бо замин рост оташкада,
На Наврӯз монад, на ҷашни Сада.

Ҳама банда буданд эронӣён,
Бар ин бум, то ман бубастам миён.²

Ту худкомаро гар надонӣ шумор,
Бирав, чорсад бор бишмар ҳазор.

Зи пилони ҷангӣ ҳазору дувист,
Ки гуфтӣ, ки бар роҳ³-бар ҷой нест.

- 380 Ҳазимат гирифт он сипоҳи бузург,
Ман аз пас хурӯшон чу шери сутург.

Чунон дон, ки кас беҳунар дар ҷаҳон
Ба хира наҷӯяд нишасти меҳон.

1. И –Бузургон

2. ТП – Ба тире, ки ман рондам аз камон,
Сар омад аз он Совашахро замон.

3. Л – гуфтанд бар хок

Ҳама бӯи тоҷ ояд аз миғфарам,
Ҳама тахти оҷ ояд аз ханҷарам.

Агар бо ту як пашша кин оварад,
Зи тахтат ба рӯи замин оварад».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «Эй шумпай,
Чаро ёди Гургин накардӣ ба Рай?!

- 385 Ки андар ҷаҳон ёди тахташ набуд,
Бузургиву аврангу бахташ набуд.

Надонист кас номи ту дар ҷаҳон,
Фурӯмоя будӣ ту андар ниҳон.

Биёмад гаронмоя Меҳронситод,
Ба шоҳи замона нишони ту дод.

Зи хоки сиёҳат чунон баркашид,
Шуд он рӯз бар чашми ту нопадид.

Туро дод ганҷу силеху сипоҳ,
Дирафши Таҳамтан дурафшон чу моҳ.

- 390 Набуд хости Яздон, ки Эронзамин
Ба вайронӣ оранд гурдони Чин.

Туро буд дар ҷангашон ёрманд,
Кулоҳат баромад ба абри баланд.

Чу дорандаи чархи гардон бихост,
Ки он подшоро бувад кор рост.

Ҳунар 3-он ҳама хештанро ниҳӣ,
Ки ҳаргиз мабодат меҳиву беҳӣ.

Гар ин подшоҳӣ зи тухми каён
Бихоҳад шудан, ту чӣ бандӣ миён?

- 395 Чу Искандаре бояд андар ҷаҳон,
Ки тира кунад бахти шоҳаншаҳон.

Ту бо чехраи деу бо ранги хок
Мабодӣ ба гетӣ ҷуз андар мағок.

Зи бeрoҳиву кoркaрди ту бoд,
Ки шуд рӯз бaр шoҳи Эрон кaбoд.

Нaбиштӣ ҳaмe нoми мaн бaр дирaм,
Зи гeтӣ мaрo хoстӣ кaрд кaм.

Бaдирo ту aндaр ҷaҳoн мoяӣ,
Ҳaм аз бeрaҳoн бaртaрин пoяӣ.

400 Ҳaр oн хун, ки шуд дaр ҷaҳoн рeхтa,
Ту бoшӣ бaд-oн яксaр oвeхтa.

Нaёбӣ шaби тирa oнрo бa хoб,
Ки ҷӯй ҳaмa рӯз дaр oфтoб.

Аё, мaрдӣ бaдбaхти бeдoдгaр,
Ҳaмa рӯзгoрaт бa кaжжӣ мaбaр!¹

Зи хушнудии Эзaд aндeшa кун,
Хирaдмaндиву рoстӣ пeшa кун,

Ки ин бaр мaну ту ҳaмe бугзaрaд,
Зaмoнa дaми мo ҳaмe бишмaрaд.

405 Ки гӯяд, ки кaжжӣ бeҳ аз рoстӣ,
Чaрo дил бa кaжжӣ биёрoстӣ?!

Чу фaрмoн кунӣ, ҳaр ҷӣ хoҳӣ, турoст,
Якe бaҳрa з-ин пoдшoҳӣ турoст.

Бaд-ин гeтӣ-aндaр бувӣ² шoдмoн,
Тaнoсoну дур аз бaди бaдгумoн.

В-aгaр бугзaрӣ з-ин сaрoи сипaнҷ,
Гaҳи бoзгaштaн нaбoшӣ бaрaнҷ.

Нaшoяд, к-аз ин кaм кунaм aр фузун,
Ки Зaрдyшт гӯяд бa Зaнд-aндaрун,

410 Ки ҳaр кaс, ки бaргaрдaд аз дини пoк,
Зи Яздoн нaдoрaд бa дил тaрсy бoк.

1. ТПЗ – Мaкун хирa бaр хeштaн-бaр ситaм,
Ки oн гoҳ мoнӣ бa бeдoду гaм.

2. И –бизӣ

Ба соле¹ ҳаме боядаш дод панд,
Чу пандат набошад варо судманд,

Бибояд-ш куштан ба фармони шоҳ,
Фикандан тани пургуноҳаш ба роҳ.

Чу бар шоҳи гетӣ бувад² бадгумон,
Бибояд-ш куштан ҳам андар замон.

Бирезанд ҳам бегумон хуни ту,
Ҳамин ҷӯяд ин бахти ворони ту.

415 Кунун зиндагонит нох(в)аш бувад,
В-агар бугзарӣ, ҷоят оташ бувад.

В-агар дер монӣ бар ин ҳам нишон,
Сар аз шоҳу аз доди Яздон кашон,

Пушаймонӣ ояд-т з-ин кори хеш,
Зи гуфтори нохубу кирдори хеш.

Ту бемориву панд доруи туст,
Бикӯшам ҳаме, то шавӣ тандуруст.

В-агар чира шуд бар дилат кому рашк,
Сухан гӯӣ, то дигар орам пизашк.

420 Пизишки ту панд асту дору хирад,
Магар ози тоҷ аз дилат бистурад.

Ба пирӯзӣ-андар чунин к-аш шудӣ,
Зи андешаи ганҷ саркаш шудӣ.

Шунидӣ, ки Заҳҳок шуд носипос,
Зи деу зи ҷоду ҷаҳон пурҳарос.

Чу з-ӯ шуд дили меҳтарон пур зи дард,
Фаридуни фархунда бо ӯ чӣ кард?!

Сипоҳат ҳама бандагони мананд,
Ба дил зиндаву мурда они мананд.

1. Л –Паёпай
2. ИЛ –шавад

425 Зи ту лахтаке равшанӣ ёфтанд,
Бад-ин сон сар аз дод бартофтанд.

Чу ман ганчи хеш ошкоро кунам,
Дили чангиён пурмадоро кунам.¹

Чу пирӯз гаштӣ ту бар Совашоҳ,
Бар он барниҳоданд яксар сипоҳ,

Ки ҳаргиз набинанд аз он пас шикаст,
Чу аз хоста сер гаштанду маст.

Набояд, ки бар дасти ман-бар ҳалок
Шаванд ин далерони бетарсу бок.

430 Наҳоҳам, ки чангӣ сипоҳи гарон,
Ҳама номдорону кундоварон

Шавад, то шавад буми Эрон² тикӣ,
Шикаст андарояд ба тахти меҳӣ.

Кӣ буд шоҳ хангоми Ораш, бигӯй,
Сар ояд магар бар ман ин ҷустуҷӯй?»

Чунин гуфт Баҳром, к-«Он гоҳ шоҳ
Манучеҳр буд бо сипоҳу кулоҳ».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «Эй бадниҳон,
Чу донӣ, ки ӯ буд шоҳи ҷаҳон.

435 Надонӣ, ки Ораш варо банда буд,
Ба фармону рояш сар афканда буд?

Дигар ҳамчу Кайхусрави кинаҷӯй,
Ки чун Рустаме буд шогирди ӯй,

Тавонист Рустам ҷаҳонро гирифт,
Ҳам оини тахти каёнро гирифт.

1. ТПЗ – Намонад яке з-он сипаҳ бо ту низ,
Ки на ном дорӣ, на фарру на чиз.

2. ИЛ – Шавад буми Эрон аз эшон

Ҳам оини шоҳон ниғаҳ доштӣ,
Яке чашм бар тахт нағмоштӣ».¹

Бад-у гуфт Баҳром, к-«Аз роҳи дод
Ту аз тухми Сосонӣ, эй баднажод,

440 Ки Сосон шубону шубонзода буд,
На Бобак шубонӣ бад-ӯ дода буд?»

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «Эй бадкуниш,
На аз тухми Сосон шудӣ пурманиш?

Дурӯғ аст гуфтори ту сарбасар,
Сухан гуфтани каж набошад ҳунар.

Ту аз бебунон будиву бадкунон,
На аз тухми Сосон расидӣ ба нон?»

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«Андар ҷаҳон
Шубонии Сосон нагардад ниҳон».

445 Варо гуфт Хусрав: «Чу Доро бимурд,
На тоҷи бузургӣ ба Сосон супурд?!

Агар бахт гум шуд, кучо шуд нажод,
Наёяд зи гуфтори бедод дод.

Бад-ин ҳушу ин рою ин фарраҳӣ
Бичӯй ҳама тахти шоҳаншаҳӣ?»

БОЗГАШТАНИ БАҲРОМУ ХУСРАВ ВА ПАНД ДОДАНИ ГУРДИЯ БАҲРОМРО ВА СИГОЛИШ КАРДАНИ ХУСРАВ БО ЭРОНИЁН

Бигуфту бихандиду баргашт аз ӯй,
Сӯи лашкари хеш бинҳод рӯй.

Зи ҳокониён он се турки сутург,
Ки арғунда буданд бар сони гург,

1. ТПЗ – Чаро пас ту моро наҷӯй ҳама,
Ба шохӣ зи Хусрав нагӯй ҳама?
Ту чун Аҳриман девӣ, эй хокрӯй,
Кунад тоҷи тахти шаҳон-т орзӯй.

- 450 Кучо гуфта буданд Баҳромро,
Ки мо рӯзи чанг аз пайи номро,

Агар мурда, гар зинда, болои шоҳ
Ба назди ту орем пеши сипоҳ.

Аз эшон саворе, ки нопок буд,
Диловар буду тунду бебок буд,

Ҳама ронд пархошҷӯю диҷам,
Каманде ба бозу-дарун шаст ҳам.

Чу наздиктар гашт бо хинги оч,
Ҳама буд ёзон ба пурмоя тоҷ.
- 455 Биандохт он тобдода каманд,
Сари тоҷи шоҳ андаромад ба банд.

Яке тег Густаҳм зад бар каманд,
Сари шоҳро з-он наёмад газанд.

Ба зудӣ камонро ба зех кард¹ гурд,
Ба тир аз ҳаво рӯшноӣ бибурд.²

Бад-он турки бадсоз Баҳром гуфт,
Ки «Ҷуз хоки тира мабодат нухуфт,

Кӣ гуфтат, ки бо шоҳ чанг озмой,
Надидӣ маро пеши ӯ-бар ба пой?!»
- 460 Пас омад ба лашкарғаҳи хеш боз,
Равонаш пур аз дарду тан пургудоз.

ПАНД ДОДАНИ ГУРДИЯ БАРОДАРИ ХУД БАҲРОМРО

Чу хоҳар-ш бишнид, к-омад зи роҳ,
Бародар-ш баргашт аз пеши шоҳ.

Биандохт он номдор афсараш,
Биёвард фармонбари чодараш.

1. ИЛ – Камонро ба зех кард Биндӯйи
2. ТПЗ – Биандохт бар турк тире хаданг,
Аз ӯ рӯй бартофт ҷуяндачанг.

Биёмад ба пеши бародар давон
Диле хаста аз дарду тира равон.

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй меҳтари чангчӯй,
Чӣ гуна шудӣ пеши Хусрав, бигӯй.

- 465 Гар ӯ аз чавонӣ шавад тезу тунд,
Магардон ту дар ошті рой кунд».

Ба хоҳар чунин гуфт Баҳроми гурд,
Ки «Ўро зи шоҳон набояд шумурд.

На чангисаворе, на бахшандае,
На доносаре, ё дурахшандае.

Хунар беҳтар аз гавҳари номдор,
Хунарманд бояд тани шаҳрёр».

Чунин гуфт донанда хоҳар бад-ӯй,
Ки «Эй тезхуш меҳтари номчӯй.

- 470 Туро чанд гӯям, сухан нашнави,
Ба пеш оварӣ тундиву бадхувӣ.

Нигар, то чӣ гӯяд сухангӯи Балх,
Ки бошад сухан гуфтани рост талх.

Ҳар он кас, ки оҳуи ту бо ту гуфт,
Ҳама ростихо кушод аз нухуфт.

Макун ройи вайрони¹ шаҳри хеш,
Зи гетӣ чу бардошти баҳри хеш.

Бар ин-бар яке дoston зад касе,
Куҷо баҳра будаш зи дониш бaсе,

- 475 Ки хар шуд, ки хоҳад зи говон суру,
Ба говора гум кард гӯш аз ду сӯ.

Накӯҳиш махоҳ аз чаҳон сарбасар,
Набуд аз таборат касе тоҷвар.

1. Л –вайронӣ аз

Агар нестӣ ин чавон дар миён,
Набудӣ ман аз доғ тираравон,

Падар зиндаву тахти шоҳӣ ба ҷой,
Ниҳода ту андар миён пеш пой.

Надонам, саранчоми ин чун бувад,
Ҳамеша¹ ду чашмам пур аз хун бувад.

480 Чуз аз дарду нафрин наҷӯӣ ҳама,
Гули заҳр хира бибӯӣ ҳама.

Чӣ гӯянд, Чӯбина бадном гашт,
Ҳама номи Баҳром дашном гашт.

Бар ин низ ҳам хашми Яздон бувад,
Равонат ба дӯзах, ба зиндон бувад.²

Нигар, то чуз аз Ҳурмузи шаҳрёр
Кӣ буд дар ҷаҳон мар туро хостор?!

Чу он тахту он қолаи Совашоҳ
Ба даст омадат, барниҳодӣ кулоҳ.

485 Чу з-ӯ номвар гаштӣ андар ҷаҳон,
Бичӯӣ ҳама тахти шоҳаншаҳон?³

Ҳама некуиҳо зи Яздон шинос,
Мабош андар ин тоҷвар носипос.

Ба разме ки қардӣ, чунин каш машав,
Ҳунарманд будӣ, манифаш машав.

Ба дил девро ёр қардӣ ҳама,
Ба Яздон гунаҳкор қардӣ ҳама.

Чу ошуфта шуд Ҳурмузу бардамид
Ба гуфтори Оингушаспи⁴ палид.

1. Л – Ҳама шаб

2. ТП – Напояд ҷаҳон, эй бародар, ба қас,
Намонад чуз аз номи некуву бас.

3. Л – б. 283–485 нест.

4. Л – Оразгушаспи

490 Чу ўро чунон сахтӣ омад ба рӯй,
Зи Бардаъ биёмад писар кинаҷӯй.

Туро андар он сабр боист кард,
Набуд бандаро рӯзгори набард.

Бибоист рафтан бари шоҳи нав,
Ба коми вай оростан гоҳи нав.

Накардӣ чавон чуз ба ройи ту кор,
Надидӣ дилат чуз беҳ аз рӯзгор.

Таносон будӣ шоду бедорбахт,¹
Чаро кардӣ оҳанги ин тоҷу тахт?!

495 Ту донӣ, ки аз тухмаи Ардашер
Ба ҷоянд шоҳони барнову пир.

Або ганҷу бо лашкари бешумор
Ба Эрон кӣ ҳонад ту ро шахрёр?

Агар шахрёре ба ганҷу сипоҳ
Тавонист кардан ба Эрон нигоҳ,

Набудӣ ба чуз Сова солори Чин,
Ки овард лашкар ба Эронзамин.

Туро пок Яздон бар ӯ баргумошт,
Бади ӯ зи Эрону Нерон бикошт.

500 Ҷаҳондор то ин ҷаҳон офарид,
Баланд осмон аз бараш баркашид,²

Надиданд ҳаргиз саворе чу Сом,
Назад пеши ӯ шери дарранда гом.

Чу Нӯзар шуд аз бахт бедодгар,
Ба пой андаровард ройи³ падар,

Ҳама меҳтарон Сомро хостанд,
Ҳама тахти пирӯза оростанд.

1. ИЛ – пирӯзбахт,

2. И – Замин карду ҳам осмонро падид.

3. Л – роҳи: И – расми.

Бад-он меҳтарон гуфт: «Ҳаргиз мабод,
Ки чони сипаҳбад кунад тоҷ ёд,

- 505 Ки хоки Манучеҳр гоҳи ман аст,
Пайи тахти Нӯзар кулоҳи ман аст».¹

Бад-он гуфтам ин: «Эй бародар, ки тахт
Наёбад, магар марди пирузбахт²

Ки дорад кафи роду фарри наҷод,³
Хирадманду равшан диле⁴ пур зи дод.

Надонам, ки бар ту чӣ хоҳад расид,
Ки андар дилат шуд хирад нопадид».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«Ин аст рост,
Бар ин ростӣ пок Яздон гувост.

- 510 Валекин кунун кор аз ин даргузашт,
Дилу мағзи ман пур зи тимор⁵ гашт.

Агар меҳ шавам, гар диҳам сар ба марг
Ки марг андарояд ба пӯлодтарг.»⁶

РОЙ ЗАДАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ БО СИПАҲДОРОН ВА МЎБАДОНИ ХУД

В-аз он рӯй шуд шаҳрёрӣ чавон,
Чу бугзашт шод аз пули Наҳравон.⁷

1. ТПЗ – Зи ту Сом донам, ки буд мардтар,
Начуст ин шахӣ, чун набуд бадгуҳар.
Чу Дастону чун Рустами пилтан
Начустанд шохӣ бад-он анчуман.

2. Л – мардуми некбахт.

3. ИЛ – Кафе роду фарру

4. Л – равшандилу

5. Л – мағзам аз оз бемор

6. ТПЗ – Агар ман шавам хаста аз шоҳи нав,
Сипоҳам ситонанд аз ӯ гоҳи нав.
Нишонанд дигар касеро ба гоҳ,
Дили лашкар аз кини ӯ шуд сиёҳ.

7. И–Пеш аз б. 512 ин б. омада:
Чу хуршед баркард заррин кулоҳ,
Ба худ бозгаштанд шоҳу сипоҳ.
Яке пур зи андеша, дигар зи кин
Ҳаросон зи рози ҷаҳнофарин.
Аз ин рӯй Баҳром шуд сӯи кох,
Диле пур зи андешаи шох-шоҳ.

Ҳама меҳтаронро зи лашкар бихонд,
Сазовор бар тахти шоҳӣ нишонд.

Чунин гуфт, к-«Эй некдил меҳтарон,
Ҷаҳондидаву коркарда сарон,

515 Ба шоҳӣ нахустин маро ин сар аст,
Ҷуз аз озмоиш на андарх(в)ар аст.

Ба ҷое касе нест моро сипос,
Агарчанд ҳастем некишинос.

Шуморо зи мо ҳеҷ некӣ набуд,
Ки чандин ғаму ранҷ бояд фузуд.

Ниёкони моро парастидаед,
Басе шӯру талхи ҷаҳон дидаед.

Бихоҳам кушодан яке рози хеш,
Ниҳон дорам аз лашкар овози хеш.

520 Сухан гуфтани ман ба эронӣён
Набояд, ки берун баранд аз миён,

К-аз ин гуфтан андешаи ман табох
Шавад, чун бигӯянд пеши сипоҳ.

Ман имшаб сиголидаам тохтан,
Сипахро ба ҷанг-андар андохтан,

Ки Баҳромро дидам андар¹ сухун,
Саворест аспафкану коркун.

Надидам хирадмандӣ андар сараш,
На андар сари номвар лашкараш.

525 Ҷуз аз разми Сова нагӯяд сухан,
Ҳама нав кунад рӯзгори куҳан.

Ҳама кӯдаке бехирад донадам,
Ба гурзу ба шамшер тарсонадам.

1. Л –дидаам дар

Надонад, ки ман шаб шабехун кунам,
Ба разм-андарун тарс берун кунам.

Агар ёр бошед бо ман ба чанг,
Чу шаб тира гардад, насозам диранг.

Чу шӯяд ба анбар шаби тира рӯй,
Бияфшонад он гесӯи мушкбӯй,

- 530 Шумо барнишинед бо сози чанг,
Ҳама гурзу ханҷар гирифта ба чанг».

Бад-он барниҳоданд яксар сипох,
Ки як тан нагардад зи фармони шох.

Чу Хусрав биёмад ба пардасарой,
Зи бегонамардум бипардаҳт ҷой.

Биёвард Густаҳму Бандӯйро,
Ҷаҳондидаи гурд – Гурдӯйро.

Ҳамин корзори шабехун бигуфт,
Ки бо ӯ магар ёр бошанду ҷуфт.

- 535 Бад-ӯ гуфт Густаҳм, к-«Эй шахрёр,
Чарой чунин эман аз рӯзгор?

Ту бо лашкар акнун шабехун кунӣ,
Зи дилҳо магар меҳр берун кунӣ.

Сипоҳи ту бо лашкари душмананд,
Або ӯ ҳама якдилу яктананд.¹

Зи як сӯ набера, зи як сӯ ниё,
Ба мағз-андарун кай бувад кимиё?!

Аз ин сӯ бародар в-аз он сӯ падар
Ҳама пок баста як андар дигар.

- 540 Падар чун кунад бо писар корзор,
Бад-ин орзу коми душман махор.

1. Л – Сипоҳи ту бо лашкари душманат
Чунонанд, чун бо ту пероханат.

Набоист гуфт ин сухан бо сипох,
Чу гуфти кунун, кор карди табох».

Чунин гуфт Гурдӯй: «Ин худ гузашт,
Гузашта ҳама бод бошад ба дашт.

Тавоноиву ганчу кому сипох
Сари марди барно бупечад зи роҳ.

Бад-ин размгоҳ-андар имшаб мабош,
Мамон, то шавад ганчу лашкар ба лош,

545 Ки ман бегумонам, к-аз ин рози мо
В-аз ин сохтан дар ниҳон сози¹ мо

Бад-он лашкар акнун расид огаҳӣ,
Набояд, ки ту сир ба душман диҳӣ».

Чу бишнид Хусрав, писанд омадаш,
Ба дил ройи ӯ судманд омадаш.

Гузин кард аз он саркашон мард чанд,
Ки бошанд бар неку бад ёрманд.

Чу Харроди Барзину Густаҳми шер,
Чу Шопуру чун Андиёни далер,

550 Чу Бандӯйи Харроди лашкарфурӯз,
Чу Настӯҳи лашкаркаши невсӯз,

Чунин низ ҳар кас, ки буд дарх(в)араш,
Ниғаҳбони ганчу сипоҳу сараш.²

Тале буд пурсабзаву ҷои сур,
Бар он ҷо шуду дид лашкар зи дур.

Бирафтанд ороста дил ба ҷанг,
Бад-он ҷой карданд гурдон диранг.

1. Л – кори

2. ИЛ – 6. 551 нест:

ТПЗ – Бирафтанд ҷое, ки боло намуд,
Ки гар ҷанг бошад, сар оранд суд.

В-аз он рӯй биншаст Баҳроми гурд,
Бузургони лашкар бирафтанду хурд.

- 555 Сипаҳбад бипурсид аз он саркашон:
«Кӣ омад зи хешон шуморо нишон?

Фиристед ҳар кас, ки доред хеш,
Ки бошанд якдил ба гуфтору кеш.

Гар эшон биёянду фармон кунанд,
Ба паймон равонҳо¹ гаравгон кунанд,²

Сипаҳ монд аз Бардау Ардабил,
В-аз Армения сустпай як-ду хел.

Аз эшон ба разм-андарун нест бок,
Чи мардони Бардаъ, чи як мушт хок».

- 560 Шуниданд гарданкашон ин сухун,
Ки Баҳроми чанговар афканд бун.

Зи лашкар гузиданд марде дабир,
Сухангӯву донандаву ёдгир.

Биёмад гаве бо диле пур зи роз,
Ҳама буд³ пӯён шаби дерёз.

Бигуфт, ончи бишнид аз он меҳтарон
Бад-ин номдорону кундоварон.

Аз эронӣён посух эдун шунид,
Ки то разми лашкар наёяд паид,

- 565 Яке мо зи Хусрав нагардем боз,
Битарсем, к-ин кор гардад дароз.

Мабошед эмин бад-он размгоҳ,
Ки Хусрав шабехун кунад бо сипоҳ.

1. Л – забонҳо

2. ТПЗ – Зи ганчи ман эшон тавонгар шаванд,
Ба сони шумо покмеҳтар шаванд.

3. И – Ҳама рафт

Чу посух шунид он фиристода мард,
Сӯи лашкари паҳлавон шуд чу гард.

Шунида суханҳо ҳама бозгуфт,
На бар ошкоро, ки бар роз гуфт.

Чу Баҳром аз он кор огоҳ шуд,
Ки лашкар мар ўро накўхоҳ шуд,¹

570 Бифармуд,² оташ барафрўхтанд,
Ба ҳар ҷой шамъе ҳаме сўхтанд.

ШАБЕХУН КАРДАНИ БАҲРОМИ ЧЎБИНА БАР ЛАШКАРИ ХУСРАВ ВА ГУРЕХТАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ

Зи лашкар гузин кард Баҳроми шер,
Сипоҳе ҷаҳонгиру гурду далер.

Чу карданд бо ў дабирон шумор,
Сипаҳ буд шамшерзан шаш ҳазор.³

Ба ҷанговарон гуфт: «Чун захми кӯс
Барояд ба ҳангоми бонги хурӯс,

Шумо бархурўшеду андарнихед,
Саронро зи хун бар сар афсар нихед».

575 Бишуд тез лашкар ба фармони гав,
Се турки сарафрозашон пешрав.

Бари⁴ лашкари шаҳрёр омаданд,
Ҷафопешаву кинадор омаданд.

Хурўш омад аз гурзу кўполу теғ,
Аз оҳан замин гашту аз гард меғ.

1. ИЛ – 6. 568, 569 нест.

2. ИЛ – Ҳама лашкар

3. ТПИЛМ – Зи ҳокониён он се турки сутург,
Ки буданд бар сони аргунда гург.

4. Л – Бад-он

Ҳама гуфт ҳар кас, ки Хусрав кучост,
Ки имрӯз пирӯзиву дасти¹ мост.

Ба боло ҳама буд Хусрав ба дард,
Ду дида пур аз хуну рӯ² ложвард.³

- 580 Чунин то сапеда⁴ баромад зи кӯх,
Шуд аз захми шамшер⁵ лашкар сутӯх.

Чу шуд домани тирашаб нопадид,
Ҳама размгаҳ куштаву хаста дид.

Ба гарданкашон гуфт: «Ёрӣ кунед,
Бар ин душманон комгорӣ кунед,

Ки пирӯзгар пушту ёри ман аст,
Кунун захму шамшер кори ман аст».

Биёмад дамон то бари он се турк,
Чӣ турк он диловар, се гурги сутург.

- 585 Яке тохт то пеши Хусрав расид,
Парандоваре аз миён баркашид.

Ҳама хост зад бар сари шаҳрёр,
Сипар бар сар овард шоҳи савор.

Ба зери сипар теғи заҳробгун,
Бизад тезу андохташ сарнагун.

Хурӯшид, к-«Эй номдорони чанг,
Замоне дигар кард бояд диранг».

Сипоҳаш ҳама рӯй баргоштанд,
Ҷаҳонҷӯйро хор бугзоштанд.

- 590 Ба Бандӯю Густаҳм гуфт он замон,
Ки «Акнун шудам з-ин сухан бадгумон.

1. Л – пирӯзии рӯзи

2. Л – рух

3. И –б. 578–579 нест:

ТПМ – Фуру монда аз кори гетӣ шигифт,
Аз он кор андеша андаргирифт.

4. Л – Синони сапеда

5. Л – Баромад, шуд аз захм

Расида маро ҳеч фарзанд нест,
Ҳамон аз дари тоҷ пайванд нест.

Агар ман шавам кушта дар корзор,
Намонад касе тоҷро ёдгор.

Бад-ӯ гуфт Бандӯй, к-«Эй сарфароз,
Ҷаҳонро ба фарри ту омад ниёз.

Сипаҳ рафт акнун, ту эдар маист,
Ки кас дар замона туро ёр нест.¹

- 595 Ба Гурдӯй гуфт он замон шаҳрёр,
К-«Аз эдар бирав тозиён бо Тухор.

Аз ин мондагон бар саворе ҳазор
В-аз он размгоҳ ончи ёбӣ, биёр.

Саропардаву дебаву ганҷу тоҷ,
Ҳамон бардаву бадраву таҳти оч.

Фаровон ба бурдан кашиданд ранҷ,
Бузургон буна барниҳоданду ганҷ.

Ҳамон гаҳ яке аждаҳофаш дирафш
Падид омаду гашт гетӣ бунафш.

- 600 Пас-андар ҳаме ронд Баҳроми гурд,
Ба ҷанг аз ҷаҳон рӯшноӣ бибурд.

Расиданд Баҳрому Хусрав ба ҳам,
Диловар ду ҷангӣ, ду шери диҷам.

Чу пилони ҷангӣ барошуфтанд,
Ҳаме бар сари якдигар кӯфтанд.

Ҳаме гашт Баҳром чун шери нар,
Силеҳаш наёмад бад-ӯ коргар.

Бар ин гуна то хур зи гунбад бигашт,
Аз андоза овезиш андаргузашт.

1. Л – 6. 593, 594 нест.

- 605 Тухор он замон пеши Хусрав расид,
Ки ганчу буна сӯи он¹ пул кашид.
- Чу бишнид Хусрав, ба Густаҳм гуфт,
Ки «моро касе нест дар чанг² чуфт.
- Ки мо даҳ танем, ин сипоҳи бузург,
Ба пеш-андарун паҳлавони сутург.
- Агарчанд ёвар маро дод фар.
Чу ёрон набошанд, печем сар.
- Ҳазимат ба хангом беҳтар зи чанг,
Чу танҳо шудӣ, нест ҷои диранг.³
- 610 Ҳаме ронд нокордида ҷавон
Бад-ин гуна то бар⁴ пули Наҳравон.
- Пас-андар ҳаме ронд⁵ Баҳром тез,
Саре пур зи кина, диле пурситез.
- Чу Хусрав чунон дид, бар пул бимонд,
Ҷаҳондида Густаҳмро пеш хонд.
- «Биёред,– гуфт,– ин камони маро,
Ба чанг-андарун тарҷумони маро».
- Камонаш бибурд, он ки ганчур буд,
Бар он кор Густаҳм дастур буд.
- 615 Камон баргирифт он сипаҳдори гурд,
Ба тир⁶ аз ҳаво рӯшноӣ бибурд.
- Ҳаме тир борид ҳамчун тагарг,
Ба якҷӯба бо сар ҳаме дӯхт тарг.
- Пас-андар ҳаме тохт Баҳроми шер
Камоне ба чанг,⁷ аждаҳое ба зер.

1. Л – 3-он сӯи

2. Л – бо мо касе чангро нест

3. И – б. 589–609 нест: Л – б. 608 нест.

4. И – Бар ин гуна бар то: Л--Бар ин гуна шуд то

5. ИЛ – ҳаме тохт

6. Л – чанг

7. Л – даст,

Ба даст-андарун чуз камоне надошт,
Бар он асп баргустувоне надошт.

Чу Хусрав чунон дид, баргашт шод,
Ду зоғи камонро ба зех барниҳод.

620 Яке тир зад бар бари борагӣ,
Ки шуд кори он бора якборагӣ.

Пиёда сипаҳбад сипар баргирифт,
Ба бечорагӣ даст¹ бар сар гирифт.

Ялонсина пеш андаромад чу гард,²
Чаҳонҷӯй кай дошт ўро ба мард.

Ҳам андар замон аспи вайро бихаст,
Пиёда Ялонсина аз пул бичаст.

Сипаҳ бозгашт аз пули Наҳравон,
Ҳар он кас, ки буданд пиру чавон.

625 Чу Баҳром баргашт, Хусрав чу гард
Пули Наҳравон сар ба сар пора кард.

Ҳаме ронд ғамгин сӯи Тайсафун,
Пур аз дард дил,³ дидагон пур зи хун.

Дари шорсонро ба оҳан бубаст,
Ба анбӯҳи андешагон дарнишаст.

Зи ҳар барзане меҳтареро бихонд,
Ба дарвоза-бар посбонон нишонд.

ГУРЕХТАНИ ХУСРАВ БА РУМ ВА КУШТА ШУДАНИ ПАДАРИ Ё ҲУРМУЗД

В-аз он ҷойгаҳ шуд ба назди⁴ падар,
Ду дида пур аз хуну хаста чигар.

1. Л – тарг

2. И – Ҳаме ҳар замоне яке ҳамла кард:

ТПЗ – Чаҳонҷӯй кай дошт ўро ба мард,
Абар борагӣ дасти чап рост кард.

3. И – Диле пур зи ғам,

4. ИЛ – пеши

- 630 Чу рӯи падар дид, бурдаш намоз,
Ҳама буд пешаш замоне дароз.
- Бад-ӯ гуфт, к-«Он¹ паҳлавони савор,
Ки ўро гузидӣ ту,² эй шаҳрёр,
- Биёмад чу шоҳон, ки доранд фар,
Сипоҳе биёвард бисёрмар.
- Бигуфтам сухан, ҳар чи омад зи панд,
Бад-ӯ-бар набуд панди ман судманд.
- Ҳама ҷангу пархош буд коми ўй,
Ки ҳаргиз мабодо равон номи ўй.
- 635 Ба ноком разме гарон карда шуд,
Фаровон кас аз ахтар озурда шуд.
- Зи ман бозгаштанд яксар сипоҳ,
Надиданд, гуфтӣ, маро ҷуз ба роҳ.
- Ҳама шоҳ хонданд Баҳромро,
Надиданд аз оғоз фарҷомро.
- Паси ман кунун то пули Наҳравон
Биёвард лашкар чу кӯҳи равон.
- Чу шуд кор бебарг, бугрехтам,
Ба доми бало дарнаёвехтам.
- 640 Нигаҳ кардам акнун ба суду зиён,
Ки бошанд ёвар магар тозиён.
- Гар эдун, ки фармон диҳад шаҳрёр,
Саворони тозӣ биёрам ба кор».
- Бад-ӯ гуфт Хурмуз: «Бад-ин³ рой нест,
Ки акнун туро пой бар ҷой нест.
- Туро рафтан он ҷо ҷуз аз ранҷ нест,
Ки он ҷо силеҳи тану ганҷ нест.

1. ИЛ – к-ин
2. ИЛ – гузин кардӣ,
3. ИЛ – к-ин

Набошанд ёвар туро тозиён,
Чу аз ту¹ наёбанд суду зиён.

- 645 Набанданд дил дар² нажоди ту³ низ,
Ба душман супорандат⁴ аз⁵ баҳри чиз.

Бад-ин кор пушти ту Яздон бувад,
Ҳамовози ту баҳти хандон бувад.

Чу бугзошт хоҳӣ ҳаме марзу бум,
Аз эдар бирав тозиён то ба Рум.

Суханҳои ин бандаи чораҷӯй
Чу рафтӣ, яқояк ба қайсар бигӯй.

Ба ҷое, ки дин асту ҳам хоста-ст,⁶
Силеху сипоҳи вай⁷ ороста-ст.

- 650 Фаридуниён низ хеши туанд,
Чу корат шавад саҳт, пеши туанд».

Чу бишнид Хусрав, замин бўса дод,
Басе офаринҳо бар ӯ кард ёд.⁸

Ба Бандӯву Гурдӯву Густаҳм гуфт,
Ки «Мо бо ғаму ранҷ гаштем чуфт.

Бисозеду яксар буна барнихед,
Бару буми Эрон ба душман диҳед».⁹

Бигуфт ину аз дида овоз хост,
Ки «Эй шоҳи некаҳтари додрост,

1. ИЛ – ҷое

2. Л – Ба дарди дил андар

3. И – Ба дарди дил андар туро зор

4. Л – супорандат

5. И – супоранд аз

6. Л – Ки ҷое гузин асту пурхоста-ст

7. Л – Силоҳ асту ҳам шаҳр

8. ТПЗ – Туро қайсар аз ганҷ ёрӣ диҳад,

Ҳам аз лашкарат комгорӣ диҳад.

9. ТПЗ – Бад-ӯ гуфт Густаҳм, к-«Эй шаҳрёр,

Мабинод чашмат бади рӯзгор.

Чунин гуфт Хусрав, ки гардонсипеҳр

Ғаҳе ҳашм бор оварад, гоҳ меҳр.

655 Яке гарди тира баромад зи роҳ,
Дирафши дурафшон миёни сипоҳ».

Чу бишнид Хусрав, ҳамон гоҳ зуд
Ба асп андаромад ба кирдори дуд.¹

Бурун рафт тозон ба монанди² гард
Дирафше паси пушти ӯ ложвард.

Дирафше, кучо пайкараш аждаҳост,
Ки Чӯбина бар Наҳравон кард рост.

Бупечид ёлу бару рӯйро,
Нигаҳ кард Густахму Бандӯйро.

660 Ҳама ронданд он ду тан нарм-нарм,
Хурӯшид Хусрав ба овози гарм.

Ки «Эй носазоён, чӣ³ пеш омадаст,
Ки бадхоҳатон ҳамчу хеш омадаст?!

В-агарна чунин нарм рондан чарост,
Ки Баҳром наздики пушти шумост!»

Бад-ӯ гуфт Бандӯй, к-«Эй шаҳрёр,
Дилатро ба Баҳром ранча мадор,

Ки ӯ гарди моро набинад ба роҳ,
Ки дур аст аз эдар дирафши сиёҳ.

665 Чунин аст ёрон-тро гуфтугӯй,
Ки моро чунин тохтан нест рӯй,

Ки Чӯбина ояд ба айвони шох,
Ҳамон гаҳ ба Ҳурмуз диҳад тоҷу гоҳ.

Нишинад чу дастур бар дасти ӯй,
Ба дарё расад коргар шасти ӯй.

Ба қайсар яке нома аз шаҳрёр
Нависанд, к-«Ин бандаи нобакор

1. Л – б. 656 нест.

2. Л – Ҳама ронд Хусрав ба кирдори

3. Л – моро сарафшон зи

Гурезон бирафтаст аз ин марзу бум,
Набояд, ки ором гирад ба Рум.

- 670 Ҳар он гаҳ, ки ӯ хештан кард рост,
Нажандиву кажжӣ аз ин баҳри мост.¹

Чу ояд бад-он марз, бандаш кунед,
Дили шодмон пургазандаш кунед.

Бад-ин баргоҳаш фиристед боз,
Мамонед, то гардад ӯ сарфароз.

Бубанданд ҳам дарзамон пойи шох,
Фиристанд гирён бад-ин боргоҳ».

Чу бишнид Хусрав, дилаш² хира гашт,
Зи гуфтори эшон руҳаш тира гашт.³

- 675 Чунин дод посух, ки «Аз баҳти бад
Сазад, з-ин нишон гарчи⁴ бар мо расад».

Суханҳо дароз асту коре дурушт,
Ба Яздон кунун боз ҳиштем пушт.

Биронд аспу гуфт: «Ончи аз хубу зишт
Ҷаҳондор бар тораки мо набишт,

Бибошад, нагардад ба андеша боз,
Мабодо, ки ояд ба душман ниёз».

Чу ӯ баргузашт, он ду бедодгар
Аз ӯ бозгаштанд пуркина сар.

- 680 Зи роҳ андар айвони шоҳ омаданд,
Пур аз ранҷу дил пургуноҳ омаданд.

Зи дар чун расиданд наздики тахт,
Зеҳе аз камон боз карданд сахт.

1. Л – ба буми шумост.

2. Л – сараш

3. И – б. 674 нест.

4. ИЛ – ҳарчи

Фиканданд ногоҳ бар гарданаш,
Биёвехтанд он гиромӣ танаш.

Шуд он тоҷу он тахти шоҳаншаҳон,
Ту гуфтӣ, ки Ҳурмуз набуд дар ҷаҳон.

Чунин аст оини гардандадаҳр,
Гаҳе нӯш бор¹ оварад, гоҳ заҳр.

685 Агар моя ин аст, судаш маҷӯй,
Ки дар ҷустанаи ранҷат оя² ба рӯй!

Чу шуд гардиши рӯзи Ҳурмуз ба пой,
Тихӣ монд он тахту фархунда ҷой.

Ҳамон гоҳ бархост овои кӯс,
Руҳи ҳуниён гашт чун сандарӯс.

Дирафши сипахбад ҳамон гаҳ зи роҳ
Падид омад андар миёни сипоҳ.

Чафопеша Густахму Бандӯй тез
Гирифтанд аз он гоҳ³ роҳи гурез.

690 Чунин то ба Ҳусрав расид ин ду мард,
Ҷаҳонҷӯй чун дидашон рӯй⁴ зард,

Бидонист, к-эшон диле пур зи роз
Чаро аз ҷаҳондор гаштанд боз.⁵

Ба рухсора шуд чун гули шанбалид,
Накард он суҳан бар далерон падид.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«Аз шоҳроҳ
Бигардед, к-омад ба тангӣ сипоҳ.

Биёбон гузинеда роҳи дароз,
Мадоред яксар тан аз ранҷ боз».

1. Л – пеш

2. Л – ҷустан ҳаме ранҷат орад

3. ИЛ – з-он коҳ

4. Л-гашт

5. И-6. 691 нест.

РАФТАНИ ХУСРАВ БА РУМ

- 695 Чу Баҳром рафт андар айвони шоҳ,
Гузин кард аз он лашкари кинахоҳ

Зирехдору шамшерзан шаш ҳазор,
Бад-он, то шаванд аз паси шаҳрёр,

Чунин лашкари номбардору гурд
Ба Баҳроми пури Сиёвуш супурд.

В-аз он рӯй Хусрав биёбон гирифт,
Ҳаме аз бади душманон ҷон гирифт.

Чунин то ба пеши рабате расид,
Сари теги девори ӯ нопадид.
- 700 Кучо хондандиш Яздонсарой,
Парастиишгахе буд фархундачой.

Нишастангаҳи сӯгворон будӣ,
Бад-ӯ дар сакубову митрон шудӣ.

Чунин гуфт Хусрав ба яздонпараст,
Ки «Аз хӯрдани чист эдар ба даст?»

Сакубо бад-ӯ гуфт, к-«Эй номдор,
Фатир аст бо тарраи¹ ҷӯйбор.

Гар эдун, ки шояд бад-ин сон хӯриш,
Мабодат ҷуз аз тӯша ин парвариш».
- 705 Зи асп андаромад сабук шаҳрёр,
Ҳам онон ки буданд бо ӯ савор.

Ҷаҳонҷӯй бо ин ду хусравпараст
Гирift аз пайи бож барсам ба даст.

Нишастанд бар нармаи реги кабуд,
Ба иштоб хӯрданд, он чи ки буд.

Чунин гуфт пас бо сакубо, ки май
Надорӣ ту, эй пири фархундапай?

1. Л – пудани

Бад-ӯ гуфт: «Мо май зи хурмо кунем,
Ба таммуз хангоми гармо кунем.

- 710 Кунун ҳаст лахте чу равшан гулоб,
Ба сурхӣ чу бечода дар офтоб».

Ҳамон гаҳ биёвард чоме набид,
Ки шуд ранги хуршед з-ӯ нопадид.

Бихӯрд он замон Хусрав аз май се чом,
Маю нони кашкин,¹ ки дорад ба ном.

Чу мағзаш шуд аз бодаи сурх гарм,
Баногоҳ бихуфт аз бари реги нарм.

Ниҳод аз бари рони Бандӯй сар,
Равонаш пур аз дарду хаста чигар.

- 715 Ҳамон чун ба хоб андаромад сараш,
Сакубои меҳтар биёмад бараш,

Ки аз роҳ гарде баромад сиёҳ,
Дар он гарди тира фаровон сипоҳ.

Чунин гуфт Хусрав, ки «Бад рӯзгор,
Ки душман бад-ин гуна шуд хостор.

На мардум ба кор асту на борагӣ,
Фароз омад он рӯзи бечорагӣ».

Бад-ӯ гуфт Бандӯй: «Пас, чора соз,
Ки омад сипаҳбад ба тангӣ фароз».

- 720 Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «Эй некхоҳ,
Маро андар ин кор бинмой роҳ».

Бад-у гуфт Бандӯй, к-«Эй шаҳрёр,
Туро чора созам бад-ин рӯзгор.

Валекин фидо карда бошам равон,
Ба пеши ҷаҳонгир шоҳи ҷавон,

1. Л – нону пудан

Ки ҳар к-ӯ кунад бар дари шоҳ кишт,
Наёбад¹ бад-он гетӣ андар биҳишт».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «Донои Чин
Яке хубтар дoston зад бар ин:

725 Чу девори шаҳр андарояд² зи пой,³
Калота⁴ набояд, ки монад ба чой.⁵

Чу ночиз хоҳад шудан шорсон,
Мамонод бар пой беморсон.

Ту гар чорае донӣ, акнун⁶ бисоз,
Ҳам⁷ аз пок Яздон най бениёз».

Бад-ӯ гуфт Бандӯй, к-«Ин тоҷи зар
Маро деҳ, ҳам ин гӯшвору камар.

Ҳам ин лаъли зарбафти чиникабой
Чу ман пӯшам инро, ту эдар мапой.

730 Бирав бо сипоҳат ҳам андар шитоб,
Чу киштӣ, ки маллоҳ ронад бар⁸ об».

Бикард он чавон, ҳарчи Бандӯй гуфт,
В-аз он чойгаҳ гашт бо бод чуфт.⁹

Чу Хусрав бирафт аз бари чораҷӯй,
Ҷаҳондида сӯи сукуф кард рӯй,

Ки «Акнун шуморо бад-ин бурзи кӯх
Бибояд будан нопадид аз гурӯҳ».

Худ андар парастиишгаҳ омад чу гард,
Ба зудӣ дари оҳанин сахт кард.

1. И – Набояд

2. ИЛ – омад

3. И – чой,

4. Л – Гулистон

5. Л – пой.

6. Л – чора донӣ, мар инро.

7. И-Ки

8. Л-дар

9. ТПМ – Ҳаме ронд Густаҳм бо ӯ чу гард,
Саре пур зи кина, диле пур зи дард.

735 Бипӯшид пас чомаи зарнигор,
Ба сар барниҳод афсари шаҳрёр.

Бад-он бом шуд, к-аш набуд орзу
Сипаҳ дид гирд-андараш чор сӯ.

Ҳама буд то лашкари размсоз,
Расиданд наздики он диж¹ фароз.²

Бидидандаш аз дур бо тоҷи зар,
Чи бо тавку бо ғӯшвору камар.

Ҳама гуфт ҳар кас, ки ин Хусрав аст,
Ки бо тоҷу бо чомаҳои нав аст.

740 Чу Бандӯй шуд бегумон, к-он сипоҳ
Ҳама боз нашносад ўро зи шоҳ.

Фуруд омаду чомаи хеш тафт
Бипӯшиду³ бебок⁴ бар бом рафт.

Чунин гуфт, к-«Эй размсозони нав,
Киро хонам андар шумо пешрав,

Ки пайғом дорам зи шоҳи ҷаҳон,
Бигӯям шунида ба пешаш ҳамон».

Чу пури Сиёвуш бидидаш ба бом,
«Манам пешрав,—гуфт,— Баҳром ном».

745 Бад-ӯ гуфт: «Гӯяд ҷаҳондор шоҳ,
Ки ман саҳт печонам аз ранҷи роҳ.

Саворон ҳама хаставу кӯфта,
Зи роҳи дароз андарошуфта.

Бад-ин хонаи сӯгворон ба ранҷ
Фуруд омадастам або ёр панҷ.

1. ИЛ – матбаҳ

2. ТПМ – Абар пой хост он ғаҳ аз бом зуд,
Тани хештанро ба лашкар намуд.

3. Л – Хурӯшиду

4. И – ноком

Чу пайдо шавад чоки рӯзи сафед,
Кунам дил зи кори ҷаҳон ноумед,

Биёем бо ту ба роҳи дароз
Ба наздики Баҳроми гарданфароз.

750 Бар ин-бар, ки гуфтам, наҷӯям замон,
Агар ёрмандӣ кунад осмон.

Ниёкони мо, ҳар кӣ будаст пеш,
Ниғаҳ доштандӣ ҳам оину кеш.

Агарчи будӣ бахташон дерсоз,
Ба кехтар набардоштандӣ ниёз.

Кунун он чи моро ба дил роз буд,
Бигуфтем, чун бахт бадсоз буд.

Зи рахшандахуршед то тираҳок
Набошад магар ройи¹ Яздони пок».

755 Чу солор бишнид аз ӯ достон,
Ба гуфтори ӯ² гашт ҳамдостон.

Дигар ҳар кӣ бишнид гуфтори ӯ,
Пур аз дардашон шуд дил аз кори ӯ.

Фуруд омад он шаб бад-он ҷо сипоҳ,
Ҳама дошти роҳи Хусрав нигоҳ.

Дигар рӯз Бандӯй бар бом шуд,
Ба³ девор бар сӯи Баҳром шуд.

Чунин гуфт, к-«Имрӯз шоҳ аз намоз
Ҳамоно наёяд ба коре фароз.

760 Чунин ҳам шаби тира бедор буд,
Парастанда пеши ҷаҳондор буд».

Ҳамон низ хуршед баршуд баланд,
Зи гармо набояд, ки ёбад газанд.

1. Л – хости.

2. И – Бад-он достон

3. Л – Зи

Биёсояд имрӯзу фардо пагоҳ,
Ҳама ронад андар миёни сипоҳ».

Чунин гуфт Баҳром бо меҳтарон,
Ки «Корест ин, ҳам сабук, ҳам гарон.

Чу бар Хусрав ин кор гирем танг,
Магар тез гардад, биёяд ба чанг.

- 765 Ба танҳотан ӯ худ яке лашкар аст,
Ҷаҳонгиру бедору кундовар аст.

В-агар кушта ояд ба дашти набард,
Барорад зи мо низ Баҳром гард.

Ҳамон бех, ки имрӯз бошем низ,
В-агар хӯрданӣ нест бисёр чиз.

Магар к-ӯ бар ин ҳамнишон хушманиш
Биёяд або чангу бесарзаниш».

Чунон ҳам ҳама буд, то шаб зи кӯҳ
Даромад, ба гирд андаромад гурӯҳ.

- 770 Сипоҳ андаромад ба¹ ҳар пахлуе,
Ҳама сӯхтанд оташ аз ҳар сӯе.

БУРДАНИ БАҲРОМИ СИЁВУШ БАНДҶҶИРО ПЕШИ БАҲРОМИ ЧҶБИНА

Чу рӯи замин гашт хуршедфом,
Сухангӯй-Бандҷӣ баршуд ба бом.

Ба Баҳром гуфт: «Эй ҷаҳондида мард,
Бад-он гаҳ, ки бархост аз дашт гард,

Чу Хусрав шуморо бидидаш, бирафт,
Сӯи Рум бо лашкари хеш тафт.

Кунун гар ту паррон шавӣ чун уқоб,
В-агар бартар оӣ сар аз офтоб.

1. Л – зи

775 Набинӣ ҳамае шоҳро чуз ба Рум,
Ки акнун куҳан шуд бад-он марзу бум.

Кунун гар диҳедам ба ҷон зинҳор,
Биёям бари паҳлавони савор.

Бигӯям суҳан, ҳар ҷӣ пурсад зи ман,
Зи каммиву бешии он анҷуман.

В-агарна бипӯшам силеҳи набард,
Ба ҷанг андарорам ба¹ хуршед гард».

Чу бишнид Баҳром аз ӯ ин суҳан,
Дили марди барно шуд аз ғам куҳан.

780 Ба ёрон ҷунин гуфт, к-«Акнун ҷӣ суд,
Агар ман барорам зи Бандӯй дуд.

Ҳамон беҳ, ки ӯро бари паҳлавон
Барам ҳам бар ин гуна равшанравон.

Бигӯяд бад-ӯ, ҳар ҷӣ донад зи шоҳ,
Агар сар диҳад, ё² ситонад кулоҳ».

Ба Бандуй гуфт: «Эй бади ҷорачӯй,³
Ту ин довариҳо ба Баҳром гӯй».

Фуруд омад аз бом Бандӯи шер,
Ҳама ронд бо номдорон далер.

785 Чу бишнид Баҳром, к-омад сипоҳ,
Сӯи Рум шуд Ҳусрави кинаҳоҳ.

Зи пури Сиёвуш барошuft саҳт,
Бад-ӯ гуфт, к-«Эй бадтани шӯрбаҳт!

На кори ту буд он, ки фармудамат,
Ҳама беҳунар хира бистудамат».

Ҷаҳонҷӯй Бандуйро пеш хонд,
Ҳама ҳашии Баҳром бар вай биронд.

1. Л – зи
2. И – гар
3. И – бади ҷонҷӯй,

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй бадтану бадкуниш,
Фиребандамард аз дари сарзаниш!

- 790 Сипоҳи маро хира бифрефтӣ,
Зи бадгавҳари хеш нашкефтӣ.

Ту бо Хусрави шум гаштӣ яке,
Ҷаҳондидае кардӣ аз кӯдаке.

Кунун омадӣ бо диле пурсухан,
Ки ман нав кунам рӯзгори куҳан».

Бад-ӯ гуфт Бандӯй, к-«Эй сарфароз!
Зи ман ростӣ ҷӯву тундӣ масоз.

Бад-он,¹ к-он шаҳаншоҳ хеши ман аст,
Бузургишу² родиш пеши ман аст.

- 795 Фидо кардамаш ҷону боист кард,
Ту гар меҳтарӣ, гирди кажжӣ магард».

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Ман з-ин гуноҳ,
Ки кардӣ, нахоҳам-т кардан табоҳ.

Валекин ту ҳам кушта бар дасти ӯй
Шавӣ зуду хонӣ маро ростгӯй».

Ниҳоданд бар пой Бандӯй банд,
Ба Баҳром додаш зи баҳри газанд.

Ҳама буд, то хур шуд андар нухуфт,
Биёмад, пур андешаи дил бихуфт.

РОЙ ЗАДАНИ ЭРОНИЁН ВА БАҲРОМ АЗ БАҲРИ ПОДШОҲӢ ВА БАР ТАХТ НИШОНДАН ӮРО

- 800 Чу хуршед ханҷар кашид аз найём,
Падид омад он митрафи зардфом.

Фиристоду гарданкашонро бихонд,
Бар афкандаи тоҷдорон нишонд.

1. Л – Бидон
2. Л – Бузургиву

Ба як сӯй курсии заррин ниҳод,
Чу шоҳони пирӯз биншаст шод.

Чунин гуфт аз он пас ба бонги баланд,
Ки «ҳар кас, ки ҳаст аз шумо арҷманд»,¹

Зи шоҳон, зи Заҳҳок бадтар касе
Наёд² падид, ар бичӯй басе,

805 Ки аз баҳри шоҳӣ падарро бикушт
В-аз он куштан Эронаш омад ба мушт.

Дигар Хусрав, он марди бедоду шум,
Падарро бикушт, он ғае шуд ба Рум.

Кунун то падид ояд андар ҷаҳон,
Яке номдоре зи тухми меҳон,

Ки зебо бувад ҷустани тахтро,
Кулоҳу камар бастану бахтро.

Кӣ доред, к-акнун бубандад миён,
Ба ҷой оварад роҳу расми каён?

810 Ба дорандаи офтоби баланд,
Ки бошам шуморо бад-ин ёрманд».

Шуниданд гарданкашон ин сухун,
Ки он номвар меҳтар афканд бун.

Напечид кас сар зи гуфтори рост,
Яке пирсар буд, бар пой хост,

Куҷо номи ӯ буд Шаҳрон Гуроз,
Ғае пирсар, меҳтаре сарфароз.³

1. Л – судманд:

ТПЗ – Ба посух бигӯеду эмин бувед,
Ба гуфтори ман ройи фаррух ниҳед.
Ҳама гӯш доред, гуфтори ман,
Бубинед ин тез бозори ман.

2. Л – Наёмад

3. Л – дерсоз.

Чунин гуфт, к-«Эй номдори¹ баланд,
Туй, то будӣ дар чаҳон² судманд.

- 815 Будӣ,³ гар набудӣ ту, он⁴ Совашоҳ,
Ки омад бад-ин марзи мо бо сипоҳ,

Аз озодагон бандагон хост кард,
Кас ўро набуд дар чаҳон ҳамнабард.

Зи гетӣ ба мардӣ ту бастӣ миён,
Ки ин⁵ ранҷ бугзошт⁶ аз эронӣён.

Сипаҳ чор бор аз ялон сад ҳазор,
Ҳама гурду шоистаи корзор.

Ба як чӯба тири ту гаштанд боз,
Баросуд Эрон зи гурму гудоз.

- 820 Кунун тахти Эрон сазовори туст,
Бар ин-бар гуво бахти бедори туст.

Касе, к-ў бупечад зи фармони ту
В-агар дур монад зи паймони ту,

Ба фармонаш орем, агарчи гав аст,
В-агар дostonро ҳама Хусрав аст».

Бигуфт ину биншаст бар ҷои хеш,
Хуросонсипаҳбад биёмад-ш⁷ пеш.

Бад-ў гуфт, к- «Ин пири донишпажӯх,
Ки чандин суҳан гуфт пеши гурӯҳ,

- 825 Бигӯям, ки ў аз ҷӣ гуфт ин суҳан
Ҷаҳонҷӯи донандамарди куҳан.

1. И – сарфарози.

2. И – дар чаҳон меҳтари

3. ИЛ–Бадӣ,

4. ИЛ – ҷуз аз

5. Л – он

6. Л – бугзашт

7. ИЛ –биёмад ба

Чу ин¹ некуиҳо зи ту ёд кард,
Дили анчуман з-ин сухан шод кард.

Валекин яке достон аст нағз,
Магар бишнавад мардуми покмағз?

Ки Зардушт гӯяд ба Устову Занд,
Ки ҳар кас, ки аз кирдгори баланд

Бипечад, ба як сол пандаш диҳед,²
Ҳамон мояи судмандаш диҳед.³

830 Сари сол агар боз н-ояд ба роҳ,
Бибояд-ш куштан ба фармони шоҳ.⁴

Чу бар додгар шоҳ душман шавад,
Сараш зуд бояд, ки бетан шавад».

Хуросон бигуфт ину лабро бубаст,
Биёмад ба чое, ки будаш нишаст.

Аз он пас Фарухзод бар пой хост
В-аз он анчуман сар баровард рост.

Чунин гуфт, к-«Эй меҳтари судманд,
Сухан гуфтани дод беҳ, ё писанд?

Агар дод беҳтар бувад, кас мабод,
Ки бошад зи гуфтори бедод шод.

835 Агар бар писанд аст гуфтори мо,
Бад-ин нест пирӯзгар ёри мо».

Ба Баҳром гуфто, к-«Анӯша бадӣ,
Ҷаҳонро ба дидор тӯша бадӣ!»⁵

Анӯша бизӣ, шоҳ⁶, то ҷовидон,
Зи ту дур дасту забони бадон!»

1. Л – Чунин

2. Л – диҳанд,

3. Л – диҳанд.

4. ИЛ – б. 830 нест.

5. ТПМ – Бар ин гоҳ биншин, ки зебад туро,
Зи ту пок шуд бад зи ҳар кишваро.

6. Л – шод

Бигуфт ину биншаст марди далер,
Хазарвони Хусрав баромад чу шер.

- 840 Чунин гуфт: «Акнун, ки чандин сухан
Сароянд барнову марди куҳан,¹

Саранҷом агар роҳ чӯй ба дод,
Ҳаёне барафкан ба кирдори бод.

Мамон дер то Хусрави сарфароз,
Накӯбад ба андеша² роҳи дароз.

Зи кори гузашта ба пӯзиш гирой,
Сӯи тахт густох мағзор пой,

Ки то зинда бошад ҷаҳондор шох,
Сипаҳбад набошад сазовори гоҳ.

- 845 В-агар бим дорӣ зи Хусрав ба дил,
Пай аз Порсу аз Тайсафун баргусил.

Ба шаҳри Хуросон таносон бизӣ,
Ки осониву меҳтариро сазӣ.

Ба пӯзиш як андар дигар нома соз,
Магар Хусрав ояд ба роҳи³ ту боз».

Набардошт Хусрав пай аз ҷои хеш,
Ки то Родфаррух ниҳад пой пеш.

Сухан гуфт пас Родфаррух ба дод,
Ки «Эй номдорони фаррухнаҷод!

- 850 Шунидам сухан гуфтани меҳтарон,
Ки ҳастанд аз Эрон гузида сарон.

Нахустин сухан гуфтани бандавор,
Ки то паҳлавоне шавад шаҳрёр,

1. ТПМ – Бигуфтанду гуфта ҳама кас шунид,
Ту ро бештар роҳ бояд гузид.

2. Л – бедод

3. Л – ройи

Хирадманд напсандад ин гуфтугӯй,
К-аз он кам шавад мардро обрӯй.

Хуросон сухан пурманишвор гуфт,
Нагӯям, ки ин бо хирад буд чуфт.

Фарухзод бифзуд гуфтори тунд,
Дили мардуми пурхирад кард кунд.

855 Чахорум Хазарвони солор буд,
Ки гуфтори ӯ бо хирад ёр буд,

Ки то офарид ин чаҳон кирдгор,
Падидад омад ин гардиши рӯзгор.

Зи Заҳхоки тозӣ нахуст андар ой,
Ки бедодгар буду нопокрой,

Ки Чамшеди бартарманишро бидушт,
Ба бедод бигрифт гетӣ ба мушт.

Пур аз дард шуд мардуми порсо,
Ки андар чаҳон дев шуд подшо.¹

860 Дигар он ки бадгавҳар Афросиёб
Зи Тӯрон бад-ин сӯй бугзошт об.

Ба зорӣ сари Нӯзари номдор
Ба шамшер бибриду баргашт кор.

Се дигар, ки омад Сикандар зи Рум
Ба Эрону вайрон шуд ин марзу бум.

Чу Дорои шамшерзанро бидушт,
Хуру хоби эронӣ шуд дурушт.

Чахорум чу нопокдил Хушнавоз,
Ки кам кард аз ин буму бар ному ноз.

865 Чу Пирӯз шоҳи баландахтаре,
Чаҳонгиру аз шаҳрӯрон саре,

1. ТПЗ – Фаридуни фархундаи шаҳрёр
Бар ӯ-бар сар овард ин рӯзгор.

Бикуштанд ҳайтолиён ногаҳон,
Нагун шуд сари¹ тахти шоҳаншаҳон.

Кас андар ҷаҳон ин шигифтӣ надид,
Ки акнун ба наввӣ ба Эрон расид,

Ки бугрехт шоҳе чу Хусрав зи гоҳ,
Сӯи душманон шуд зи дасти² сипоҳ».

Бигуфт ину биншаст гирён зи дард,
Зи гуфтори ӯ гашт Баҳром зард.

- 870 Ҷаҳондида Синор бар пой част,
Миён баставу теги Ҳиндӣ ба даст.

Чунин гуфт, к-«Ин моявар паҳлавон
Бузург асту бододу равшанравон.

Кунун то касе аз нажоди каён
Биёяд, бубандад камар бар миён,

Ҳамон бех, ки ин барнишинад ба тахт,
Ки гурд асту ҷанговару некбахт».

Сари ҷангиён, к-ин суҳанҳо шунид,
Бизад дасту тег аз миён баркашид.

- 875 Чунин гуфт, к-«Аз тухми шоҳон зане
Агар бозёбанд³ дар барзане,⁴

Намонам, ки кас тоҷдорӣ кунад,
Миёни саворон саворӣ кунад».

Шуниданд гурдони оҳарманӣ,⁵
Ки солори нопок кард он манӣ.

Кашиданд шамшеру бархостанд,
Яке нав суҳан гуфтан оростанд,

1. Л – сару

2. Л – бими: И – баҳри

3. Л – ёбем

4. ТПМ – Бибуррам сарашро ба шамшери тез,
Зи ҷонаш барорам дами растаҳез.

5. Л – Чу бишнид Бобуи гурдон манӣ,

Ки «Баҳром шоҳ асту мо кехтарем,
Сари душманонро¹ ба пай биспарем».

880 Кашида чу Баҳром шамшер дид,
Хирадмандиву ростӣ баргузид.

Чунин гуфт, к-«Он, к-ӯ зи ҷои нишаст
Барояд, биёзад ба шамшер даст,²

Бибуррам ҳам андар замон дасти ӯй,
Ҳушивор гардад сари масти ӯй».

Бигуфт ину аз пеши озодагон
Биёмад сӯи гулшани шойгон.

Пароканда гашт он бузург анчуман,
Ҳама рух пурожангу дил пуршикан.

1. Л – номдорон
2. И –б. 881 нест.

ФЕХРИСТИ ФУСУЛИ ЧИЛДИ НУХУМ

Базми шашуми Нӯшинравон бо Бузарчмехр ва мӯбадон	5
Базми хафтуми Нӯшинравон бо Бузарчмехр ва мӯбадон	11
Достони Махбӯд, дастури Нӯшинравон	16
Ошкор шудани афсуни Зарвон ва яҳудӣ ва кушта шудани ҳардувон	22
Сохтани Нӯшинравон шорсонӣ Сурсонро	28
Достони разми ҳоқони Чин бо ҳайтолиён	31
Огоҳ шудани Нӯшинравон аз кори ҳайтолиён ва лашкар кашидан ба ҷанги эшон	37
Лашкар кашидани Нӯшинравон барои ҷанги ҳоқони Чин	43
Номаи ҳоқони Чин ба назди Нӯшинравон	46
Посуhi номаи ҳоқони Чин аз Нӯшинравон	50
Номаи ҳоқон дар бораи додан духтари ҳешро ба Нӯшинравон	55
Фиритодани Нӯшинравон Меҳронситодро барои дидани ҳоқон	61
Фиритодани ҳоқони Чин духтарро ҳамроҳи Меҳронситод назди Нӯшинравон	68
Бозгаштани ҳоқон ва лашкар кашидани Нӯшинравон сӯи Тайсафун	73
Бозомадани Нӯшинравон ба Эронзамин бо пирӯзӣ	77
Андар ором ёфтани ҷаҳонгир аз оини Нӯшинравон	81
Панд додани Бузарчмехр Нӯшинравонро	84
Андар фиритодани Ройи Ҳинд шатранҷро назди Нӯшинравон	101
Сохтани Бузарчмехр надрӯ ва фиритодани Нӯшинравон ӯро ба Ҳинд	108
Ношинохтани донандагони Ҳинд ройи надрӯзӣ	112
Достони Гав ва Талҳанд ва пайдо шудани шатранҷ	116
Гуфтугӯ кардани Гав ва Талҳанд аз баҳри тахт	121
Ҷанг сохтани Гав ва Талҳанд	128
Панд додани Гав Талҳандро	131
Ҷанги Гав ва Талҳанд	139
Бори дигар разм кардани Гав ва Талҳанд ва мурдани Талҳанд бар пушти пил	147
Огоҳ ёфтани модари Талҳанд аз марги писар ва сӯғ кардан аз баҳри ӯ	152
Бозии шатранҷ сохтан аз баҳри модари Талҳанд	156
Гуфтор андар овардани Барзӯй «Калила ва Димна»-ро аз Ҳиндустон	159
Ҳашм гирифтани Нӯшинравон бар Бузарчмехр ва банд фармуданаш	170
Фиритодани қайсар дурчи сарбаста ва раҳой ёфтани Бузарчмехр ба гуфтани рози он	177
Гуфтор андар тавқеи Нӯшинравон	185
Панд додани Нӯшинравон писари худ Ҳурмуздро	199
Пурсиши мӯбад аз Нӯшинравон ва посухи ӯ	204
Нома навиштани Нӯшинравон наздики писари Қайсар ва посух фиритодани он	220

Лашкар кашидани Кисро ба Рум ва вом гирифтани аз бозоргонон	225
Омадани фиристодагони қайсар назди Нӯшинравон	
бо пӯзиш ва нисор	231
Гуфтори Нӯшинравон андар валиаҳд кардан писари худ Ҳурмуздро	235
Пурсиши мӯбадон аз Ҳурмуз ва посух додани ӯ	239
Аҳд навиштани Нӯшинравон писари худ Ҳурмуздро	246
Подшоҳии Ҳурмузд	255
Огози достон	255
Бар тахт нишастани Ҳурмуздшоҳ ва андарз кардан ба сардорон	256
Куштани Ҳурмузд Эзадгушаспро ва заҳр додани	
Зардухшт мӯбади мӯбадонро	260
Куштани Ҳурмузд Симоҳбарзин ва Баҳроми Озармеҳонро	266
Баргаштани Ҳурмузд аз бедод ба долгустарӣ	273
Лашкар кашидани Совашоҳ ба ҷанги Ҳурмузд	277
Нишон додани Меҳронситод аз Баҳроми Чӯбина ба	
Ҳурмуздшоҳ ва хостанаш Ҳурмузд	283
Омадани Баҳроми Чӯбина ба наздики Ҳурмуздшоҳ	289
Паҳлавонӣ додани Ҳурмузд Баҳроми Чӯбинаро	292
Рафтани Баҳроми Чӯбина ба ҷанги Совашоҳ	298
Фиристодани Ҳурмуздшоҳ Харроди Барзинро наздики	
Совашоҳ ба пайғоми фиребанда	303
Пайғом фиристодани Совашоҳ назди Баҳроми Чӯбина	307
Саф кашидани Совашоҳ ва Баҳроми Чӯбина ба ҷанги якдигар	311
Фиристодани Совашоҳ пайғоми дигар ба Баҳроми Чӯбина	312
Посух додани Баҳроми Чӯбина Совашоҳро	315
Хоб дидани Баҳроми Чӯбина ва лашкар оростан	319
Разм кардани Баҳроми Чӯбина бо Совашоҳ	323
Куштани Баҳроми Чӯбина ҷодуйро	328
Фиристодани Баҳроми Чӯбина фирӯзнамаро бо	
сари Совашоҳ назди Ҳурмузд	332
Разми Баҳроми Чӯбина бо Пармуда, писари Совашоҳ ва	
гурехтани Пармуда ба Овозадиҷ	337
Паноҳ хостани Пармуда аз Баҳроми Чӯбина	344
Хостани Баҳроми Чӯбина маншури зинҳории Пармуда аз Ҳурмузд	347
Ҳашм гирифтани Баҳроми Чӯбина бар Пармуда	350
Омадани ҳокон ба наздики Ҳурмуздшоҳ	358
Огоҳӣ ёфтани Ҳурмузд аз норостии Баҳроми Чӯбина ва	
паймон бастан бо ҳокон	360
Фиристодани Ҳурмузд дукдон ва ҷомаи занон	
назди Баҳроми Чӯбина	364
Пӯшидани Баҳроми Чӯбина ҷомаи занон ва худро	
дар ҳамон ҷома ба сардорони лашкар намудан	365
Андар дидани Баҳроми Чӯбина бахти худро	367
Гиррифтани Баҳроми Чӯбина оини подшоҳӣ	371
Огоҳ додани Харроди Барзин Ҳурмуздро аз кори Баҳроми Чӯбина	373

Сиголиш намудани Баҳром бо сардорон аз подшоҳии худ ва панд додан ўро Гурдия хоҳари хеш	378
Сикка задани Баҳром ба номи Хусрави Парвиз.....	390
Нома навиштани Баҳром назди Хурмузд ва гурехтани Хусрави Парвез аз пеши падар	392
Фиристодани Хурмузд Оингушаспро ба ҷанги Баҳром ва кушта шудани ӯ	397
Кӯр кардани Густаҳм ва Бандуй Хурмуздро	404
Подшоҳии Хусрави Парвиз	408
Оғози достон	408
Бар тахт нишастани Хусрав ва пӯзиши падар хостани ӯ	410
Омадани Хусрав пеши падар ва пӯзиш хостан	411
Огоҳ шудани Баҳроми Чӯбина аз кӯр шудани Хурмузд ва лашкар кашидан ба ҷанги Хусрави Парвиз	414
Расидани Хусрави Парвиз бо Баҳроми Чӯбина ба ҳамдигар.....	420
Бозгаштани Баҳрому Хусрав ва панд додани Гурдия Баҳромро ва сиголиш кардани Хусрав бо эронӣ.....	442
Панд додани Гурдия бародари худ Баҳромро.....	443
Рой задани Хусрави Парвиз бо сипаҳдорон ва мубадони худ.....	447
Шабехун кардани Баҳроми Чӯбина бар лашкари Хусрав ва гурехтани Хусрави Парвиз.....	452
Гурехтани Хусрав ба Рум ва кушта шудани падари ӯ Хурмузд	456
Рафтани Хусрав ба Рум	462
Бурдани Баҳроми Сиёвуш Бандӯро пеши Баҳроми Чӯбина.....	467
Рой задани эронӣ ва Баҳром аз баҳри подшоҳӣ ва бар тахт нишондан ўро	469

**"АХТАРОНИ АДАБ" (СИЛСИЛА)
ИБОРАТ АЗ 50 ЧИЛД**

Чилди 11

Абулқосим Фирдавӣ

ШОҲНОМА

Чилди IX

Мухаррири ороиш *Р. Шералӣ*

Мухаррири
саҳифабандӣ *М. Саидова*

Мусахҳах *М. Кенча*

Таррох *Ф. Раҳимов*

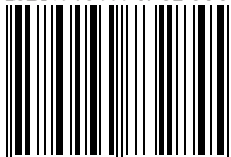
Хуруфчин *Ҳ. Ҷӯраева*

Ба матбаа 23.05.2009 таҳвил гардид. Чопаш 20.08.2009 ба имзо расид. Коғазӣ офсет. Чопи офсет. Хуруфи адабӣ. Андозаи 60x90^{1/16}. Ҷузъи чопии шартӣ 30,0. Адади нашр 5000 нуса. Супориши №93/09.

Нашриёти "Адиб"-и Вазорати фарҳанги
Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734018, ш. Душанбе,
кӯчаи Неъмат Қаробоев, 17а.

Дар матбааи нашриёти «*Эҷод*» чоп шудааст.
734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 36.
Тел.: 221-95-43. E-mail: ejodfir@mail.ru.

ISBN 978-99947-32-84-5

9 789994 732845